

ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေတည်ဆောက်ခြင်း
လက်တွေ့လမ်းညွှန်စာအုပ်

**အခြေခံမူများနှင့် အပြန်အလှန်
ချိတ်ဆက်နေသော အကြောင်းအရာများ**

ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေတည်ဆောက်ခြင်း

လက်တွေ့လမ်းညွှန်စာအုပ်

အခြေခံမူများနှင့် အပြန်အလှန် ချိတ်ဆက်နေသော အကြောင်းအရာများ

Nora Hedling

ယခုစာအုပ်သည် International IDEA က ထုတ်ဝေထားသော ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေတည်ဆောက်ခြင်း လက်တွေ့လမ်းညွှန်စာအုပ်တွင် အခန်း ၂ အနေဖြင့်ပါဝင်သည်။ လမ်းညွှန်စာအုပ်တစ်အုပ်လုံးကို အီလက်ထရွန်းနစ်စာအုပ်အသွင် PDF ဖိုင်အနေဖြင့် <http://www.idea.int/publications/catalogue/practical-guide-constitution-building?lang=my> တွင် ရရှိနိုင်ပြီး ယင်းတွင် မိတ်ဆက်နိဒါန်း (အခန်း ၁)၊ လူ့အခွင့်အရေးဆိုင်ရာ ဓလေ့ထုံးတမ်းကို တည်ဆောက်ခြင်း (အခန်း ၃)၊ ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေ တည်ဆောက်ခြင်းတွင် အုပ်ချုပ်ရေး၊ ဥပဒေပြုလွှတ်တော်နှင့် တရားစီရင်ရေးတို့၏ ဒီဇိုင်းပုံစံ (အခန်း ၄၊ ၅ နှင့် ၆) နှင့် ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေတည်ဆောက်ခြင်းနှင့်စပ်လျဉ်း၍ ဗဟိုချုပ်ကိုင်မှုလျှော့ချထားသောအစိုးရပုံစံများ (အခန်း ၇) တို့ ပါဝင်သည်။

ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေတည်ဆောက်ရေးအတွက် လက်တွေ့လမ်းညွှန်စာအုပ်

© ဒီမိုကရေစီနှင့် ရွေးကောက်ပွဲဆိုင်ရာ အကူအညီပေးရေး နိုင်ငံတကာအဖွဲ့အစည်း (International IDEA)၊ ၂၀၂၀ ခုနှစ် မူပိုင် ဖြစ်သည်။ အင်္ဂလိပ်ဘာသာဖြင့် ရေးသားထားသော စာတမ်းကို ၂၀၁၁ ခုနှစ် မူပိုင်ခွင့်ဖြင့် ထုတ်ဝေသည်။

ယခုပုံနှိပ်မှုသည် ၂၀၁၁ ခုနှစ်တွင် ဒီမိုကရေစီနှင့် ရွေးကောက်ပွဲဆိုင်ရာအကူအညီပေးရေးနိုင်ငံတကာ အဖွဲ့အစည်း (International IDEA) မှ အင်္ဂလိပ်ဘာသာဖြင့် ထုတ်ဝေသော A Practical Guide To Constitution Building လက်စွဲစာအုပ်အား မြန်မာ ဘာသာသို့ တိုက်ရိုက်ပြန်ဆိုထားခြင်း ဖြစ်ပါသည်။ International IDEA (Myanmar) မှ ဘာသာပြန်စာလုံးများ၏ တိကျမှု အတွက်အတတ်နိုင်ဆုံးကြိုးစားထားသော်ငြား ဤဘာသာပြန်ဆိုမှုအပေါ် အချက်အလက်လွှဲချော်မှုရှိသည်ဟု သံသယတစ်စုံ တစ်ရာရှိခဲ့ပါက နိုင်ငံတစ်ကာ စံထားစာအုပ်အမှတ် ISBN: 978-91-86565-29-9 အား မူရင်းစာအုပ်အဖြစ် ရည်ညွှန်းကိုးကား သင့်ပါသည်။

ယခု ပုံနှိပ်ထုတ်ဝေခြင်းသည် နိုင်ငံတစ်ခုခု၏ အကျိုးစီးပွား သို့မဟုတ် နိုင်ငံရေး အကျိုးစီးပွားများမှ သီးခြားကင်းလွတ်ပါ သည်။ ဤစာအုပ်တွင် ဖော်ပြထားသော အယူအဆများသည် International IDEA ၊ International IDEA ဘုတ်အဖွဲ့သို့မဟုတ် အဖွဲ့ဝင်နိုင်ငံများ ကောင်စီသို့မဟုတ် ဘဏ္ဍာငွေထောက်ပံ့သူများ၏ အမြင်များ၊ သုံးသပ်ချက်များကို ကျိန်းသေပေါက် ကိုယ် စားပြုဖော်ပြပေးခြင်း မရှိပါ။

ဤစာအုပ်အား အစအဆုံးဖြစ်စေ၊ မည်သည့် အစိတ်အပိုင်းကိုမဆိုဖြစ်စေ ကူးယူလိုပါက ခွင့်ပြုချက်ရရှိရန် အောက်ပါအဖွဲ့ အစည်းသို့ လျှောက်ထားသင့်ပါသည်။

ဒီမိုကရေစီနှင့် ရွေးကောက်ပွဲဆိုင်ရာအကူအညီပေးရေး နိုင်ငံတကာအဖွဲ့အစည်း (International IDEA)

Strömsborg

SE – 103 34 Stockholm

Sweden

ဖုန်း – + ၄၆-၈-၆၉၈ ၃၇ ၀၀

ဖက်စ် – + ၄၆-၈-၂၀ ၂၄ ၂၂

အီးမေးလ် – info-myanmar@idea.int

ဝက်ဆိုဒ် – www.idea.int

မြန်မာဒီဇိုင်း – မြင့်စိုးဦး

မျက်နှာဖုံး ဒီဇိုင်း – တာဘို ဒီဇိုင်း၊ ရာမာလာ

မျက်နှာဖုံး ရုပ်ပုံ – ရှုရစ်ဖ် ဆာဟန်

ISBN: 978-91-7671-345-7 (Print)

ISBN: 978-91-7671-346-4 (PDF)

ဤစာအုပ် ရေးသားထုတ်ဝေခြင်းကို လူ့ဇင်ဘာ့ခွင့်နှင့်အစိုးရ၊ ဆွီဒင်နိုင်ငံအစိုးရ၊ နော်ဝေးနိုင်ငံ နိုင်ငံခြားရေးဝန်ကြီးဌာနနှင့် ဖင်လန်နိုင်ငံ နိုင်ငံခြားရေးဝန်ကြီးဌာနတို့မှ ပံ့ပိုးကူညီသည်။

ကမ္ဘာပေါ်တွင် ရှေးအကျဆုံး ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေကို ၁၇ ရာစုတွင်ပုံစံချမှတ်ခဲ့ပြီး ယင်းသည် နိုင်ငံရေးစနစ်သစ်များအတွက် ကဏ္ဍသစ်တစ်ခုကို အပြည့်အဝ ဖွင့်လှစ်ပေးသောကြောင့် တော်လှန်ပြောင်းလဲရေး သဘောတူညီချက်အဖြစ် ဖော်ပြခဲ့ပါသည်။ ထိုစဉ်အခါနှင့် ယခုအချိန်ကြားတွင် ကမ္ဘာကြီး၌ အမျိုးမျိုးသောဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေများ ပြောင်းလဲတွေ့ကြုံလာခဲ့ရပြီး ဖြစ်ပါသည်။ ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေသည် ဒီမိုကရေစီစနစ်ကိုအခြေခံသော အဖွဲ့အစည်းများ၏ဆောင်ရွက်ချက်များကိုမြှင့်တင်ပေးရန် ရည်ရွယ်သောကြောင့် ၁၉၈၉ စစ်အေးတိုက်ပွဲအပြီးတွင် အချို့ကို ပြုပြင်ပြောင်းလဲရေးလုပ်ငန်းစဉ်အဖြစ် ဖော်ပြလာခဲ့ကြသည်။

ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေတိုင်း၏ အဓိကလုပ်ငန်းစဉ်တစ်ခုမှာ အစိုးရ၏ ပြဋ္ဌာန်းချက်များကို ပုံစံချမှတ်ရန်နှင့် နိုင်ငံတော်၏အာဏာနှင့် လုပ်ပိုင်ခွင့်ကို မည်သူကလုပ်ဆောင်သည်၊ ယင်းတို့ကို မည်သို့လုပ်ဆောင်ကြမည်၊ မည်သည့်ရည်ရွယ်ချက်အတွက် ဆောင်ရွက်ကြမည်စသည်ကို ဆုံးဖြတ်ချက်ချမှတ်ပေးရန် ဖြစ်ပါသည်။ သို့ရာတွင် ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေသည် မိုးပေါ်ကကျလာမည် မဟုတ်သကဲ့သို့ အပင်မှ အလိုအလျောက် သီးပွင့်လာမည့်အရာလည်း မဟုတ်ပေ။ တကယ်တမ်းတွင် ယင်းတို့သည် လုပ်ထုံးလုပ်နည်းများ၊ သမိုင်းဆိုင်ရာနောက်ခံအနေအထားများ၊ ရွေးချယ်မှုများနှင့် နိုင်ငံရေးကြိုးပမ်းအားထုတ်မှုများ၏ ပုံဖော်မှုများကြောင့်ရရှိလာသော လူသားများ၏ဖန်တီးမှုနှင့် ရလဒ်များသာ ဖြစ်ကြပါသည်။

ဒီမိုကရေစီစနစ်တွင် နိုင်ငံသားများသည် မူလအာဏာရှိသူအဖြစ် အခွင့်အရေးရှိရမည် ဖြစ်ပါသည်။ နိုင်ငံသားတစ်ဦးတစ်ယောက်အတွက် ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေဆိုသည်မှာ နိုင်ငံသားများက ပေးဆပ်ထားရသော အမျိုးသားရေးသစ္စာစောင့်သိမှုနှင့် ညီမျှသည့် အကျိုးအမြတ်များ၊ ပံ့ပိုးမှုများကို ယင်းတို့အား ပြန်လည်တုံ့ပြန်ပေးသည့်အနေဖြင့် အစိုးရက ယင်း၏အာဏာအသုံးချမှုကို ကန့်သတ်ထားသော လူမှုရေးဆိုင်ရာ ကတိကဝတ်တစ်ရပ်ဖြစ်သည်။ ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေနှင့် ကိုက်ညီခြင်းဟူသည့် ဝေါဟာရသည် အာဏာကျင့်သုံးမှုအားကန့်သတ်ထားခြင်းဟူ၍ အဓိပ္ပါယ်ဆောင်ပါသည်။

တစ်ချိန်တည်းမှာပင် ယနေ့ခေတ် ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေများ၏ အဓိကအရေးပါမှုများသည်လည်း ယင်းအခြေခံလုပ်ငန်းတာဝန်များအပေါ်တွင် များစွာသက်ရောက်လျက် ရှိနေပါသည်။ ပိုမိုကောင်းမွန်သော နိုင်ငံရေးစနစ်တစ်ခုအဖြစ်ပြောင်းလဲရန် အချိန်ကျရောက်လာသောအခါ ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေများသည် ပြည်သူ့လုပ်ငန်းစဉ်များအား အလေးထားဆောင်ရွက်ရန်အတွက် ရပ်တည်လာကြသည်။ ပြည်သူများသည် နိုင်ငံတော်နှင့် အုပ်ချုပ်ရေး၏ ခေတ်သစ်ပြဿနာရပ်များအား ဖြေရှင်းဆောင်ရွက်ပေးနိုင်ခြင်းကို အထောက်အကူပြုမည့် ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေကိုသာ လိုလားမျှော်လင့်ကြပါသည်။ ယနေ့ခေတ်တွင် ဤပြဿနာရပ်များကို အကျင့်ပျက်ချစားခြင်းမှအစ ပြင်းထန်သော ဘဏ္ဍာရေးအကြပ်အတည်းများ အဆုံး၊ သဘာဝပတ်ဝန်းကျင် ပျက်စီးယိုယွင်းလာခြင်းမှအစ အစုလိုက်အပြုံလိုက်ပြောင်းရွှေ့နေထိုင်ခြင်းများအဆုံး ရှုထောင့်မျိုးစုံမှသုံးသပ်ပြီး ကမ္ဘာအနှံ့

အပြားတွင်လည်း ယင်းပြဿနာများ ပိုမိုတွေ့ရှိရလျက်ရှိပါသည်။ ပြည်သူများက ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံ ဥပဒေပါ စည်းမျဉ်းများအား ချမှတ်ဆုံးဖြတ်ရာတွင် ပါဝင်ခွင့်ရှိရန်လိုလားကြသည့်အပြင် ပြီးပြည့်စုံ ပြီး ဒီမိုကရေစီစနစ်ကိုအခြေခံသော ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေကို တရားဝင်ဖြစ်စေရေး လုပ်ငန်းစဉ် တွင် ပါဝင်ခွင့်ရှိရန်လည်း အခိုင်အမာတောင်းခံလာကြသည်ကိုလည်း နားလည်နိုင်စရာဖြစ်ပါသည်။ ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေများ၏ အရေးပါလာမှုကိုညွှန်ပြသည့် သက်သေအထောက်အထားတစ်ခု အဖြစ် “ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေအား လိုက်နာကျင့်သုံးခြင်း” ဟူသောဝေါဟာရကို နိုင်ငံရေးအဘိဓာန် တွင် ထည့်သွင်းဖော်ပြထားသည်ကိုလည်းတွေ့ရသည်။ ယင်း၏ စိန်ခေါ်မှုမှာ ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေ ချမှတ်ရေးဆွဲရာတွင် အမျိုးသမီးများ၊ လူငယ်များ၊ အားနည်းချို့ယွင်းချက်များရှိနေသော လူ့အဖွဲ့ အစည်းများနှင့် ယခုအချိန်ထိတိုင်အောင်အရေးမပါဟု သတ်မှတ်၍ ခွဲခြားဆက်ဆံခြင်းခံရသော လူမှု အဖွဲ့အစည်းများအပါအဝင် လူ့အဖွဲ့အစည်းတစ်ခုလုံး၏ အကြီးမားဆုံးသော အစိတ်အပိုင်းမှ ထုတ် ဖော်ပြောဆိုတင်ပြချက်များကို သင့်လျော်စွာစိစစ်တုံ့ပြန်ပေးရန် ဖြစ်သည်။

ပဋိပက္ခများသည် ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေအား စိန်ခေါ်နေဆဲဖြစ်ပါသည်။ ပိုမိုရှေးကျသော ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေများသည် ကိုလိုနီစနစ်မှ ပဋိပက္ခများ၏ အမွေအနှစ်ပင်ဖြစ်သည်။ နောက်ပိုင်း နှစ်များတွင် ရေးဆွဲသည့် ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေအသစ်များသည် နိုင်ငံတော်၊ နိုင်ငံသားတို့နှင့် ပတ်သက်၍ ခံယူချက်ချင်း၊ သဘောထားချင်း အားပြိုင်လျက်ရှိသည့် အဖွဲ့အစည်းများ အချင်းချင်း အကြား နှစ်ဦးနှစ်ဖက်ပျက်စီးစေသည့် ပြင်းထန်လွန်းသောသဘောထားများကို အဆုံးသတ်ရန် ဦး တည်ထားပါသည်။ သေချာမှုတစ်ခုမှာ အဆိုပါ ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေသစ်များကို အာဏာရှင်စနစ်၊ သက်ဦးဆံပိုင်စနစ် သို့မဟုတ် နိုင်ငံရေးဆိုင်ရာ ကသောင်းကနင်းဖြစ်ခြင်းများကိုကျောခိုင်း၍ ငြိမ်း ချမ်းရေးနှင့် ဒီမိုကရေစီခေတ်သစ်ကို ဖော်ဆောင်မည်ဟူသော မျှော်မှန်းချက်ဖြင့် ချမှတ်ဆောင်ရွက် ခြင်း ဖြစ်ပါသည်။

ယခုအခါ ကောင်းမွန်သောအုပ်ချုပ်မှုစနစ်၏စံများနှင့်အခြေခံသဘောတရားများကို ကမ္ဘာ့ ပေါ်ရှိ နိုင်ငံအနှံအပြားသို့ အတော်အတန်ကျယ်ကျယ်ပြန့်ပြန့် ပျံ့နှံ့ရောက်ရှိစေမည့် ခေတ်ကာလ တွင် ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေများကို ပုံစံချမှတ်လျက်ရှိပါသည်။ ဤလုပ်ဆောင်ချက်သည် နိုင်ငံတကာ အဖွဲ့အစည်းများ၊ အထူးသဖြင့် ကုလသမဂ္ဂနှင့် International IDEA ကဲ့သို့ အခြားအဖွဲ့အစည်းများ ၏လုပ်ဆောင်မှုကဏ္ဍ မပါဝင်လျှင်ပိုမိုကြာမြင့်နိုင်ပါသည်။ ပြည်နယ်များအကြား ပြင်းထန်သော ပဋိ ပက္ခများကျဆင်းလာမှု အတိုင်းအတာသည်လည်း ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေဆိုင်ရာစနစ်၏ အရေးပါ သော အစိတ်အပိုင်းများဖြစ်ကြသည့် လူ့အခွင့်အရေး၊ ဥပဒေ၊ လွတ်လပ်ခွင့်၊ ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေ ကျင့်သုံးမှု၊ တရားမျှတခြင်း၊ ပွင့်လင်းမြင်သာမှုရှိခြင်းနှင့် တာဝန်ခံခြင်းစသော သတ်မှတ်ထားသည့် စံနှုန်းများအပေါ်ပြုလုပ်သော နိုင်ငံတကာဆွေးနွေးပွဲကို အထောက်အကူပြုပါသည်။ အာဖရိက သမဂ္ဂနှင့် အမေရိကန်ပြည်နယ်များ အဖွဲ့အစည်းများစသော အဖွဲ့အစည်းများက ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံ ဥပဒေများကို လေးစားလိုက်နာခြင်းမရှိပါက သတ်မှတ်ထားသော စံနှုန်းများသည် (ဥပမာ - လွတ် လပ်သော ရွေးကောက်ပွဲများအပြီး အာဏာကိုထိန်းသိမ်းခြင်းနှင့် လွှဲပြောင်းပေးခြင်း) တရားဝင် အားဖြင့် ကြားဝင်ပေးသော ယင်းအဖွဲ့ဝင်နိုင်ငံများအတွင်း ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေဆိုင်ရာ အုပ်ချုပ်မှု

စနစ်တွင် ပါဝင်သူများ၊ သက်ဆိုင်သူများအဖြစ် ဆောင်ရွက်နိုင်ရန် ခွင့်ပြုပေးပါသည်။ အာဖရိက သမဂ္ဂနှင့် အမေရိကန်ပြည်နယ်များအဖွဲ့အစည်း စသည့်အဖွဲ့အစည်းများအနေဖြင့် ယင်းတို့၏ အဖွဲ့ဝင် နိုင်ငံများတွင် ချမှတ်ထားသည့် ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေများအား လေးစားလိုက်နာခြင်းမရှိကြ ကြောင်းတွေ့ရှိရပါက ဥပဒေနှင့်အညီ ကြားဝင်ဆောင်ရွက်နိုင်သည်။ ယင်းတို့အား ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံ ဥပဒေဆိုင်ရာ စီမံအုပ်ချုပ်မှုအတွက် လုပ်ပိုင်ခွင့်ရှိသူများအဖြစ် လက်ခံကျင့်သုံးလျက်ရှိသော စံနှုန်း များက ခွင့်ပြုပေးထားသည် (ဥပမာ - လွတ်လပ်သောရွေးကောက်ပွဲများအပြီး အာဏာကိုထိန်းသိမ်း ခြင်းနှင့် လွှဲပြောင်းပေးခြင်း)။

ကျွန်ုပ်တို့သည် ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေ တည်ဆောက်သူများအား အခြားသောနိုင်ငံများနှင့် နိုင်ငံတကာ အစိုးရအဖွဲ့အစည်းများကပေးနိုင်သည့် သင်ခန်းစာများ၊ ရွေးချယ်မှုနည်းလမ်းများ၏ အကျိုးအမြတ်များကို ရယူကြရန် တိုက်တွန်းလိုပါသည်။ ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေများတွင် လူ့အခွင့် အရေးအတွက် ပူးပေါင်းဆောင်ရွက်ခြင်း၊ တရားစီရင်ရေးဆိုင်ရာ လွတ်လပ်မှုအတွက် အာမခံပေး ခြင်း၊ လုံခြုံရေးတပ်ဖွဲ့များကို မြို့ပြဒီမိုကရေစီစနစ်အရ ထိန်းချုပ်ရေးအောက်တွင် ပါဝင်ဖွဲ့စည်းခြင်း နှင့် နိုင်ငံသားတိုင်းအနေဖြင့် လွတ်လပ်သော၊ မျှတသော၊ ယုံကြည်အားထား ရနိုင်လောက်သော ဆန္ဒမဲပေးနိုင်ခွင့်ရှိခြင်းစသော ကိစ္စရပ်များကိုရင်ဆိုင်ဖြေရှင်းဆောင်ရွက်ရာ၌ ဆန်းသစ်တီထွင်ရန် သိပ်မလိုအပ်လှပေ။

လက်ခံကျင့်သုံးလျက်ရှိသည့် စံချိန်စံညွှန်းများနှင့် မူဝါဒများ၏ ရည်ရွယ်ချက်သည် ဖွဲ့စည်းပုံ အခြေခံဥပဒေ တည်ဆောက်သူများက အမှန်တကယ် လက်တွေ့လုပ်ဆောင်ချက်များမှတစ်ဆင့် လေ့လာလျက်ရှိသည့် ဟူသည့်အချက်ကို နိမ့်ကျသွားစေခြင်းမျိုး မဖြစ်သင့်ပေ။ ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံ ဥပဒေ တည်ဆောက်ခြင်း၏အဆင့်တိုင်းတွင် ဖြေရှင်းရန်လိုအပ်သည့် ခက်ခဲပြင်းထန်သော အရေး ကိစ္စများကို တွေ့ရှိရမည် ဖြစ်သည် (ဥပမာ - တာဝန်ထမ်းဆောင်ဆဲပုဂ္ဂိုလ်များသည် လက်ရှိအာဏာ ကိုစွန့်လွှတ်၍ လွှဲပြောင်းပေးရန်ငြင်းဆန်နေခြင်းနှင့် အုပ်ချုပ်ခွင့်အာဏာရရှိရန် နည်းလမ်းစုံကို အသုံးပြုနေခြင်း)။ ၁၉၉၀ ပြည့်လွန်နှစ်များ၏ အကျိုးဆက်များအပြီး မိုက်ကယ် ဂေါ်ဘာချက်ဗ်၏ ယနေ့ကမ္ဘာကြီးအပေါ် လတ်တလော ဆန်းစစ်လေ့လာချက်အရ အာဏာကိုထိပ်ပိုင်းအဆင့်၌သာ တစ်စုတစ်စည်းတည်း ထိန်းသိမ်းချုပ်ကိုင်ထားခြင်းသည် နေရာတိုင်းရှိ ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေ ဆိုင်ရာ ဒီမိုကရေစီစနစ်ကို အမှန်တကယ်ခြိမ်းခြောက်မှု ဖြစ်စေပါသည်။

ကမ္ဘာကြီးသည် လျှင်မြန်သောခြေလှမ်းများဖြင့် ပြောင်းလဲလျက် ရှိပါသည်။ ယနေ့ခေတ်၏ ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေ ရေးဆွဲတည်ဆောက်သူသည် မိမိရှေ့မှယခင် ရေးဆွဲသွားကြသူများ မရရှိခဲ့ သည့် အခွင့်အရေးများကို ရရှိပါသည်။ နိုင်ငံတော် ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေများသည် တစ်ကမ္ဘာလုံး ဆိုင်ရာသတ်မှတ်စံနှုန်းများအားနားလည်ရေးအတွက် ကမ္ဘာ့အနှံ့အပြားကျယ်ကျယ်ပြန့်ပြန့် တည်ရှိ နေသော ရင်းမြစ်တစ်ခုဖြစ်ပြီး ခလုတ်တစ်ချက်နှိပ်ရုံမျှဖြင့် သတင်းနှင့် နည်းပညာရပ်များသည် ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေအတွက် ရွေးချယ်စရာပုံစံများကို အမြန်ဆုံးရယူသုံးစွဲနိုင်ရန် ဝံ့ပိုးနိုင်စွမ်းရှိပါ သည်။

ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေ တည်ဆောက်ရေး လုပ်ငန်းစဉ်တွင် ပါဝင်လျက်ရှိသော ပုဂ္ဂိုလ်များ အား International IDEA ၏ ယခု လမ်းညွှန်ချက်အသစ်မှ ပံ့ပိုးပေးထားသည့် အကြောင်းအရာများ မှာ - ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေများအား ခြုံငုံသုံးသပ်ရန် ပိုမို၍စနစ်ကျသော နည်းလမ်းများဖြစ်သည်။ ပင်ကိုယ်အားဖြင့် မပြောင်းမလဲဘဲခိုင်မာသော၊ သို့မဟုတ် သာလွန်ကောင်းမွန်သော ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံ ဥပဒေဆိုင်ရာစနစ်များဟူ၍ မရှိသကဲ့သို့ တစ်မျိုးတည်းကျင့်သုံး၍ နည်းလမ်းအားလုံး သို့မဟုတ် ပုံစံ အားလုံးအတွက် အံဝင်ခွင်ကျဖြစ်အောင် ဆောင်ရွက်နိုင်သောစနစ်ဟူ၍လည်း မရှိကြောင်းကို ယင်း က အလေးပေးဖော်ပြထားပါသည်။ ဤလမ်းညွှန်ချက်တွင် နိုင်ငံတိုင်းအနေဖြင့် မိမိတို့၏ ကိုယ်ပိုင် ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေကို ရေးဆွဲရန်ကိုယ်ပိုင်နည်းလမ်းများကိုရှာဖွေရမည်ဟူသောအချက်ကို အလေး ပေးဖော်ပြထားပါသည်။ ထို့အပြင် ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေတစ်ခုအား ပုံစံချမှတ်ခြင်းသည် ဆောင်ရွက် သူများက တိုင်းပြည်အတွက် အကောင်းဆုံးနည်းပညာဆိုင်ရာ ဖြေရှင်းမှုကိုရှာဖွေရမည့် ပညာရပ် ဆန်သောလုပ်ငန်းစဉ် တစ်ခုသက်သက်သာ မဟုတ်ပေ။ ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေအား မူကြမ်းရေးဆွဲ ကြသူများနှင့် စေ့စပ်ဆွေးနွေးသူများသည် ယင်းတို့၏ နိုင်ငံရေးလုပ်ငန်းစဉ်များကို ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံ ဥပဒေပြဋ္ဌာန်းချက်တစ်ခုအဖြစ်သို့ အကွာရာတင်၍ အသွင်ပြောင်းရန်ရည်ရွယ်လျက်ရှိသော နိုင်ငံရေး သမားများဖြစ်ကြပါသည်။ သို့ဖြစ်ရာ ထွက်ရှိလာသော ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေဆိုင်ရာ စာရွက်စာတမ်း များသည် အကောင်းဆုံးသောနည်းပညာရပ်များ ရရှိနိုင်မှု နည်းပါးလှသော်လည်း အကောင်းဆုံး သော ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေဆိုင်ရာ သဘောတူညီချက်များကိုမူ ရရှိနိုင်ပါသည်။

ဤလမ်းညွှန်စာအုပ်သည် နိုင်ငံရေးဆိုင်ရာသဘောတူညီမှုတစ်ရပ်၏ အကျိုးဆက်အနေဖြင့် နိုင်ငံတစ်ခုမှ လိုအပ်ချက်များကို ထင်ဟပ်ဖော်ပြပေးသည့် နမူနာပုံစံတစ်ခုကို ရှာဖွေရန်အတွက် ဆွေးနွေးမှုများကို တိုးမြှင့်ဆောင်ရွက်ရန် ရည်ရွယ်ထားပါသည်။ ကမ္ဘာတစ်ဝှမ်းရှိ ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံ ဥပဒေ တည်ဆောက်ကြသူများကို လေ့လာကြည့်ရလျှင် ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေကို ရေးဆွဲနေစဉ် အတွင်း ကနဦးအဆင့်မှာပင် ဤအချက်ကို သင့်လျော်ကောင်းမွန်စွာ အသုံးပြုပါသည်။ ယင်းသည် ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေဆိုင်ရာ ပုံစံရွေးချယ်မှုအတွက် ကနဦးဆွေးနွေးမှုများကိုဆောင်ရွက်ရန် လိုအပ် သည့် အချက်အလက်များကိုပံ့ပိုးပေးပြီး ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေ တည်ဆောက်ရေး၏ ရှုပ်ထွေး ခက်ခဲသော အပိုင်းများအား နားလည်ရန်အတွက် နိဒါန်းပျိုးခြင်းတစ်ခုအဖြစ် အလွန်အသုံးဝင်လှ ကြောင်း သက်သေပြပါလိမ့်မည်။

ကမ္ဘာကြီးသည် အာရပ်ကမ္ဘာတွင် လက်ရှိလှုပ်ရှားမှုအင်အား၏ အကျိုးဆက်အနေဖြင့် ဒီမို ကရေစီစနစ်ကိုအခြေခံသော ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေ တည်ဆောက်ရေး၏ ဒေသအလိုက် လှုပ်ရှားမှု လှိုင်းကို မကြာမီပင်တွေ့မြင်မည် ဖြစ်ပါသည်။ သို့ဖြစ်ရာ ဤလမ်းညွှန်ချက်စာအုပ်ကို အချိန်ကိုက်၍ ထုတ်ဝေလိုက်ရပါသည်။

Cassam Uteem

မော်ရိုက်တီးယပ်စ်၏ သမ္မတဟောင်း

ပြီးခဲ့သော ဆယ်စုနှစ်များအတွင်း တိုက်ကြီးများအားလုံးမှ နိုင်ငံအားလုံးသည် ယင်းတို့၏ ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေဆိုင်ရာ စီမံဆောင်ရွက်မှုကို ပြန်လည်ပုံစံချမှတ်လာပြီဖြစ်ရာ လွန်ခဲ့သော ၅ နှစ်အတွင်းကပင် ဘော်လီဗီးယား၊ အက်ဂျေဒေါ၊ အီဂျစ်၊ အိုက်စလန်၊ ကင်ညာ၊ မြန်မာ၊ နီပေါ၊ သီရိလင်္ကာ၊ ဆူဒန်၊ ထိုင်းနှင့် တူနီးရှားတို့သည် ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေ တည်ဆောက်ရေးလုပ်ငန်းစဉ်၏ အဆင့်တစ်ခုသို့မဟုတ် အခြားတစ်ခုတွင် ရောက်ရှိပါဝင်လာခဲ့ပါသည်။ ၂၀၁၁ အာရပ် ကမ္ဘာတွင် လူထုဦးဆောင်သည့် တော်လှန်ရေး၏နောက်ဆက်တွဲအဖြစ် နယ်ပယ်ဒေသတစ်ခုအတွင်းသင့်လျော်မျှတသော ဒီမိုကရေစီစနစ်ကိုဖန်တီးရာ၌ အဓိကအရေးပါသည့်ကဏ္ဍကို ဦးဆောင်နိုင်ရန် ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေတည်ဆောက်ရေးကို ချမှတ်ခြင်းဖြစ်ပါသည်။

ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေ တည်ဆောက်ရေးသည် ပိုမိုကျယ်ပြန့်သော နိုင်ငံရေးအရ အသွင်ကူးပြောင်းမှုများတွင် ဖြစ်ပေါ်လေ့ရှိပါသည်။ ယင်းသည် ငြိမ်းချမ်းရေးတည်ဆောက်ရေး၊ နိုင်ငံတော်တည်ဆောက်ရေးတို့အပြင် အကြပ်အတည်းလွန်ကာလများအတွင်း အမျိုးသားပြန်လည်ရင်ကြားစေရေး၊ ပူးပေါင်းပါဝင်ဆောင်ရွက်ရေး၊ ပဋိပက္ခကာလအပြီးတွင် သာတူညီမျှသော ငွေအရင်းအနှီးများ ခွဲဝေချထားပေးခြင်းအတွက် လိုအပ်ချက်တို့နှင့်လည်း ဆက်စပ်နေပါသည်။ ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေများစွာတို့သည် အစိုးရ၏နည်းလမ်းများကို အကြမ်းရေးဆွဲရုံမျှသာ မဟုတ်တော့ပဲ တရားဥပဒေအရရှိခြင်းပြီး ကျယ်ကျယ်ပြန့်ပြန့်လက်ခံမည့်ပုံစံမျိုးဖြင့် ပိုမိုများပြားကျယ်ပြန့်လှသည့် စိန်ခေါ်မှုများကိုပါ တုံ့ပြန်လျက်ရှိပါသည်။ ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေ တည်ဆောက်ရန် လိုအပ်ချက်များ မြင့်မားလာသဖြင့် ယင်းတို့သည် မကြာခဏရှုပ်ထွေးပြီး ရှည်ကြာတတ်ပေရာ ပုံစံချမှတ်ရန်နှင့် အကောင်အထည်ဖော်ဆောင်ရွက်ရန် စိန်ခေါ်မှုများစွာ ရှိနေပါသည်။ အကျိုးဆက်အားဖြင့် ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေကို ပုံဖော်ရာတွင် ပါဝင်မည့်သူများအနေဖြင့် ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေ တည်ဆောက်ရေးလုပ်ငန်းစဉ်များနှင့် နည်းလမ်းများနှင့်ပတ်သက်၍ ကျယ်ပြန့်သောစည်းမျဉ်းပေါင်းစုံဖြင့် ကြီးကြပ်ထိန်းသိမ်းထားသော၊ လက်တွေ့ကျသော အသိအမြင်များကိုရရှိရန် လိုအပ်ပါသည်။

ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေ တည်ဆောက်ရေးနှင့် စပ်လျဉ်း၍ နှိုင်းယှဉ်လေ့လာသော အသိအမြင်များကို ဝေမျှခြင်းသည် International IDEA ၏ အဓိကလုပ်ငန်းစဉ် ကဏ္ဍများအနက်မှ တစ်ခုဖြစ်သည်။ ဝါရင့် စာရေးဆရာများက အလေးထား၍ တစ်ညီတစ်ညွတ်တည်း လိုက်နာကြသည့် ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေ တည်ဆောက်ရေး လက်တွေ့လမ်းညွှန်စာအုပ်တွင် ပထမဆုံးအကြိမ်ဖော်ပြသော ပညာရပ်ပိုင်းဆိုင်ရာ နားလည်တတ်သိမှုနှင့် အထက်ဖော်ပြပါ နှိုင်းယှဉ်လေ့လာသည့် အသိအမြင်နှင့်တို့ကို ဤလမ်းညွှန်စာအုပ်ကဖော်ပြ၍ ပုံစံချမှတ်ထားပါသည်။

ဤစာအုပ်သည် နိုင်ငံရေးသမားများ၊ မူဝါဒချမှတ်သူများနှင့် ခေတ်မီဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံ ဥပဒေရေးဆွဲခြင်းတွင် လက်တွေ့ ပါဝင်ကျင့်သုံးသူများက ရင်ဆိုင်လျက်ရှိနေသော အသိအမြင်လစ် ဟာမှုများကို ဖြည့်ဆည်းပေးရန် ရည်ရွယ်ထားပါသည်။ ယင်း၏ အဓိကရည်ရွယ်ချက်မှာ ဖွဲ့စည်းပုံ အခြေခံဥပဒေ တည်ဆောက်ရေးတွင် လတ်တလောဆောင်ရွက်ချက်များနှင့် အလားအလာများမှ သင်ခန်းစာများကိုရယူနိုင်သော ပထမတန်းစားနည်းလမ်းတစ်ရပ် ဖန်တီးပေးရန် ဖြစ်သည်။ သီးခြား ကဏ္ဍများအဖြစ်ဖတ်ရှုနိုင်ရန် အခန်းများကိုခွဲထားပြီး ဆန်းစစ်ရေးအခြေခံမူဘောင်ကို အခန်းတိုင်း တွင် တသမတ်တည်းအသုံးပြုခြင်းဖြင့် ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေချမှတ်ရေး လုပ်ငန်းစဉ်များကို လည် ပတ်ဆောင်ရွက်နေသော အကြောင်းအရာများနှင့် အဖွဲ့အစည်းများ၏အတိုင်းအတာကို ပိုမိုနက်ရှိုင်း စွာ နားလည်သဘောပေါက် လာစေပါမည်။

ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေ ချမှတ်ရေးဆွဲခြင်းဖြင့် အခွန်ရှည်စွာခိုင်မာတည်တံ့သည့် ဒီမိုကရေ စီစနစ်ရရှိအောင်မြင်ရန် မည်ကဲ့သို့ဖန်တီးနိုင်မည်ကို ဤဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေ တည်ဆောက်ရေး လက်တွေ့ လမ်းညွှန်စာအုပ်က ဖော်ပြထားပါသည်။ ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေရေးဆွဲခြင်းသည် ကာလ ရှည်အချိန်ယူသော၊ သမိုင်းနှင့်ဆိုင်သော လုပ်ငန်းစဉ်တစ်ခုဖြစ်ပြီး ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေတစ်ခုအား အမှန်တကယ်ရေးဆွဲသောအခါတွင်လည်လည်း ကာလတစ်ခုသတ်မှတ်ထားခြင်း မရှိပါ။ ဤစာအုပ် သည် ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေဆိုင်ရာ စနစ်များအားခြုံငုံ၍ နားလည်ခြင်းကို အထူးအလေးပေးပြီး မိတ်ဆက်နိဒါန်း (အခန်း ၁) နှင့် လူ့အခွင့်ရေးဆိုင်ရာဓလေ့ထုံးတမ်းများ တည်ဆောက်ရန်လိုအပ်ချက် (အခန်း ၃) တို့အပြင် အင်စတီကျူးရှင်းဆိုင်ရာ ဒီဇိုင်းပုံစံချမှတ်မှုအတွက်ပြဋ္ဌာန်းချက်များ(အခန်း ၄ မှ ၆)နှင့် အစိုးရ၏ ဗဟိုချုပ်ကိုင်မှုလျှော့ချခြင်းပုံစံများ (အခန်း ၇) အပါအဝင် ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေ စနစ်ကို အပြည့်အစုံနားလည်ရန်အသား ပေးဖော်ပြထားပါသည်။ ယင်းသည် ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေ များအတွက် အသေးစိတ်အစီအစဉ် သို့မဟုတ် နမူနာပုံစံကိုဖော်ပြထားမည်မဟုတ်သော်လည်း လက် တွေ့ဆောင်ရွက်ချက်များနှင့် အသိအမြင်များမှ သင်ခန်းစာများကိုမူ ဖော်ပြထားပါသည်။ ဖွဲ့စည်းပုံ အခြေခံဥပဒေများကိုစာရွက်ပေါ်တွင်ရေးသားဖော်ပြရန်မှာ ရိုးရှင်းလွယ်ကူမည်ဖြစ်သော်လည်း လက် တွေ့လုပ်ဆောင်ချက်တွင်မူ ကွဲပြားခြားနားပါကြောင်း သင်ခန်းစာရရှိပါသည်။

စာရေးသူများ၊ မိမိတို့၏ အတွေ့အကြုံများမှ ရရှိလာသော အသိဉာဏ်စွမ်းများဖြင့် ပံ့ပိုးပေး ခဲ့သော ပူးပေါင်းပါဝင်သူများနှင့် နော်ဝေးအစိုးရကိုလည်း ပံ့ပိုးမှုအတွက် စိတ်ရင်းဖြင့် ကျေးဇူးတင်ပါ ကြောင်း ဖော်ပြလိုပါသည်။ ဖွဲ့စည်းပုံ အခြေခံဥပဒေ တည်ဆောက်ရေး လက်တွေ့လမ်းညွှန်စာအုပ် သည် ယင်းတို့၏ အကူအညီမပါပဲ ပေါ်ပေါက်လာနိုင်မည် မဟုတ်ပါ။

Vidar Helgesen

အတွင်းရေးမှူးချုပ်၊ International IDEA

ဤစာအုပ်သည်များစွာသော ပုဂ္ဂိုလ်များနှင့် အဖွဲ့အစည်းများ၏ ပံ့ပိုးမှု၊ ပူးပေါင်းပါဝင် ကူညီမှုများမပါပဲ ဖြစ်လာနိုင်မည် မဟုတ်ပါ။

ကျွန်ုပ်တို့အနေဖြင့် စာရေးသူများနှင့် မားကပ်စ် ဘော့ကင်ဖော့ဒ်၊ ဟာဆင် အီဗရာဟင်၊ နို ရာ ဟက်ဒလင်း၊ ဆာကွန် တာလာ ကာဒီဂါမာ ရာဂျစ်ဆင်ဟမ်၊ ပေါလိုစ် တက်စ်ဖာဂျီယော့ဂျစ်နှင့် ဝင်းလပ် ဝါဟီယူ စသော အခြားသောပံ့ပိုးသူများ၏ ကူညီထောက်ပံ့မှုအား ကျေးဇူးတင်ကြောင်း ပြောကြားလိုပါသည်။ ကျွန်ုပ်တို့သည် ဘီပင် အက်ဒီဟီ ကာရီ၊ စတီဖင် ဂိုမက်စ် ကမ်ပိုစ်၊ ဆိုလန်ဒါ ဂျိုင်းစ်၊ ရှီရင် ဟာဆင်၊ တော်ကွာတို ဂျာဒင်နှင့် ဝီလ်ဖရီဒို ဗီလာကော်တာတို့ကိုလည်း ယင်းတို့၏ အဓိကကျသော ပါဝင်ဆောင်ရွက်မှုအတွက် ကျေးဇူးတင်ကြောင်း ဖော်ပြလိုပါသည်။

ကိုယ်စွမ်း၊ ဉာဏ်စွမ်းရှိသရွေ့ အပင်ပန်းခံကာ သုံးသပ်စစ်ဆေးပေးကြသော တက်ဒီပရာ ဆပ် ဒွန်ဂါနာ၊ ကားလို့စ် အယ်လ်ဘတ်တို ဂိုတီ ယာ၊ နိုရီယာ မာရှမ်ဘာ၊ ခရစ်စတီးနား မူရေး၊ ဂျင်နီ တူဟိုက်ကနှင့် ဂျာယမ်ပသီ ဝစ်ခ်ရမ် ရက်နေးတို့အား ယင်းတို့၏ ပြီးပြည့်စုံသော ဆောင်ရွက်ချက်များနှင့် ကျွမ်းကျင်သော လမ်းညွှန်မှုများအတွက် ကျေးဇူးတင်အပ်ပါသည်။ ကာတီယာ ပါပါဂီယာနီ အားလည်း မူကြမ်းရေးဆွဲခြင်းတွင် ထိထိရောက်ရောက် ပါဝင်ကူညီမှုအတွက် အထူးကျေးဇူးတင်လိုပါသည်။ အခြေခံဥပဒေများအား ချမှတ်ရေးဆွဲရာတွင် အတွေး အခေါ် အယူအဆသစ်များနှင့် အမြင်များကို ပံ့ပိုးပေးခဲ့သည့် ရော့လ် အာဗီလာ အော်တစ်စ်၊ အင်ဒရူး ဘရက်ဒလေ၊ အင်ဒရူး အဲလစ်စ်၊ ချယ်ရီ ဆောင်းဒါးစ်၊ လီနာ ရစ်ဒီလာတာမန်နှင့် အခြားပုဂ္ဂိုလ်များ၊ များစွာသော အကြောင်းအရာများကို ဖော်ပြပေးကြသည့် IDEA ၏ ဝန်ထမ်းများအားလုံး အပါအဝင်များစွာသော ပုဂ္ဂိုလ်များကိုလည်း အထူးကျေးဇူးတင်ရှိကြောင်း ဖော်ပြလိုပါသည်။

ကျွန်ုပ်တို့၏ တွဲဘက် လုပ်ဆောင်သူဖြစ်သည့် Interpeace ကိုလည်း ဤစီမံကိန်းအတွက် အတွေးအမြင်များ၊ စိတ်ကူးစိတ်သန်းများနှင့် ဖွံ့ဖြိုးတိုးတက်မှုကို ဆောင်ရွက်ပေးသော ယင်း၏ ကဏ္ဍအတွက် အထူးကျေးဇူးတင်လိုပြီး Interpeace ၏ ပူးပေါင်းဆောင်ရွက်သူများဖြစ်သော မိုက်ကယ် ဘရန့်ထီ၊ ဂျေလ် ကော့ထရဲလ် ရာရှိုဂိုင်းနှင့် အန်တိုနီ ရက်ဂန် တို့ကိုလည်း ကျေးဇူးတင်ရှိပါသည်။

သုတေသန ပြုလုပ်ရာတွင် ပံ့ပိုးပေးသော အမ်မလီ ဘင့်စ်၊ မူဂျီ ဖာ့စ် လီယော့လူ၊ အိပ် ဂရီနာ၊ စနိုးလီ၊ ဂျန် အော့ဂျီစ်၊ အာဘရတ်ခ် ဆာတီ၊ အန် ကက်ထရင် ဆီကီမေရီယာ၊ ကတ်ဂျာ စတော့ဘာဂျာ၊ အန်နာ မာရီယာ ဗားဂတ်စ် နှင့် ဖီးလစ် ဝင်းစ် ဘတ်ဂ် တို့အား ထပ်လောင်း ကျေးဇူးတင်အပ်ပါသည်။

ထုတ်ဝေမှုဆိုင်ရာ ကျွမ်းကျင်သူ ဂျေ မက်သရူး စထရန်ဒါ နှင့် အိမ် ဂျီဟန်ဆင်တို့အပြင် International IDEA အဖွဲ့၏ စွမ်း ဆောင်ရည်မြင့်မားသော ပုံနှိပ်ထုတ်ဝေရေး အဖွဲ့အစည်း အထူး သဖြင့် နာဒီယာ ဟန်ဒယ်ဇန်ဒါ၏ ကြိုးပမ်းအားထုတ်မှုများအတွက် ကျေးဇူးတင်ကြောင်းဖော်ပြလို ပါသည်။ ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေ တည်ဆောက်ရေးလုပ်ငန်းစဉ်အဖွဲ့၏ ပံ့ပိုးဆောင်ရွက်မှုများမှာ အဖိုးမဖြတ်နိုင်ပါ။ မယ်လန်နီ အယ်လင်၊ ဂျင်နီ ဖန်ဒီယာလန် အိုင်စံဘွဂ်၊ ရိုစီနာ အစ်စမေးလ် - က လွန်နှင့် တာယူ ငဲဲ တို့ကိုလည်း ဤစီမံကိန်းအတွက်ပူးပေါင်းဆောင်ရွက်မှုများနှင့် စိတ်အားထက် သန်စွာ ပံ့ပိုးမှုများအတွက် ကျေးဇူးတင်လိုပါသည်။

နောက်ဆုံးတွင်ကျွန်ုပ်တို့အနေဖြင့် ဤမြန်မာဘာသာပြန်စာအုပ်ထုတ်ဝေနိုင်ရန် ကူညီပံ့ပိုး ပေးသော လူဇင်ဘာခွန်င်အစိုးရ၊ ဆွီဒင်နိုင်ငံအစိုးရ၊ နော်ဝေနိုင်ငံ နိုင်ငံခြားရေးဝန်ကြီးဌာနနှင့် ဖင်လန် နိုင်ငံ နိုင်ငံခြားရေးဝန်ကြီးဌာနတို့အား ကျေးဇူးတင်ရှိပါသည်။

စကားချိုး	III
အမှာစာ	VII
ကျေးဇူးတင်လွှာ	IX
၁။ ခြုံငုံသုံးသပ်ချက်	၁
၂။ ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေဆိုင်ရာ အခြေခံမူများ၏အရေးပါမှုကဏ္ဍ	၅
၂.၁။ ပါဝင်ဖွဲ့စည်းထားသော ခံယူချက်/တန်ဖိုးများ	၆
၂.၂။ သဘောတူညီမှု ချမှတ်ခြင်း	၆
၂.၃။ ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေ၏ အဓိပ္ပါယ်ကို ဖော်ပြခြင်း	၁၀
၃။ ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေဆိုင်ရာ သဘောတရားများကို ထိန်းသိမ်းခြင်းနှင့် အာဏာတည်စေခြင်း	၁၃
၃.၁။ အခြေခံပြဋ္ဌာန်းချက်များ	၁၄
၃.၂။ နိဒါန်းပြဋ္ဌာန်းချက်များ	၁၅
၃.၃။ နိုင်ငံတော်က မူဝါဒချမှတ်ရာတွင် လိုက်နာကျင့်သုံးရမည့်အခြေခံမူများ (directive principles)	၁၇
၃.၄။ တစ်ဆင့်ခံ ဆင်းသက်လာသော အခြေခံမူများ (derived principles)	၁၈
၄။ ကောက်နုတ်ထားသော အကြောင်းအရာများကို လေ့လာခြင်း	၂၃
၄.၁။ ဒီမိုကရေစီစနစ်ကို အခြေခံသော အုပ်ချုပ်ရေး	၂၄
၄.၂။ တရားဥပဒေ စိုးမိုးရေးနှင့် ဆက်စပ်နေသော အခြေခံမူများ	၂၇
၄.၃။ မတူကွဲပြားမှုများနှင့် ဆက်စပ်နေသော အခြေခံမူများ	၂၉
၄.၄။ ကျား/မရေးရာနှင့် ဆက်စပ်နေသော အခြေခံမူများ	၃၅
၄.၄.၁။ ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေရေးသားရာတွင် အသုံးပြုသည့်ဘာသာစကား အသုံးအနှုန်းများ	၃၆
၄.၄.၂။ တန်းတူအခွင့်အရေးများ	၃၆
၄.၄.၃။ ကိုယ်စားပြုပါဝင်ခြင်း	၃၇
၄.၅။ ဘာသာရေးနှင့် ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေ၏ ဆက်စပ်ပုံ	၄၃
၄.၆။ နိုင်ငံတကာ ဥပဒေနှင့် ဆက်စပ်နေသော အခြေခံမူများ	၄၈
၅။ နိဂုံး	၅၅
မှတ်စုများ	၅၉

အဓိကစာလုံးများ	၆၆
အခြားသော ရင်းမြစ်များ	၆၆
အဓိပ္ပါယ်ဖွင့်ဆိုချက်များ	၆၉
စာရေးသူအကြောင်း.....	၇၃
နောက်ဆက်တွဲ။ ဤအခန်းတွင်ရည်ညွှန်းကိုးကားထားသော ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေဆိုင်ရာနှင့် စတက်ကျူဥပဒေဆိုင်ရာပြဋ္ဌာန်းချက်များ.....	၇၄
International IDEA အကြောင်း.....	၉၉

ဇယား

ဇယား ၁။ ဤအခန်းတွင် အလေးပေးဖော်ပြထားသော အရေးကိစ္စရပ်များ	၅၇
---	----

ဇယားကွက်

ဇယားကွက် ၁။ တောင်အာဖရိက - ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေဆိုင်ရာတည်ထောင်ရေးဆွဲရေး လမ်းကြောင်းကို ချမှတ်သော အခြေခံမူများ	၇
ဇယားကွက် ၂။ အိန္ဒိယဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေအတွင်းပါရှိသော မူဝါဒချမှတ်ရာတွင် လိုက်နာကျင့်သုံးရမည့် အခြေခံမူများ.....	၂၀
ဇယားကွက် ၃။ မတူကွဲပြားမှုကို ကိုင်တွယ်ခြင်း - ဘော်လီဗီးယား၏ လူမျိုးပေါင်းစုံ နေထိုင်နေသာ ပြည်နယ်များ	၃၄
ဇယားကွက် ၄။ ကျား/မ တန်းတူညီမျှမှုရှိရေးအတွက် အခြေခံအုတ်မြစ်ချခြင်း - အီကွေဒေါ၏ ၂၀၀၈ ခုနှစ် ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေ	၄၂
ဇယားကွက် ၅။ ဘာသာရေးအရကွဲပြားနေသော နိုင်ငံတွင်းပေါင်းစည်းခြင်း - အင်ဒိုနီးရှား၏ ပန်ကစီလ.....	၄၇
ဇယားကွက် ၆။ နိုင်ငံတကာ ဥပဒေအပေါ် နိုင်ငံတွင်းအဆင့်မှရှုမြင်ခြင်း	၅၀
ဇယားကွက် ၇။ အာဏာခွဲဝေမှုဆိုင်ရာ ယန္တရားတစ်ခုအနေဖြင့် နိုင်ငံတကာဥပဒေကို အသုံးပြုခြင်း - နီကာရာဂွာနှင့် ဌာနေတိုင်းရင်းသားများ၏အခွင့်အရေးများ	၅၂

အခြေခံမူများနှင့် အပြန်အလှန် ချိတ်ဆက်နေသော အကြောင်းအရာများ

၁။ ခြုံငုံသုံးသပ်ချက်

လက်တွေ့နယ်ပယ်တွင် ပါဝင်ဆောင်ရွက်နေသော အတတ်ပညာရှင်များအနေနှင့် တိကျသော အခြေခံမူများကို ချမှတ်ရန်နှင့်မြှင့်တင်ရန် ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေများအား နည်းလမ်းအမျိုးမျိုးဖြင့် အသုံးပြုကြပုံကို ဤအခန်းတွင် လေ့လာသုံးသပ်ထားပါသည်။ အဆိုပါ အခြေခံမူများနှင့် ဖွဲ့စည်းပုံ အခြေခံဥပဒေ၏ အနက်အဓိပ္ပါယ်နှင့် လုပ်ဆောင်ပုံတို့အကြား အချင်းချင်းဆက်စပ်နေမှုကိုလည်း လေ့လာတင်ပြထားပါသည်။ ဤအခန်းတွင် အခြေခံမူများသည် ညှိနှိုင်းဆွေးနွေးမှုများအပြီး ဖွဲ့စည်းပုံ အခြေခံဥပဒေအတွင်း အတိအလင်းထည့်သွင်းပြဋ္ဌာန်းပြီးနောက် ပေါ်ပေါက်လာသလော သို့မဟုတ် ပြဋ္ဌာန်းချက်၊ ဥပဒေ၏ဖွဲ့စည်းတည်ဆောက်ပုံနှင့် ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေအား လက်တွေ့အကောင် အထည်ဖော်ဆောင်ရင်းမှတစ်ဆင့် နောက်ပိုင်းတွင်ပေါ်ပေါက်လာသလား၊ မည်ကဲ့သို့ ပေါ်ပေါက်လာ သနည်းဟူသောအချက်ကို ဆန်းစစ်ဖော်ထုတ်ပေးထားပါသည်။ ထို့အပြင် ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေ ဆိုင်ရာအခြေခံမူများက အစိုးရမူဝါဒများကိုထိန်းကျောင်းခြင်း သို့မဟုတ် အချို့သော လူ့အခွင့်အရေး များနှင့် တရားရေးဆိုင်ရာ ဖွဲ့စည်းပုံများအားချမှတ်ရာ၌ မည်သို့အထောက်အပံ့ဖြစ်နိုင်ကြောင်းကို လည်း လေ့လာထားပါသည်။ နောက်ဆုံးအနေနှင့် ဤအခန်းသည် ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေအား ရေးဆွဲချမှတ်နေစဉ်အတွင်း ယေဘုယျအားဖြင့် ပေါ်ပေါက်လာတတ်လေ့ရှိသော၊ အပြန်အလှန်ချိတ် ဆက်နေသော အကြောင်းအရာများကို ရွေးချယ် တင်ပြပေးထားပါသည်။ အပြန်အလှန် ချိတ်ဆက် မှုရှိနေသောအကြောင်းအရာ ၆ ခုဖြစ်သည့် ဒီမိုကရေစီစနစ်ကို အခြေခံသောအုပ်ချုပ်မှုစနစ်၊ တရား ဥပဒေစိုးမိုးရေး၊ မတူကွဲပြားမှုအမျိုးမျိုးအား စီမံခန့်ခွဲခြင်း၊ ကျား/မ တန်းတူညီမျှရေး၊ ဘာသာရေးနှင့် နိုင်ငံတကာဥပဒေများနှင့် ဆက်စပ်နေသော အခြေခံမူများဟူ၍ အကြမ်းဖျဉ်းလေ့လာထားသည်ကို တွေ့ရှိရနိုင်ပါသည်။ ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေများသည် အဆိုပါ သဘောတရားများနှင့် စပ်လျဉ်း၍

မည်သို့ကိုင်တွယ်ဖြေရှင်းသည်ကို အကျဉ်းချုပ်ဆွေးနွေးမည်ဖြစ်သည်။ ဤအခန်းတွင် ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေဆိုင်ရာအခြေခံမူများ၊ ၎င်းတို့၏ပုံစံနှင့် အဓိပ္ပါယ်သက်ရောက်မှုများကို နိုင်ငံတစ်နိုင်ငံအတွင်းရှိအခြေအနေများနှင့် အင်အားစုများက မည်သို့ပုံဖော်နိုင်ကြောင်းကိုလေ့လာတင်ပြမည်ဖြစ်ပါသည်။ ဤသို့ရှင်းလင်းတင်ပြရာတွင် ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေအများအပြားနှင့် အခြေခံဥပဒေဆိုင်ရာ လုပ်ငန်းစဉ်များမှ အခြေခံမူများကို ဥပမာများဖြင့်ထည့်သွင်းဖော်ပြထားသော်လည်း ယင်းတို့ကို ကျိန်းသေလုပ်ရမည်ဟုအကြံပြုထားခြင်း မဟုတ်ပါ။ ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေရေးဆွဲသူများကို ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေများနှင့် ၎င်းတို့၏စိတ်ဝင်စားဖွယ် နောက်ခံအနေအထားများကိုထပ်မံ၍ လေ့လာဆွေးနွေးရန်အားပေးထားသော်လည်း ပြဋ္ဌာန်းချက်များသည် အနေအထားအမျိုးမျိုးတွင် အကျိုးသက်ရောက်မှုအသီးသီးရှိနေပြီး ယင်းတို့အားသေချာစွာ စဉ်းစားချင့်ချိန်ခြင်းမပြုပဲ ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေ အနေအထားတစ်ခုမှ အခြားတစ်ခုသို့ပျံ့နှံ့ခြင်း သို့မဟုတ် ကွက်တိကူးယူခြင်းမျိုးမပြုသင့်ပါ။

အဓိကအယူအဆများ

- ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေထဲတွင် အချို့သောကိုယ်ကျင့်တရား၊ လူ့ကျင့်ဝတ်စံနှုန်းများနှင့် သတ်မှတ်ချက်များကို ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေဆိုင်ရာ အခြေခံမူများအဖြစ်ပြဋ္ဌာန်းထားလေ့ရှိသည်။ အဆိုပါပြဋ္ဌာန်းချက်များသည် တစ်ခါတစ်ရံတွင် အခြေခံဥပဒေအတွင်းအတိအလင်းဖော်ပြထား၍ တစ်ခါတစ်ရံတွင် တရားစီရင်ရေးဘက်မှ အဓိပ္ပာယ်ဖွင့်ဆိုပြီးနောက်ပိုင်းမှ ပေါ်ပေါက်လာခြင်းဖြစ်သည်။ ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေဆိုင်ရာ အခြေခံမူများသည် ယေဘုယျသဘောပြဋ္ဌာန်းထားခြင်းဖြစ်သော်လည်း လိုက်နာရန်ဝတ္တရားရှိသည့်အပြင် တတ်စွမ်းသမျှသော အတိုင်းအတာအထိလိုက်နာရန်ပြဋ္ဌာန်းထားသောစံချိန်စံညွှန်းများလည်းဖြစ်ပါသည်။ ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေများသည် ၎င်းတို့အတိအလင်း သို့မဟုတ် သွယ်ဝိုက်ကြိုတင်ပြဋ္ဌာန်းထားသည့် အခြေခံမူများအရရေးဆွဲထားသော၊ ဥပဒေအဖြစ်အတည်ပြုထားသော၊ အဓိပ္ပာယ်ဖွင့်ဆိုထားပြီးနောက် လက်ခံအတည်ပြုထားသော ဥပဒေစာတမ်းများဖြစ်ပါသည်။
- ဤအခန်းတွင် ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေများ၌ တိကျပြတ်သားစွာ ဖော်ပြထားသော (သို့) အတည်ပြုထောက်ခံထားသော (သို့) ယင်းမှ ဆင့်ပွားပေါ်ပေါက်လာသော အခြေခံမူများကို ဆွေးနွေးထားပါသည်။ မည်သို့ပင်ဆိုစေကာမူ ဘာသာရေး (သို့) ယဉ်ကျေးမှုဆိုင်ရာ စံနှုန်းများ၊ ခံယူချက်များသို့မဟုတ် နိုင်ငံတကာဥပဒေများ၏ တန်ဖိုးထားခံယူချက်များစသော အခြားသော ရင်းမြစ်များမှ ဆင်းသက်လာသော လူ့အဖွဲ့အစည်းဆိုင်ရာ စံနှုန်းများလည်း ရှိနေသေးသည်။ ထိုစံနှုန်းများသည် ယင်းတို့အား ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေက ပေါ်ပေါ်ထင်ထင် လက်ခံထားခြင်း ရှိသည်ဖြစ်စေ၊ မရှိသည်ဖြစ်စေ ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေကို လက်တွေ့အကောင်အထည်ဖော်ရာတွင် လွှမ်းမိုးမှုရှိပါသည်။

- မူကြမ်းရေးဆွဲသူများအနေဖြင့် ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေပါ အကြောင်းအရာတွင် အတိအကျ ပါဝင်သော ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေဆိုင်ရာ အခြေခံမူများကို ရှင်းရှင်းလင်းလင်း ထုတ်ဖော် ပြောဆိုခြင်း ရှိကောင်းရှိနိုင်ပါသည်။ အခြေခံမူများသည် ပြဋ္ဌာန်းချက်များ၏ပုံစံ၊ ၎င်းတို့၏ တည်ဆောက်ပုံနှင့် အဆိုပါအချက်နှစ်ခု အပြန်အလှန်ဆက်စပ်ရာမှလည်း ပေါ်ပေါက်လာ နိုင်သေးပါသည်။ သက်ဆိုင်ရာ အခြေခံမူတစ်ခုကို အတိအလင်းလက်ခံခြင်းရှိ/မရှိဟူသော အချက်သည် ချမှတ်ခဲ့သောနိုင်ငံရေးဆုံးဖြတ်ချက်များနှင့် ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေ ရေးဆွဲ နေစဉ် ပြုလုပ်ခဲ့သောညှိနှိုင်းဆွေးနွေးမှုအပေါ်တွင် မူတည်နေပါသည်။
- ပြင်းထန်သောပဋိပက္ခများ ဖြစ်ပွားနေသည့်အနေအထားတွင် အကြမ်းဖက်မှုများ၊ မင်းမဲ့ စရိုက်ဆန်မှုနှင့် လူ့အခွင့်အရေးချိုးဖောက်ခြင်းများကို တွေ့ကြုံခံစားခဲ့ရသော လူတစ်ဦးချင်း နှင့် လူ့အဖွဲ့အစည်းများအကြားအားလုံး သဘောတူညီလက်ခံသော ခံယူချက်များရရှိရန်မှာ ယေဘုယျအားဖြင့် ခက်ခဲလွန်းလှပါသည်။ အချို့သော ကိစ္စရပ်များတွင် ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံ ဥပဒေအား အကောင်အထည်ဖော်ဆောင်ရာ၌ မူကြမ်းရေးဆွဲသူများသည် မူလက ဤ ကဲ့သို့ အထူးတလည် သတ်မှတ်ထားခဲ့ခြင်းမရှိလျှင်သော်မှ ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေဆိုင်ရာ အခြေခံမူများကို အခြေခံအုတ်မြစ်တစ်ခုသဖွယ်သတ်မှတ်ခြင်းမျိုးရှိလာနိုင်ပါသည်။ ထုံးတမ်း စဉ်လာသဘောအရ နားလည်သဘောပေါက်ခြင်း မှသော်လည်းကောင်း၊ နိုင်ငံတကာဥပဒေ ၏ စံသတ်မှတ်ချက်များအပြင် ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေတွင်ပါဝင်သည့် တိကျသော ပြဋ္ဌာန်း ချက်များနှင့် ချမှတ်ကျင့်သုံးမှုများမှသော်လည်းကောင်း စည်းပုံအခြေခံဥပဒေဆိုင်ရာ အခြေခံ မူများ ပေါ်ပေါက်လာနိုင်ပါသည်။
- ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေဆိုင်ရာ အခြေခံမူများသည် အပြန်အလှန်လက်ခံထားသော ခံယူ ချက်များအား ထုတ်ဖော်တင်ပြချက်များအဖြစ်တည်ရှိမည်ဖြစ်ပြီး ဤနည်းဖြင့် ခွဲခြားမှုများ၊ ကွာဟချက်များ ကြီးမားလွန်းသောနေရာများ၌ပင် အမျိုးမျိုးသော မတူကွဲပြားမှုများကို စီမံ အုပ်ချုပ်ရန် ယေဘုယျအခြေခံမူဘောင်တစ်ခုကို ဖန်တီးပေးနိုင်ပါလိမ့်မည်။ အချို့သော ပြဋ္ဌာန်းချက်များအပေါ်တွင် သဘောတူညီမှုမရနိုင်ပါက ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေရေးဆွဲသူ များအနေနှင့် တရားသူကြီးများ သို့မဟုတ် နောက်ဆက်တွဲဥပဒေပြဋ္ဌာန်းချက်များက ယင်း တို့ကို ပိုမိုအသေးစိတ်ဖွင့်ဆိုပေးလိမ့်မည်ဟု မျှော်လင့်ပြီးနောက် ဝေါဟာရအသုံးကျယ် ကျယ်ပြန့်ပြန့် ရေးသားဖော်ပြထားသည့် အခြေခံမူများအပေါ်တွင် သဘောတူညီချက်ရယူ နိုင်ပါသည်။ ဥပမာအားဖြင့် ပါဝင်ရေးဆွဲသူအားလုံးတို့သည် တန်းတူညီမျှဖြစ်ရေးဟူသော အချက်ကို ထောက်ခံကောင်းထောက်ခံနိုင်သော်လည်း အဆိုပါတန်းတူညီမျှရရှိရေးအတွက် သတ်မှတ်ထားသည့် အချို့သောပြဋ္ဌာန်းချက်များတွင် ပါဝင်သော ဝေါဟာရအသုံးအနှုန်း များအတွက်မူ သဘောတူညီမှုရှိချင်မှ ရှိနိုင်ပေလိမ့်မည်။ မည်သို့ပင်ဆိုစေကာမူ အခြေခံမူ များအပေါ်သဘောတူညီမှုရရှိရန် ထိရောက်သောကြိုးပမ်းအားထုတ်မှုကို လိုအပ်မည်ဖြစ်

သည်။ ပဋိပက္ခများ၏ သက်ရောက်မှုများကိုခံရသော နိုင်ငံများတွင် ယေဘုယျသတ်မှတ်ချက်များအပေါ် သဘောတူညီမှုမရှိခြင်းသည် ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေတည်ဆောက်ရေးအား ပေါင်းစည်းမှုလုပ်ငန်းစဉ်ထက် ခွဲခြားရေးလုပ်ငန်းစဉ်အဖြစ်သို့ အသွင်ပြောင်းနိုင်ပါသည်။

- များစွာသော ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေဆိုင်ရာ အခြေခံမူများသည် ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေဆိုင်ရာလက္ခဏာရပ်၏ အနေအထားနှင့် ဆက်စပ်မှုများ ရှိနေပါသည်။ တိုင်းရင်းသားပေါင်းစုံ၊ လူမျိုးပေါင်းစုံ၊ ဘာသာပေါင်းစုံ၊ ယဉ်ကျေးမှုပေါင်းစုံ၊ နိုင်ငံသားပေါင်းစုံ၊ လူမျိုးအချင်းချင်းကြားနှင့် လူမျိုးစုမဟုတ်ခြင်းဟူသော စကားလုံးများသည် မတူကွဲပြားမှုများရှိနေသည့် နိုင်ငံများ၏ ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေများတွင် ပေါ်ပေါက်နိုင်သည့် ဝေါဟာရအချို့ကို ကိုယ်စားပြုပါသည်။ အဆိုပါ ဝေါဟာရများသည် မတူကွဲပြားသော အုပ်စုများနှင့် နိုင်ငံတော်အစိုးရအကြားရှိသော မတူညီသည့် ဆက်ဆံရေးသဘောတရားများကို မီးမောင်းထိုးဖော်ပြလျက်ရှိပါသည်။ ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေ၏ ဘာသာရေးအပေါ်ထားရှိသည့် သဘောထားနှင့် ကျား/မတန်းတူအခွင့်အရေးတို့အပေါ် ဖော်ပြထားပုံတို့ကြောင့်လည်း ဝိသေသခံယူချက်နှင့်ပတ်သက်သော ကိစ္စပြဿနာရပ်များကို ထုတ်ဖော်ပြောဆိုလာခြင်းများ ရှိလာနိုင်ပါသည်။

၂။ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေဆိုင်ရာ အခြေခံမူများ၏အရေးပါမှုကဏ္ဍ

ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေတိုင်းတွင် ယင်း၏ ရည်ရွယ်ချက်နှင့် စံနှုန်းကို ကိုယ်စားပြုရှင်းလင်းဖော်ပြပေးသော၊ အခြေခံဥပဒေကို အပြည့်အဝနားလည် သဘောပေါက်စေရန် ညွှန်ကြားပေးသော အခြေခံမူများ ပါဝင်ပါသည်။ အဆိုပါဥပဒေ၏ အခြေခံမူများသည် နိုင်ငံတစ်နိုင်ငံ၏ သမိုင်းကြောင်းအလိုက် ရင်ဆိုင်ခဲ့ရသောအတွေ့အကြုံများမှ ပေါ်ထွက်လာခြင်းဖြစ်သည်။ ယင်းတို့သည် ယေဘုယျအားဖြင့် ပြည်သူများက စွဲကိုင်ထားသော သို့မဟုတ် လေးစားလိုက်နာလျက်ရှိသော ခံယူချက်တန်ဖိုးများကိုကိုယ်စားပြုပါသည်။ အခြေခံမူများသည် နိုင်ငံတကာနှင့် ဒေသဆိုင်ရာစံနှုန်းများကို တာဝန်ဝတ္တရားအရ မဖြစ်မနေဖြစ်စေ၊ ဦးတည်ရည်မှန်းချက် တစ်ခုအနေနှင့်ဖြစ်စေ ကိုင်စွဲထားခြင်းများရှိနိုင်ပါသည်။ အခြားသော အခြေခံမူများသည်ယေဘုယျအားဖြင့်တိုင်းပြည်အနေနှင့် ထိပ်တိုက်ရင်ဆိုင်နေရသော လတ်တလော ပြဿနာရပ်များကိုသာ ကိုင်တွယ်ဖြေရှင်းပါသည်။ အချို့သော အခြေခံမူများမှာမူ ပဋိပက္ခများမှရရှိခဲ့သော အတွေ့အကြုံများနှင့် ငြိမ်းချမ်းရေး ထူထောင်လိုသောဆန္ဒတို့မှ ပေါ်ပေါက်လာခြင်းဖြစ်ပါသည်။

ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေတိုင်းတွင် ယင်း၏ ရည်ရွယ်ချက်နှင့် စံနှုန်းကိုကိုယ်စားပြုရှင်းလင်းဖော်ပြပေးသော၊ ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေကိုအပြည့် အဝနားလည်သဘောပေါက်စေရန် ညွှန်ကြားပေးသော အခြေခံမူများပါဝင်ပါသည်။ အားလုံးအတူတကွ လက်ခံထားကြသော ခံယူချက်များကို ထည့်သွင်းဖော်ပြထားခြင်းအားဖြင့် အဆိုပါ အခြေခံမူများသည် စည်းလုံးညီညွတ်မှုရှိသည်ဟူသော ထင်မြင် ချက်ကိုအားပေးလျက် ပြည်သူများအကြားတွင် ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေအပေါ် ယုံကြည်မှုကို မြှင့်တက်စေကာ အခြေခံဥပဒေအပေါ်ကိုလည်း ပိုမိုသစ္စာစောင့်သိစေသည်။

၂.၁။ ပါဝင်ဖွဲ့စည်းထားသော ခံယူချက်/တန်ဖိုးများ

ယေဘုယျအားဖြင့် ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေတစ်ခုတွင် ပြဋ္ဌာန်းထားသော အခြေခံမူများသည် အစိုးရ၏ ရည်မှန်းချက်၊ ဦးတည်ချက်များကို ကျယ်ပြန့်စွာ အဓိပ္ပာယ်ဖွင့်ဆိုထားခြင်းဖြစ်ပါသည်။ ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေဆိုင်ရာ အခြေခံမူများသည် တိုင်းပြည်တစ်ပြည်၏ အတွေးအမြင်ပိုင်းနှင့် လက္ခဏာရပ်ကို ထင်ဟပ်ဖော်ပြလျက်ရှိသည်။ အခြေခံအကျဆုံးအဆင့်ကနေကြည့်ပါက ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေဆိုင်ရာ အခြေခံမူများသည် လူ့အဖွဲ့အစည်းတစ်ခု၏ အယူအဆဆိုင်ရာ၊ ခံယူချက်ဆိုင်ရာ သို့မဟုတ် ဘဝနေထိုင်မှုဆိုင်ရာ ကတိကဝတ်များကို သင်္ကေတသဘော ကိုယ်စားပြုဖော်ပြပေးရုံသာမက လက်ခံဂုဏ်ယူကျင့်သုံးသောသဘောကိုလည်း ဆောင်ကျဉ်းပေးပါသည်။

အလားတူစွာပင် အခြေခံမူများတွင် ထုတ်ဖော်ပြဋ္ဌာန်းထားသောအချက်တို့သည် အသိပညာပေးရန်အတွက်လည်း ရည်ရွယ်ပါသည်။ ယင်းတို့သည် ပြည်သူများနှင့် အခြားသောအစိုးရအဖွဲ့အစည်းများအား ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေနှင့် အစိုးရ၏ရည်ရွယ်ချက်များနှင့် ဦးတည်ချက်များကို ဖော်ပြပေးပါသည်။ အားလုံးလက်ခံထားသော ခံယူချက်များကို ထည့်သွင်းဖော်ပြ၍ သင်္ကေတသဖွယ် ကိုယ်စားပြုခြင်းအားဖြင့် ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေဆိုင်ရာ အခြေခံမူများသည် စည်းလုံးညီညွတ်မှုရှိသည်ဟူသောထင်မြင်ချက်ကို အားပေးခြင်းမျိုးဖြစ်နိုင်သည်။ ထို့အပြင် ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေ၏ ရည်ရွယ်ချက်နှင့် ဦးစားပေးဆောင်ရွက်ချက်များကို ရှင်းလင်းစွာဖော်ပြထားသည့် အချက်များဖြစ်သည့် ဥပဒေအခြေခံမူများသည် လက်တွေ့အကောင်အထည်ဖော်ဆောင်ရေးတွင် အင်မတန်အရေးကြီးသည့် အချက်ဖြစ်သည့် နိုင်ငံသားများအကြား ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေအပေါ် ယုံကြည်ချက်နှင့် သစ္စာစောင့်သိမှုကိုမြှင့်တင်ပေးပါသည်။

၂.၂။ သဘောတူညီမှု ချမှတ်ခြင်း

ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေဆိုင်ရာ အခြေခံမူများသည် အမျိုးမျိုးသော အကျိုးစီးပွားဆိုင်ရာ ခံယူချက်များဖြင့် အားပြိုင်လျက်ရှိသော၊ ကွဲပြားခြားနားချက်များရှိနေသော လူ့အဖွဲ့အစည်းများကို ပင် တစ်စုတစ်စည်းတည်းဖြစ်ရန် ကြိုးမားသော သက်ရောက်မှုများကို ဖြစ်ပေါ်စေပါသည်။ ယင်းတို့သည် မတူကွဲပြားသော အဖွဲ့အမျိုးမျိုးတို့ဘက်မှလက်ခံနိုင်ဖွယ်ရှိသော အားလုံးယုံကြည်ထားသည့် ခံယူချက်များနှင့် ရည်မှန်းချက်များကို ယေဘုယျအဆင့်တစ်ခုထိ ဖွင့်ဆိုပြဋ္ဌာန်းထားပေးခြင်းဖြင့် ပဋိပက္ခများ ကြီးမားစွာဖြစ်ပေါ်နေသည့်အချိန်တွင်ပင် သဘောတူညီချက်ရရှိစေရန်ဆောင်ရွက်ပေးနိုင်သည်။ ညှိနှိုင်းဆွေးနွေးချက်များကို ထိန်းကျောင်းနိုင်ရန်နှင့် တခါတရံတွင်ကန့်သတ်နိုင်ရန်အတွက် ဥပဒေအခြေခံမူများကို အသုံးပြုနိုင်ပါသည်။ အချို့သော အခြေခံမူများကို အစောပိုင်းကတည်းက ကတိပြုဆောင်ရွက်ခြင်း ဥပမာ - အစိုးရပုံစံတစ်ရပ်ရပ်ကို တည်ထောင်ပေးထားခြင်းမျိုးသည် ဆွေးနွေးငြင်းခုံနေရသော ပြဿနာတစ်ရပ်ကို လျော့ပါးသွားစေနိုင်ကာ အဆိုပါ အခြေခံမူကိုဆန့်ကျင်သော သူတို့၏ လွှမ်းမိုးနိုင်စွမ်းတို့ကိုလည်း ထိန်းချုပ်ထားနိုင်သည်။ အချို့သော ဥပဒေအခြေခံမူများကို

ချမှတ်ဆောင်ရွက်ခြင်းသည် နိုင်ငံရေးအရမတိုးသာမဆုတ်သာ အခြေအနေကို ဖယ်ရှားရှင်းလင်းရန်အတွက်နှင့်မူကြမ်းရေးဆွဲခြင်းလုပ်ငန်းစဉ်အတွင်း မည်ကဲ့သို့သော ညှိနှိုင်းဆွေးနွေးမှုများ ရှေ့ဆက်လုပ်ဆောင်မည်နည်း ဆိုသည့်အချက်အပေါ် သဘောတူညီမှုရရှိအောင် ဖန်တီးပေးရန်အတွက်လည်း နည်းလမ်းတစ်ခုဖြစ်ပါသည်။ ကျယ်ပြန့်စွာဖွင့်ဆိုရေးသားထားသည့် အခြေခံမူများကို သဘောတူညီပြီးသည်နှင့်တစ်ပြိုင်နက်ယင်းတို့နှင့်ကိုက်ညီစွာဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေတစ်ခုအားရေးဆွဲဖန်တီးချမှတ်ဆောင်ရွက်ခြင်းသည် ဆက်စပ်ပါဝင်လျက်ရှိသော အုပ်စုအသီးသီးတို့အား ပိုမို၍စိတ်ပါလက်ပါရှိလာစေရန်အတွက် အာမခံသည့်အချက်တစ်ချက်ပင်ဖြစ်ပါသည်။ ထိုကဲ့သို့သော ကတိကဝတ်ပြု

ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေဆိုင်ရာ အခြေခံမူများသည် ကွဲပြားခြားနားနေကြသည့် လူ့အဖွဲ့အစည်းများက လက်ခံလေ့ရှိသည့် ယေဘုယျ သဘောတရားအဆင့်တွင် သတ်မှတ်စံနှုန်းများနှင့်မျှော်မှန်းချက်များကို ရှင်းလင်းစွာ ဖော်ပြခြင်းဖြင့်ကြီးမားသော ပဋိပက္ခများအတွက်သဘောတူညီမှုကို ဖြစ်ပေါ်စေပါသည်။ တိကျသေချာသော ဥပဒေအခြေခံမူများအား ချမှတ်ဆောင်ရွက်ခြင်းသည်လည်း နိုင်ငံရေးအရ မတိုးသာမဆုတ်သာအခြေအနေကို ဖယ်ရှားရှင်းလင်းရန်နှင့်အများပြည်သူတို့၏ဆန္ဒကို ရရှိအောင် ဖန်တီးရန်နည်းလမ်းတစ်ခု ဖြစ်ပါသည်။

ဖော်ဆောင်ပေးခြင်းမျိုးကို ဆောင်ရွက်ပေးသော ဥပမာအား တောင်အာဖရိကတွင် ဥပဒေမူကြမ်းရေးဆွဲရာ၌တွေ့ကြုံခဲ့ရသော သာဓက၌တွေ့နိုင်ပါသည်။ ဆက်စပ်ပါဝင်သော အုပ်စုများနှင့် အဖွဲ့များအကြား သဘောတူညီမှုရယူပြီးသားဖြစ်သောအခြေခံမူများကို သဘောတူညီချက် သို့မဟုတ် ပဋိညာဉ်တစ်ခုသဖွယ်အသုံးပြုခဲ့ပြီး ပါဝင်သောအဖွဲ့အားလုံးသည် ချမှတ်ထားသောသဘောတူညီမှုအပေါ် ချိုးဖောက်ခွင့်မရှိပါ။ သဘောတူညီချက်ရယူထားသောအခြေခံမူများသည်ဥပဒေအရချည်နှောင်မှုရှိသော၊ တရား စီရင်ရေးစနစ်မှ လက်တွေ့ကျင့်သုံးနိုင်သော၊ ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေအတွင်း အခြေခံအနေနှင့် ပါဝင်ဖွဲ့စည်းထားသောအရာများအဖြစ် ပြောင်းလဲသွားသည် (ဇယားကွက် ၁ ကို ကြည့်ပါ။)

ဇယားကွက် ၁။ တောင်အာဖရိက - ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေဆိုင်ရာ တည်ထောင်ရေးဆွဲရေးလမ်းကြောင်းကို ချမှတ်သောအခြေခံမူများ

တောင်အာဖရိက ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေအား ရေးဆွဲရာတွင်နှင့် အကောင်အထည်ဖော်ဆောင်ရာတွင် အရေးပါသော ထူးကဲသည့်ဆောင်ရွက်ချက်များကို ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေဆိုင်ရာအခြေခံမူများက ဆောင်ရွက်ပေးပါသည်။ ကနဦးအဆင့် နိုင်ငံရေးအရ ညှိနှိုင်းဆွေးနွေးချက်များတွင် တန်းတူနိုင်ငံသားဖြစ်မှု၊ လူမျိုးရေး၊ ကျား/မတန်းတူညီမျှမှုရေးနှင့် ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေ၏ အခြားသောဥပဒေများအထက်၌ တည်ရှိမှု၊ တစ်ပြည်ထောင်နိုင်ငံတော်ကို တည်ဆောက်ခြင်းအတွက် သံနိဋ္ဌာန်များအပါအဝင် အခြေခံဖြစ်သော၊ တရားရေးအရ ချည်နှောင်မှုရှိသော အခြေခံမူ ၃၄ ချက်အပေါ် သဘောတူညီမှုများ ချမှတ်ခဲ့ပါသည်။ အဆိုပါ အခြေခံမူ

များသည် ကြားဖြတ်ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေ၏ အခြေခံအုတ်မြစ်အဖြစ်သာမက ၁၉၉၆ ခုနှစ် ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေအား ညှိနှိုင်းဆောင်ရွက်ခြင်းနှင့် မူကြမ်းရေးဆွဲခြင်းအတွက် အခြေခံမူ ဘောင်အဖြစ်ပါ ဆောင်ရွက်ပေးပါသည်။ ၁၉၉၆ ခုနှစ် ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေ အာဏာမတည် သေးမီက ၁၉၉၆ခုနှစ် ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေသည် အဆိုပါအခြေခံမူ ၃၄ ချက်နှင့် ကိုက်ညီမှုရှိ ပါကြောင်းအတည်ပြုချက်ကို ပြဋ္ဌာန်းပေးရန်အတွက် ထိုအချိန်က လောလောလတ်လတ် တည်ထောင်ကာစဖြစ်သော ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေဆိုင်ရာ ကြားဖြတ်ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေ က တောင်းဆိုခဲ့ပါသည်။ အဆိုပါ အခြေခံမူများအပေါ် ဆောင်ရွက်ရန် ချမှတ်ထားသော ချည် နှောင်မှုရှိသည့် ကတိကဝတ်သည် ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေဆိုင်ရာ ပြဋ္ဌာန်းချက်အတွင်းပါသော အချို့သောစံနှုန်းများကို ဥပဒေပြဋ္ဌာန်းချက်အကာအကွယ်တို့က မည်မျှအထိ သက်ရောက်မှုရှိ ကြောင်းကိုဖော်ပြထားပါသည်။ ကြားဖြတ်ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေက ချမှတ်ထားသော အခြေခံ မူ ၃၄ ချက်သည် ၁၉၉၆ ခုနှစ် ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေ၏ နောက်ဆုံးအဆင့် အချောသတ် ပြဋ္ဌာန်းထားသော အကြောင်းအရာများနှင့်စပ်လျဉ်း၍ ညှိနှိုင်းဆောင်ရွက်မှုပြုရာတွင် မည်ကဲ့သို့ ညှိနှိုင်းနိုင်ကြောင်း လမ်းညွှန်ပေးသည့်အပြင် အရေးအကြီးဆုံးဖြစ်သည့်မည်မျှအထိသာ ညှိနှိုင်း နိုင်ကြောင်းကိုလည်း ကန့်သတ်ပြဋ္ဌာန်းပေးသည်။

တောင်အာဖရိက ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေဆိုင်ရာဆုံရုံးသည် အခြေခံမူ ၃၄ ချက်လုံးကို အပြည့်အဝ ထိန်းသိမ်းနိုင်ခြင်းမရှိသော ၁၉၉၆ ခုနှစ် ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေ၏ ပထမဆုံး မူကြမ်းကို ပယ်ချခဲ့သည်။ ဥပမာအားဖြင့်ဆိုရလျှင် ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေမူကြမ်းသည်ဒေသန္တရ အစိုးရများကိုသင့်လျော်သောအာဏာများ လွှဲပြောင်းခွဲဝေပေးရန်အောင်အောင်မြင်မြင်ပြဋ္ဌာန်း နိုင်ခဲ့ခြင်းမရှိခဲ့ပါ။ မူကြမ်းရေးဆွဲခြင်းလုပ်ငန်းစဉ်အတွင်း များစွာသောနိုင်ငံရေးပါတီအများ အပြားဘက်မှ ဗဟိုချုပ်ကိုင်မှုလျှော့ချရေးသည် မသင့်လျော်ကြောင်းကို အပြင်းအထန်ထောက် ပြငြင်းဆိုခဲ့ကြသည်။ ဒီမိုကရက်တစ်ပါတီနှင့် အင်ကာတာ လွတ်မြောက်ရေးပါတီတို့သည် ဗဟို ချုပ်ကိုင်မှုလျှော့ချသောနည်းလမ်းကို ကျင့်သုံးလိုကြပြီး အာဏာအများစုကိုရရှိထားသည့် ပါတီ ဖြစ်သော အာဖရိကအမျိုးသားလွှတ်တော် (ANC) သည် ဗဟိုချုပ်ကိုင်မှုတင်းကြပ်သည့် နိုင်ငံတော်အဖြစ် ထားရှိလိုသည်။ ၁၉၉၆ ခုနှစ် မေလ၌ ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေဆိုင်ရာဆုံရုံးသို့ တင်သွင်းခဲ့သော ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေမူကြမ်း သည် ANC ၏ သဘောထားကိုထင်ဟပ်သည့် ဗဟိုချုပ်ကိုင်မှုတင်းကြပ်သည့်စနစ်ကို အလေးပေးခဲ့ပါသည်။ တစ်ချိန်တည်းမှာပင် အခြေခံမူ ၃၄ ချက်သည် “တရားဝင် ဒေသန္တရရေးရာ ကိုယ်ပိုင်အုပ်ချုပ်ခွင့်” လိုအပ်မှုကိုအလေးပေးပြီး ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေတွင် ဖော်ပြထားသော ပြည်နယ်များ၏အာဏာနှင့် တာဝန်ထမ်း ဆောင်မှုများသည် ဤ [ကြားဖြတ်] ဖွဲ့စည်းပုံတွင် ဖော်ပြထားသည့်အချက်အလက်များထက် လျော့နည်းခြင်း၊ နိမ့်ပါးခြင်းမရှိသင့်ပါဟု တိကျပြတ်သားစွာ ဖော်ပြထားပါသည်။ တရားရုံး သည် ANC ကလက်ခံထားသည့် ဗဟိုချုပ်ကိုင်မှုဘက်ယိမ်းသောစနစ်ကို ပယ်ချခဲ့ပါသည်။ ဗဟို

ချုပ်ကိုင်မှု လျှော့ချရေးစနစ်ကို ကျင့်သုံးခြင်းဖြင့် ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေဆိုင်ရာခုံရုံးသည် မဲ အများစုရရှိပြီး အနိုင်ရသွားသူများကသာ ကြီးစိုးအုပ်ချုပ်နေခြင်းလုပ်၍မရစေရန် တရားရေး ဆိုင်ရာ ကာကွယ်မှုပေးပါသည်။ အခြေခံမူ ၃၄ ခုအတွက် ချမှတ်ထားသော ချည်နှောင်မှုရှိ သောကတိကဝတ်များသည် တရားရေးဆိုင်ရာအကာအကွယ်များအနေနှင့် ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံ ဥပဒေဆိုင်ရာ ပြဋ္ဌာန်းချက်အတွင်း အချို့သောစံနှုန်းများအား မည်မျှစွဲမြဲစွာတည်ရှိစေနိုင်ကြောင်း ဖော်ပြပေးပါသည်။

- * ၁၉၉၆ ခုနှစ် တောင်အာဖရိက သမ္မတနိုင်ငံတော်၏ ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေအား အတည်ပြုခြင်း၊ တောင်အာဖရိက ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေဆိုင်ရာခုံရုံး၊ အမှုတွဲ CCT ၂၃/၉၆၊ အပိုဒ် ၄၇၁-၈၁
 - ** Sarkin, Jeremy, 'The Political Role of the South African Constitutional Court', South African Law Journal, 114 (1997), p. 138. တောင်အာဖရိက ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေဆိုင်ရာခုံရုံး၏ နိုင်ငံရေးကဏ္ဍ
 - *** အခြေခံမူ ၃၀၊ တောင်အာဖရိက သမ္မတနိုင်ငံတော်၏ ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေ စီမံချက် ၄၊ ၁၉၉၃ ခုနှစ် ၏ ဥပဒေ ၂၀၀ နှင့် အခြေခံမူ ၁၈၊ တောင်အာဖရိက သမ္မတနိုင်ငံတော်၏ ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေ စီမံ ချက် ၄၊ ၁၉၉၃ ခုနှစ်၏ ဥပဒေ ၂၀၀ ၊ ၁၉၉၄ ခုနှစ် ၏ ဥပဒေ ၂၊ အပိုဒ် ၁၃ (က) တွင် ပြင်ဆင်ဖြည့်စွက် ထားသည့်အတိုင်း၊
- နောက်ဆက်တွဲကို ကြည့်ပါ။

သဘောတူညီမှုယူသောအဆင့်များတွင် အခြေခံမူများသည် ထိရောက်သောအစိုးရတစ်ရပ် ဖန်တီးနိုင်ရေးအတွက် အခြေခံအုတ်မြစ်ကို ချမှတ်ပေးပါသည်။ အထက်တွင် ဆွေးနွေးဖော်ပြခဲ့သည့် အတိုင်း ယင်းတို့သည် ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေ ပေါ်ပေါက်လာစေရန်နှင့် အာဏာတည်စေရန်အတွက် တိကျခိုင်မာသည့်ကန့်သတ်ချက်များနှင့် ညွှန်ကြားချက်များကိုပင် ချမှတ်ပေးနိုင်ပါသည်။ သို့ရာတွင် အခြေခံမူများ၏ လေးနက်သည့်အဓိပ္ပာယ်သည် အတိုက်အခံပါတီများအတွက် သဘောတူညီချက် တစ်ခုအနေဖြင့် ကိုယ်စားပြုသော ဘုံတန်ဖိုးထားမှုများဖော်ပြပေးခြင်းတစ်ခုတည်း မဟုတ်ချေ။ ယင်းတို့သည် များပြားကျယ်ပြန့်ပြီး ယေဘုယျသဘောဆန်သော်လည်း ယင်းတို့ကိုယ်စားပြုသော အယူအဆများသည် ပါးစပ်အပြောသက်သက်သာဖြစ်သည်ဟု သဘောထား၍မရပါ။ နောင်တစ်ချိန် တွင် ကိစ္စပြဿနာရပ်များပေါ်ပေါက်လာမည့်အခါ ဆုံးဖြတ်ချက်ချမှတ်သူများက ယင်းတို့၏ လုပ် ဆောင်ချက်များအားဆုံးဖြတ်ရန်၊ အထူးသဖြင့် ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေထဲတွင် အသေးစိတ်ညွှန်ကြား ချက်များမရှိသည့်အခါ အခြေခံမူများအပေါ်တွင် အားထားရမည်ဖြစ်သည်။ ထို့အပြင်များသောအား ဖြင့် အချို့သောသာမန်အခြေခံမူများကို ထိရောက်သောမူဝါဒများ သို့မဟုတ် လုပ်ပိုင်ခွင့်အာဏာများ ၏အခြေခံအဖြစ် အသိအမှတ်ပြုဆုံးဖြတ်ပြီးသည့်နောက်တွင် ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေတစ်ခုအတွင်း ရှိ အခြေခံမူများ၏အဓိပ္ပာယ်ဖွင့်ဆိုရှင်းလင်းခြင်းကို လုပ်ဆောင်လေ့ရှိသည်။ အပြန်အလှန်အနေဖြင့် ဤသို့ဖွင့်ဆိုရှင်းလင်းချက်သည် အဆိုပါအခြေခံမူများ၏ ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေဆိုင်ရာ အာဏာ တစ်ရပ်အနေဖြင့် လွှမ်းမိုးမှုကိုပိုမိုအားကောင်းစေပါသည်။ အောက်ဖော်ပြပါအခန်းများတွင် တရားရုံး

ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေဆိုင်ရာအခြေခံမူများသည် ထိရောက်သောအစိုးရတစ်ရပ် ဖန်တီးနိုင်ရေးအတွက် အခြေခံအုတ်မြစ်ကို ချမှတ်စီစဉ်ပေးပါသည်။

များနှင့် အစိုးရပိုင်း ဆောင်ရွက်သူများသည် ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေဆိုင်ရာအခြေခံမူများကို ၎င်းတို့ဆုံးဖြတ်ချက်များ ချမှတ်ရာ၌ လမ်းညွှန် ပေးမည့်အရာအဖြစ်မှီခိုအားထားလျက်ရှိသောကြောင့် ကြီးမားသောလွှမ်းမိုးမှုဖြစ်စေကြောင်း ကိုဆွေးနွေးသွားမည် ဖြစ်ပါသည်။

၂.၃။ ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေ၏ အဓိပ္ပာယ်ကိုဖော်ပြခြင်း

ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေဆိုင်ရာ အခြေခံမူများသည် အုပ်ချုပ်ရေးမဏ္ဍိုင်နှင့် ဥပဒေပြုမဏ္ဍိုင်တို့မှ အစိုးရပိုင်းဆိုင်ရာအဖွဲ့အစည်းများနှင့် အာဏာပိုင်များ၏ ဆုံးဖြတ်ချက်များနှင့် လုပ်ငန်းစဉ်များအား ထိန်းကျောင်းလျက်ရှိပြီး တရားစီရင်ရေးအဖွဲ့မှ ကိုယ်စားလှယ်များအတွက် ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေ၏ အဓိပ္ပာယ်ဖွင့်ဆိုချက်တို့ကိုလည်း ဖော်ပြပေးလျက်ရှိပါသည်။ သဘောသဘာဝအားဖြင့် ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေများသည် ယင်းတို့၏လုပ်ငန်းစဉ်များ ဆောင်ရွက်နေစဉ်အတွင်း ပေါ်ပေါက်လာသော ပဋိပက္ခတိုင်း၊ တောင်းဆိုချက်တိုင်းအတွက် အသေးစိတ်ဆန်သော စည်းမျဉ်းများကို ထည့်သွင်းဖော်ပြထားမည်မဟုတ်ပေ။ သို့ဖြစ်ရာ တခါတရံတွင် ယေဘုယျအခြေခံမူများသည် ဖြစ်ပေါ်နေသောအနေအထားများအပေါ် ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေ၏ တောင်းဆိုချက်များ၊ လိုအပ်ချက်များအား နားလည်ရေးအတွက် အခြေခံအဆင့်ပြောပြပေးသော အရာမျှသာဖြစ်ပါသည်။ ထို့အပြင် ဒွိဟဖြစ်စေသော ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေပါရေးသားချက် အသုံးအနှုန်းများ သို့မဟုတ် အချို့သောကိစ္စရပ်တို့အပေါ်တွင်လမ်းညွှန်ချက် မရှိခြင်းသည် နိုင်ငံတကာ ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေများတွင်လည်းဖြစ် လေ့ရှိပါသည်။ သေချာရာရာမှမရှိသော အခြေအနေများတွင် ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေမူကြမ်းရေးဆွဲသူများအကြား သဘောတူညီမှု မရရှိနိုင်ပါက အဆိုပါ ရေးဆွဲမည့်သူများသည် ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေတည်ဆောက်ရေးလုပ်ငန်းစဉ်ကို အချိန် ကြန့်ကြာစေမည့်အစား လက်တွေ့အကောင်အထည်ဖော်မည့်ဆုံးဖြတ်ချက်ချမှတ်သူထံသို့ ငြင်းခုံဆွေးနွေးနေရသည့် မေးခွန်းအားလွှဲပေးလိုက်မည်ဖြစ်သည်။ ပုံမှန်မေးခွန်းများအပေါ် ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေ တစ်ခုက တုန့်ပြန်ဆောင်ရွက်နိုင်စွမ်း မရှိတော့သောအခါ ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေဆိုင်ရာ အခြေခံမူများသည် ဆုံးဖြတ်ချက်ချမှတ်မည့် သူများအား လမ်းညွှန်ပေးသည့် အဓိကရင်းမြစ်တစ်ခု ဖြစ်လာနိုင်ပါသည်။

ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေများသည် ယင်းတို့၏ လုပ်ငန်းစဉ်များ ဆောင်ရွက်နေစဉ်အတွင်း ပေါ်ပေါက်လာသော ပဋိပက္ခတိုင်း၊ တောင်းဆိုချက်တိုင်းအတွက် အသေးစိတ်ဆန်သောစည်းမျဉ်းများကို ထည့်သွင်းဖော်ပြထားမည်မဟုတ်ပေ။ သို့ဖြစ်ရာ ရံဖန်ရံခါတွင် ယေဘုယျဥပဒေအခြေခံမူများသည် ဖြစ်ပေါ်နေသောအနေအထားများအတွင်း ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေ၏ တောင်းဆိုချက်များ၊ လိုအပ်ချက်များအား နားလည်ရေးအတွက် တစ်ခုတည်းသော အခြေခံသဘောတရား ဖြစ်ပါသည်။

ရေးဆွဲပြဋ္ဌာန်းထားသော သို့မဟုတ် ရေးဆွဲထားခြင်းမရှိသော အခြေခံမူများသည်တရားရုံးများနှင့် အစိုးရများအား ကြိုတင်တွက်ဆထား၍မရနိုင်သော အရေးကိစ္စများ သို့မဟုတ် ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေအတွင်း တိကျသေချာစွာ ကိုင်တွယ်ဖြေရှင်းနိုင်ခြင်းမရှိသော အရေးကိစ္စများအပေါ် ယင်းတို့ မည်သို့ဆောင်ရွက်ရမည်ကို လမ်းညွှန်ပေးပါသည်။ တိကျစွာလမ်းညွှန်ထားခြင်းမရှိသည့် အနေအထားတွင် အခြေခံမူများ၏ ကြီးစိုးလွှမ်းမိုးမှုရှိသော ဥပမာတစ်ခုကို ကနေဒါနိုင်ငံတော်၏ ဥပမာတွင် တွေ့နိုင်ပါသည်။ ယင်းနိုင်ငံ၌ ဗဟိုတရားရုံးချုပ်သည် ပြည်ထောင်စုမှခွဲထွက်ရန် ကြိုးပမ်းသော ကိစ္စပြဿနာရပ်များကိုဖြေရှင်းရန် ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေဆိုင်ရာ အခြေခံမူများအပေါ်တွင် အားထားရသည်။^၁ ပြည်ထောင်စုမှခွဲထွက်ခြင်းနှင့်စပ်လျဉ်းသောမေးခွန်းများကို ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေသည် တိကျပြတ်သားစွာကိုင်တွယ်ဖြေရှင်းနိုင်ခြင်းမရှိသောကြောင့် တရားရုံးသည် ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေကို ဆန်းစစ်လေ့လာခဲ့ရာ ပြဋ္ဌာန်းထားခြင်းမရှိသော်လည်း အခြေခံကျသော ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေဆိုင်ရာ အခြေခံမူ ၄ ရပ်ကို တွေ့ရှိခဲ့ပါသည်။ ၎င်းတို့မှာ ဖက်ဒရယ်၊ ဒီမိုကရေစီ၊ တရားဥပဒေစိုးမိုးရေးနှင့် လူနည်းစုလူမျိုးများအပေါ်လေးစားမှု စသည်တို့ဖြစ်သည်။ အခြေခံမူများသည် ရှင်းလင်းဖော်ပြချက်တစ်ခုမျှသာမဟုတ်ပဲ အင်အားကြီးသော စံအဖြစ်သတ်မှတ်ထားသော သက်ရောက်မှုများရှိပြီး တရားရုံးများနှင့်အစိုးရများအား ချည်နှောင်မှုရှိသည်ဟု တရားရုံးကဆုံးဖြတ်ပါသည်။ အဆိုပါဆန်းစစ်ချက်အရ တစ်ဖက်သတ်ခွဲထွက်ခြင်းသည် အင်မတန်မှ ဂရုပြုရမည့် ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေဆိုင်ရာ အကြောင်းအရာတစ်ခုဖြစ်ပြီး ကေဘက်ခံ၏ ပြည်သူများသည် ခွဲထွက်ရန်အတွက် မဲပေးရမည်ဆိုပါက ဗဟိုအစိုးရနှင့် ဒေသန္တရအစိုးရများက ညှိနှိုင်းဆွေးနွေးခြင်းများကိုပြုလုပ်ရန် ဥပဒေအခြေခံမူများက ပြဋ္ဌာန်းထားကြောင်းတရားရုံးက တွေ့ရှိခဲ့ပါသည်။

အချို့သော သာမန်အခြေခံမူများကို ထိရောက်သော မူဝါဒများ သို့မဟုတ် လုပ်ပိုင်ခွင့်အာဏာများ၏ အခြေခံအဖြစ် အသိအမှတ်ပြုဆုံးဖြတ်ပြီးသည့်နောက်တွင် ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေတစ်ခုအတွင်းရှိ အခြေခံမူများ၏ အဓိပ္ပါယ် ဖွင့်ဆိုရှင်းလင်းခြင်းကို လုပ်ဆောင်လေ့ရှိသည်။

အဆိုပါ ခက်ခဲလှသည့် မေးခွန်းများကို ဖြေရှင်းရန်အတွက် ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေဆိုင်ရာ အခြေခံမူများအား မှီခိုအားထားမှုနှင့်ဆိုင်သော အခြားပေးရမည့်ဥပမာတစ်ခုမှာ အူဘန်တူ အခြေခံမူကို ရည်ညွှန်းအခြေခံကာ သေဒဏ်ပယ်ဖျက်ရေး ဆုံးဖြတ်ချက်ချမှတ်ခဲ့သည့် အင်မတန်ထင်ရှားလှသည့် လုပ်ရပ်တစ်ခုဖြစ်သည့် တောင်အာဖရိက ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေဆိုင်ရာခုံရုံး၏ ဥပမာပင်ဖြစ်ပါသည်။^၂ အူဘန်တူဆိုသည်မှာ လူသားများ၏ ဖြစ်တည်မှုနှင့် အချင်းချင်းအကြား ဆက်စပ်တည်ရှိနေမှုတို့နှင့်သက်ဆိုင်သော ဒဿနဆိုင်ရာ သဘောတရားတစ်ခုပင် ဖြစ်ပါသည်။ ယင်းသည် နိုင်ငံတစ်နိုင်ငံ၏ နိုင်ငံရေးဖွံ့ဖြိုးတိုးတက်မှုကို အားတွန်းအားပေးမောင်းနှင်ရာတွင် အထောက်အကူဖြစ်စေပြီး လုပ်သားအင်အားဆိုင်ရာ ဆက်စပ်မှုများ (labour relations)^၃ အပေါ် သက်ရောက်သော အရာများအပါအဝင် များစွာသောနိုင်ငံရေးဆွေးနွေးပွဲများ၏ အဓိကအကြောင်းရင်းလည်း ဖြစ်သည်။ လက်ရှိအာဏာတည်လျက်ရှိသည့် ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေအနေနှင့် သေဒဏ်သည် အခြေခံအခွင့်

အရေးများချိုးဖောက်သည့် ဥပဒေနှင့်မညီညွတ်သောအရာတစ်ခု ဖြစ်/မဖြစ်ကို ပေါ်ပေါ်ထင်ထင် ဖော်ပြထားခြင်းမရှိဘဲ အမှုကိစ္စတစ်ခုတွင်တရားရုံး၏ဆုံးဖြတ်ချက်ကို ထိန်းကျောင်းပေးသည့် စီရင် ချက်ဆုံးဖြတ်သည့်အပိုင်းတွင်^၄ အာဘန်တု အခြေခံမှုကိုသာ ကိုင်စွဲထားပါသည်။ သေဒဏ်ပေးခြင်း သည် အာဘန်တု အခြေခံမှုနှင့် ကိုက်ညီမှုမရှိသကဲ့သို့ ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေနှင့် ကိုက်ညီခြင်းလည်း မရှိပါ။ သို့ဖြစ်ရာ ခက်ခဲ၍အငြင်းပွားနေသော မေးခွန်းများအတွက် ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေ၏ အဓိပ္ပါယ်အား နားလည်အောင်ပြုလုပ်ရာတွင် ထိုအခြေခံမှုသည် အရေးပါလာပါသည်။

၃။ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေဆိုင်ရာ သဘောတရားများကို ထိန်းသိမ်းခြင်းနှင့် အာဏာတည်စေခြင်း

အထက်တွင် ဆွေးနွေးဖော်ပြခဲ့သည့်အတိုင်း အခြေခံမူများသည် ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေ တည်ဆောက်ရေး လုပ်ငန်းစဉ်တွင် ပါဝင်လျက်ရှိကြသော အဖွဲ့အစည်းအမျိုးမျိုး၏ တုန့်ပြန်သံများ မှ ဖြစ်ပေါ်လာသည့် ညှိနှိုင်းဆွေးနွေးခြင်းနှင့် အခြေအတင် ဆွေးနွေးခြင်းလုပ်ငန်းစဉ်တို့မှ ပေါ်ထွက် လာနိုင်ပါသည်။ အခြေခံမူများသည် ရံဖန်ရံခါ၌ အင်အားကြီးအဖွဲ့အစည်းများ၏ သဘောထားကို သာ အလေးပေးထင်ဟပ်မှုရှိစေတတ်သော်လည်း ယင်းတို့သည် ပါဝင်သောအခြားအဖွဲ့အစည်းများ အကြား သဘောတူညီမှုများကိုလည်း ကိုယ်စားပြုလေ့ရှိပါသည်။ အခြေခံမူများသည် ယဉ်ကျေးမှု၊ ထုံးတမ်းစဉ်လာ၊ ဘာသာရေး၊ စီးပွားရေးနှင့် နိုင်ငံရေးနယ်ပယ်များမှ ပေါ်ထွက်လာသည့် စံနှုန်းများ၊ စံသတ်မှတ်ချက်များမှ မြစ်ဖျားခံ လာသော အရာများဖြစ်နေနိုင်ပါသည်။ အဓိက အားဖြင့် တက်ကြွသောဆွေးနွေးပွဲများအား လုပ်ဆောင်ခွင့်ပြုပေးခြင်းနှင့် နိုင်ငံတော်၏ စံတန်ဖိုးအပေါ် အယူအဆအမျိုးမျိုးရှိသော လူထုအသံများ အပြိုင်အဆိုင်ပါဝင်မှုကို အား ပေးခြင်းသည် အဓိပ္ပါယ်ပြည့်ဝပြီး အခွန်ရှည် ခိုင်မြဲသော ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံမူများအား ဖန်တီး ရန်အတွက် အထောက်အကူဖြစ်နိုင်ပါသည်။ မူ ကြမ်းရေးဆွဲသူများသည် ပိုမိုကျယ်ပြန့်သည့် အဆင့်များတွင်သဘောတူညီမှုကိုရရှိရန်လွယ် ကူသည်ဟု ထင်မြင်နိုင်သကဲ့သို့ နိုင်ငံသားများ

ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေဆိုင်ရာ အခြေခံ မူများသည် အခြေခံဥပဒေတည်ဆောက်ရေး လုပ်ငန်းစဉ်တွင်ပါဝင်သော အခြားအဖွဲ့ အစည်းများအကြား သဘောတူညီမှုများကို လည်း ကိုယ်စားပြုလေ့ရှိပါသည်။ တက်ကြွ သော ဆွေးနွေးပွဲများအား လုပ်ဆောင်ခွင့်ပြု ပေးခြင်းနှင့် နိုင်ငံတော်၏ စံတန်ဖိုးအပေါ် အယူအဆအမျိုးမျိုးရှိသော လူထုအသံများ အပြိုင်အဆိုင်ပါဝင်မှုကို အားပေးခြင်းသည် အဓိပ္ပါယ်ပြည့်ဝပြီး အခွန်ရှည်ခိုင်မြဲသော ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေဆိုင်ရာ အခြေခံမူများ အား ဖန်တီးရန်အတွက် အထောက်အကူဖြစ် နိုင်ပါသည်။

အပါအဝင် အခြားသောသက်ဆိုင်သူများသည် အခြေခံမူများက ဖော်ညွှန်းသော ယေဘုယျဆန်သည့် အကြောင်းအရာမေးခွန်းများနှင့်စပ်လျဉ်း၍ ပါဝင်ဆောင်ရွက်ရန် ပိုမိုစိတ်အားထက်သန်မှုရှိနိုင်ပါသည်။ အခြေခံမူများကိုသတ်မှတ်၍ ဤနည်းအတိုင်း သဘောတူခွင့်ပြုပြီးသည်နှင့် ယင်းတို့ကို အစမှအဆုံးထိ တသမတ်တည်းဖြစ်စေရန်နှင့် သဘာဝတဖြစ်စေရန်ဆောင်ရွက်လျက် ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေ၏ပြဋ္ဌာန်းချက်တိုင်းကို ချမှတ်သင့်ပါသည်။ ယင်းတို့ကို ပုံမှန်အားဖြင့် ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေ၏ အချို့သောအခန်းများ၌တွေ့ရပြီး ရံဖန်ရံခါတွင် ယင်းတို့အာဏာတည်စေရန်အတွက် တိကျသေချာသော လမ်းညွှန်ချက်များဖြင့် ထည့်သွင်းဖော်ပြပါသည်။

သို့ရာတွင် ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေဆိုင်ရာအခြေခံမူတိုင်းကို ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေထဲတွင် ဤကဲ့သို့တိကျပြတ်သားစွာ သတ်မှတ်မထားပေ။ ယင်းအခြေခံမူတို့သည် ညှိနှိုင်းတိုင်ပင်ခြင်း၊ အခြေ

ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေဆိုင်ရာအခြေခံမူများသည် အခြေခံဥပဒေပါအကြောင်းအရာပြဋ္ဌာန်းချက်များ သို့မဟုတ် နိဒါန်းပြဋ္ဌာန်းချက်များ သို့မဟုတ် နိုင်ငံတော်၏အခြေခံဦးတည်ချက်များကို ချမှတ်ပေးသည့်လိုက်နာကျင့်သုံးရမည့် အခြေခံမူများ (directive principles) သို့မဟုတ် ပါဝင်သော အကြောင်းအရာများကို အခြေခံခြင်းမှရရှိလာသော အခြေခံမူများ (derived principles) အသွင်သဘောဆောင်ပါသည်။

အတင်ဆွေးနွေးခြင်းနှင့် ပြည်သူတို့၏ ပူးပေါင်းပါဝင်ခြင်း လုပ်ငန်းစဉ်များမှ တိုက်ရိုက်ပေါ်ထွက်လာခြင်းပင်ဖြစ်ချင်မှဖြစ်ပေလိမ့်မည်။ ထိုနည်းလမ်းများဖြင့် ပေါ်ထွက်လာရမည့်အစား ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေကို ရေးဆွဲနေစဉ်အချိန်အတွင်းတွင်ဖြစ်စေ၊ လက်တွေ့အကောင်အထည်ဖော်နေစဉ်နှင့် ပြဋ္ဌာန်းချက်များကို ဆောင်ရွက်နေစဉ် ကာလတစ်လျှောက်တွင် အချိန်ကြာလာသည်နှင့်အမျှ အခြေခံဥပဒေ၏ ဆိုလိုရင်းကို ပိုမိုနက်နဲစွာသဘောပေါက်နားလည်လာသော အခါတွင်ဖြစ်စေ အခြေခံမူဝါဒများသည် ထွက်ပေါ်လာနိုင်ပါသည်။

ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေဆိုင်ရာ အခြေခံမူများကို ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေတစ်ခုအတွင်း လေးစားစွာထိန်းသိမ်းလိုက်နာသည့် နည်းလမ်းများအပြင် ယင်းတို့အား အာဏာတည်စေမည့် နည်းလမ်းအမျိုးမျိုးကိုလည်း ယခုအခန်းတွင် ဆွေးနွေးထားပါသည်။

၃.၁။ အခြေခံပြဋ္ဌာန်းချက်များ

အချို့သော ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေများတွင် အခြေခံမူများအား အလေးပေးထားသည့် ကဏ္ဍများ ပါဝင်ပါသည်။ တောင်အာဖရိက ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေ၏ ပထမအခန်းတွင် ယင်းပြဋ္ဌာန်းချက်များ (နောက်ဆက်တွဲတွင် ကြည့်ပါ)ကို ဖော်ပြထားပါသည်။ ယင်းတို့သည် နိုင်ငံတော်၏ အခြေခံတန်ဖိုးထားခံယူထားသောစံနှုန်းများကို ရှင်းလင်းဖော်ပြထားပြီး လူသားတို့၏ ဂုဏ်သိက္ခာ၊ တန်းတူညီမျှမှု၊ လူ့အခွင့်အရေးနှင့် လွတ်လပ်မှု၊ လူမျိုးဖြစ်တည်မှုအပေါ် အလေးမပေးခြင်း၊ ကျား/မ

ခွဲခြားဆက်ဆံမှုမရှိစေရေး၊ ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေ၏ အခြားသောဥပဒေများအပေါ်လွှမ်းမိုးအတည်ပြုနိုင်စွမ်း၊ နိုင်ငံတကာတွင် အရွယ်ရောက်သူများ မဲပေးပိုင်ခွင့်၊ ပုံမှန်ရွေးကောက်ပွဲများနှင့် ပါတီစုံဒီမိုကရေစီ အစိုးရစနစ်စသည်တို့အား ချမှတ်ဆောင်ရွက်ခြင်းများပါဝင်ပါသည်။ ဤအခန်းသည် ယင်းတိုးမြှင့်ဆောင်ရွက်ချက်များအတွက် တရားဝင်အသုံးပြုမည့်ဘာသာစကားများနှင့် လိုအပ်ချက်များအပါအဝင် တောင်အာဖရိကတွင်အသုံးများသည့် ဘာသာစကားအားလုံးအတွက် လေးစားမှုကို မြှင့်တင်ပေးရန် သတ်မှတ်ချက်များလည်းပါရှိပါသည်။^၁ တူရကီနိုင်ငံ၏ ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေတွင် နိဒါန်းပျိုးအပိုဒ်အပြီး၌ အပိုဒ်တစ်ပိုဒ်ပါရှိပြီး ထိုအပိုဒ်တွင် အထွေထွေအခြေခံမူများ၊ နိုင်ငံတော်၏ ဖွဲ့စည်းတည်ဆောက်ပုံနှင့် လက္ခဏာများ၊ လူတစ်ဦးတစ်ယောက်ချင်းစီနှင့် လူ့အဖွဲ့အစည်းတစ်ခုလုံး၏ဖူလုံမှု၊ ငြိမ်းချမ်းရေးနှင့် သာယာပျော်ရွှင်ရေးတို့ကို အာမခံမှုရှိပြီး ဒီမိုကရေစီစနစ်ကို စောင့်ရှောက်ကာကွယ်ရန်အတွက် ပြဋ္ဌာန်းချက်များပါရှိသော အခြေခံရည်မှန်းချက်များနှင့် တာဝန်ဖော်ပြချက်များ ပါဝင်သည်။^၂

အခြေခံမူများကိုရည်ရွယ်ဖော်ပြထားသည့် ဤအခန်းများသည် ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေအား အဓိပ္ပာယ်ဖွင့်ဆိုခြင်းနှင့် အကောင်အထည်ဖော်ခြင်းအပေါ် ရှင်းလင်းသော လမ်းညွှန်ချက်များဖန်တီးပေးခြင်းဖြင့် ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေနှင့် နိုင်ငံတော်၏ အရေးပါဆုံးတန်ဖိုးထား ခံယူချက်များနှင့်အညီ ဒွိဟမဖြစ်စေသည့် သတ်မှတ်ဆောင်ရွက်ချက်ကို ချမှတ်နိုင်စေနိုင်ပါသည်။

ပြဋ္ဌာန်းချက်များ ချမှတ်ခြင်းသည် ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေအား အဓိပ္ပာယ်ဖွင့်ဆိုခြင်းနှင့် အကောင်အထည်ဖော်ခြင်းအပေါ်ရှင်းလင်းသော လမ်းညွှန်ချက်များဖန်တီးပေးခြင်းဖြင့် ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေနှင့် နိုင်ငံတော်၏ အရေးအပါဆုံးစံနှုန်းများနှင့်အညီ ဒွိဟမဖြစ်စေသည့် သတ်မှတ်ဆောင်ရွက်ချက်ကို ချမှတ်စေနိုင်ပါသည်။

၃.၂။ နိဒါန်းပြဋ္ဌာန်းချက်များ

မူကြမ်းရေးဆွဲသူများသည် အခြေခံမူများအား ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေ၏ ကနဦးအဆင့်တွင် သို့မဟုတ် အခြေခံမူများ ချမှတ်ရေးအတွက် ရည်ရွယ်ထားသည့် အခန်းများတွင် ရှင်းရှင်းလင်းလင်း ရေးဆွဲဖော်ပြလေ့ရှိပါသည်။ နိဒါန်းများသည် ကိုင်စွဲထားသောစံနှုန်းများ၊ စံသတ်မှတ်ချက်များနှင့် အခြေခံမူများကို ဖော်ပြခြင်းဖြင့်လည်းကောင်း၊ တိုင်းပြည်၏ သမိုင်းကြောင်းတစ်လျှောက် ဖြစ်ပေါ်တိုးတက်လာသော စံတန်ဖိုးများကို ကိုးကားခြင်းဖြင့်လည်းကောင်း ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေပါ အကြောင်းအရာများ၏ ရည်ရွယ်ချက်နှင့်ရည်မှန်းချက်များကို ဖော်ပြပေးပါသည်။ မူကြမ်းရေးဆွဲသူများနှင့် တရားသူကြီးများသည် အဆိုပါကတိကဝတ်များနှင့် အခြေခံမူများအတွင်း၌ တရားရေးအရ ပြဋ္ဌာန်းနိုင်သောအခွင့်အရေးများကို ထည့်သွင်းလေ့မရှိပါ။ သို့ဖြစ်ရာနိဒါန်းများသည် ယေဘုယျအားဖြင့် နိုင်ငံရေးအဖွဲ့စည်းများနှင့် အာဏာပိုင်များက ရည်မှန်းထားသည့် ကြီးမားသောစံမှတ်ကျောက်များအဖြစ် ထမ်းဆောင်ကြသော်လည်း ၎င်းသည်တရားရေးဆိုင်ရာအခြေခံမူများ၏ ရင်းမြစ်

နိဒါန်းများသည်ကိုင်စွဲထားသော စံနှုန်းများ၊
 စံသတ်မှတ်ချက်များနှင့် အခြေခံမူများကို
 ဖော်ပြခြင်းဖြင့်လည်းကောင်း၊
 သမိုင်းကြောင်းတစ်လျှောက် ဖြစ်ပေါ်
 တိုးတက်လာသော စံတန်ဖိုးများကို
 ကိုးကားခြင်းဖြင့်လည်းကောင်း ဖွဲ့စည်းပုံ
 အခြေခံဥပဒေပါ အကြောင်းအရာများ၏
 ရည်ရွယ်ချက်နှင့် ရည်မှန်းချက်များကိုဖော်ပြ
 ပေးပါသည်။ မူကြမ်းရေးဆွဲသူများနှင့်
 တရားသူကြီးများသည်အဆိုပါ ကတိကဝတ်
 များနှင့် ပြဋ္ဌာန်းချက်များနှင့်ညီသော တရား
 ရေးအရာအာဏာ တည်သောအခွင့်အရေးများ
 ကို ထည့်သွင်းလေ့မရှိပါ။ တရားသူကြီး
 များသည် အခြားသော ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံ
 ဥပဒေဆိုင်ရာ ပြဋ္ဌာန်းချက်များအား
 နားလည်သဘောပေါက်စေရေးကို
 အထောက်အကူပြုနိုင်ရန်အတွက် ထိုအခြေခံ
 မူများကို အားထားလျက်ရှိပါသည်။

တစ်ခုအဖြစ်လက်ခံခြင်းမခံရပါ။ မည်သို့ဆိုစေ
 တရားသူကြီးများသည် အခြားသော ဖွဲ့စည်းပုံ
 အခြေခံဥပဒေဆိုင်ရာ ပြဋ္ဌာန်းချက်များအား
 နားလည်သဘောပေါက်စေရေးကို အထောက်
 အကူပြုနိုင်ရန်အတွက် နိဒါန်းများအပေါ်တွင်
 အားထားလျက်ရှိပါသည်။

ဥပမာအားဖြင့် အိန္ဒိယနိုင်ငံ ဗဟို
 တရားရုံးချုပ်သည် အခြားသောဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံ
 ဥပဒေဆိုင်ရာ ပြဋ္ဌာန်းချက်များအား ရှင်းလင်း
 ဖော်ပြရာ၌ တရားရေးအာဏာ၏ သက်ရောက်
 မှုအတိုင်းအတာကို အိန္ဒိယ ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံ
 ဥပဒေ၏ နိဒါန်းအဆင့်တွင် ထည့်သွင်းဖော်ပြ
 ညွှန်းဆိုထားပါသည်။ ဥပမာ- ကီစာ ဗန်နာဒါ
 အမှုကိစ္စတွင် ဗဟိုတရားရုံးချုပ်သည် ပြုပြင်
 မွမ်းမံရေးလုပ်ငန်းစဉ်အားပုံစံချပေးသည့် ပုဒ်မ
 ၃၆၈ သည် ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေ၏ အခြေခံ
 ပုံစံချမှတ်မှုကို ပြောင်းလဲစေမည့်ပြင်ဆင်မွမ်းမံ
 ချက်လုပ်ငန်းစဉ်ကို ပြုလုပ်ရန်ခွင့်ပြုခြင်း မရှိ
 ကြောင်း ပြဋ္ဌာန်းခဲ့ပါသည်။^၇ တရားရုံးသည်

အဆိုပါဆုံးဖြတ်ချက်ချမှတ်နိုင်ရန် နိဒါန်းများတွင် ချမှတ်ဖော်ပြထားသည့် စံနှုန်းများကို မှီခိုအား
 ထားခဲ့ပါသည်။ သို့ဖြစ်ရာတရားရေးအရတိုက်ရိုက် အာဏာသက်ရောက်စေခြင်းမျိုးမရှိသော်လည်း
 နိဒါန်းများသည် တရားရေးဆိုင်ရာရှင်းလင်းဖော်ပြချက်များကို လွှမ်းမိုးနိုင်ပါသည်။ ထို့အပြင်အတွေ့
 အကြုံများအရ နိဒါန်းပြဋ္ဌာန်းချက်များသည် တရားရေးဆိုင်ရာတွင် အာဏာသက်ရောက်စေခြင်း
 မရှိနိုင်ကြောင်း ညွှန်ပြနေသော်လည်း ထိုအချက်မှာအမြဲမမှန်ပါ။ နိဒါန်းအခန်း၌ တွေ့ရှိရသည့်
 အခြေခံမူများကို အသုံးပြုနိုင်မှုမရှိကြောင်းကြေညာထားသည့် ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေဆိုင်ရာဖော်ပြ
 ချက်ကိုတားဆီးရာတွင် တရားစီရင်ရေးအဖွဲ့သည် ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေကို အဓိပ္ပာယ်ဖွင့်ဆိုရာ
 တွင် နောက်ဆုံးအဆင့်ဆုံးဖြတ်သူအဖြစ်တာဝန်ယူပြီး ၎င်းတို့၏သက်ရောက်မှုနှင့် အသုံးပြုပုံတို့ကို
 ဆုံးဖြတ်ပေးမည်ဖြစ်သည်။ ထို့အပြင် နိဒါန်းတွင်တွေ့ရှိရသော အခြေခံမူများသည် ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံ
 ဥပဒေ၏စံနှုန်းများအပေါ် ဆုံးဖြတ်ချက်ချမှတ်သူများအား လမ်းညွှန်ရာတွင်လည်းကောင်း၊ ဖွဲ့စည်းပုံ
 အခြေခံဥပဒေ၏စံနှုန်းများအပေါ် တိကျသေချာသည့် မျှော်မှန်းချက်များနှင့် နားလည်သဘော
 ပေါက်မှုများ ဖန်တီးပေးသောအမှတ်အသားတစ်ခုအဖြစ်လည်းကောင်း အသုံးဝင်ပါသည်။

၃.၃။ နိုင်ငံတော်ကမူဝါဒချမှတ်ရာတွင် လိုက်နာကျင့်သုံးရမည့်အခြေခံမူများ (Directive Principles)

နိုင်ငံတော်၏ အခြေခံဦးတည်ချက်များကိုချမှတ်ပေးပြီး ယေဘုယျအားဖြင့် အစိုးရလုပ်ငန်း တာဝန်များ အောင်မြင်နိုင်စေမည့်နည်းလမ်းများကို ပုံကြမ်းရေးဆွဲချမှတ်ပေးသော အခြေခံမူများ ဖော်ပြရန် ရည်စူးထားသည့်အခန်းများတွင် ဤ ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေဆိုင်ရာ အခြေခံမူများကို တွေ့ရှိရပါသည်။^၁ နိုင်ငံတော်က မူဝါဒချမှတ်ရာတွင် လိုက်နာကျင့်သုံးရမည့်အခြေခံမူများသည် ရှင်းလင်း ပြတ်သားမှုရှိပြီး ဥပဒေပြုခြင်းနှင့်ဆိုင်သော မူဝါဒကို အားပေးလမ်းညွှန်ပေးသည့်အပြင် ပြုပြင် ပြောင်းလဲရေးအတွက် တွန်းအားတစ်ရပ်ကို ဖြစ်ပေါ်စေပါသည်။ ယင်းတို့သည် လူမှုစီးပွားဖွံ့ဖြိုးတိုး တက်ရေး၊ ကွဲပြားခြားနားသော လူ့အဖွဲ့အစည်းများအား ပြန်လည်ရင်ကြားစေရေး၊ တရားဝင် ကျင့်ဝတ် များ၊ ယဉ်ကျေးမှုဖွံ့ဖြိုးတိုးတက်ရေး သို့မဟုတ် သဘာဝပတ်ဝန်းကျင်ဆိုင်ရာ အကြောင်းကိစ္စများ အပါအဝင် ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေဆိုင်ရာ ကိစ္စ ပြဿနာရပ်များကို ကိုင်တွယ်ဖြေရှင်းနိုင်ပြီး ကျယ်ကျယ်ပြန့်ပြန့်လွှမ်းမိုးမှုလည်းရှိပါသည်။ နိုင်ငံတော်ကမူဝါဒချမှတ်ရာတွင်လိုက်နာကျင့် သုံးရမည့် အခြေခံမူများသည် တင်းကြပ်စွာ ချည်နှောင်ထားခြင်းမျိုးထက် နောင်လာမည့် အစိုးရအား လမ်းညွှန်ရန် ရည်ရွယ်ထားသည့် လူမှုရေးနှင့် စီးပွားရေးမူဝါဒများကို မြှင့်တင် ပေးပါသည်။

မူဝါဒချမှတ်ရာတွင် လိုက်နာကျင့်သုံး ရမည့် အခြေခံမူများသည် အဓိကအားဖြင့် နိုင်ငံရေးအာဏာကို လမ်းညွှန်ရန်နှင့် အုပ်ချုပ် နိုင်ရန် ဆောင်ရွက်ပေးပါသည်။ နိုင်ငံရေးသမား များသည်နိုင်ငံရေးဆိုင်ရာအကြပ်အတည်းများ

မူဝါဒချမှတ်ရာတွင် လိုက်နာကျင့်သုံးရမည့် အခြေခံမူများသည်နိုင်ငံတော်၏ အခြေခံ ဦးတည်ချက်များကိုချမှတ်ပေးသည်။ ယင်းတို့သည်ရှင်းလင်းပြတ်သားမှုရှိပြီး ဥပဒေပြုခြင်းနှင့်ဆိုင်သော မူဝါဒကိုအားပေး လမ်းညွှန်ပေးသည့်အပြင် နောင်လာမည့် အစိုးရအဖွဲ့များကို လမ်းညွှန်ရန် (ဥပဒေဖြင့် ချည်နှောင်ရန် မဟုတ်) ရည်ရွယ်ထားပါသည်။ ယင်းတို့ကို ပုံမှန်အားဖြင့် တရားအရေးအရ အာဏာသက်ရောက်စေသည်ဟု မယူဆ သော်လည်း ဥပဒေများသည် ဖွဲ့စည်းပုံ အခြေခံဥပဒေနှင့်ညီမညီ အဓိပ္ပါယ်ဖွင့်ဆို ရာတွင် လမ်းညွှန်ဖော်ပြပေးပါသည်။

ကြုံလာသောအခါ ထိုအခြေခံမူများကို ချိုးဖောက်ကြသဖြင့် အဆိုပါ အခြေခံမူများကို နိုင်ငံရေးအရ အများသဘောတူလက်ခံမည်ဆိုပါက နိုင်ငံရေးအရအတည်ပြုပြဋ္ဌာန်းချက်သည်လည်းဆက်လက်၍ ဖြစ်ပေါ်လာပေမည်။ မူဝါဒချမှတ်ရာတွင် လိုက်နာကျင့်သုံးရမည့်အခြေခံမူများကို ဥပဒေပြုခြင်းတွင် ထည့်သွင်းဖော်ပြထားခြင်းမရှိပါက ပုံမှန်အားဖြင့် တရားရေးအရအာဏာသက် ရောက်စေသည်ဟု ယူဆ၍မရပါ။ သို့ရာတွင်ယင်းသည် အမြဲတမ်း ဤကဲ့သို့မဟုတ်ဘဲ ထိုအခြေခံမူများသည် တရား ဥပဒေကိုအကောင်အထည်ဖော်ခြင်းမရှိဘဲလည်း တရားရေးဆိုင်ရာ အာဏာသက်ရောက်မှုရှိနိုင်ပါ သည်။ ဥပမာအားဖြင့် ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေက တားမြစ်ကြောင်း အတိအလင်းကြေညာထားခြင်း မရှိလျှင် မူဝါဒချမှတ်ရာတွင်လိုက်နာကျင့်သုံးရမည့် အခြေခံမူများအပါအဝင် ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေ

ဆိုင်ရာ ပြဋ္ဌာန်းချက်များသည် တရားရေးအရအာဏာတည်စေမည်ဟု လော့တို ဆုံးဖြတ်ချက်အရ ဂါနာရှိ ဗဟိုတရားရုံးချုပ်က ဆုံးဖြတ်ချက်ချမှတ်ခဲ့ပါသည်။^၉ အလားတူစွာပင် တရားဥပဒေများသည် ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေနှင့် ညီညွတ်မှု ရှိ မရှိကို ရှင်းလင်းဖော်ပြရန်အတွက် ထိုအခြေခံမူများကို အသုံးပြုနိုင်ပါသည်။ သီရိလင်္ကာ၏ ဗဟိုတရားရုံးနှင့် အိန္ဒိယနိုင်ငံ ဗဟိုတရားရုံးသည် မူဝါဒချမှတ်ရာတွင် လိုက်နာကျင့်သုံးရမည့်အခြေခံမူများ၏ ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေအရအရေးပါခြင်းကို အသိအမှတ်ပြုခဲ့ရုံသာမက လေ့လာခဲ့ပါသည်။^{၁၀}

နိုင်ငံရေး ဆုံးဖြတ်ချက်များအပေါ် တရားရေးဆိုင်ရာ အာဏာသက်ရောက်မှု သို့မဟုတ် လွှမ်းမိုးမှု ရှိသည်ဖြစ်စေ၊ မရှိသည်ဖြစ်စေ၊ မူဝါဒချမှတ်ရာတွင် လိုက်နာကျင့်သုံးရမည့်အခြေခံမူများသည် အခြားသောနည်းလမ်းများဖြင့် လွှမ်းမိုးမှုများရှိနေကြောင်း အထောက်အထားရှိနိုင်ပါသည်။ ယင်းတို့သည်အစိုးရ၏ ပုံမှန်ဖွံ့ဖြိုးတိုးတက်လာမှု သို့မဟုတ် အားထုတ်ကြိုးပမ်းမှုများအား တိုင်းတာနိုင်မည့်စံချိန်စံညွှန်းကို ဖန်တီးပေးခြင်းဖြင့် မဲပေးပိုင်ခွင့်ရှိသူများအား အစိုးရ၏တာဝန်ဝတ္တရားများနှင့်စပ်လျဉ်း၍ အသိပညာပေးရန်ဆောင်ရွက်ပေးပါသည်။ ယင်းတို့သည် အဆိုပါအခြေခံမူများအား တိတိကျကျ ပြဋ္ဌာန်းထားသော တရားဥပဒေအဖြစ်သို့ ဆက်လက်အကောင်အထည်ဖော်ဆောင်ရေးတွင် လူအများစု၏ နိုင်ငံရေးအရထောက်ခံမှုရရှိနိုင်စေရန် အထောက်အကူဖြစ်စေနိုင်ပါသည်။ ထိုအခြေခံမူဝါဒများက သာမန်ပြည်သူတို့၏ စားဝတ်နေရေးလုံခြုံမှု၊ စီးပွားရေးဖွံ့ဖြိုးတိုးတက်မှုတို့နှင့် သက်ဆိုင်သောအကြောင်းကိစ္စများအပေါ် ထင်ဟပ်လာသော အခြေအနေမျိုးတွင် အဆိုပါတုန့်ပြန်မှုအခြေအနေမျိုး ပေါ်ပေါက်လာနိုင်ပါသည်။ အခြားတစ်ဘက်မှကြည့်လျှင်လည်း နိုင်ငံရေးအရအားနည်းချက်များရှိနေသော သို့မဟုတ် ဖယ်ကြည့်ခံထားရသောလူ့အဖွဲ့အစည်းများအား ထိုအခြေခံမူများဖြင့် ကူညီပံ့ပိုးမှုများနှင့် ဝန်ဆောင်မှုများကိုပေးပါကလည်း အောင်မြင်မှုရရှိချင်မှ ရရှိနိုင်မည်ဖြစ်သည်။ အကြောင်းမှာ ဤအဖွဲ့အစည်းများသည် ထိုအခြေခံမူများအား မောင်းနှင်လှုံ့ဆော်ရန်လိုအပ်သည့် နိုင်ငံရေးဆိုင်ရာ ပံ့ပိုးမှုကိုမရရှိနိုင်သောကြောင့် ဖြစ်သည်။

၃.၄။ တစ်ဆင့်ခံ ဆင်းသက်လာသော အခြေခံမူများ (Derived Principles)

ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေပါ အကြောင်းအရာသည် ယင်းအား ဖွင့်ဆိုထားသည့် စံသတ်မှတ်ချက်များအား တိကျပြတ်သားစွာ ဖော်ပြခြင်းရှိချင်မှ ရှိပေလိမ့်မည်။ သို့ရာတွင် ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေ၏ ပြဋ္ဌာန်းချက်သို့မဟုတ် ပုံစံချမှတ်မှုအားလုံးပြည့်စုံစွာရှိနေခြင်းသည် ၎င်းတို့ နောက်တွင် အရေးပါသော အခြေခံမူများရှိနေကြောင်း အချက်ပြနေခြင်း ဖြစ်နေနိုင်သည်။ အဆိုပါ အခြေခံမူများအားလုံးသည် တရားရုံးဆုံးဖြတ်ချက်များ၊ ပညာရပ်ဆိုင်ရာဆန်းစစ်ချက်များ သို့မဟုတ် ယေဘုယျသဘောတူညီမှုများမှတစ်ဆင့် ကျယ်ကျယ်ပြန့်ပြန့်လက်ခံလာပြီး တွင်ကျယ်လာသောကြောင့်သဘောတူညီမှုများ၊ လက်တွေ့ဆောင်ရွက်ချက်များနှင့် နိုင်ငံရေးလုပ်ဆောင်သူများ၏အယူအဆများအပေါ် အကျိုးသက်ရောက်စေခြင်းဖြင့် နိုင်ငံတော်၏လုပ်ငန်းတာဝန် ထမ်းဆောင်မှုအပေါ်ယင်းတို့၏ အကျိုးသက်ရောက်မှုသည်လည်း မြင့်မားလာပါသည်။ ထို့အပြင် စံနှုန်းများပေါ်ပေါက်လာခြင်းသည်လည်း

အဆုံးတွင် တရားရေးအာဏာသက်ရောက်မှု အသွင်ဆောင်စေနိုင်မည်ဖြစ်သည်။ တရားစီရင်ရေး အဖွဲ့က ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေဆိုင်ရာစံနှုန်းများကို အသိအမှတ်ပြုသောအခါ အဆိုပါစံနှုန်းများသည် ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေဆိုင်ရာ ရှင်းလင်းဖွင့်ဆိုချက်ကိုဖော်ပြပြီး တရားရေးဆိုင်ရာ ဆုံးဖြတ်ချက် များကိုပင် ဦးဆောင်ပေးနိုင်ပါသည်။^{၁၁} ဥပမာအားဖြင့် ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေ မူကြမ်းရေးဆွဲသူများ သည် ဗဟိုအစိုးရစနစ်ကို တိကျပြတ်သားစွာ သတ်မှတ်ဖော်ပြထားခြင်းမရှိနိုင်သော်လည်း နိုင်ငံရေး သမားများနှင့် တရားသူကြီးများကမူ ယင်းအားအကောင်အထည် ဖော်လာနိုင်ပေသည်။ အဆိုပါ သွယ်ဝိုက်ညွှန်းဆိုသော အခြေခံမူများ (implied principles) အပေါ် ကနဦးနိုင်ငံ ဗဟိုတရားရုံးချုပ် က အလေးထားသည့်ဥပမာကို အထက်တွင်ဆွေးနွေးခဲ့ပြီး ဖြစ်ပါသည်။

သွယ်ဝိုက်ညွှန်းဆိုသော အခြေခံမူများ (implied principles) များ သို့မဟုတ် ရေးသား ပြီးစီးသော်လည်း တရားဝင်ပြဋ္ဌာန်းခြင်းမပြုရသေးသော အခြေခံမူများတစ်ဖြစ်လဲ သိရှိကြသော တစ်ဆင့်ခံဆင်းသက်လာသော ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေဆိုင်ရာ အခြေခံမူများအား တရားဝင်ဖြစ်စေ ခြင်းကို ပြည်သူအားလုံးက လက်ခံမည်မဟုတ်ပေ။ တရားရုံးများနှင့် အစိုးရအဖွဲ့အစည်းများသည် တစ်ဆင့်ခံဆင်းသက်လာသောအခြေခံမူများကို မှီခိုအားထားလေ့ရှိကြသော်လည်း အချို့ကမူယင်း တို့အနေဖြင့် အဆိုပါအခြေခံမူများနှင့်အညီ လုပ်သင့်/မလုပ်သင့်ဟူ၍မေးခွန်းထုတ်လျက်ရှိကြောင်း စောင့်ကြည့်လေ့လာနေကြသူအများစုက လက်ခံထားပါသည်။ ယင်းကိုဒီမိုကရေစီစနစ်မဆန်ဟူ၍ ရှုမြင်သောကြောင့် လက်တွေ့ကျင့်သုံးရာတွင် ပြဿနာ ပေါ်ပေါက်နိုင်ပါသည်။ ဒီမိုကရေစီ စနစ်၏ ပြဋ္ဌာန်းချက်အရ တရားသူကြီးများကို ပုံမှန်အားဖြင့် အာဏာပိုင်များက ရွေးကောက် တင်မြှောက်ထားခြင်း မဟုတ်ပါ။ ထို့အပြင် ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေတစ်ခုအား အတည်ပြု သောအခါ ရေးသားထားပြီး တရားဝင်ပြဋ္ဌာန်း ခြင်းမပြုလုပ်ရသေးသော အခြေခံမူများသည် နောက်အခါတွင် ပေါ်ပေါက်လာပါက မည်သည့် ကို အတိအကျအတည်ပြုရမည်နှင့် စပ်လျဉ်း၍ သေချာခြင်း မရှိပါ။ အခြားတစ်ဘက်မှ ကြည့် လျှင်လည်း အနာဂတ်ကာလတွင် ကြုံတွေ့ရ မည့်အနေအထားများသည် ကြိုတင်ခန့်မှန်း၍ မရနိုင်သောကြောင့် တရားစီရင်ရေးအဖွဲ့အစည်း အနေဖြင့် ဆုံးဖြတ်ချက်တစ်ခုကိုချမှတ်ရာတွင် ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေ၏စံနှုန်းများကို အခြေခံ သည့် စစ်ဆေးခြင်းအပေါ်တွင် မှီခိုအားထားရန် လိုအပ်မည် ဖြစ်ပါသည်။

တစ်ဆင့်ခံဆင်းသက်လာသော ဖွဲ့စည်းပုံ အခြေခံဥပဒေဆိုင်ရာ အခြေခံမူများကို သွယ်ဝိုက်ညွှန်းဆိုသော အခြေခံမူများ သို့မဟုတ်ရေးသားပြီးစီးသော်လည်း တရားဝင် ပြဋ္ဌာန်းခြင်းမပြုရသေးသော အခြေခံမူများ ဟုလည်းခေါ်ပါသည်။ ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံ ဥပဒေပါအကြောင်းအရာသည် ယင်းအား အဓိပ္ပါယ်ရှင်းလင်းဖွင့်ဆိုခြင်းနှင့် ပတ်သတ် သော စံသတ်မှတ်ချက်များကို တိကျ ပြတ်သားစွာဖော်ပြခြင်း ရှိချင်မှ ရှိမည်ဖြစ် သော်လည်း အနာဂတ်ကာလ ဆုံးဖြတ်ချက် များအားဖော်ပြနိုင်ရန်အတွက် အခြေခံ ကျသောစံနှုန်းများကို ချမှတ်နိုင်ပါသည်။ ပေါ်ပေါက်လာသည့် စံနှုန်းများသည် အဆုံး တွင် တရားရေးဆိုင်ရာအာဏာသက်ရောက် မှုကို ဆောင်ရွက်လာနိုင်ပါသည်။

ဤအကြောင်းကိစ္စများကို ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေအား မူကြမ်းရေးဆွဲနေကြသူများက ဖြေရှင်းပေးရန် မလိုအပ်သော်လည်း ယင်းတို့နှင့် စပ်လျဉ်း၍ မှတ်သားထားသင့်ပါသည်။ အဘယ်ကြောင့်ဆိုသောတရားရုံးများထံတွင် ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေပါစာသားများမှ တစ်ဆင့်ခံဆင်းသက်လာသော အခြေခံမူများ ရှိနေ၍ဖြစ်သည်။ မူကြမ်းရေးဆွဲသူများနှင့် အခြားသော အခြေခံဥပဒေရေးဆွဲသူများသည် ထိုဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေဆိုင်ရာ အခြေခံမူများကို အပြည့်အဝထိန်းချုပ်ခြင်း (သို့) ကောင်းမွန်စွာသိနားလည်ခြင်း (သို့) အသေအချာထည့်သွင်းစဉ်းစားခြင်းမျိုး ရှိချင်မှရှိနိုင်လိမ့်မည်။ ထိုအချက်သည် လူ့အဖွဲ့အစည်းတစ်ခုလုံး၏ ဖွံ့ဖြိုးတိုးတက်လာသော အခြေအနေနှင့် သက်ဆိုင်ရာဖြစ်ရပ်တစ်ခုချင်းစီ၏ နောက်ကွယ်တွင်ရှိသောအချက်များပေါ်တွင်လည်း မူတည်နေနိုင်ပါသည်။ သို့သော်လည်း ရှေ့နောက်ညီညွတ်မှုရှိသော ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေတစ်ခု၏ ပြဋ္ဌာန်းချက်များကို ပံ့ပိုးအားဖြည့်ပေးရန်၊ ထိုပြဋ္ဌာန်းချက်များနှင့် ချိတ်ဆက်မှုရှိရန်၊ ထိုဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေက ဖန်တီးပေးလိုက်သော (ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေ၏ အနက်အဓိပ္ပါယ်အားဖွင့်ဆိုနိုင်မည့် နောက်ခံအနေအထားကို သတ်မှတ်ပေးသော) အစိုးရမူဘောင်ကို မူကြမ်းရေးဆွဲသူများနှင့် အခြေခံဥပဒေရေးဆွဲသူများဘက်မှ သိရှိထားသင့်ပါသည်။

ဇယားကွက် ၂ ။ အိန္ဒိယ ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေအတွင်းပါရှိသော မူဝါဒချမှတ်ရာတွင် လိုက်နာကျင့်သုံးရမည့်အခြေခံမူများ

အိန္ဒိယနိုင်ငံ၏ ၁၉၅၀ ခုနှစ် ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေ၏ ပုဒ်မ ၃၇ က ယင်း၏ နိုင်ငံတော်မူဝါဒဆိုင်ရာညွှန်ကြားထားသည့် အခြေခံမူများအား မည်သည့်တရားရုံးကမှ အာဏာသက်ရောက်စေခြင်း မရှိစေရဟူ၍ပါရှိပါသည်။ အစိုးရ၏မူဝါဒများ ဖွံ့ဖြိုးတိုးတက်ရေးအတွက် အစိုးရက ရရှိအောင်မြင်အောင်ကြိုးပမ်းအားထုတ်သင့်သော နိုင်ငံရေးဆိုင်ရာအသေးစိတ်အစီအစဉ်ဖြစ်သည့် လူမှုစီးပွားရေးဆိုင်ရာ ညွှန်ကြားချက်များ (အာမခံချက်များမဟုတ်ပါ) ကို ချမှတ်ထားပါသည်။ မူဝါဒချမှတ်ရာတွင် လိုက်နာကျင့်သုံးရမည့် အခြေခံမူများသည် ဗဟိုတရားရုံးချုပ်၏ တရားရေးအရ အာဏာတည်သော အခြေခံအခွင့်အရေးများအား အနက်အဓိပ္ပါယ်ဖွင့်ဆိုခြင်းအပေါ် သက်ရောက်မှုများရှိသော်လည်း ယင်းတို့သည် အဓိကအားဖြင့် နိုင်ငံရေးကာကွယ်မှုတစ်ခုအဖြစ် လုပ်ဆောင်ပြီး မဲဆန္ဒရှင်များကို နိုင်ငံရေးကိုယ်စားလှယ်များက တာဝန်ခံနိုင်စေရန် စံနှုန်းသတ်မှတ်ပေးပါသည်။ မူဝါဒချမှတ်ရာတွင် လိုက်နာကျင့်သုံးရမည့် အခြေခံမူများတွင် ပစ္စည်းဥစ္စာပိုင်ဆိုင်မှုများကို သာတူညီမျှ ရရှိနိုင်မှု၊ ကျား/မ ဖြစ်စေ၊ လူမျိုးစုများကို ဖြစ်စေ ခွဲခြားဆက်ဆံခြင်းကိုတားမြစ်ကန့်သတ်ခြင်း၊ လွတ်လပ်သောတရားစီရင်ရေး၊ အချိုးကျပါဝင်ကိုယ်စားပြုခြင်းနှင့် ဒေသန္တရအစိုးရများ၏လုပ်ပိုင်ခွင့်အာဏာစသည်တို့ပါဝင်ပါသည်။

လိုက်နာကျင့်သုံးရမည့် အခြေခံမူများက အိန္ဒိယ လူ့အဖွဲ့အစည်းနှင့် ဥပဒေတို့အပေါ် ကြီးမားစွာ သက်ရောက်လျက်ရှိနေသော နယ်ပယ်တစ်ခုဖြစ်သည့် ပညာရေးနှင့်စပ်လျဉ်း၍

စဉ်းစားကြည့်ပါစို့။ အဆိုပါအခြေခံမူတစ်ခုအရ အသက် ၁၄ နှစ်အောက် ကလေးများအား အခမဲ့ မသင်မနေရပညာရေးစနစ်အား ဆောင်ရွက်သင့်ပါသည်ဟု တရားဥပဒေက ဖော်ပြထားပါသည်။ အွန်နီခရစ်ရှနန် ဂျေပီ နှင့် အန်ဒဟာ ပရာဒက်ရှ် ပြည်နယ်တို့၏ကိစ္စတွင် ဗဟိုတရားရုံးချုပ်သည်ကလေးများတွင် အသက် ၁၄ နှစ်အရွယ်အထိ အခမဲ့ပညာရေးစနစ်အား အာဏာတည်သောအခွင့်အရေးရရှိစေရန် ကိစ္စအားကိုင်တွယ်ရာ၌ လိုက်နာကျင့်သုံးရမည့် အခြေခံမူများကို တိုက်ရိုက်ကိုးကားခဲ့သည်။ ပြဋ္ဌာန်းချက်ပြီးသောအခါ အစိုးရမဟုတ်သော အဖွဲ့အစည်းများ(NGOs) နှင့် အခြားသောလွတ်လပ်သည့်လှုပ်ရှားသူများသည် ပညာရေးကို အခြေခံအခွင့်အရေးတစ်ရပ်အဖြစ် အသိအမှတ်ပြုသည့် တရားဥပဒေအားထောက်ခံပေးရန် မဲဆွယ်ခြင်းအားဖြင့် အောင်မြင်မှုကိုတည်ဆောက်ရန် ကြိုးပမ်းခဲ့ကြပါသည်။ ပညာသင်ကြားရန်အခွင့်အရေးကို အခြေခံအခွင့်အရေးတစ်ရပ်အဖြစ် အသိအမှတ်ပြုသည့် ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေအရ ပြင်ဆင်မွမ်းမံမှုကို အစိုးရကအတည်ပြုချက်ချပေးပြီးသည့်အခါ ယင်းတို့ကို ၂၀၀၁ ခုနှစ်တွင် ရရှိအောင်မြင်ခဲ့ပါသည်။ တရားရုံးများက တိုက်ရိုက်အာဏာသက်ရောက်ခြင်း မရှိသည့်အခါ လိုက်နာကျင့်သုံးရမည့် အခြေခံမူများသည်တရားရေးဆိုင်ရာရှင်းလင်းဖော်ပြချက်များအတွက် သာမက ဥပဒေပြုရေးလုပ်ငန်းများကိုပါ ကြီးစိုးနိုင်ကြောင်းကို ဤဥပမာက မီးမောင်းထိုးပြလျက်ရှိပါသည်။ နိုးကြားတက်ကြွသည့် နိုင်ငံရေးနှင့် တရားရေးဆောင်ရွက်ချက်များဖြင့် စံသတ်မှတ်ချက်၊ အခြေခံမူများအား ဥပဒေအဖြစ် မည်သို့အသွင်ပြောင်းရမည်ကို ဤဥပမာက ရှင်းလင်းဖော်ပြလျက် ရှိပါသည်။

- * အိန္ဒိယ သမ္မတနိုင်ငံတော်၏ ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေ ပုဒ်မ ၃၇ (၁၉၅၀ ခုနှစ် တွင် ပြဋ္ဌာန်း၍ ၁၉၉၅ ခုနှစ်ခုနှစ် တွင်ပြင်ဆင် မွမ်းမံထားသည်)
- ** အိန္ဒိယ သမ္မတနိုင်ငံတော်၏ ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေ ပုဒ်မ ၄၅ (၁၉၅၀ ခုနှစ်တွင် ပြဋ္ဌာန်း၍ ၁၉၉၅ ခုနှစ်ခုနှစ်တွင် ပြင်ဆင် မွမ်းမံထားသည်)
- *** အွန်နီ ခရစ်ရှနန် ဂျေပီ နှင့် အန်ဟာရာ ပရာဒက်ရှ် ပြည်နယ်၊ ၁၉၉၃ ခုနှစ် SCC (၁) ၆၄၅၊ နောက်ဆက်တွဲကို ကြည့်ပါ။

၄။ ကောက်နှုတ်ထားသော အကြောင်းအရာများကို လေ့လာခြင်း

ဤအခန်းတွင် ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေဆိုင်ရာ အခြေခံမူများ၏ သဘောသဘာဝနှင့် ရည်ရွယ်ချက်အား ဆန်းစစ်လေ့လာခြင်းအပြင် ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေများက မကြာခဏကိုင်တွယ်ဖြေရှင်းလျက်ရှိကြသည့် အကြောင်းအရာအချို့အပေါ် အတိုချုပ်လေ့လာချက်ကိုလည်း ဖော်ပြထားပါသည်။ ဤအခန်းသည် အပြန်အလှန်ဆက်စပ်နေသော သို့မဟုတ် ပြည့်စုံကျယ်ပြန့်သောအကြောင်းအရာများအနက်မှ တစ်ချို့ကိုကောက်နှုတ်ကာ ဆန်းစစ်လေ့လာထားပြီး ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေများသည် အခြေခံဥပဒေပါ အခြေခံမူများအသွင်ဖြင့်သော်လည်းကောင်း၊ အခြားပြဋ္ဌာန်းချက်များအသွင်ဖြင့်သော်လည်းကောင်း ယင်းတို့နှင့်ဆက်စပ်နေသော အကြောင်းအရာများကို မည်ကဲ့သို့ကိုင်တွယ်ဖြေရှင်းမည်ကို ဆွေးနွေးထားပါသည်။ အကျုံးဝင်သော အကြောင်းအရာခေါင်းစဉ်များမှာ ဒီမိုကရေစီစနစ်ကိုအခြေခံသော အုပ်ချုပ်ရေးစနစ်၊ တရားဥပဒေစိုးမိုးရေး၊ မတူကွဲပြားမှုများ၊ ကျား/မရေးရာ၊ ဘာသာရေးနှင့် နိုင်ငံတကာ ဥပဒေအခြေခံမူများ ဖြစ်ကြပါသည်။ အကြောင်းအရာတစ်ခုချင်းကို ဆွေးနွေးရာတွင် ဤလမ်းညွှန်စာအုပ်ရှိ ဆန်းစစ်ချက်အခြေခံမူဘောင်၏ အစိတ်အပိုင်းအဖြစ်ပါဝင်သည့် အနေအထား ၂ ရပ်ကို ဤအခန်းကထည့်သွင်းစဉ်းစားထားပါသည်။ ပြောင်းလဲရေးအတွက်သက်ဆိုင်သော ဦးဆောင်သူများသည် ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေတည်ဆောက်ရေးလုပ်ငန်းစဉ်အား ဗဟိုအဆင့် သို့မဟုတ် အစိုးရအင်စတီကျူးရှင်းတစ်ခုမှ အာဏာများကိုလက်အောက်ရှိ အဖွဲ့ခွဲများသို့ လွှဲပြောင်းခွဲဝေရာ၌ အသုံးပြုခြင်းလော၊ လုပ်ပိုင်ခွင့်အာဏာကို ဗဟိုအဆင့် သို့မဟုတ် အစိုးရအင်စတီကျူးရှင်းတစ်ခုကသာ တစ်စုတစ်စည်းတည်းထိန်းချုပ်ထားရာ၌ အသုံးပြုခြင်းလော စသည်တို့ကို ဦးစွာသိရှိရပါမည်။ ဒုတိယအနေဖြင့် ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေတည်ဆောက်သူများသည် ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေဆိုင်ရာ စီမံဆောင်ရွက်ချက်များနှင့် ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေဆိုင်ရာ အခြေခံမူများ အာဏာတည်စေရန်အတွက်တရားဥပဒေဆိုင်ရာ နည်းလမ်းများကိုကျင့်သုံးခြင်းလော သို့မဟုတ် နိုင်ငံရေးအရတာဝန်ခံမှုအပေါ် မှီခိုအားထားခြင်းလော စသည်တို့ကို စဉ်းစားရပါမည်။

၄.၁။ ဒီမိုကရေစီစနစ်ကို အခြေခံသော အုပ်ချုပ်ရေး

ဒီမိုကရေစီစနစ်ကို အခြေခံသော အုပ်ချုပ်ရေးအား ချမှတ်ဆောင်ရွက်ခြင်းကို ခေတ်သစ် ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေများတွင် တွေ့ရှိရပါသည်။ ပြည်သူ့အချုပ်အခြာအာဏာ သို့မဟုတ် ပြည်သူ့ အားဖြင့် အုပ်ချုပ်သောစနစ်ဆိုင်ရာ အခြေခံမူများသည် ပြည်သူတို့အား အစိုးရအာဏာ၏ အရင်း အမြစ်အနေဖြင့်သတ်မှတ်ထားပြီး အဆိုပါအာဏာအား ကျင့်သုံးခြင်းကိုတရားဝင်ဖြစ်စေရန် ဖန်တီး ပေးပါသည်။ များစွာသော ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေများတွင် အဆိုပါအခြေခံမူအား ချမှတ်ဆောင်ရွက် ရန် တိုက်ရိုက်သတ်မှတ်ချက်များ ပါဝင်ပါသည်။ ၁၉၉၃ ခုနှစ် ရုရှား ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေက ရုရှား ဖက်ဒရယ်အစိုးရအဖွဲ့အတွင်းရှိ အချုပ်အခြာအာဏာပိုင်များနှင့် အာဏာ၏အရင်းအမြစ်များဟူသည်

များစွာသော ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေ များသည် ဒီမိုကရေစီစနစ် အုပ်ချုပ်ရေး၏ အခြေခံမူအား ချမှတ်ဆောင်ရွက်ချက်ခြင်း ကိုရှင်းလင်းပြတ်သားစွာဖော်ပြထားပါသည်။ ယင်းသည် ဗဟိုအစိုးရစနစ်၊ အာဏာကို တစ်စုတစ်စည်းတည်း ထိန်းချုပ်ထားသည့် တစ်ဦးတည်း အုပ်ချုပ်ရေးစနစ် စသည့်များ စွာသော အစိုးရပုံစံများ ပေါ်ထွက်လာစေ သည့်အပြင် ဒေသန္တရ အစိုးရ သို့မဟုတ် ပြည်နယ်အစိုးရများအား ဥပဒေပြုရေး သို့မဟုတ် အုပ်ချုပ်ရေးအာဏာများ လွှဲပြောင်းခွဲဝေပေးခြင်းအတွက် ပြဋ္ဌာန်းချက် များကိုလည်း ရရှိစေပါသည်။

နိုင်ငံသားပေါင်းစုံဖြစ်သော ပြည်သူတို့သာဖြစ် သည်ဟုဖော်ပြထားပါသည်။¹² အဆိုပါ ပြဋ္ဌာန်း ချက်သည် နိုင်ငံတစ်နိုင်ငံအတွင်း အမျိုးမျိုး အဖုံဖုံသော နိုင်ငံသားများတည်ရှိနေမှုကိုအသိ အမှတ်ပြုပြီး ပြည်သူများကိုလည်း အစိုးရ အာဏာ၏ အရင်းအမြစ်များအဖြစ် သတ်မှတ် ထားပါသည်။ အခြားသော ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံ ဥပဒေများတွင် တိုက်ရိုက်ဒီမိုကရေစီစနစ် သို့မဟုတ် ကိုယ်စားပြုရွေးကောက်ပွဲ စနစ်များ အတွက်ယန္တရားစနစ်များတည်ထောင်ပေးခြင်း ကဲ့သို့သော ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေပါ စနစ်နှင့် လုပ်ထုံးလုပ်နည်းအဆင့်များကို သတ်မှတ်ပေး ထားခြင်းဖြင့် ဒီမိုကရေစီစနစ်ကို အခြေခံသော အုပ်ချုပ်ရေးစနစ်အပေါ် ၎င်း၏ယုံကြည်လိုက် နာမှုကို ပြသသည်။

မူကြမ်းရေးဆွဲကြသူများသည် ပြည်သူ့အားလုံး၏ မဲပေးပိုင်ခွင့် သို့မဟုတ် တရားဝင် ဖြစ် သော အစိုးရက ပြည်သူတို့၏ဆန္ဒကို ဖြည့်ဆည်းပေးမည်ဟူသည့် ကြေညာချက်များအား အာမခံပေး သောပြဋ္ဌာန်းချက်ကို ထည့်သွင်းဖော်ပြခြင်းအားဖြင့် ပြည်သူလူထု၏အချုပ်အခြာအာဏာကို အသိ အမှတ်ပြုပါသည်။ ဥပမာအားဖြင့် အရှေ့တီမော၏ ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေပါ ပုဒ်မ ၇ သည် ပြည်သူ တစ်ရပ်လုံး၏ မဲပေးပိုင်ခွင့်ကို အာမခံချက်ပေးထားပြီး ပါတီစုံစနစ်၏တန်ဖိုးကို အလေးပေးပါ သည်။¹³

ဒီမိုကရေစီစနစ်ကို အခြေခံသောအုပ်ချုပ်ရေးအတွက် ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေဆိုင်ရာ ချမှတ် ဆောင်ရွက်ချက်များသည် အစိုးရစနစ်ပုံစံမျိုးစုံကို ပေါ်ပေါက်လာစေပါသည်။ အချို့သောဖွဲ့စည်းပုံ

အခြေခံဥပဒေများသည် ဒီမိုကရေစီစနစ်ကို အခြေခံသောအုပ်ချုပ်ရေးစနစ်အား အစိုးရ၏အုပ်ချုပ်ပိုင်ခွင့်အာဏာကို ဒေသန္တရဆိုင်ရာအစိုးရအဖွဲ့အစည်းများအား အတိုင်းအတာတစ်ခုထိ လွှဲပြောင်းခွဲဝေပေးသည့် ဖက်ဒရယ်အစိုးရစနစ်အသွင်ဖြင့်ပြဋ္ဌာန်းထားပါသည်။ အခြားသော ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေများမှာမူ ရွေးကောက်ခံဥပဒေပြုလွှတ်တော် သို့မဟုတ် နိုင်ငံတော်အုပ်ချုပ်ရေးအဖွဲ့အစည်းအပေါ်ဗဟိုပြုသော တစ်ပြည်ထောင်စနစ်ကိုကျင့်သုံးခြင်းအားဖြင့် ဒီမိုကရေစီစနစ်ကိုအခြေခံသော အုပ်ချုပ်ရေးချမှတ်ထားခြင်းမျိုးရှိနိုင်ပေသည်။ ဗဟိုချုပ်ကိုင်မှုအာဏာများသောစနစ်သို့ ဦးတည်နေသည့် အလားအလာများရှိပါက ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေရေးဆွဲသူများသည် နိုင်ငံတော်အဆင့်၌သာ အာဏာကို ချုပ်ကိုင်ထားရှိစေရန်ရည်ရွယ်ပြီး ရံဖန်ရံခါတွင် အခြားအဖွဲ့အစည်းများဖြင့်တွဲ၍ ထိန်းချုပ်ထားရန် ရည်ရွယ်ထားပေလိမ့်မည်။ ဥပမာအားဖြင့် အာဏာကိုဗဟိုအဆင့်တွင်သာ ချုပ်ကိုင်ထားလိုသည့်သဘောထားရှိပါက တစ်ပြည်ထောင်အစိုးရစနစ်နှင့် အင်အားကြီးမားသော ဥပဒေပြုလွှတ်တော် သို့မဟုတ် နိုင်ငံတော်အုပ်ချုပ်ရေးကဏ္ဍ၊ စစ်တပ် သို့မဟုတ် တိုင်းပြည်၏သဘာဝသယံဇာတများကို ထိုအင်စတီကျူးရှင်းကသာထိန်းချုပ်ခြင်းတို့ကိုအားပေးမည်ဖြစ်သည်။ ဆန့်ကျင်ဘက်အားဖြင့် မူကြမ်းရေးဆွဲသူများသည် သက်ဆိုင်ရာဥပဒေပြုရေးအာဏာ သို့မဟုတ် အုပ်ချုပ်ရေးအာဏာများကို ဒေသန္တရ သို့မဟုတ် ပြည်နယ်အစိုးရများသို့ခွဲဝေပေးမည့် ပြဋ္ဌာန်းချက်များကို ထည့်သွင်းရေးဆွဲခြင်းအားဖြင့် လုပ်ပိုင်ခွင့်အာဏာအား လွှဲပြောင်းခွဲဝေချပေးနိုင်ပေသည်။ ဆုံးဖြတ်ချက်ချမှတ်ခြင်းကို အောက်ပိုင်းရှိအစိုးရအဆင့်အဖွဲ့အစည်းများတွင် ပို၍လုပ်ဆောင်လာကြမည်ဖြစ်သည်။ ဒေသန္တရသို့မဟုတ် ပြည်နယ်ဆိုင်ရာအာဏာပိုင်များသည် ရဲဌာန သို့မဟုတ် ပညာရေးစနစ်များ အစရှိသည့်နယ်ပယ်များတွင် ဗဟိုအစိုးရအာဏာပိုင်များနှင့် သီးခြားဖြစ်စေ၊ ပူးပေါင်း၍ဖြစ်စေ ဆောင်ရွက်နိုင်ပါသည်။ အာဏာလွှဲပြောင်းခွဲဝေပေးခြင်းသည် နိုင်ငံတော်အဆင့်၌ရှိသည့် အစိုးရ၏ဌာနခွဲအသီးသီးအတွင်း လုပ်ပိုင်ခွင့်အာဏာကို ခွဲဝေဖြန့်ဖြူးထားခြင်းဖြစ်ပြီး ယင်းကိုလုပ်ပိုင်ခွင့်အာဏာပိုင်းခြားခြင်းဟုလည်းသိရှိနိုင်ပါသည်။ ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေသည် အာဏာကို ဒေသန္တရ သို့မဟုတ် ပြည်နယ်အဆင့်များသို့ လွှဲပြောင်းခွဲဝေပေးရန်ချမှတ်ခြင်းမရှိသည့်တိုင် အာဏာအား ခိုင်မာအားကောင်းစွာပိုင်းခြားထားရှိခြင်းသည် လုပ်ပိုင်ခွင့်အာဏာများကို တစ်ဦးတည်းပိုင်ဆိုင်သည့် ဗဟိုအစိုးရပိုင်းဆိုင်ရာ အာဏာပိုင်ဌာနဟူ၍မရှိကြောင်း ညွှန်ပြလျက်ရှိပါသည်။

ဒီမိုကရေစီကိုအခြေခံသော အုပ်ချုပ်မှုစနစ် ထိရောက်စွာလည်ပတ်နိုင်စေရန် နိုင်ငံရေးနှင့် တရားဥပဒေအကာအကွယ်များ လိုအပ်ပါသည်။ နိုင်ငံရေးအရ အကာအကွယ်ပေးထားသော စနစ်များတွင် အချိန်မှန်ကျင်းပသော ရွေးကောက်ပွဲများပါရှိပြီး ဥပဒေမူကြမ်းများရေးဆွဲရန်နှင့် မူဝါဒများလက်တွေ့အကောင်အထည်ဖော်ရေးတို့အပေါ်တွင် ကိုယ်စားလှယ်များမှ တာဝန်ယူမှုရှိစေရန် ပြည်သူများမှ ထိုရွေးကောက်ပွဲများမှတစ်ဆင့် ပြန်လည်ထိန်းချုပ်ထားခြင်းဖြစ်သည်။ အာဏာကို စွန့်လွှတ်လိုက်ရခြင်းသည် ကိုယ်စားလှယ်များနှင့် မဲဆန္ဒရှင်များ၏ သဘောထားများကို နေရာတကျစီမံဆောင်ရွက်ရာတွင် ထိရောက်မှုရှိသည်ဟူသော သမိုင်းကြောင်း အထောက်အထားပင်ဖြစ်သည်။ သို့ဖြစ်ရာ တရားမျှတမှုရှိသောရွေးကောက်ပွဲများသည် ပြည်သူ့ဆန္ဒကိုဖော်ပြပေးသောအရာအဖြစ်သော်

ဒီမိုကရေစီကို အခြေခံသော အုပ်ချုပ်မှုစနစ် ထိရောက်စွာလည်ပတ်နိုင်စေရန် နိုင်ငံရေး နှင့် တရားဥပဒေအကာအကွယ်များ လိုအပ်ပါသည်။ နိုင်ငံရေးအရ ကာကွယ်မှုများတွင် အချိန်ကာလအလိုက် ရွေးကောက်ပွဲများ ပါဝင်သော်လည်း တသမတ်တည်းဖြစ်သော နိုင်ငံရေးဆောင်ရွက်ချက်သည် လွှမ်းမိုးမှုများ အလွန်အမင်းသက်ရောက်နေသောအင်အား ကြီးမားလှသည့် သဘောထားများကို ကာကွယ်ရန် လုံလောက်ခြင်းမရှိနိုင်ပါ။ အခွင့်အရေးများကိုအာမခံပေးပြီး အစိုးရ အာဏာကို ကန့်သတ်ပေးသောတရားဥပဒေ ဆိုင်ရာ အကာကွယ်များသည် ထိုအခြေ အနေကို ဖြေရှင်းပေးနိုင်ပြီး လွတ်လပ်သော အဖွဲ့အစည်းများက ကြီးကြပ်နိုင်ပါသည်။

လည်ကောင်း၊ အစိုးရ၏အာဏာအပေါ်ဆန်းစစ် သောအရာအဖြစ်သော်လည်းကောင်း ဆောင် ရွက်ပေးပါသည်။ အချို့သောဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံ ဥပဒေသည် နိုင်ငံရေးအရ ရွေးကောက်တင် မြှောက်ထားသော အာဏာပိုင်များနှင့် အဖွဲ့ အစည်းများအား အစိုးရ၏အာဏာအသုံးချရာ တွင် ကိုယ်ပိုင်ဆုံးဖြတ်ခွင့် ပိုမိုရရှိစေရန် ဖန်တီး ပေးပြီး မဲဆန္ဒရှင်များအနေဖြင့် မှားယွင်းသော ရလဒ်များကို အမှန်ပြင်ပေးနိုင်သည်ဟု ယုံ ကြည်သည်။ တိကျပြတ်သားသော ဒီမိုကရေစီ သည် နိုင်ငံရေးဆိုင်ရာ ကာကွယ်မှုများကို ဖန် တီးပေးပါသည်။ ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေများ သည် အထူးမူဝါဒမေးခွန်းများအား အဖြေထုတ် ပေးနိုင်ရန် ပြည်လုံးကျွတ်ဆန္ဒခံယူပွဲများအား ပြဋ္ဌာန်းပေးရမည် သို့မဟုတ် ခွင့်ပြုပေးရမည်။

မည်သို့ပင်ဆိုစေကာမူတသမတ်တည်း

ဖြစ်နေသော နိုင်ငံရေးဆောင်ရွက်ချက်နည်းလမ်းသည် အားနည်းကြောင်းကို သမိုင်းအထောက် အထားများက ဖော်ပြနေပါသည်။ နိုင်ငံရေးအရ စစ်ဆေးခြင်းနှင့် ဟန့်ချက်ညီစေခြင်းအပေါ် အထူး ယုံကြည်အားကိုးသော ဒီမိုကရေစီစနစ်သည် ကုမ္ပဏီကြီးများ၊ စစ်တပ်၊ နိုင်ငံခြားတိုင်းပြည်များ၏ အစိုးရများ သို့မဟုတ် တစ်သီးပုဂ္ဂလ နိုင်ငံရေးသမားများတို့၏ အင်အားကြီးမားသော စိတ်ဝင်စားမှု များကိုရရှိစေပြီး မဲပေးသူများ သို့မဟုတ်ကိုယ်စားလှယ်များအပေါ် လိုသည်ထက်ပိုသောလွှမ်းမိုးမှု များ သက်ရောက်စေခြင်းကြောင့် ပြည်သူ့မူဝါဒကို တိမ်းချော်စေပါသည်။ လွတ်လပ်သောအဖွဲ့ အစည်းများအား ကြီးကြပ်စေခြင်းဖြင့် အဆိုပါလွှမ်းမိုးနိုင်မှုများကို ကန့်သတ်ထားနိုင်ပါသည်။ ထို့ အပြင် လူများစု၏ဆန္ဒမဲအတိုင်းသာ ဆောင်ရွက်သောလုပ်ငန်းစဉ်ဖြစ်ပါက လူနည်းစု၏သဘောထား သည် လုပ်ငန်းစဉ်အတွင်း မှေးမိန့်ခြင်းမျိုးဖြစ်တတ်ပါသည်။ အခွင့်အရေးများအား အာမခံပေးနိုင် သော၊ အစိုးရ၏အာဏာကိုသတ်မှတ်ခြင်းနှင့် ကန့်သတ်ခြင်းတို့ကို လုပ်ဆောင်ပေးနိုင်သော တရား ဥပဒေအကာအကွယ်သည် ထိုကဲ့သို့ လူများစုကိုသာဘက်လိုက်ခြင်းမှ တုံ့ပြန်ကာကွယ်ပေးနိုင်ပါ သည်။ တရားဥပဒေအကာအကွယ်ဟုဆိုရာ၌ ယေဘုယျအားဖြင့် ပြည်သူလူထု၏အခွင့်အရေးအပေါ် အစိုးရ၏အခွင့်အရေးချိုးဖောက်ခြင်းများမှ ကာကွယ်ပေးခြင်း၊ အာဏာကိုပိုင်းခြားခြင်း၊ ကန့်သတ် ခြင်းတို့ ပြုလုပ်ပေးသောတရားဥပဒေအရ အတည်ပြုထားသောပြဋ္ဌာန်းချက်များ ပါဝင်ပါသည်။ တရားဥပဒေဆိုင်ရာ ကြီးကြပ်မှုစနစ်တစ်ခုတွင် ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေရေးဆွဲသူများသည် အစိုးရ ဒီဇိုင်းပုံစံချမှတ်ခြင်း၊ အထူးအဖွဲ့အစည်းများအတွက် သီးခြားအာဏာများနှင့် ပြည်သူတစ်ဦးတစ်

ယောက်ျားစီ၏အခွင့်အရေးကို ပြဋ္ဌာန်းထားရှိပေးခြင်းဖြင့် ပြည်သူများအတွက် အကာအကွယ်များကို ရှင်းလင်းစွာရေးသားဖော်ပြထားပါသည်။ ကြီးကြပ်ရေးအဖွဲ့အစည်းများ အဓိကအားဖြင့် တရားရုံးများသည် အဆိုပါပြဋ္ဌာန်းချက်များအပေါ် အာဏာသက်ရောက်ပါသည်။

၄.၂။ တရားဥပဒေစိုးမိုးရေးနှင့် ဆက်စပ်နေသောအခြေခံမူများ

ခေတ်သစ် ဒီမိုကရေစီစနစ်များအနေဖြင့် ယင်းတို့၏ ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေအတွင်း ဖက်တွယ်ထားသည့် အခြားအခြေခံမူတစ်ခုမှာ တရားဥပဒေစိုးမိုးရေးပင် ဖြစ်ပါသည်။ တရားဥပဒေဟူသည်မှာ ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေဖြစ်စေ၊ ဥပဒေပြုလွှတ်တော်ကဖြစ်စေ အစိုးရ၏ဆုံးဖြတ်ချက်များနှင့် လုပ်ငန်းစဉ်များကိုလမ်းညွှန်ပေးသည်။ သဘောပေါက်နားလည်နိုင်ပြီး ရှင်းလင်းလွယ်ကူစွာ ရေးသားထားသည့် ဥပဒေများကိုဆိုလိုခြင်းဖြစ်ပါသည်။ ထို့အပြင် အစိုးရသည် အဆိုပါဥပဒေများကို အစိုးရအာဏာပိုင်များအပါအဝင် ပြည်သူတိုင်းအတွက် တရားမျှတစွာ တစ်ညီတစ်ညွတ်တည်း အသုံးပြုရမည်ဖြစ်ပြီး ပြည်သူတိုင်းသည် တရားမျှတမှုနှင့် ဥပဒေစိုးမိုးလိုက်နာမှုအခွင့်အရေးကို ရရှိနိုင်ရမည် ဖြစ်ပါသည်။ ထို့ကြောင့်တရားဥပဒေအား ချမှတ်ဆောင်ရွက်ရာတွင် လူ့အဖွဲ့အစည်းနှင့် အစိုးရအား နိုင်ငံရေးအရ၊ စီးပွားရေးအရ၊ လူမှုရေးအရပျက်စီးစေမည့် နိုင်ငံရေးဆိုင်ရာ အကတိလိုက်စားမှုနှင့် အာဏာအလွဲသုံးစားပြုမှုတို့အား နှိုးကြားသောအသိဖြင့် သတိထားရန်လိုအပ်ပါသည်။

သဘောတရား သက်သက်ထက်စာလျှင် အများကလက်ခံထားပြီး လက်တွေ့ကျသော တရားဥပဒေစိုးမိုးရေးဆိုင်ရာ အယူအဆတွင် တရားမျှတမှုသည်လည်း အစိတ်အပိုင်းတစ်ခုအနေဖြင့် ပါဝင်သည်။ ထို့ကြောင့် မှန်းဆ၍ရနိုင်သော၊ နားလည်ရလွယ်ကူသော၊ ပြည်သူတစ်ရပ်လုံးကလက်ခံထားသော ဥပဒေဖြစ်ရမည့်အပြင် တရားဥပဒေသည် မျှတသောတရားရေးစနစ်ကိုလိုအပ်ပါသည်။ ထို့အပြင် တရားဥပဒေစိုးမိုးရေးဟူသည် တရားဥပဒေအား လိုက်နာရုံမျှသာရှိခြင်း သို့မဟုတ် ဥပဒေသည် တရားဝင်အာဏာ တည်စေရုံမျှသာဖြစ်ခြင်းထက် ပို၍လိုအပ်ပါသည်။ ယင်းတွင် တန်းတူညီမျှဖြစ်ခြင်းနှင့် လူ့အခွင့်အရေးများအကျုံးဝင်ပြီး လူတိုင်း၏ အဆင့်အတန်းများနှင့်ပတ်သက်၍ မလျော်မကန်စွာ ခွဲခြားဆက်ဆံခြင်း မပြုရပါ။

ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေများတွင် နိုင်ငံတော်၏အခြေခံကျသော ဥပဒေနှင့် အမြင့်ဆုံးဥပဒေအချုပ်တို့ပါဝင်ပြီး တရားဥပဒေသည် အဆိုပါ အခြေခံမူများကို ဥပဒေအားလုံး၏အထက်တွင်ရှိပြီး အာဏာတည်စေခြင်းရှိရန် သတ်မှတ်ပေးသည်။

များစွာသော ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေများတွင် တရားဥပဒေစိုးမိုးဆိုင်ရာအခြေခံမူများအပေါ် တိကျပြတ်သားသော ချမှတ်ဆောင်ရွက်ချက်များ ပါဝင်ပါသည်။ တရားဥပဒေစိုးမိုးရှိရန် ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေများသည် နည်းလမ်းမျိုးစုံဖြင့် မြှင့်တင်ပေးနိုင်ပြီး အဓိကအားဖြင့် ရှေ့နောက်ညီညွတ်မှုရှိသော တရားဥပဒေအခြေခံမူဘောင်ကို ပြဋ္ဌာန်းကျင့်သုံးဖြင့် မြှင့်တင်ပေးနိုင်ပါသည်။ ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေသည် အခြားသောဥပဒေတို့အပေါ် လွှမ်းမိုးနိုင်မှု၊ တရားစီရင်ရေးဆိုင်ရာပြန်လည်သုံး

သပ်မှုနှင့် လွတ်လပ်သောကြီးကြပ်ရေးအဖွဲ့အစည်းများစသည်တို့သည် အဆိုပါအခြေခံမူဘောင်ကို ခိုင်မာတောင့်တင်းစေပါသည်။ ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေဆိုင်ရာ အာမခံချက်များအား အာဏာတည် စေခြင်းသည်လည်းအဓိကကျပါသည်။ များစွာသောဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေတို့တွင် သာလွန်ကောင်းမွန်လှသည့် ပုဒ်မများပါဝင်ပါသည်။ ဥပမာအားဖြင့် ရဝမ်ဒါ ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေတွင် နီဒါန်းနှင့် သီးသန့်ပြဋ္ဌာန်းချက်များက ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေသည် အခြားသောဥပဒေတို့အပေါ် လွှမ်းမိုးနိုင်မှုကို ဖော်ပြနေပါသည်။¹⁴ မည်သည့် ဝိရောဓိဖြစ်စေသောဥပဒေကိုမဆိုပယ်ဖျက်၍ တရားမဝင်ဟု သတ်မှတ်ပါသည်။ ထိုင်းနိုင်ငံသည် ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေနှင့် ညီညွတ်ခြင်းမရှိသော မည်သည့် ဥပဒေမဆို အာဏာမတည်ကြောင်းကြေငြာသည့် အလားတူပြဋ္ဌာန်းချက်မျိုးကို ထည့်သွင်းစဉ်းစားခဲ့ပါသည်။¹⁵ ဥပဒေဆိုင်ရာအမြင့်ဆုံးဖြစ်မှုသည် ဖွဲ့စည်းပုံ၊ အပြန်အလှန်စစ်ဆေး ထိန်းညှိခြင်းနှင့် အခွင့်အရေးအာမခံချက်များ စသည့် တရားဥပဒေစိုးမိုးမှုဆိုင်ရာ ဆောင်ရွက်ချက်များကို ကာကွယ်ပေးပါသည်။

ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေများသည် ပြဋ္ဌာန်းချက်များ ပြင်ဆင်ရန်လိုအပ်သော လုပ်ငန်းစဉ်များကို ခက်ခဲစေရန်ဖန်တီးထားခြင်းဖြင့် အခြေခံမူများနှင့် စံနှုန်းများကို ထိန်းသိမ်းထားပါသည်။ ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေအား ပြင်ဆင်မွမ်းမံခြင်းအတွက် ဥပဒေပြဋ္ဌာန်းချမှတ်ခြင်းထက်စာလျှင် မြင့်မားသော စံချိန်စံညွှန်းများထားရှိခြင်းသည် အခြေခံဥပဒေအား အလျင်စလိုပြောင်းလဲမှု ပြုလုပ်ခြင်းများမှ တားဆီးကာကွယ်ပေးပါသည်။ ဘရာဇီးလ်နိုင်ငံ၏ အခြေခံဥပဒေကဲ့သို့များစွာသော ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေများတွင် မည်သည့်ပြုပြင်မွမ်းမံခြင်းမဆို မဲဆန္ဒရှင်ထက်ဝက်ကျော်၏ထောက်ခံမှုကို လိုအပ်ပါသည်။¹⁶ အခြားသော ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေများသည် ပြင်ဆင်ဖြည့်စွက်မှုများအား တားဆီးခြင်းဖြင့် တိကျသေချာသောအခြေခံမူများနှင့် စံနှုန်းများအမြဲတမ်းရှိနေစေပါသည်။ ဥပမာအားဖြင့် ဂျာမနီ ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေသည် လူ့အခွင့်အရေး၊ ဒီမိုကရေစီနှင့်အာဏာလွှဲပြောင်းခဲ့ဝေပေးခြင်းများအား ချမှတ်ဆောင်ရွက်ခြင်းအပါအဝင် အခြေခံမူအချို့ကိုစွဲမြဲစွာ ထိန်းသိမ်းထားပါသည်။¹⁷ တရားဥပဒေစိုးမိုးမှုရှိစေရန် ခိုင်မာသောအခြေခံမူများ မလိုအပ်ပါ။ ယင်းအစား ခိုင်မာသောဥပဒေပြဋ္ဌာန်းချက်များလိုအပ်ပြီး ၎င်းကို ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေနည်းကျ ကျင့်သုံးသော တရားဥပဒေစိုးမိုးမှု

ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေများသည် ပြင်ဆင်မွမ်းမံချက် လုပ်ငန်းစဉ်များကိုခက်ခဲကြီးလေးစေအောင် ဖန်တီးထားခြင်းဖြင့် အခြေခံမူများနှင့် စံနှုန်းများကိုထိန်းသိမ်းထားပါသည်။ အချို့သော ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေများသည် ပြုပြင်မွမ်းမံခြင်းကို တားဆီးခြင်းဖြင့် တိကျသေချာသောအခြေခံမူများနှင့် စံနှုန်းများအားထာဝရတည်တံ့နေစေပါသည်။

မှု ရှိစေနိုင်မည့်နည်းလမ်းများအနက်မှ တစ်ခုတည်းသောဖြစ်နိုင်ချေအရှိဆုံးနည်းလမ်းအဖြစ် ရှုမြင်သင့်ပါသည်။ ပို၍ပြီး ပြည့်စုံမှုရှိပြီး ပိုမိုအသေးစိတ်သော ပြဋ္ဌာန်းချက်များပါဝင်သည့် ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေများသည် အချို့သော နေရာများတွင် အချိန်နှင့်အမျှ ဖွံ့ဖြိုးမှုနှင့် တိုးတက်မှုတို့ဖြစ်စေရန် ကန့်သတ်ချက်များနည်းပါးသည့် ပြင်ဆင်ရေးလုပ်ငန်းစဉ်များ သတ်မှတ်ထားခြင်းဖြင့် အကျိုးဖြစ်ထွန်းစေနိုင်ပါသည်။

သည်။ အခြားတစ်ဘက်မှကြည့်လျှင် ပိုမိုကျစ်လျစ်စွာ ပြဋ္ဌာန်းထားသော ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေမူ
ဘောင်များတွင် ၎င်းတို့ထည့်သွင်းပြဋ္ဌာန်းထားသည့် အခြေခံအခွင့်အရေးများနှင့် အခြေခံမူများကို
လွယ်လွယ်ကူကူပြင်ဆင်၍မရနိုင်ရန် ပိုမိုများပြားသော အတားအဆီးများထည့်သွင်းကာ ကာကွယ်
ထားခြင်းဖြင့် ပိုမိုအကျိုးဖြစ်ထွန်းစေနိုင်ပါသည်။

တရားရေးမဏ္ဍိုင်သည် ဥပဒေကို အမှုတိုင်းတွင် ကျင့်သုံးသောကြောင့် ယင်းသည် တရား
ဥပဒေစိုးမိုးရေး၏ ကာကွယ်စောင့်ရှောက်သူသဖွယ်ပင် ဖြစ်ပါသည်။ သို့ဖြစ်ရာလွတ်လပ်သော၊ သင့်
လျော်မျှတစွာတာဝန်ထမ်းဆောင်နေသော တရားစီရင်ရေးအဖွဲ့တွင် တရားဥပဒေစိုးမိုးရေးအတွက်
မရှိမဖြစ်သော လိုအပ်ချက်များ ထည့်သွင်းပါဝင်ထားပါသည်။ တရားဥပဒေစိုးမိုးရေးတွင် တရားမျှတ
သော ကြားနာခွင့်ရှိရမည့်အပြင် တရားမျှတမှုလည်းရှိရမည်ဖြစ်ကြောင်း ပြဋ္ဌာန်းထားပါသည်။
ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေဆိုင်ရာ သုံးသပ်ချက်အပါအဝင် တရားစီရင်ရေးလုပ်ငန်းစဉ်များသည် အစိုးရ
၏ အခြားသောကဏ္ဍများကပါ တရားဥပဒေကိုလိုက်နာမှုရှိစေရန် သေချာစေပါသည်။ ဤ လမ်းညွှန်
စာအုပ်၏ တရားစီရင်ရေးဆိုင်ရာ အခန်း (အခန်း ၆) တွင် သုံးသပ်ချက်နည်းလမ်းများကိုပိုမိုအသေး
စိတ်ဆန်သော ဖော်ပြချက်များနှင့်ဆွေးနွေးထားပါသည်။

တရားဥပဒေစိုးမိုးရေးသည် အဂတိလိုက်စားခြင်းကိုတိုက်ဖျက်ခြင်းနှင့် များစွာသက်ဆိုင်မှု
ရှိပါသည်။ အစိုးရ၏အဖွဲ့အစည်းများနှင့် အဓိကကဏ္ဍများအတွင်း ပွင့်လင်းမြင်သာမှုမြင့်မားစေခြင်း၊
အဂတိလိုက်စားမှု စောင့်ကြည့်ကြီးကြပ်သူများဖြစ်သည့် မီဒီယာနှင့် ပြည်သူတို့၏ လူမှုအဖွဲ့အစည်း
များ၏လွတ်လပ်ခွင့်ကိုအာမခံခြင်းနှင့် အဂတိလိုက်စားခြင်းအား တိုက်ဖျက်ရန်သတ်မှတ်ထားသော
အဖွဲ့အစည်းများအားတည်ထောင်ခြင်းတို့သည် အဂတိလိုက်စားမှုအား ထိထိရောက်ရောက် လျှော့ချ
ပစ်နိုင်ပါသည်။ အစိုးရ အဓိကအဖွဲ့များနှင့် အဖွဲ့အစည်းများအားအချင်းချင်း ကြီးကြပ်ပေးခြင်းဖြင့်
အစိုးရ၏ အဓိကကဏ္ဍများအကြား အပြန်အလှန်ထိန်းကျောင်းခြင်းသည်လည်း အဂတိလိုက်စားမှု
ကို တိုက်ဖျက်နိုင်ပါသည်။

၄.၃။ မတူကွဲပြားမှုများနှင့် ဆက်စပ်နေသော အခြေခံမူများ

ပဋိပက္ခဖြစ်ပွားပြီး အခြေအနေများတွင် ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေဆိုင်ရာ အခြေခံမူများသည်
အမျိုးမျိုးသော မတူကွဲပြားမှုတို့အား စီမံအုပ်ချုပ်ရေးကို ကိုင်တွယ်ဖြေရှင်းရမည်ဖြစ်ပြီး ဝိသေသ
လက္ခဏာခံယူရေးနှင့်ဆိုင်သော အယူအဆကို မြှင့်တင်ရန်လိုအပ်ပါသည်။ အထူးသဖြင့် မတူကွဲပြား
မှုများနှင့် ဝိသေသလက္ခဏာခံယူမှုဆိုင်ရာ အခြေခံမူများသည်တိုင်းရင်းသား လူမျိုးစုများနှင့် ဘာသာ
ရေးအရအဖွဲ့အစည်းများကွဲပြားလျက်ရှိသော အနေအထားတွင် အရေးကြီးလှပါသည်။ သို့ရာတွင်
ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေများအနေနှင့် မတူကွဲပြားမှုအားမည်သို့ကိုင်တွယ်ဖြေရှင်းသင့်သည်နှင့်စပ်လျဉ်း၍
အားလုံးတညီတညွတ်တည်းလက်ခံထားသောနည်းလမ်းမရှိသကဲ့သို့ ကွဲပြားခြားနားသော အယူအဆ
အမျိုးမျိုးသည် ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေပါအကြောင်းအရာများနှင့် အစိုးရ၏ လုပ်ငန်းစဉ်များအပေါ်
သိသိသာသာပင် အကျိုးသက်ရောက်မှု ရှိပါသည်။

မတူကွဲပြားမှုများအား အသိအမှတ်ပြုလက်ခံသည့် စံလေ့ထုံးတမ်းများကို မြှင့်တင်ပေးသော နည်းလမ်းတစ်ခုရှိပါသည်။ သို့ရာတွင် ဤနည်းလမ်းသည် ထိုစံလေ့ထုံးတမ်းများကို နိုင်ငံတစ်နိုင်ငံအား နည်းစနစ်ကျစွာစီမံအုပ်ချုပ်ရာတွင် တိကျပြတ်သားသောအကြောင်းအရာအဖြစ် ရှုမြင်ခြင်းမရှိပါ။ ဤတွင်အလေးထားသည့်အချက်မှာ တူညီမှုများကိုအခြေပြုသည့် အဖွဲ့အစည်းများအားလုပ်ပိုင်ခွင့်ပေးခြင်းထက် စည်းလုံးညီညွတ်မှုကိုတည်ဆောက်ရန် ဖြစ်ပါသည်။ အဆိုပါစံနှုန်းက အလေးပေးသည့်အချက်မှာ အစိုးရအနေဖြင့်ကွဲပြားခြားနားမှုများထက်စာလျှင် တူညီသောဝိသေသလက္ခဏာအားအလေးပေးခြင်းဖြင့် ကွဲပြားခြားနားမှုများအား စီမံအုပ်ချုပ်နိုင်စေရန်ဖြစ်သည်။ ခွဲခြား

ပဋိပက္ခဖြစ်ပွားပြီးအခြေအနေများတွင် ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေဆိုင်ရာ အခြေခံမူများသည် မတူကွဲပြားမှုအား စီမံအုပ်ချုပ်ရေးကို ကိုင်တွယ်ဖြေရှင်းရမည်ဖြစ်ပြီး တိုင်းရင်းသားလူမျိုးစုများနှင့် ဘာသာရေးအရ အဖွဲ့အစည်းများ ကွဲပြားလျက်ရှိသော အနေအထားတွင် အထူးသဖြင့်အရေးကြီးလှပါသည်။ သို့ရာတွင် ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေသည် မတူကွဲပြားမှုအား မည်သို့ကိုင်တွယ်ဖြေရှင်းသင့်သည်နှင့်စပ်လျဉ်း၍ အများပြည်သူ၏ သဘောဆန္ဒကောက်ခံထားခြင်းမရှိပါ။ လုပ်ဆောင်နိုင်မည့် နည်းလမ်းတစ်ခုမှာ မတူကွဲပြားမှုများကို အသိအမှတ်ပြုလက်ခံသော စံသတ်မှတ်ချက်များကို မြှင့်တင်ပေးခြင်းဖြစ်သည်။ အခြားတစ်ဖက်တွင်လည်း အထူးအခွင့်အရေးများကို လူမှုအဖွဲ့အစည်း၏ ကိုယ်ပိုင်ဝိသေသလက္ခဏာကို အခြေခံ၍ အာမခံနိုင်ပါသည်။

ဆက်ဆံမှုမပြုရေး စသည့်မူဝါဒများအပေါ် အားထားခြင်းဖြင့် ကွဲပြားခြားနားလျက်ရှိနေသော လူ့အဖွဲ့အစည်းများအတွင်း တန်းတူညီမျှဖြစ်စေခြင်းကို ထိန်းသိမ်းရာ၌ဤအယူအဆအရ အငြင်းပွားဖွယ်ရာတစ်ခုရှိပါသည်။ အထူးသဖြင့် အာဏာကို ထိပ်ပိုင်းအဆင့်တွင်တစ်စုတစ်စည်းတည်း ချုပ်ကိုင်ထားခြင်းသည် အာဏာရရှိရေးအတွက် အခွင့်အလမ်းများ အကန့်အသတ်ဖြင့်သာရှိသည့် လူနည်းစု သို့မဟုတ် ဖယ်ကြဉ်ခံထားရသော လူ့အဖွဲ့အစည်းများအတွက် အထူးခြိမ်းခြောက်မှုတစ်ရပ် ဖြစ်စေနိုင်ပြီး မတူကွဲပြားမှုဆိုင်ရာသဘောတရားအရ တန်းတူညီမျှမှုကို ကာကွယ်ရန်အတွက် ခိုင်မာသော တရားရေးဆိုင်ရာ အကာအကွယ်လိုအပ်ပါသည်။ အခွင့်အရေးနှင့်စပ်လျဉ်း၍ ခိုင်မာသောဥပဒေမူကြမ်းနှင့် တရားရေးသုံးသပ်ချက်ကဲ့သို့သော ကြီးကြပ်ရေးဆောင်ရွက်ချက်များသည်အဆိုပါကာကွယ်မှုများကို ဖန်တီးဆောင်ရွက်ပေးနိုင်ပါသည်။

အခြားဘက်မှကြည့်လျှင် ကွဲပြားခြားနားစွာ တည်ရှိနေမှုကို အသိအမှတ်ပြုရန်အတွက် သာမက အုပ်စုအဖွဲ့များ၏ ဝိသေသလက္ခဏာကိုအခြေခံ၍ အထူးအခွင့်အရေးများ သို့မဟုတ် အာဏာကို ရရှိစေမည့်အခြားသော စံသတ်မှတ်ချက်များလည်းရှိပါသည်။ အဆိုပါစံနှုန်းများသည် ဒေသန္တရအဆင့် တွင်ပိုမိုကြီးမားသည့် လုပ်ပိုင်ခွင့်အာဏာနှင့် ကိုယ်ပိုင်အုပ်ချုပ်ခွင့်အားဖန်တီးပေးလျက် ဗဟိုအဆင့်က အာဏာကိုတစ်စုတစ်စည်းတည်း ချုပ်ကိုင်ထားသည်ထက် ဗဟိုမှအာဏာကို လက်အောက်အဆင့်များသို့ လွှဲပြောင်းခွဲဝေခြင်းစနစ်ကို မြှင့်မားစေပါသည်။ ကနေဒါသည် နိုင်ငံသား

ဖြစ်တည်မှုကို အခြေခံကာ အတိုင်းအတာတစ်ခုအထိ လုပ်ပိုင်ခွင့်အာဏာခွင့်ပြုသော နည်းလမ်းကို ကျင့်သုံးပါသည်။ အကျိုးဆက်အားဖြင့် အချိုးမညီဗဟိုချုပ်ကိုင်မှုလျှော့ချခြင်းကိုဖြစ်ပေါ်စေပါသည်။ အချိုးမညီသော ဗဟိုချုပ်ကိုင်မှုလျှော့ချခြင်းသည် ဒေသန္တရအစိုးရအသီးသီးတို့အား အာဏာကိုမညီမျှစွာ သို့မဟုတ် ကွဲပြားခြားနားစွာ ခွဲဝေသတ်မှတ်ပေးခြင်းပင်ဖြစ်သည်။ ဆိုလိုသည်မှာ ပြည်နယ်များ သို့မဟုတ် ဒေသန္တရများသည် တူညီသောလုပ်ပိုင်ခွင့်အာဏာကိုရရှိကာ ကျင့်သုံးဆောင်ရွက်နေကြခြင်းမဟုတ်ပါ။ နယ်မြေဒေသအသီးသီးတွင် ကိုယ်စီမတူညီသော လိုအပ်ချက်များနှင့် မတူညီသော လက္ခဏာရပ်များရှိနေသည်။ သို့ဖြစ်ရာ ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေအရ အဆိုပါဒေသကို (အဆိုပါ ဒေသတစ်ခုတည်းကိုသာ သီးသန့်) ယင်း၏လိုအပ်ချက်များနှင့် ကိုက်ညီမည့် လုပ်ပိုင်ခွင့်အာဏာချပေးပေလိမ့်မည်။ ကနေဒါနိုင်ငံတွင်ကွေ့ဘက်၌ အမျိုးသားရေးလှုပ်ရှားမှုပြီးနောက် ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေဆိုင်ရာမူဘောင်သည် တိကျသောလုပ်ပိုင်ခွင့်အာဏာများကို ကွေ့ဘက်သို့ လွှဲပြောင်းခွဲဝေပေးခြင်းအားခွင့်ပြုပေးခဲ့ပြီး အခြားသောပြည်နယ်များ ပါဝင်ခြင်းမရှိပါ။¹⁸

အာဏာမျှဝေရေး စီမံဆောင်ရွက်ချက်များသည် ကိုယ်ပိုင်ဝိသေသလက္ခဏာများအလိုက် အထူးအခွင့်အရေးများ၊ သို့မဟုတ် လုပ်ပိုင်ခွင့်အာဏာများကို ညီတူညီမျှဖန်တီးပေးပါသည်။ဥပမာ အားဖြင့် ဘော့စနီးယားနှင့် ဟာဇီဂိုဗီးနားတွင်ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေသည် ဘော့စနီးယား၊ ခရိုအေးရှားနှင့် ဆာဗီးယားတို့မှရွေးကောက်ထားသော ကိုယ်စားလှယ်သုံးဦးပါဝင်သည့် သမ္မတစနစ်ကို ဖန်တီးပေးပါသည်။ ကိုယ်စားလှယ်တစ်ဦးစီသည် သမ္မတနေရာတွင် သဘာပတိအဖြစ်အလှည့်ကျစနစ်ဖြင့် လည်ပတ်ကာတာဝန်ထမ်းဆောင်ပါသည်။¹⁹ အဆိုပါ ဖွဲ့စည်းပုံများသည် အဆိုပါလူ့အဖွဲ့အစည်း၏ ဝိသေသလက္ခဏာကို အခြေခံကာ ထိုခြားနားသော လူ့အဖွဲ့အစည်းများ၏ နိုင်ငံရေးအရပါဝင်ဆောင်ရွက်ခြင်းနှင့် ကိုယ်စားပြုခြင်းကိုဖြစ်စေပါသည်။ အခြားသောနိုင်ငံများသည် ဘာသာစကားပေါင်းစုံ မူဝါဒများ၊ အချိုးကျရွေးကောက်ပွဲစနစ်များ သို့မဟုတ် လူနည်းစုအဖွဲ့အစည်းများအတွက် နေရာချန်ထားခြင်း သို့မဟုတ် ခွဲတမ်းစနစ်ဖြင့်ချပေးခြင်းစသဖြင့် လူနည်းစု၏ ကိုယ်စားပြုပါဝင်ခြင်းကိုမြှင့်တင်ရန်ကြိုးပမ်းသော အခြားသောအစိုးရဖွဲ့စည်းပုံများ (governmental structures) ကို ကျင့်သုံးဆောင်ရွက်လျက် ရှိပါသည်။ ဥပမာအားဖြင့် ပါကစ္စတန်၏ ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေအရ အမျိုးသားညီလာခံ၏ ၁၀ နေရာစာကို မွတ်စလင်မဟုတ်သူများအတွက် သီးသန့်ချန်ထားပါသည်။²⁰

ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေ ရေးဆွဲသူများအနေဖြင့် အမျိုးမျိုးကွဲပြားခြားနားမှုများ ရှိနေသည့် နိုင်ငံတစ်ခု၏ သဘောတရားကိုပံ့ပိုးရန်အတွက် နိုင်ငံရေးနှင့် ဥပဒေရေးရာ အကာအကွယ်လုပ်ငန်းစဉ်များကိုဆောင်ရွက်ခဲ့ပါသည်။ မူဝါဒချမှတ်ရာတွင် လိုက်နာကျင့်သုံးရမည့် အခြေခံမူများ (directive principles) သို့မဟုတ် အခြားသောတရားဥပဒေ ချည်နှောင်မှုမရှိသော လမ်းညွှန်ချက်များကို အခြေခံကာ နိုင်ငံရေးအာဏာတည်စေရန် ဆောင်ရွက်နိုင်ပါသည်။ နောက်ဆက်တွဲ တရားဥပဒေ သို့မဟုတ် ‘အုပ်ချုပ်ရေးဆိုင်ရာ’ ဆုံးဖြတ်ချက်များသည် အဆိုပါပြဌာန်းချက်များ၏ အဓိပ္ပါယ်များနှင့် အာဏာလွှဲပြောင်းခွဲဝေပေးခြင်း၊ အာဏာသက်ရောက်မှုရှိသော အခွင့်အရေးများနှင့် အာမခံချက်များ၊ သို့မဟုတ် ပညာရေးတွင် အနည်းစုသာသုံးသော ဘာသာစကားများကို ကာကွယ်မြှင့်တင်ပေး

ခြင်းစသဖြင့် မည်သည်ကိုချမှတ်ပြဋ္ဌာန်းထားသည်ကို အသေးစိတ်ဖော်ပြရှင်းလင်းပေးမည်ဖြစ်ပါသည်။ နောက်ဆက်တွဲဖြစ်သော တရားရေး သို့မဟုတ် နိုင်ငံရေးအရ အာဏာတည်စေခြင်းသည် နေ့စဉ်ဘဝများအတွင်း သက်ဆိုင်သောပြဋ္ဌာန်းချက်များ၏ အဓိပ္ပါယ်ကိုပုံဖော်ပေးမည်ဖြစ်သောကြောင့် သဲသဲကွဲကွဲမရှိသော ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေဆိုင်ရာ အခြေခံမူများသည် နိုင်ငံရေးဆိုင်ရာ ပုံပိုးမှုကိုလိုအပ်နိုင်ကြောင်း ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေရေးဆွဲသူများက စဉ်းစားသင့်ပါသည်။ အီရတ် ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေ၏ ပုဒ်မ ၁၂၅ သည် 'တာကိုမင်၊ ချာလ် ဒင်းစ်၊ အစစ်ရီယန်နှင့် အခြားသော မဲဆန္ဒရှင်အားလုံး စသဖြင့် နိုင်ငံသားအသီးသီးတို့အတွက် အုပ်ချုပ်မှု၊ နိုင်ငံရေး၊ ယဉ်ကျေးမှုနှင့် ပညာရေးဆိုင်ရာအခွင့်အရေးများ' ကို အာမခံထားပေးပါသည်။²¹ အဆိုပါ ပြဋ္ဌာန်းချက်များကို လွယ်ကူ ရိုးရှင်းသော ကျယ်ပြန့်သောအာမခံချက်များအဖြစ်မြင်နိုင်သော်လည်း အသေးစိတ်ရှင်းလင်းချက်မရှိခြင်းသည် အထောက်အကူပြုဥပဒေနှင့် စည်းမျဉ်းစည်းကမ်းများအားဖန်တီးရန်နှင့် စီမံအုပ်ချုပ်ရန်

လူနည်းစု အဖွဲ့အစည်းများအတွက် သီးသန့် နေရာများ ဖယ်ထားခြင်း သို့မဟုတ်ခွဲတမ်း စနစ်ဖြင့် ချပေးခြင်းအပြင် အခြားသော ဆောင်ရွက်ချက်များသည် မတူကွဲပြားသော လူ့အဖွဲ့အစည်းများအား ဝိသေသလက္ခဏာ အပေါ် အခြေခံကာ နိုင်ငံရေးအရပါဝင် ဆောင်ရွက်ခြင်းနှင့် ကိုယ်စားပြုပါဝင်ခြင်း ရှိစေရန် ရည်ရွယ်ထားပါသည်။

လုပ်ဆောင်ပေးမည့် နိုင်ငံရေးအဖွဲ့အစည်းများ နှင့် လှုပ်ရှားဆောင်ရွက်သူများ၏ အတိုင်း အတာနှင့်ပြုမူဆောင်ရွက်ပုံများအပေါ် ပြဿနာ ရပ်များ ပေါ်ပေါက်စေပါသည်။ နောက်ထပ် တရားရေးဆိုင်ရာအကောင်အထည်ဖော်ဆောင်ခြင်း သို့မဟုတ် ဥပဒေပြုရေးဆိုင်ရာ ရှင်းလင်းချက်များမရှိပဲ အဆိုပါပြဋ္ဌာန်းချက်၏ မရေရာသော သဘောသဘာဝသည် ယင်းကို မည်သို့ အသုံးပြုမည်ကို ခန့်မှန်းတွက်ဆရနိုင်သောနားလည်မှုကို တားဆီးလျက်ရှိပါသည်။²²

ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေများသည် မတူကွဲပြားမှုများအား စီမံခန့်ခွဲရန်တရားဥပဒေဆိုင်ရာ ဆောင်ရွက်ချက်များကို ခွင့်ပြုပေးထားပါသည်။ တရားဥပဒေအရ ကြီးကြပ်မှုများသည် တရားဥပဒေဆိုင်ရာ တန်းတူညီမျှရေးနှင့် ဝိသေသလက္ခဏာဆိုင်ရာ အခွင့်အရေးများအားစီမံနိုင်မည့် တိကျပြတ်သား၍ အသေးစိတ်ဆန်သော ပြဋ္ဌာန်းချက်များအဖြစ် ပေါ်ပေါက်လာနိုင်ပါသည်။ ကြီးကြပ်မှုများသည် တိုင်းရင်းသားလူမျိုးစု၊ ကျား/မ ဖြစ်တည်မှုအပေါ်အခြေခံကာ ခွဲခြားဆက်ခံခြင်းများအား တရားဝင် တားမြစ်ပိတ်ပင်ထားပါသည်။ ကြီးကြပ်မှုများသည် သမိုင်းကြောင်းအရ ဖိနှိပ်ခံရသော သို့မဟုတ် ချို့ယွင်းချက်များရှိနေသော လူ့အဖွဲ့အစည်းများအတွက် လူ့အဖွဲ့အစည်းနှင့် အစိုးရအတွင်း ပါဝင်မှုရရှိနိုင်ရေးကိုမြှင့်တင်ပေးရန် ခွဲခြားဆက်ဆံမှုမရှိရေးပြဋ္ဌာန်းချက်များစသဖြင့် ခံစားပိုင်ခွင့်များကို ပေးပါသည်။ သို့မဟုတ်ပါက ဘာသာရေးနှင့် ယဉ်ကျေးမှုလွတ်လပ်ခွင့်ကို ကာကွယ်ရန်အာဏာတည်စေသည့် အခွင့်အရေးများကို ဖန်တီးပေးပါသည်။ တရားဥပဒေကြိုးပမ်းဆောင်ရွက်ချက်များတွင် တစ်ဦးတစ်ယောက်စီတိုင်း၏ မိခင်ဘာသာစကားဖြင့် ပညာသင်ကြားပိုင်ခွင့်စသဖြင့် ယဉ်ကျေးမှုကို ထိန်းသိမ်းရန်ရည်ရွယ်သော အခွင့်အရေးများအားအာမခံပေးသည့် ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံ

ဥပဒေဆိုင်ရာ အခြေခံမူများပါဝင်သည်။ တရားဥပဒေဆိုင်ရာ ကြီးကြပ်မှုများသည် ဥပဒေပြုလွှတ်တော် အတွင်း သီးသန့်ဖယ်ထားသော ကိုယ်စားလှယ်နေရာများရရှိစေခြင်းဖြင့် ကိုယ်ပိုင်လက္ခဏာရပ်နှင့် အညီ ကိုယ်စားပြုခြင်းကို လုပ်ပိုင်ခွင့်အာဏာပေးသော ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေဆိုင်ရာ ပြဋ္ဌာန်းချက် များအဖြစ် မြင်နိုင်ပါသည်။ လွှတ်တော်များတွင်အားနည်း၍ ဖယ်ကြဉ်ခံရသော လူ့အဖွဲ့အစည်းများ မှ ကိုယ်စားလှယ်တစ်ဦးစီကသာ ထိုင်ခွင့်ရှိပါသည်။ သို့မဟုတ် အားနည်းနိမ့်ကျနေသော လူ့အဖွဲ့ အစည်းအတွက် ကိုယ်စားလှယ်လောင်းများသို့မဟုတ် အစိုးရပိုင်းဆိုင်ရာနေရာများ၏ သတ်မှတ် အရေအတွက်ကို ဖယ်ထားသည့်ခွဲတမ်းစနစ်ဖြင့်ချပေးခြင်းစနစ်ဖြစ်ပါသည်။

တရားရေးဆိုင်ရာ ကြီးကြပ်မှုများ၏ အဓိက ဝိသေသလက္ခဏာတစ်ရပ်မှာ တရား ဥပဒေအရ အတည်ပြုခြင်း သို့မဟုတ် စောင့်ကြည့်ရန်နှင့် အာဏာကို လွှဲပြောင်းခွဲဝေပေး သည်ဖြစ်စေ၊ မပေးသည်ဖြစ်စေ နိုင်ငံရေး အာဏာကိုပယ်ချရန် အခြားလွတ်လပ်သည့် ကြီးကြပ်မှုများရှိခြင်း ဖြစ်ပါသည်။ ဆိုလိုသည် မှာ အထူးနယ်မြေဒေသများသည် ကိုယ်ပိုင် အုပ်ချုပ်ခွင့်ကိုရရှိ၍ကျင့်သုံးနေလျှင်ပင် အစိုးရ အဖွဲ့အစည်းအားလုံးသည် မတူကွဲပြားမှုကို အလေးထားပြီး တန်းတူညီမျှရေးကို ဆောင် ရွက်ရမည်ဟု ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေက ပြဋ္ဌာန်း ထားပါလိမ့်မည်။ ယင်းတို့ဘက်မှ ဆောင်ရွက် ရန်ပျက်ကွက်ခဲ့ပါက အဆိုပါအခွင့်အရေးချိုး ဖောက်မှုကိုခံစားရသည်ဟု ဆိုသူများအနေနှင့် ယင်းတို့၏ တိုင်ကြားချက်များကိုတရားစီရင် ရေးအဖွဲ့သို့ဖြစ်စေ၊ အစိုးရဌာနများအပေါ် မ ကျေနပ်ချက်များအား စုံစမ်းတင်ပြရန်ခန့်အပ် ထားသူစသဖြင့် အခြားသောနိုင်ငံရေးနှင့် မဆိုင်သည့် အာဏာပိုင်အဖွဲ့အစည်းများသို့ တင်ပြနိုင်စေရ ပါမည်။

မတူကွဲပြားမှုအား စီမံအုပ်ချုပ်ရန်အတွက် တရားရေးဆိုင်ရာ ဆောင်ရွက်ချက်များ၏ ကြီးကြပ်မှုများသည် တိုင်းရင်းသားလူမျိုးစု၊ ကျား/မအလေးပေးခြင်းဟူသည့် အခြေခံ သဘောတရားအရ ခွဲခြားဆက်ဆံခြင်းများ အား တရားဝင်တားမြစ်ပိတ်ပင်ထားပါသည်။ သမိုင်းကြောင်းအရ ဖိနှိပ်ခံရသောသို့မဟုတ် ချို့ယွင်းချက်များ ရှိနေသောလူ့အဖွဲ့အစည်း များအတွက် လူ့အဖွဲ့အစည်းနှင့် အစိုးရ အတွင်း ပါဝင်ခွင့်ရရှိနိုင်မှုကို မြှင့်တင်ပေးရန် အပြုသဘောဆောင်သည့် ခွဲခြားဆက်ဆံရေး ပြဋ္ဌာန်းချက်များ စသဖြင့်ခံစားပိုင်ခွင့်များကို ပေးပါသည်။ သို့မဟုတ် ဘာသာရေးနှင့် ယဉ်ကျေးမှုလွတ်လပ်ခွင့်ကို ကာကွယ်ရန် အာဏာတည်စေသည့် အခွင့်အရေးများကို ဖန်တီးပေးပါသည်။

ဇယားကွက် ၃။ မတူကွဲပြားမှုကို ကိုင်တွယ်ဖြေရှင်းခြင်း - ဘော်လီဗီးယား၏ လူမျိုးပေါင်းစုံ နေထိုင်နေသာ ပြည်နယ်များ

၂၀၀၆ ခုနှစ်တွင် တောင်အမေရိကနိုင်ငံများရှိ တိုင်းရင်းသားပေါင်းစုံတို့ အများဆုံး မှီတင်းနေထိုင်လျက်ရှိကြသည့် ဘော်လီဗီးယား၌ ယင်း၏ ပထမဆုံးတိုင်းရင်းသား သမ္မတ အီဗိုမိုရေးစ်ကို ရွေးကောက်တင်မြှောက်ခဲ့ပါသည်။ ယင်းသည် တိုင်းရင်းသား လူမျိုးစုံတို့၏ အခွင့်အရေးကို ရရှိထိန်းသိမ်းနိုင်ရန်နှင့် ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေကို ပြန်လည်ရေးဆွဲရန်ရည် ရွယ်၍ တိုင်းရင်းသားလူမျိုးပေါင်းစုံနှင့်သက်ဆိုင်သောလုပ်ဆောင်ချက်များကိုတစ်နိုင်ငံလုံး၏ တစ်စိတ်တစ်ဒေသအနေဖြင့် လုပ်ဆောင်ခဲ့သောကြောင့် ပြည်သူလူထု၏ထောက်ခံအားပေးမှု ကို ရရှိခဲ့သည်။ အာဏာရရှိသောအခါတွင် မိုးရေးစ်သည်တိုင်းရင်းသားပေါင်းစုံ မှီတင်းနေထိုင် လျက်ရှိကြသော လူမှုအဖွဲ့အစည်းများအား အာဏာကိုလွှဲပြောင်းခဲ့ပေးရန် ပုံစံချမှတ်လျက် နိုင်ငံရေးဆိုင်ရာ ပြုပြင်ပြောင်းလဲမှုများကို စဉ်ဆက်မပြတ်စတင်ခဲ့ပါသည်။ ၂၀၀၉ ခုနှစ် ဖွဲ့စည်းပုံ အခြေခံဥပဒေသည် နိုင်ငံတစ်နိုင်ငံ၏ နိုင်ငံသားပေါင်းစုံနေထိုင်ကြသော လက္ခဏာရပ်များကို အလေးပေးခဲ့ပါသည်။ နိုင်ငံသားပေါင်းစုံနေထိုင်လျက်ရှိသော ဘော်လီဗီးယားနိုင်ငံ၏ ဖွဲ့စည်းပုံ အခြေခံဥပဒေသည် ဘော်လီဗီးယား၏အမျိုးမျိုးကွဲပြားလျက်ရှိသော ဖွဲ့စည်းပုံများနှင့် နယ်မြေ ပိုင်နက်စသဖြင့် နီးကပ်စွာနီးနွယ်လျက်ရှိကြသော တိုင်းရင်းသားလူမျိုးပေါင်းစုံ၏ ယဉ်ကျေးမှု နှင့် စပ်လျဉ်းသည့်အခြားအင်္ဂါရပ်များကို ပြန်လည်သက်ဝင်စေရန် စံသတ်မှတ်ချက်ကို နိဒါန်း တွင် ဖော်ပြသတ်မှတ်စေကာ ဘော်လီဗီးယားနိုင်ငံအတွင်း မတူကွဲပြားစွာဖြစ်ပေါ်နေထိုင်တည်ရှိ မှုများ၏ အရေးပါမှုကို အလေးထားပါသည်။

ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေသည် ပေါင်းစည်းထားသော နိုင်ငံတစ်နိုင်ငံအတွင်း ကွဲပြား ခြားနားစွာ နေထိုင်တည်ရှိနေမှု အရေးကိစ္စကို စီမံဖြေရှင်းပါသည်။ အားနည်းနိမ့်ကျခဲ့သော၊ တန်းတူညီမျှမှုမရရှိခဲ့သော သမိုင်းကြောင်းကို ကြံ့ကြံ့ခံနိုင်ရည်ရှိခြင်းဖြင့် ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေ မူကြမ်းရေးဆွဲသူများသည် ဘော်လီဗီးယား၏ တိုင်းရင်းသားလူမျိုးစုပေါင်းစုံပါဝင်သောပြည်သူ လူထုအား အာဏာခွဲဝေပေးရန်များစွာသော ချမှတ်ဆောင်ရွက်မှုများကို ထည့်သွင်းပါဝင်စေ သည်။ ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေသည် တိုင်းရင်းသားလူမျိုးစုတို့၏ အခွင့်အရေးများကို အတည် ပြုပေးရေးအတွက်အလေးပေးပြီး ဤအခန်းတစ်ခုလုံးသည် “ပြည်သူများနှင့် ကျေးလက် ဒေသခံတိုင်းရင်းသားလူမျိုးစုများ၏ အခွင့်အရေးများ” အတွက်ရည်စူးထားပါသည်။ တရားဝင် အသိ အမှတ်ပြုထားသော တိုင်းရင်းသားလူမျိုးစု များစွာပါဝင်သော လူ့အဖွဲ့အစည်းများနှင့် ယင်းတို့၏ဘာသာစကားများအပြင် ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေများသည် တိုင်းရင်းသားများ၏ ဒေသန္တရဆိုင်ရာအာဏာပိုင်များထံသို့ သီးသန့်လုပ်ပိုင်ခွင့်အာဏာများ အပ်နှင်းခြင်းဖြင့် နယ်မြေ အလိုက် လုပ်ပိုင်ခွင့်နှင့် ကိုယ်ပိုင်အုပ်ချုပ်ခွင့်အခွင့်အရေးများကို ချဲ့ထွင်ပေးပြီး တစ်ချိန်တည်း တွင် ဒေသန္တရအဆင့်နှင့် အမျိုးသားအဆင့်အာဏာပိုင်များအကြား ထပ်တူပြု သို့မဟုတ် အတူတကွ

ဆောင်ရွက်နိုင်သောလုပ်ပိုင်ခွင့်များလည်း ဖန်တီးပေးပါသည်။ ဘော်လီဗီးယား၏ ဒေသန္တရနှင့် တိုင်းရင်းသားအာဏာပိုင်များအတွက် အာဏာများခွဲဝေတိုးမြှင့်ပေးခြင်းသည် အစဉ်အလာအား ဖြင့် ကိုယ်စားပြုမှုမခံရသည့် လူ့အဖွဲ့အစည်းများအား လုပ်ပိုင်ခွင့်အာဏာပေးသည့်အနေဖြင့် အာဏာများ ထိရောက်စွာလွှဲပြောင်းခွဲဝေပေးခြင်းဖြစ်ပါသည်။

- နိုင်ငံသားပေါင်းစုံနေထိုင်လျက်ရှိသော ဘော်လီဗီးယားနိုင်ငံတော်၏ ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေ အခန်း ၄ ၊ ၂၀၀၉ ခုနှစ်။

၄.၄။ ကျား/မရေးရာနှင့် ဆက်စပ်နေသော အခြေခံမူများ

ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေ ရေးဆွဲသူများအနေဖြင့် ကျား/မ တန်းတူညီမျှဖြစ်ရေးနှင့်အမျိုးသမီးများ၏ အခွင့်အရေးကိုလည်းစဉ်းစားသင့်ပါသည်။ ကျား/မ တန်းတူညီမျှဖြစ်ရေးအတွက် ချမှတ်ဆောင်ရွက်ချက်များကို အများအားဖြင့်ထုတ်ဖော်ကြေငြာတတ်ကြသော်လည်း အဆိုပါဆောင်ရွက်ချက်များ၏ပုံစံများသည် ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေများအလိုက် ကျယ်ကျယ်ပြန့်ပြန့် ကွာခြားမှုများရှိပါသည်။ အချို့သော ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေများသည် ခွဲခြားဆက်ဆံမှုမပြုရေးအတွက် တင်းကြပ်သောချမှတ်ဆောင်ရွက်ချက်ကို ပြဋ္ဌာန်းထားပါသည်။ အချို့သော ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေများမှာမူ ကျား/မပါဝင်မှုနှင့် ပူးပေါင်းဆောင်ရွက်မှုအားပံ့ပိုးရန် အပြုသဘောဆောင်သော ခွဲခြားဆက်ဆံရေးမူဝါဒများကိုထောက်ခံအားပေးသည့် လုပ်ငန်းစဉ်များကိုရှင်းလင်းစွာထုတ်ဖော်ပြောဆိုထားပါသည်။ အခြားသော ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေများတွင် နိုင်ငံရေးအဖွဲ့အစည်းများကို တန်းတူညီမျှဖြစ်ရေးပြဋ္ဌာန်းချက်များအတည်ပြုပြဋ္ဌာန်းစေခြင်းဖြင့် အမှန်တကယ်အာဏာသက်ရောက်စေရန် ပြုလုပ်ပါသည်။ ကျား/မ တန်းတူညီမျှဖြစ်ရေးနှင့် ရှင်းလင်းပြတ်သားစွာ၊ တိကျစွာဆက်စပ်နေသော ပြဋ္ဌာန်းချက်များအပြင် ကျား/မ အနေအထားနှင့်ပတ်သက်သည့် ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေဆိုင်ရာ အခြေခံမူများကို လူ့အခွင့်အရေးပြဋ္ဌာန်းချက်များ၊ ယေဘုယျတန်းတူညီမျှဖြစ်ရေး ပြဋ္ဌာန်းချက်များ၊ နိုင်ငံသားဆိုင်ရာပြဋ္ဌာန်းချက်များနှင့် ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေကအသုံးပြုသည့် ဘာသာစကား အနေအထား စသည်တို့တွင် ထည့်သွင်းဖော်ပြထားပါသည်။

ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေ တည်ဆောက်သူများအနေဖြင့် ကျား/မတန်းတူ ညီမျှဖြစ်ရေးနှင့်အမျိုးသမီးများ၏ အခွင့်အရေးကိုလည်း စဉ်းစားသင့်ပါသည်။ အချို့သော ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေများသည် ခွဲခြားဆက်ဆံမှုမပြုရေးအတွက် တင်းကြပ်သော ချမှတ်ဆောင်ရွက်ချက်ကို ပြဋ္ဌာန်းထားပါသည်။ အချို့သော ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေများမှာမူ ကျား/မပါဝင်မှုနှင့် ပူးပေါင်းဆောင်ရွက်မှုအားပံ့ပိုးရန် အပြုသဘောဆောင်သော ခွဲခြား ဆက်ဆံရေးမူဝါဒများကိုထောက်ခံအားပေးသည့် လုပ်ငန်းစဉ်များကိုရှင်းလင်းစွာ ထုတ်ဖော်ပြောဆိုထားပါသည်။

၄.၄.၁။ ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေရေးသားရာတွင်အသုံးပြုသည့်ဘာသာစကားအသုံးအနှုန်းများ

ကျား/မ တန်းတူညီမျှမှုဆိုင်ရာ အခြေခံမူများအားတည်မြဲစေရန် လျှင်မြန်ပြီး ရိုးရှင်းသော နည်းလမ်းတစ်ခုမှာ ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေ၏ စာသားများတွင် နပုလ္လိင်အသုံးအနှုန်းများကိုသာ သုံးနှုန်းရန်ဖြစ်ပါသည်။ ကျား/မ ဘက်မလိုက်သောစကားအသုံးအနှုန်းသည် အမျိုးသားများနှင့် အမျိုးသမီးများအကြား တန်းတူညီမျှဖြစ်ရေး ဆောင်ရွက်ချက်ကို ညွှန်ပြနေပါသည်။ ကျား/မ ဘက် မလိုက်သော ဘာသာစကားအစား ‘အမျိုးသား’ကို အသားပေးသောစကားလုံးများကို ပို၍အသုံးပြု လေ့ရှိခြင်းသည် အမျိုးသားများက အမျိုးသမီးများအပေါ်လွှမ်းမိုးခြင်း ပို၍ဖြစ်ပေါ်စေပြီးဖွဲ့စည်းပုံ အခြေခံဥပဒေများနှင့် အခြားသောတရားဝင်စာရွက်စာတမ်းများတွင် ယင်းကဲ့သို့အသုံး အနှုန်းမျိုးကို အများအားဖြင့် တွေ့ရလေ့ရှိပါသည်။ ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေတွင် လူတစ်ဦးတစ်ယောက်အား ရည် ညွှန်းဖော်ပြရာတွင် ပုလ္လိင်နာမ်စားများ (သူသည်၊ သူ့ကိုစသဖြင့်) ကို သုံးနှုန်းလေ့ ရှိကြပါသည်။ အမှန်စင်စစ် ‘လူသားမျိုးနွယ်စု’ ‘တည်ထောင်သူဖခင်များ’ အစရှိသည့် ဝေါဟာရများကိုရေးသားရာ ၌ ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေတစ်ခုလုံးတွင် ယောက်ျားဆန်သော အသုံးအနှုန်းများကိုသာ သုံးလေ့ရှိ ပါသည်။ အချို့က အမျိုးသားရေး၊ အမျိုးသမီးပါခြံငုံ၍ ကိုယ်စားပြုခြင်းအနေဖြင့် ယောက်ျားဆန် သောနာမ်စားများကို အသုံးပြုခြင်းဖြစ်ကြောင်း ထင်မြင်ယူဆကြသော်လည်း အခြားသောပုံစံချမှတ် မှုများ၊ နေ့စဉ်သုံးစကားများတွင် ယောက်ျားဆန်သောနာမ်စားများကို အမျိုးသားများအား ရည်ညွှန်း ရန်အတွက်သာ သုံးနှုန်းနေကြသောကြောင့် ယောက်ျားဆန်သောနာမ်စားများနှင့် ဘာသာစကား အသုံးအနှုန်းများကို တွင်ကျယ်စွာခေါ်ဝေါ်သုံးနှုန်းခြင်းသည် အမျိုးသမီးများ၏ ပါဝင်ဆောင်ရွက်မှု နှင့် အတွေ့အကြုံများမှာ မသိသာတော့ပဲ လျော့ပါးစေပါသည်။²³ ခေတ်သစ်ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေ အချို့သည် ကျား/မ တန်းတူညီမျှမှုမရှိသော အယူအဆများကိုဖယ်ရှားရန်ကြိုးပမ်းသည့်အနေဖြင့် လူတစ်ဦးတစ်ယောက်ကိုဖြစ်စေ၊ လူ့အဖွဲ့အစည်းတစ်ခုကိုဖြစ်စေ ရည်ညွှန်းလိုသောအခါ နာမ်စား များ ပိုမိုသုံးပဲထားခြင်း သို့မဟုတ် ကျား/မနှစ်မျိုးလုံးနှင့် သက်ဆိုင်သည့် ဥပမာအားဖြင့် “သူ

သို့မဟုတ် သူမ”၊ “လူတိုင်း” ဟူသော နာမ်စား များကို အသုံးပြုခြင်းစသဖြင့် ဆောင်ရွက်နိုင် ပါသည်။ ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေများအနက် ကျား/မဘက်မလိုက်သော ဘာသာစကား အသုံး အနှုန်းကို အသုံးပြုသည့်နိုင်ငံများမှာ ဖိဂျီ၊ တောင်အာဖရိက၊ ဆွစ်ဇာလန်နှင့် ယူဂန်ဒါတို့ ဖြစ်ကြပါသည်။²⁴

ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေတစ်ခုတွင် ကျား/မ ဘက်လိုက်ခြင်း မရှိသောဘာသာစကား အသုံးအနှုန်းသည်အမျိုးသားနှင့် အမျိုးသမီး များအကြား တန်းတူညီမျှဖြစ်ရေးအတွက် ချမှတ်ဆောင်ရွက်ခြင်းကိုဖော်ပြနေပါသည်။

၄.၄.၂။ တန်းတူအခွင့်အရေးများ

တန်းတူအခွင့်အရေးပြဋ္ဌာန်းချက်များသည် ကျား/မ တန်းတူညီမျှဖြစ်ရေးကို ကိုင်တွယ်နိုင် ရေးအတွက် အခြားသောအခွင့်အရေးတစ်ရပ်ကို ဖန်တီးပေးပါသည်။ များစွာသော ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံ

ဥပဒေများတွင် တန်းတူအခွင့်အရေးအာမခံချက်သည် ကျား/မ အခွင့်အရေးများအားသီးခြားအသေးစိတ်ဖော်ပြချက် ဖြစ်ပေါ်စေမည်မဟုတ်ပဲ အမျိုးသမီးများအပါအဝင် လူတိုင်း၏အခွင့်အရေးအားရရှိရန် သေချာစေပါသည်။ ကျား/မ အကြောင်းအရာများအပါအဝင် ဝိသေသလက္ခဏာအပေါ် ခွဲခြားဆက်ဆံမှုကို တားမြစ်ထားသောပြဋ္ဌာန်းချက်များသည် အဆိုပါပြဋ္ဌာန်းချက်များနှင့် မကြာခဏပူးတွဲဆောင်ရွက်လျက်ရှိပါသည်။ အခြားသော ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေများသည် တန်းတူညီမျှဖြစ်ရေးသို့မဟုတ် မိသားစုအခွင့်အရေးများနှင့် အလုပ်သမားအခွင့်အရေးများစသည့် တိကျသောနယ်ပယ်များကို ယေဘုယျအားဖြင့်ဆွေးနွေးရာတွင် အမျိုးသမီးများအား တိကျသေချာစွာညွှန်းဆို ဖော်ပြထားပါသည်။ ဆွစ်ဇာလန်၏ ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေသည် ယေဘုယျအားဖြင့် တန်းတူညီမျှရေးကို အာမခံထားပြီး လူမျိုး၊ ဇစ်မြစ်၊ကျား/မနှင့် ဘဝနေထိုင်မှုအနေအထားအချို့၌ ခွဲခြားဆက်ဆံခြင်းကို တားမြစ်ထားသော ပုဒ်မတစ်ခုပါဝင်ပါသည် (နောက်ဆက်တွဲကို ကြည့်ပါ)။ အလားတူပုဒ်မတစ်ခုကလည်း “အမျိုးသားနှင့် အမျိုးသမီးများတွင် တန်းတူအခွင့်အရေးရှိရမည်။ တရားရေးနှင့် အမှန်တရားဆိုင်ရာ၊ အထူးသဖြင့် ပညာသင်ယူနေသော သို့မဟုတ် လုပ်ငန်းခွင်ဝင်ရောက်နေသော မိသားစုများအတွက် တန်းတူညီမျှမှုရှိရန် ဥပဒေများကလည်းချမှတ်ထားသည်။ အမျိုးသားနှင့်အမျိုးသမီးများသည် တူညီသောစံသတ်မှတ်ချက်များရှိသည့်လုပ်ငန်းအတွက် တူညီသောလစာကိုရရှိရန် တူညီစွာ အခွင့်အရေးရရှိရမည်။” ဟူ၍ဖော်ပြလျက် အမျိုးသားနှင့် အမျိုးသမီးတို့၏ တန်းတူအခွင့်အရေးများကို အလေးပေးထားပါသည်။²⁵ အခြားသော ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေတစ်ခုတွင်မူ နိုင်ငံတော်အားလည်း ကျား/မ တန်းတူညီမျှမှုရှိစေရန် တိုးမြှင့်ဆောင်ရွက်ခြင်းနှင့် ကျား/မ ခွဲခြားဆက်ဆံရေးအား အမြစ်ပြတ်ချေမှုန်းခြင်းစသဖြင့် တိကျသေချာသောလုပ်ငန်းစဉ်များ ချမှတ်ဆောင်ရွက်စေလျက် အမျိုးသမီးများ၏အခွင့်အရေးများကို တိကျသေချာစွာညွှန်းဆိုထားသော ပြဋ္ဌာန်းချက်များ ပါဝင်ပါသည်။ ပါရာဂွေး၏ ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေသည် အကောင်အထည်ဖော်ဆောင်ရေးကို ဟန့်တားလျော့ပါးစေသော အဆိုပါအတားအဆီးများကိုဖယ်ရှားခြင်း သို့မဟုတ် နိုင်ငံသားများ၏ဘဝများတွင် ကဏ္ဍစုံ၌အမျိုးသမီးများ၏ ပါဝင်ဆောင်ရွက်မှုကိုမြှင့်မားစေခြင်းဖြင့် တန်းတူညီမျှမှု အမှန်တကယ်ဖြစ်လာစေရေးနှင့် ထိရောက်စေရေးအတွက် အခြေအနေများကို အားပေးမြှင့်တင်ရန်နှင့် လုံလောက်မှုတသော နည်းလမ်းများကို ဖန်တီးရန်ချမှတ်ဆောင်ရွက်ချက်များကို ဖော်ပြထားပါသည်။²⁶

၄.၄.၃။ ကိုယ်စားပြုပါဝင်ခြင်း

နိုင်ငံရေးတွင် တူညီသောပါဝင်ဆောင်ရွက်ခြင်းနှင့် ကိုယ်စားပြုခြင်းသည် ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေဆိုင်ရာအလေးထားစရာ ကိစ္စရပ်တစ်ခုပင်ဖြစ်ပါသည်။ ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေများစွာတို့သည် တရားဥပဒေချမှတ်ရေးဆွဲရေး အဖွဲ့အစည်းများနှင့် အခြားသောအစိုးရအဖွဲ့အစည်းများတွင် အမျိုးသမီးများ ပါဝင်ကြစေရန်အတွက် ခွဲတမ်းဖြင့်ချပေးသောစနစ်ကို စတင်ကျင့်သုံးပါသည်။ အဆိုပါစနစ်များသည် နိုင်ငံရေးလုပ်ငန်းစဉ်နှင့် အုပ်ချုပ်ရေးတွင် အမျိုးသမီးများ ညီမျှစွာပါဝင်ဆောင်ရွက်

ခြင်းအတွက် မဖြစ်မနေအကောင်အထည်ဖော်ဆောင်ပေးပါသည်။ အချို့သော စနစ်များအရ ဥပဒေ ပြုလွှတ်တော်နှင့် အစိုးရအဖွဲ့အစည်းတွင် အမျိုးသမီးများအတွက် တိကျသောကိုယ်စားလှယ်နေရာ များကို သီးသန့်ဖယ်ထားပါသည်။ နီပေါနိုင်ငံ ကြားဖြတ်ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေက ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံ အသစ်အားမူကြမ်းရေးဆွဲရန် တာဝန်ရှိသောအဖွဲ့အစည်းတစ်ခုဖြစ်သည့် မဲဆန္ဒရှင်ညီလာခံတွင် ကိုယ်စားလှယ်များ၏ အနည်းဆုံးသုံးပုံတစ်ပုံသည် အမျိုးသမီးဖြစ်ရမည်ဟု ပြဋ္ဌာန်းထားပါသည်။²⁷ ရဝမ်ဒါ ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေသည် ဥပဒေပြုလွှတ်တော်၏ အောက်လွှတ်တော်တွင် အမတ်နေရာ ၏ ၈၀ အနက် ၂၄ နေရာကိုလည်းကောင်း၊ အထက်လွှတ်တော်၏အမတ်နေရာ ၃၀ ကိုလည်းကောင်း အမျိုးသမီးများအတွက် ဖယ်ထားရမည်ဟူသော ပြဋ္ဌာန်းချက်များပါဝင်ပါသည်။²⁸ နိုင်ငံအသီးသီး၌ လွှတ်တော်တွင် ရွေးကောက်တင်မြှောက်ထားသော အမျိုးသမီးအရေအတွက်သည်ခွဲတမ်း သို့မဟုတ် သတ်မှတ်ထားသောနေရာ အရေအတွက်ထက် ပိုလေ့ရှိကြောင်းတွေ့ရပါသည်။ အဆိုပါ ခွဲတမ်းများ အား အကောင်အထည်ဖော်ပြီးမကြာမီ အမျိုးသမီးများသည် ရဝမ်ဒါလွှတ်တော်အတွင်း အမတ် နေရာ၏ ၅၆.၃% ကိုရရှိပိုင်ဆိုင်ထားပြီး ကမ္ဘာပေါ်တွင် လွှတ်တော်အတွင်း အမျိုးသမီးများပါဝင် ကိုယ်စားပြုမှု အမြင့်ဆုံးအဆင့်တွင်ရှိကြောင်း တွေ့ရသည်။²⁹

ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေတစ်ခုအတွင်း ခွဲတမ်းစနစ်၏အခြားပုံစံတစ်ခုမှာ ရွေးကောက်ပွဲများ တွင် ကိုယ်စားလှယ်လောင်းအဖြစ်ကိုယ်စားပြုရန် ပါဝင်မည့်အနည်းဆုံး အမျိုးသမီးအရေအတွက် ကိုပြဋ္ဌာန်းထားပါသည်။ နိုင်ငံရေးပါတီများက အမျိုးသမီးများအား ယင်းတို့၏ပါဝင်ရွေးချယ်ခံမှုအား ကန့်သတ်ထားသည့် ရွေးကောက်ပွဲစာရင်း၏ အောက်ပိုင်းအဆင့်တွင်ထားခြင်းမှ ကာကွယ်ရန် ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေများအနေဖြင့် ပါတီစာရင်းတစ်ခုလုံး သို့မဟုတ် ပါတီစာရင်း၏ ထိပ်ဆုံးတွင် အမျိုးသမီးကိုယ်စားလှယ်လောင်းများ၏ တိကျသောအချိုးကျပါဝင်မှုရှိစေရန် ထပ်မံပြဋ္ဌာန်းထား ပါသည်။ ထိုစနစ်ကို အာဂျင်တီးနားနိုင်ငံတွင် တွေ့ရပါသည်။ ၎င်းတွင် ရွေးကောက်ခံရာထူးနေရာ အတွက် ညီတူညီမျှ ပါဝင်ယှဉ်ပြိုင်နိုင်မည့် အခွင့်အရေးရရှိစေရန် ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေတွင် အပြု သဘောဆောင်ရွက်ချက်များ ထည့်သွင်းပြဋ္ဌာန်းထားပြီး အကောင်အထည်ဖော်ဆောင်မှုဆိုင်ရာ ဒီကရီ ဥပဒေအရ ပါတီများအား အမျိုးသမီးကိုယ်စားလှယ်လောင်းများကို နေရာချထားမှုသေချာစေရန် ဆောင်ရွက်ချက်ထားရှိပါသည်။³⁰ ဥပဒေပြုလွှတ်တော်များ၏ပြင်ပတွင် ကိုယ်စားပြုရာ၌တန်းတူညီမျှ ရှိရေးကိုရရှိစေရန်အတွက် ခွဲတမ်းစနစ်ကိုကျင့်သုံးခြင်း ဖြစ်ပါသည်။ အချို့သော ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံ ဥပဒေများသည် အစိုးရ၏အခြားသောကဏ္ဍများ သို့မဟုတ် အဆင့်များရှိ အစိုးရပိုင်းရာထူးများတွင် ကျား/မ ဟန်ချက်ညီစေမှုကိုထိန်းသိမ်းရန် ခွဲတမ်းစနစ် သို့မဟုတ် အခြားသောဆောင်ရွက်ချက်များ ကိုကျင့်သုံးလျက် ရှိကြပါသည်။ ပါကစ္စတန်၏ ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေသည် ပြည်နယ်ညီလာခံများ တွင် အမျိုးသမီးများအတွက် သီးသန့်ဖယ်ထားသော ကိုယ်စားလှယ်နေရာများ ပြဋ္ဌာန်းထားပါ သည်။³¹ ကိုလံဘီယာ ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေသည် ပြည်သူ့အုပ်ချုပ်ရေးစနစ်၏ ဆုံးဖြတ်ချက်ချမှတ် ရေးနေရာတွင် အမျိုးသမီးများသင့်လျော်မှုတပြီး ထိရောက်မှုရှိသော ပူးပေါင်းပါဝင်ဆောင်ရွက်မှုရှိ ရန်အတွက် ပြဋ္ဌာန်းချက်ကိုထားရှိပါသည်။³²

အထူးသဖြင့် နိုင်ငံများစွာတို့သည် ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေထက်စာလျှင် ဥပဒေပြုလွှတ်တော် သို့မဟုတ် နိုင်ငံရေးပါတီများက ပုံစံချမှတ်ထားသော ခွဲတမ်းစနစ်ကိုအသုံးပြုကြပါသည်။ ဆိုလိုသည်မှာ ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေများသည် ခွဲတမ်းစနစ်ကို ကျိန်းသေစတင်ကျင့်သုံးရန်အတွက် အလိုလားအပ်ဆုံးသော၊ တစ်ခုတည်းသောအဆင့်များ မဟုတ်ပေ။ ထို့အပြင် ခွဲတမ်းစနစ်သက်သက်က နိုင်ငံရေးဆောင်ရွက်ချက်များတွင် အမျိုးသမီးများ၏ အပြည့်အဝပါဝင်ခြင်းအတွက် အာမခံချက်မရှိပါ။ အချိုးမညီသော ကျား/မ ပါဝင်ကိုယ်စားပြုခြင်းကိုဖြစ်ပေါ်စေသည့် အမြစ်တွယ်နေသော လူမှုရေး၊ ယဉ်ကျေးမှု၊ စီးပွားရေးဆိုင်ရာအနေအထားများလည်း ရှိပါသည်။ ကျား/မ တန်းတူညီမျှဖြစ်ရေးအတွက် ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေတစ်ခုအား ကြိုးပမ်းဆောင်ရွက်ရာတွင် အမျိုးသမီးများ၏ ပါဝင်ဆောင်ရွက်မှုအပေါ် ကန့်သတ်ထားသည့် အနှောင့်အယှက် အဟန့်အတားများကို ဖော်ထုတ်သတ်မှတ်ခြင်းနှင့် တိုက်ဖျက်ခြင်းအပြင် အပြုသဘောဆောင်သော နည်းလမ်းများဖြင့် အမျိုးသမီးထု၏ ပါဝင်ဆောင်ရွက်မှုကို မြှင့်တင်ပေးခြင်းတို့ကိုအလေးထားသင့်ပါသည်။³³ သို့ရာတွင် ခွဲတမ်းစနစ်သည်အမျိုးသမီးများစွာတို့၏ ပါဝင်ခြင်းနှင့် ပူးပေါင်းဆောင်ရွက်ခြင်းတို့အပေါ် အကျိုးသက်ရောက်မှုများ အကန့်အသတ်နှင့်သာရှိသော်လည်း ယင်းတို့သည်နိုင်ငံရေးတွင် အမျိုးသမီးအရေအတွက်ကို အစဉ်သဖြင့်တိုးမြှင့်စေပြီး ယင်းတို့၏ပူးပေါင်းဆောင်ရွက်ခြင်းဆိုင်ရာ အခွင့်အလမ်းများသည်လည်း မြင့်မားလာပါသည်။

နိုင်ငံရေးတွင် အမျိုးသမီးများ၏ ပါဝင်ဆောင်ရွက်ခြင်းနှင့် ကိုယ်စားပြုခြင်းသည် ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေဆိုင်ရာ အလေးထားစရာကိစ္စရပ်တစ်ခုပင် ဖြစ်ပါသည်။ ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေများစွာတို့သည် တရားဥပဒေချမှတ်ရေးဆွဲရေး အဖွဲ့စည်းများနှင့် အခြားသော အစိုးရ အဖွဲ့အစည်းများရှိ အဆင့်အသီးသီးတွင်အမျိုးသမီးများ ပါဝင်ကြစေရန်အတွက် ခွဲတမ်းဖြင့် ချပေးသောစနစ်ကိုစတင်ကျင့်သုံးပါသည်။ သို့ရာတွင် ယင်းတို့သည်နိုင်ငံရေးလောကတွင် အမျိုးသမီးများအပြည့်အဝပါဝင်ခွင့်ရှိခြင်းကိုမူ အာမခံနိုင်ခြင်းမရှိပါ။

ဗဟိုချုပ်ကိုင်မှုလျှော့ချပေးခြင်း သို့မဟုတ် အခြားသောနည်းလမ်းများအရ အစိုးရ၏ အာဏာကို ခွဲဝေချပေးခြင်းသည် ကျား/မအခွင့်အရေးများအပေါ် ရှုပ်ထွေးသောအခြေခံအကြောင်းတရားကို ဖြစ်စေနိုင်ပါသည်။ အထက်တွင် ဆွေးနွေးဖော်ပြခဲ့သည့်အတိုင်း ဗဟိုမှအာဏာကို လက်အောက်အဖွဲ့အစည်းများသို့ လွှဲပြောင်းခွဲဝေသတ်မှတ်ပေးခြင်းသည် အစဉ်အလာအရ အခွင့်အရေးနှင့်ဝေးကွာသော လူ့အဖွဲ့အစည်းများအား လုပ်ပိုင်ခွင့်အာဏာပေးရန်အဓိကကျသော နည်းလမ်းများဖြစ်ပါသည်။ သို့ရာတွင် အမျိုးသမီးများသည် လူ့အဖွဲ့အစည်းအတွင်းရှိ သီးခြားဖြစ်တည်နေသော လူအုပ်စုတစ်ခုမဟုတ်ဘဲ လူမှုအဖွဲ့အစည်း၏ အလွှာများ၊ တိုင်းရင်းသားအုပ်စုများ၊ ဘာသာရေးအုပ်စုများ စသည်ဖြင့် အုပ်စုတိုင်းတွင် ပါဝင်တည်ရှိနေပေရာ ဗဟိုချုပ်ကိုင်မှုလျှော့ချခြင်းသည် လူနည်းစုအခွင့်အရေးကို မြှင့်တင်ပေးနိုင်သော်လည်း အမျိုးသမီးများ၏အခွင့်အရေးကို အလားတူတိုးမြှင့်ဆောင်ရွက်ပေးနိုင်စွမ်းမရှိပါ။ အခြားတစ်ဘက်မှ စဉ်းစားကြည့်ရလျှင် ဗဟိုချုပ်ကိုင်မှုလျှော့ချခြင်း

သည် လူနည်းစုပါဝင်သော အဖွဲ့အစည်းများအား မိမိကိုယ်တိုင်စီရင်ဆုံးဖြတ်နိုင်သည့် ကိုယ်ပိုင်အုပ်ချုပ်ခွင့်အား ခွင့်ပြုပေးနိုင်သော်လည်း ဗဟိုချုပ်ကိုင်ခြင်းကို မည်သည့်အတိုင်းအတာအထိ လျှော့ချစေကာမူ အမျိုးသမီးများအပေါ်တွင်တော့ အလားတူအကျိုးသက်ရောက်မှုမရှိနိုင်ပါ။ တဖန်အမျိုးသမီးများ၏အခွင့်အရေးများနှင့် စပ်လျဉ်းသည့်အခြေအနေများ တိုးတက်လာစေရန်အတွက် လုပ်ပိုင်ခွင့်အာဏာရှိသော အစိုးရဌာနတစ်ခုထားရှိရန်လိုအပ်ပေလိမ့်မည်။ ဗဟို၏အာဏာကိုလက်အောက်သို့ ခွဲဝေသတ်မှတ်ပေးခြင်းသည် ဒေသန္တရအရသော်လည်းကောင်း၊ ပိုင်နက်နယ်မြေအရသော်လည်းကောင်း သတ်မှတ်ထားခြင်းမခံရသော လူ့အဖွဲ့အစည်းများ၏ လိုအပ်ချက်များအား ဥပက္ခာပြုထားခြင်းမျိုးလည်းဖြစ်နိုင်သည်ဟု အချို့သောကျွမ်းကျင်ပညာရှင်များက ကောက်ချက်ချကြပါသည်။³⁴ ထို့အပြင်ထုံးတမ်းစဉ်လာနှင့် ဘာသာရေးဆိုင်ရာ အယူအဆများကလည်း ကျား/မ ဖြစ်တည်မှုကိုအခြေခံ၍ အချို့သောအခန်းကဏ္ဍများကို ဖယ်ချန်ထားခြင်းမျိုး ပေါ်ပေါက်စေနိုင်ပါသည်။ သို့ရာတွင် ထုံးတမ်းအစဉ်အလာနှင့် ဘာသာရေးဆိုင်ရာအယူအဆများ ထင်ဟပ်နေသည့် ယဉ်ကျေးမှုကို ထိန်းသိမ်းခြင်းသည် အမှန်တကယ်တွင် အာဏာခွဲဝေခြင်းကိုအားပေးခြင်းမျိုး ဖြစ်စေနိုင်ပါသည်။ ဤသို့ဆိုပါက ဒေသန္တရအာဏာပိုင်များသည် ကျား/မ တန်းတူညီမျှရေးထက်စာလျှင် အထူးသဖြင့် သဘောထားကွဲလွဲမှုများရှိသော အခြေအနေမျိုးတွင် ထုံးတမ်းအစဉ်အလာဆိုင်ရာ အယူအဆများကိုသာ အသားပေးမည်ဖြစ်သည်။ ထို့အပြင် အာဏာကိုလက်အောက်အဆင့်သို့ ခွဲဝေပေးသော စနစ်တစ်ခုတွင် တန်းတူညီမျှဖြစ်ရေးကို မြှင့်တင်ရန်အတွက် ကြိုးပမ်းဆောင်ရွက်ချက်များသည် အမျိုးမျိုးသောဌာနများ၊ နယ်မြေဒေသများနှင့် အဖွဲ့အစည်းများက ချမှတ်ကြသောဆုံးဖြတ်ချက်များအပေါ်မူတည်၍ နယ်မြေဒေသတစ်ခုနှင့်တစ်ခု ကွာခြားမှုရှိမည့်ပုံပေါ်ပါသည်။ အခြားတစ်ဘက်မှကြည့်ရလျှင်လည်း အချို့သောအနေအထားများတွင် ဗဟိုမှအာဏာကို ခွဲဝေသတ်မှတ်ပေးသည့် အစိုးရများသည် သတ်မှတ်ထားသော နယ်မြေဒေသတစ်ခုအတွင်းရှိ အမျိုးသမီးထု၏ ပုံမှန်လိုအပ်ချက်များနှင့် အခြေအနေများကိုတွယ်ဖြေရှင်းရာ၌ ပိုမိုများပြားကျယ်ပြန့်သည့် သတင်းအချက်အလက်များ၊ စွမ်းဆောင်ရည်များကိုရရှိနိုင်မည် ဖြစ်ပါသည်။ အာဏာကို ဗဟိုအဆင့်တွင်တစ်စုတစ်စည်းတည်း ထိန်းသိမ်းချုပ်ကိုင်ထားခြင်းနှင့် ဗဟိုအဆင့်၏အာဏာကို လက်အောက်သို့ ခွဲဝေသတ်မှတ်ခြင်းဟူသည့် အတိုင်းအတာသည် တစ်ခုနှင့်တစ်ခုအကြား ဆက်စပ်မှုမရှိဟူ၍ ထင်ရသော်လည်း ယင်းတို့တွင် အမျိုးသမီးထု၏ တန်းတူညီမျှမှုရှိခြင်းအတွက် ကာကွယ်ရန်နှင့် မြှင့်တင်ရန် အာဏာကိုအသုံးပြု၍ အကောင်အထည်ဖော်ဆောင်ရွက်ပါသည်။ ဤအကြောင်းပြချက်တစ်ခုတည်းနှင့်ပင် ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေရေးဆွဲသူများသည် ဤအရေးကိစ္စအပေါ် အတူတကွ ဂရုတစိုက်စဉ်းစားသင့်ပါသည်။

အာဏာတည်စေရေးနှင့် သက်ဆိုင်သောဆောင်ရွက်ချက်များသည် ကျား/မ တန်းတူညီမျှမှုရှိစေရန် လုပ်ပိုင်ခွင့်အာဏာအပ်နှင်းထားသော ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေဆိုင်ရာ ပြဋ္ဌာန်းချက်များနှင့် ကိုက်ညီမှုရှိသင့်ပါသည်။ အချို့သော ပြဋ္ဌာန်းချက်များက အစိုးရ သို့မဟုတ် ပုဂ္ဂလိကအဖွဲ့အစည်းများ၏ အရေးယူဆောင်ရွက်မှုကို တားမြစ်ထားပြီးယင်းတို့ကို တရားရုံးများတွင် လိုက်နာဆောင်ရွက်

စေသည်။ ပြဋ္ဌာန်းချက်များသည် တိုင်းရင်းသား လူမျိုးစုများ၊ ဘာသာရေး၊ လိင်ပိုင်းဆိုင်ရာ သတ်မှတ်ချက် သို့မဟုတ် ကျား/မ အရေးတို့ကို အခြေခံသောခွဲခြားဆက်ဆံရေးကို တားမြစ်ထားပါသည်။ သို့မဟုတ်ပါက ပိုလန်နိုင်ငံမှာကဲ့သို့ ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေသည် ပညာရေးကဲ့သို့သော အစိုးရပိုင်းဆိုင်ရာဝန်ဆောင်မှုများတွင် ခွဲခြားဆက်ဆံမှုမပြုရန် သတ်မှတ်ထားခြင်းမျိုး ရှိကောင်းရှိနိုင်ပါသည်။³⁵ မက္ကဆီကို နိုင်ငံမှာကဲ့သို့ အချို့သောပြဋ္ဌာန်းချက်များက တူညီသောအလုပ်အကိုင်အတွက် တူညီသော လုပ်ခလစာရရှိရန် ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေအရ အာမခံပေးလျက် ပုဂ္ဂလိကနယ်ပယ်တွင် ကျား/မ ခွဲခြားဆက်ဆံခြင်းသည် တရားမဝင်ကြောင်းကြေငြာခြင်းမျိုးလည်း ဖြစ်နိုင်ပါသည်။³⁶ အထက်တွင် ဖော်ပြထားခဲ့သည့် ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေအရခွဲတမ်းစနစ်များ သို့မဟုတ် သီးသန့်နေရာဖယ်ထားခြင်းများစသည့် အစိုးရ၏လိုက်နာဆောင်ရွက်မှုများ လိုအပ်သောပြဋ္ဌာန်းချက်များကို တရားရုံးများမှ တစ်ဆင့် အာဏာသက်ရောက်စေကာ ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေတွင်ပါရှိသော ကတိကဝတ်များကို အစိုးရများမှ အကောင်အထည်ဖော်ဆောင်ရွက်စေရန် တွန်းအားပေးပါသည်။ အထူးသဖြင့် အာဏာများကို ခွဲဝေအုပ်ချုပ်သည့် သွင်ပြင်လက္ခဏာရှိသော အစိုးရစနစ်တစ်ခုတွင် အဆိုပါပြဋ္ဌာန်းချက်များသည် ကျား/မ တန်းတူညီမျှရေးဆိုင်ရာ တစ်ပြေးညီစံနှုန်းတည်ဆောက်ရာတွင် အထောက်အကူ ဖြစ်စေနိုင်ပြီး တိုင်းဒေသကြီးအသီးသီးနှင့် အစိုးရအင်စတီကျူးရှင်းများသည် ထိုစံနှုန်းအောက် မရောက်အောင်နေရာတစ်ခု သတ်မှတ်ပေးလိုက်ခြင်းဖြစ်သည်။

အခြားတစ်ဘက်ကကြည့်လျှင် ကျား/မ တန်းတူညီမျှဖြစ်ရေးအတွက် ဦးတည်သော ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေဆိုင်ရာဆောင်ရွက်ချက်များသည် ပေါင်းစည်း၍သော်လည်းကောင်း၊ သီးခြားအနေဖြင့်လည်းကောင်း နိုင်ငံရေးဆိုင်ရာ အတည်ပြုချက်များအပေါ်တွင် မှီခိုအားပြုနေလျက်ရှိပါသည်။ ဥပမာအားဖြင့် လူမျိုး၊ အသားအရောင်အရ အနှိမ်ခံရခြင်းများအား ကာကွယ်သည့် လုပ်ငန်းစဉ်သို့မဟုတ် ခွဲခြားဆက်ဆံခံရသူများအတွက်ပံ့ပိုးပေးသော မူဝါဒ

အတည်ပြုရေး လုပ်ဆောင်ချက်များသည် ကျား/မ တန်းတူညီမျှရေးကို ပြဋ္ဌာန်းထားသော ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေဆိုင်ရာ ပြဋ္ဌာန်းချက်များနှင့် ကိုက်ညီမှုရှိသင့်ပါသည်။ ယင်းတို့သည် တရားရုံးများကအတည်ပြုထားသော တရားရေးနှင့်နိုင်ငံရေးဆိုင်ရာ နည်းလမ်းများအပေါ်တွင် သော်လည်းကောင်း၊ နိုင်ငံရေးဆိုင်ရာပုံစံအတွင်းသော်လည်းကောင်း မှီခိုအားထားလျက်ရှိပါသည်။

ကိုချမှတ်ခြင်း၊ ခွင့်ပြုခြင်းများရှိသော်လည်းယင်းတို့အား အကောင်အထည်ဖော်ဆောင်ရန် တိကျသောစနစ်များကိုပုံစံချမှတ်ထားခြင်းမရှိသည့် ပြဋ္ဌာန်းချက်များသည် နိုင်ငံရေးအဖွဲ့အစည်းများအား ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေဆိုင်ရာ ပြဋ္ဌာန်းချက်များနှင့်ကိုက်ညီအောင် မည်သို့ထမ်းဆောင်မည်ကို ဆုံးဖြတ်သတ်မှတ်နိုင်ရန် အခွင့်အရေးပေးပါသည်။ အစိုးရ၏ကတိကဝတ်များကို ဖော်ပြသော၊ သို့မဟုတ် နိုင်ငံတော်မူဝါဒ ညွှန်ကြားချက်ကိုညွှန်ပြသော၊ သို့သော် သတ်မှတ်ထားသော လုပ်ငန်းဆောင်ရွက်ချက်တစ်ခုအဖြစ်သို့ ဥပဒေအရချည်နှောင်ထားခြင်းမရှိသော လိုက်နာရမည့်အခြေခံမူများအား အလေးထား၍ စဉ်းစားကြည့်ပါ။ အဆိုပါ ယေဘုယျပြဋ္ဌာန်းချက်များသည် ကျား/မ တန်းတူညီမျှဖြစ်ရေး

အား ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေဆိုင်ရာ အသိအမှတ်ပြုပေးထားသော်လည်း နိုင်ငံရေးလုပ်ဆောင်သူများအား တန်းတူညီမျှဖြစ်ရေးအတွက် မည်သို့အကောင်အထည်ဖော်ဆောင်ရွက်သင့်သည် စသည်နှင့်စပ်လျဉ်း၍ ဆုံးဖြတ်ချက်ချမှတ်ခွင့်ကို ပေးထားပါသည်။ အကောင်အထည်ဖော်ဆောင်ရွက်မှုပုံစံသည် တန်းတူညီမျှဖြစ်ရေးကိုမြှင့်တင်ပေးရန် လုပ်ပိုင်ခွင့်ပေးအပ်ထားသော အကျိုးတူပူးပေါင်းသည့် အဖွဲ့အစည်းများ ဖွဲ့စည်းခြင်းများအပေါ်တွင်သာမက ကျား/မ တန်းတူညီမျှဖြစ်ရေးနှင့် အမျိုးသမီးထု၏ အခွင့်အရေးကို တိုးတက်အောင်ဆောင်ရွက်သော ဥပဒေကိုပြဋ္ဌာန်း၍ အကောင်အထည်ဖော်ဆောင်ရွက်မှု နိုင်ငံရေးကိုယ်စားလှယ်များအပေါ်၌လည်း မူတည်နေပါသည်။

ဇယားကွက် ၄။ ကျား/မ တန်းတူညီမျှမှုရှိရေးအတွက် အခြေခံအုတ်မြစ်ချခြင်း - အီကွေဒေါ၏ ၂၀၀၈ ခုနှစ် ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေ

ကျား/မတန်းတူညီမျှမှုရှိရေးနှင့် အမျိုးသမီးထု၏အခွင့်အရေးအတွက် ကြိုးပမ်းအားထုတ်မှုသည်အီကွေဒေါနိုင်ငံရှိ ခက်ခဲလှသောပြဿနာရပ်များကို အဖြေရှာနိုင်ခဲ့ပြီ ဖြစ်ပါသည်။ ကျား/မ အရေးနှင့်သက်ဆိုင်သည့် အစိုးရဝန်ကြီးဌာနအရ ၂၀၀၀ ခုနှစ် တစ်နှစ်အတွင်း၌ပင် အမျိုးသမီးများ၏ လိင်ပိုင်းဆိုင်ရာ၊ စိတ်ပိုင်းဆိုင်ရာ၊ ရုပ်ပိုင်းဆိုင်ရာ အကြမ်းဖက်နှိပ်စက်မှုပေါင်း (၅၀၇၉၄) မှုကို တင်ပြလာပါသည်။* ၂၀၀၉ ခုနှစ်တွင် အမျိုးသားနှင့် အမျိုးသမီးကြား လစာကွာခြားချက်သည် ၃၀% အထိ ရှိပါသည်။** မာရီယာ ဆိုလီဒက်ဗီလာသည် အမျိုးသမီးထု၏ အခွင့်အရေးများနှင့် ၂၀၀၈ ခုနှစ် ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေအတွက် မူကြမ်းရေးဆွဲရေးလုပ်ငန်းစဉ်အတွင်း ယင်းကို တလေးတစားထိန်းသိမ်းရန် အီကွေဒေါ တိုင်းပြုပြည်ပြုလွှတ်တော်အတွင်း နိုးကြားတက်ကြွသော ဆွေးနွေးမှုကိုပြုလုပ်ခဲ့သည်။ ၁၉၉၈ ခုနှစ် ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေနှင့်ခွဲတမ်းစနစ်ဥပဒေချမှတ်ပြီးနောက် ကျား/မတန်းတူညီမျှရေးအား အကောင်အထည်ဖော်ရန် ထပ်ခါတလဲလဲပျက်ကွက်သောကြောင့် ပြဿနာရပ်သည် ပိုထင်ရှားလာပြီး အကျိုးဆက်အနေဖြင့် အစိုးရမဟုတ်သော အဖွဲ့အစည်းများနှင့် အရပ်ဘက်ကဏ္ဍများမှ တောင်းဆိုမှုများ မြင့်မားလာခဲ့သည်။***

ရရှိလာသောဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေသည် အမျိုးသားနှင့်အမျိုးသမီးများကိုညှာရေး၊ ကျန်းမာရေးစောင့်ရှောက်မှု၊ ဆန္ဒမဲပေးခြင်း၊ လူမှုဘဝလုံခြုံရေးနှင့် အလုပ်အကိုင်တို့အပါအဝင် တူညီစွာပြုမူဆက်ဆံဆောင်ရွက်ရန် အာမခံချက်ရှိရှိမျှမက လိင်ပိုင်းဆိုင်ရာနှင့် မျိုးဆက်ပွားအခွင့်အရေးများ၊ ပစ္စည်းဥစ္စာ ပိုင်ဆိုင်မှုအခွင့်အရေးများနှင့် အိမ်ထောင်စုများတွင်တူညီသော အခွင့်အရေးများကို အမျိုးသမီးများအား ဖန်တီးပေးထားပါသည်။ ထို့အပြင်ယင်းသည် အမျိုးသမီးများအား လိင်ဖြစ်တည်မှုအရခွဲခြားဆက်ဆံခံရခြင်းနှင့် လွတ်လပ်ခွင့်မပေးဘဲ ချုပ်ခြယ်ထားခြင်းတို့ကို တားမြစ်ထားပြီး အားနည်းချို့ယွင်းမှုများ၊ မစွမ်းနိုင်ခြင်းများရှိနေသည့် အမျိုးသမီးများ၊ အထူးသဖြင့် ကိုယ်ဝန်ဆောင်အမျိုးသမီးများ၊ ပြည်တွင်းအကြမ်းဖက်မှုများ၏ ဒုက္ခသည်များ၊ လိင်ပိုင်းဆိုင်ရာ မတရားနှိပ်စက်ခြင်းခံရသော ကလေးငယ်များ၊ သက်ကြီးရွယ်အို အမျိုး

သမီးများအားထိလွယ်ခိုက်လွယ်သော မဲဆန္ဒရှင်များအဖြစ်အသိအမှတ်ပြုထားပါသည်။အရေးကြီးသည့်အချက်မှာ ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေသည် ကျား/မဖြစ်တည်မှု (gender) နှင့် လိင်ပိုင်းဆိုင်ရာလက္ခဏာ (sexual identity) အကြား ကွဲပြားမှုကိုခွဲခြားပေးခြင်းဖြင့် ခွဲခြားဆက်ဆံခြင်း၏ ရင်းမြစ်အကြောင်းတရားအား နားလည်အသိအမှတ်ပြုထားခြင်းဖြစ်ပါသည်။**** အမျိုးမျိုးသော လိင်စိတ်တိမ်းညွတ်မှုများကို အသိအမှတ်ပြုခြင်းအပြင် အမျိုးသမီးများအတွက် အာမခံချက်ရှိသော အခွင့်အရေးများအား ပြီးပြည့်စုံစွာစီမံနိုင်ခြင်းဖြင့် ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေသည် တန်းတူညီမျှရေးအား ထိရောက်စွာအကောင်အထည်ဖော် တွန်းအားပေးဆောင်ရွက်နိုင်စေမည့် အခွင့်အလမ်းကိုမြှင့်တင်ပေးပြီး လူ့အခွင့်အရေးအား ကာကွယ်ရေးအတွက် ကိုယ်စားပြုပါသည်။

* US Department of State, Country Reports on Human Rights Practices 2002, *Ecuador*, 31 March 2003. လူ့အခွင့်အရေး ဆောင်ရွက်ချက်အပေါ် တင်ပြသော နိုင်ငံအလိုက်အစီရင်ခံစာများ <<http://www.state.gov/g/drl/rls/hrrpt/2002/18330.html>> တွင်လည်း ကြည့်ရှုနိုင်ပါသည်။

** ‘Ecuadorian Legislators Face Gender Equality Challenge’, available at <http://www.idea.int/americas/ecuador/legislators_face_gender.cfm> (last accessed October 2010). ကျား/မ တန်းတူညီမျှရေးစိန်ခေါ်မှုများနှင့် ရင်ဆိုင်နေရသော အီကွေဒေါလွှတ်တော်ကိုယ်စားလှယ်များ

*** Rosero, Rocío and Goyes, Solanda, ‘Los derechos de las mujeres en la constitución del 2008’, *La Tendencia: Revista de Análisis Político*, 8 (October/November 2008), pp. 77–82. <<http://library.fes.de/pdf-files/bueros/quito/05108/tendencia2008,8.pdf>> ဟူသည့် ဝက်ဘ်ဆိုဒ်တွင်လည်း ဝင်ရောက်ကြည့်ရှုနိုင်ပါသည်။

**** ဥပမာအားဖြင့် ဤအခန်း၏ နောက်ဆက်တွဲတွင် ပါဝင်သည့် အီကွေဒေါ ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေ၏ ပုဒ်မ ၁၁ (၂) (၂၀၀၈ ခုနှစ်) ကို ကြည့်ရှုပါ။

***** Rosero Garces, Rocío and Goyes Quelal, Solanda, ‘Los Derechos de las Mujeres en la Constitución del 2008’. အီကွေဒေါ ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေ ၂၀၀၈ခုနှစ်၊ အပိုဒ် ၁၁ (၂)ကိုကြည့်ပါ။

၄.၅။ ဘာသာရေးနှင့် ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေ၏ ဆက်စပ်ပုံ

ဘာသာရေးဆိုင်ရာ အယူအဆများသည် အဖွဲ့အစည်းများ၊ လူတစ်ဦးတစ်ယောက်ချင်း၏ ကိုယ်ပိုင်သွင်ပြင်လက္ခဏာများအပြင်လူ့အဖွဲ့အစည်းများကို သိသိသာသာပင်ပုံဖော်ပေးနိုင်ပါသည်။ ဘာသာရေးသည်သမိုင်းအစဉ်အလာအရ များစွာသောဥပဒေစနစ်များ ပေါ်ပေါက်မြှင့်တင်လာစေသည့် အခြေခံအုတ်မြစ်များကို ဖန်တီးပေးပါသည်။ ဘာသာရေးနှင့် လူ့အဖွဲ့အစည်းအကြားရှိခိုင်မာစွာ တည်ဆောက်ထားသော၊ ခွဲခြားမရသောချိတ်ဆက်မှုကြောင့် ဘာသာရေးသည်လည်း ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေ တည်ဆောက်ရေးတွင် အထောက်အကူပြုပါသည်။ သို့ရာတွင် ပဋိပက္ခများဖြစ်ပွားပြီး နောက်ပိုင်း ပြန်လည်ပုံစံချမှတ်ရာတွင် ဘာသာရေးအယူအဆသည် ပဋိပက္ခများဖြစ်ပွားရခြင်း၏

ရင်းမြစ်တစ်ခုအဖြစ် ပါဝင်သဖြင့် ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေတည်ဆောက်ရေးလုပ်ငန်းစဉ်အတွင်း ကိုင်တွယ်ဖြေရှင်းရမည့် အဓိကအကြောင်းအချက်တစ်ခု ဖြစ်ပါသည်။

ဘာသာရေး အယူအဆသည်များစွာသော ဥပဒေစနစ်များစွာကို ပေါ်ပေါက်လာစေပြီး ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေ တည်ဆောက်ရေးကို ပံ့ပိုးပေးနိုင်သည့် အခြေခံသဘောတရားများ ဖြစ်ကြပါသည်။ သို့ရာတွင် ယင်းတို့သည် ပဋိပက္ခများဖြစ်ပွားသော ရင်းမြစ်တစ်ခုဖြစ် နိုင်ပြီး ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေ တည်ဆောက်ရေးလုပ်ငန်းစဉ်တွင် ကိုင်တွယ်ဖြေရှင်းရမည့် အဓိကအကြောင်းအရာတစ်ခု ဖြစ်လာနိုင်ပါသည်။

ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေရေးဆွဲသူများသည် ဘာသာရေးအား အခြေခံဥပဒေဆိုင်ရာ အစီအစဉ်တစ်ခုအဖြစ် ပေါင်းစည်းရေးဆွဲရာတွင်အမျိုးမျိုးသောလမ်းကြောင်းများကို ချမှတ်ခဲ့ပါသည်။ ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေများသည် တစ်ခု သို့မဟုတ် တစ်ခုထက်ပိုသော ဘာသာရေး အယူအဆကိုစွဲကိုင်ထားပါသည်။ ယင်းတို့သည် ဘာသာရေးအဆုံးအမများကို ဥပဒေဆိုင်ရာညွှန်ကြားချက်များအသွင်အဖြစ် ပေါင်းစပ်ပါဝင်ထားခြင်း သို့မဟုတ် ဘာသာရေးသဘောတရားများကို ယင်းတို့၏ ဥပဒေများ

အားထောက်ခံရန်နှင့် ညွှန်ပြရန်အတွက် အသုံးပြုခြင်းများကို လုပ်ဆောင်နိုင်ပါသည်။ ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေများသည် ဘာသာရေး သို့မဟုတ် ဘာသာရေးဆိုင်ရာလွတ်လပ်ခြင်းများကို ရိုးရှင်းစွာ နားလည်အသိအမှတ်ပြုထားခြင်းဖြစ်ပါသည်။ ဘာသာရေးအယူဝါဒများ အမျိုးမျိုးကွဲပြားတည်ရှိနေသော သို့မဟုတ် ဘာသာရေးဆိုင်ရာ ပဋိပက္ခများရှိနေသောနေရာများတွင် ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေရေးဆွဲသူများအနေဖြင့် ကွဲပြားခြားနားသည့် ယုံကြည်ချက်များရှိနေသော လူသားများငြိမ်းချမ်းစွာ အတူတကွနေထိုင်နိုင်သည့် လူ့အဖွဲ့အစည်းတစ်ခုအားဖန်တီးနိုင်ရေးကို ပံ့ပိုးပေးရန်ရည်ရွယ်၍ ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေတစ်ခုအတွင်း ဘာသာရေးအယူအဆများကို ကိုင်တွယ်ဖြေရှင်းရန် ဦးတည်ထားနိုင်ပါသည်။

ဘာသာရေးနှင့် ဆက်စပ်နေသော ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေဆိုင်ရာ ပြဋ္ဌာန်းချက်များအပေါ် တိုင်းပြည်တစ်ပြည်၏ သမိုင်းကြောင်း၊ ယဉ်ကျေးမှု၊ ထုံးတမ်းစဉ်လာများနှင့် ယုံကြည်ချက်များက ထင်ဟပ်လျက် ရှိပါသည်။ ယင်းတို့သည် ဘာသာရေးအယူအဆနှင့် ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေ၊ ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေဆိုင်ရာ အခြေခံမူများအကြားဆက်နွှယ်မှုကို တည်ဆောက်ပေးပါသည်။ ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေအား ဘာသာရေးအယူအဆ သို့မဟုတ် ဘာသာရေးအရ လေးစားလိုက်နာမှုများနှင့် ပေါင်းစပ်ရန် နည်းလမ်းများစွာရှိသော်လည်း ဘာသာရေးနှင့် ဖွဲ့စည်းပုံအခြေအနေ၏ ဆက်နွှယ်မှုအားနားလည်သဘောပေါက်ရာတွင် အလေးထားစရာကဏ္ဍတစ်ခုမှာ ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေတစ်ခုတွင် ဥပဒေကို ဘာသာရေးနှင့် ပေါင်းစပ်နိုင်မည့်အတိုင်းအတာပင် ဖြစ်ပါသည်။ ဤနေရာတွင် သင့်လျော်သောမေးခွန်းတစ်ခုမှာ ဘာသာတစ်ခု၏ အဆုံးအမများသည် ဥပဒေအပေါ် မည်မျှလွှမ်းမိုးမှုရှိနေသနည်းဟူသည့် မေးခွန်းဖြစ်ပါသည်။ ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေတစ်ခုသည် တိကျသောဘာသာတရားတစ်ခုနှင့် နီးကပ်စွာဆက်နွှယ်နေမှုမျိုး ရှိနိုင်ပါသည်။ တဖန် ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေတစ်ခု

သည် များစွာသောဘာသာတရားများကို ကိုင်စွဲထားခြင်းရှိနိုင်ပါသည်။ ဘာသာတရားနှင့် စပ်လျဉ်း၍ အငြင်းပွားဖွယ်များကိုမူ ထည့်သွင်းဖော်ပြထားခြင်းမရှိပဲ ဘာသာတရားနှင့် နိုင်ငံတော်အကြားတွင် ရှင်းလင်းပြတ်သားစွာ စည်းခြားထားခြင်းလည်း ရှိနိုင်ပါသည်။

ဘာသာတရားတစ်ခုဖြင့် အပြည့်အဝချမှတ်ထားသော ဥပဒေစနစ်သည် အစွန်းတစ်ဖက်တွင်ရှိပါသည်။ အချို့သောဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေများသည် ဘာသာတရားတစ်ခုကို အခြားဘာသာတရားများထက် ဦးစားပေးခြင်း သို့မဟုတ် အလေးထားခြင်းရှိပါသည်။ အမှန်တကယ်တွင် များစွာသောနိုင်ငံများသည် ယင်းတို့၏ ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေများတွင် နိုင်ငံတော်၏ကိုးကွယ်ယုံကြည်မှု ဘာသာတစ်ခုကို ထည့်သွင်းပြဋ္ဌာန်းထားပါသည်။ ကိုစတာရီကာ၏ ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေအရ ရိုမန်ကက်သလစ်ဘာသာသည် နိုင်ငံတော်၏တစ်ခုတည်းသော တရားဝင်နိုင်ငံတော်ဘာသာဖြစ်ပါသည်။³⁷ သို့ရာတွင် နိုင်ငံတော်၏ ကိုးကွယ်ယုံကြည်မှုဘာသာသတ်မှတ်ထားရှိသော တိုင်းပြည်များအတွင်း၌ပင်လျှင် အစိုးရအပေါ် ဘာသာတရား၏လွှမ်းမိုးမှုသည် အမျိုးမျိုးကွာခြားတတ်ပါသည်။ အချို့သော ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေများက ဥပဒေစနစ်သည် ဘာသာတစ်ခု၏အခြေခံနှင့် ကိုက်ညီရမည်ဟု ကြေငြာသည်။ ဘာသာရေးအဖွဲ့အစည်းတစ်ခု သို့မဟုတ် လုပ်ဆောင်သူတစ်ဦးသည် အီရန်နိုင်ငံမှာကဲ့သို့ အစိုးရနှင့်သော်လည်းကောင်း၊ အစိုးရ၏လုပ်ငန်းတာဝန်များနှင့်လည်းကောင်း အပြန်အလှန် အကျိုးသက်ရောက်လျက်ရှိပါသည်။³⁸ အီရတ်နိုင်ငံကဲ့သို့ အခြားသောတိုင်းပြည်များတွင် နိုင်ငံတော်၏ ကိုးကွယ်ယုံကြည်မှုဘာသာသည် တရားဥပဒေဆိုင်ရာစနစ်တစ်ခု၏ အခြေခံသဘောတရားအနေဖြင့်ဆောင်ရွက်ပြီး ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေသည် ဘာသာရေးအဆုံးအမအား မှီခိုခြင်းမရှိပဲ အာဏာတည်နိုင်ပါသည်။³⁹ ထို့အပြင် အခြားသောနိုင်ငံများ၌ နိုင်ငံတော်ကိုးကွယ်ယုံကြည်မှုဘာသာတစ်ခုအား အသိအမှတ်ပြုခြင်းသည် အများအားဖြင့်အထိမ်းအမှတ်တစ်ခု သို့မဟုတ် သမိုင်းဆိုင်ရာလုပ်ငန်းစဉ်တစ်ခုသာ ဖြစ်ပြီး ဘာသာရေးခေါင်းဆောင်များသည် အစိုးရ၏ မူဝါဒအပေါ် သိသာသောလွှမ်းမိုးမှုများ သက်ရောက်ခြင်းမရှိနိုင်ပါ။ မတူကွဲပြားပျံ့နှံ့ခြင်း၏ အခြားသောဥပမာတစ်ခုမှာ ဘာသာတရားပေါင်းစုံကို လက်ခံထားသော်လည်း ဘာသာတရားတစ်ခုသည်အခြားတစ်ခုထက်ပို၍အခွင့်သာခြင်းမျိုးမရှိသော အင်ဒိုနီးရှားနိုင်ငံဖြစ်ပါသည်။⁴⁰

ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေအား ဘာသာရေးအယူအဆ သို့မဟုတ် ဘာသာရေးအရ လေးစားလိုက်နာမှုများနှင့် ပေါင်းစပ်ရန် နည်းလမ်းများစွာရှိသော်လည်း ဘာသာရေးနှင့် ဖွဲ့စည်းပုံအခြေအနေ၏ ဆက်နွှယ်မှုအား နားလည်သဘောပေါက်ရာတွင် အလေးထားစရာကဏ္ဍတစ်ခုမှာ ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေတစ်ခုတွင်ဥပဒေကို ဘာသာရေးနှင့် ပေါင်းစပ်နိုင်မည့် အတိုင်းအတာပင် ဖြစ်ပါသည်။ ဤနေရာတွင် သင့်လျော်သောမေးခွန်းတစ်ခုမှာ ဘာသာတစ်ခု၏အဆုံးအမများသည် ဥပဒေအပေါ် မည်မျှလွှမ်းမိုးမှုရှိနေသနည်းဟူသည့် မေးခွန်းဖြစ်ပါသည်။

ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေတစ်ခုသည် တိကျသော ဘာသာတရားတစ်ခုတည်းနှင့် နီးကပ်စွာဆက်နွှယ်နေနိုင်သကဲ့သို့ ဘာသာ တရားမျိုးစုံကို စွဲကိုင်ထားခြင်း၊ ဘာသာ တရားဆိုင်ရာပြဿနာရပ်ကို မတူနဲ့ပြန်ခြင်း သို့မဟုတ်ဘာသာတရားနှင့် နိုင်ငံအကြား တွင်ရှင်းလင်းပြတ်သားသော လုပ်ဆောင်မှု အတွက် သတ်မှတ်ထားခြင်းလည်း ရှိနိုင်ပါ သည်။ ဘာသာရေး လွတ်လပ်မှုရှိခြင်းဆိုင်ရာ အခြေခံမူများကို အခြေခံလူ့အခွင့်အရေးတစ် ခုအဖြစ်နိုင်ငံတကာက ယူဆကြပါသည်။ ဘာသာရေးတစ်ခုနှင့် နိုင်ငံတစ်နိုင်ငံ၏ ဆက်နွှယ်ခြင်းသည် မယုံကြည်သူများ သို့မဟုတ် အခြားသော ယုံကြည်ချက်ကို လက်ခံယုံကြည်နေသူများအား ခွဲခြား ဆက်ဆံခြင်းကိုဦးတည်ခြင်း မရှိစေရပါ။

အချို့သော ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေ များတွင် နိုင်ငံတော်ဘာသာ မရှိပါ။ ပြင်သစ် ကဲ့သို့သော အချို့နိုင်ငံများ၏ ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံ ဥပဒေများတွင် ဘာသာတရားကို တရားဥပဒေ စနစ်များ၊ ပြည်သူ့ရေးရာများနှင့် တင်းကြပ်စွာ ခွဲခြားထားပြီး လောကီရေးရာကို သီးသန့် ထားသောစနစ်ကို အလေးပေးထားပါသည်။⁴¹ ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေများသည် ဘာသာရေး အရလွတ်လပ်ခွင့်ကိုဖန်တီးပေးထားသော်လည်း တရားဥပဒေစနစ်အပေါ် ယင်း၏ လွှမ်းမိုးမှုကို မူ ကာကွယ်ထားပါသည်။ အစိုးရမူဝါဒများ သို့မဟုတ် ဥပဒေများသည် ဘာသာတရားကို ထည့်သွင်းထားရှိပေးပြီး ပြည်သူ့ရေးရာနှင့် ပုဂ္ဂလိကရေးရာ နယ်ပယ်များအကြား ခွဲခြားမှု ကို အသေးစိတ် သတ်မှတ်ဖော်ပြပါသည်။ မိမိ တို့၏ပုဂ္ဂလိကရေးရာ ဘာသာရေး အယူအဆ များအား လိုက်နာမှုသည် အဆိုပါခွဲခြားသတ်

မှတ်ချက်ကို ကျော်လွှားရန်ဖြစ်လာပါက တရားရုံးများအနေဖြင့် ကြားဝင်စေ့စပ်ပေးရန် လိုအပ်ပါ လိမ့်မည်။

နောက်ထပ်အရေးကြီးသော အယူအဆတစ်ခုမှာ ဘာသာရေးနှင့် နိုင်ငံတော်၏ဆက်နွှယ်မှု အပေါ်ဘာသာတရား၏ လွတ်လပ်မှုကိုတည်ဆောက်ရေး ဖြစ်ပါသည်။ ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေများ သည် တရားဝင်ဘာသာတရားများကို အသိအမှတ်ပြုသည်ဖြစ်စေ၊ ယင်းတို့၏ အခြေခံမူများနှင့် ဥပဒေများသည်ဘာသာတရား၏ အဆုံးအမမှ ဆင်းသက်လာသည်ဖြစ်စေ၊ သို့မဟုတ် အစိုးရ၏ လုပ်ငန်းစဉ်များတွင်ဘာသာတရား၏ လွှမ်းမိုးမှုကို တင်းကြပ်စွာကန့်သတ်ထားသည်ဖြစ်စေ ဒီမိုက ရေစီစနစ်ကို အခြေခံသောဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေများသည် ဘာသာတရားဆိုင်ရာ လွတ်လပ်ခွင့် အတွက်ကာကွယ်ရန် သိရှိနားလည်၍ ဖန်တီးစီစဉ်ပေးပါသည်။ ဘာသာရေးလွတ်လပ်ခွင့်ကို အခြေခံ ကျသော လူ့အခွင့်အရေးတစ်ရပ်အဖြစ် နိုင်ငံတကာကယူဆပြီး ၁၉၆၆ နိုင်ငံရေးနှင့် နိုင်ငံသားအခွင့် အရေးဆိုင်ရာ နိုင်ငံတကာပဋိညာဉ်(ICCPR)က ကာကွယ်ပေးထားပါသည်။⁴² ဘာသာတရားအပေါ် နိုင်ငံတစ်နိုင်ငံ၏ ဆက်နွှယ်မှုသည် ပဋိညာဉ်အတွင်း ဖော်ပြထားသော မည်သည့်အခွင့်အရေးကို မဆို ရရှိပိုင်ဆိုင်ခြင်းအား လျော့ပါးပျက်စီးစေခြင်းမရှိရသကဲ့သို့ မယုံကြည်ကြသူများနှင့် အခြားသော အယူအဆများကို လိုက်နာကိုင်စွဲထားသူများအားလည်း ခွဲခြားဆက်ဆံခြင်း အကျိုးသက်ရောက်မှု လည်း မရှိစေရပါ။⁴³

ဇယားကွက် ၅။ ဘာသာရေးအရ ကွဲပြားနေသော နိုင်ငံအတွင်း ပေါင်းစည်းခြင်း - အင်ဒိုနီးရှား၏ ပန်ကစီလ

အင်ဒိုနီးရှားနိုင်ငံ၏ ၁၉၄၅ခုနှစ် ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေ၏ နိဒါန်းတွင် ပန်ကစီလ ကို အင်ဒိုနီးရှားနိုင်ငံဥပဒေ၏ အခြေခံနိုင်ငံတော်အတွေးအခေါ်တစ်ခုအဖြစ်ကိုးကားထားပါသည်။ ပန်ကစီလတွင် ထည့်သွင်းဖော်ပြထားသည့် စည်းမျဉ်း၅ ချက်ကို မူကြမ်းရေးဆွဲရာတွင် သမ္မတ ဆူကာနိုသည် အခြားသော နိုင်ငံတော်ဆိုင်ရာအခြေခံမူများအောက်တွင် ကွဲပြားခြားနားလွန်း နေသော အင်ဒိုနီးရှားနိုင်ငံ၏ ကျွန်းစုများကိုပေါင်းစည်းရန်နှင့် အစ္စလာမ်ဘာသာနှင့် နိုင်ငံတော် အကြားဆက်နွယ်မှု၏ ဖြေရှင်းချက်တစ်ခုကိုချမှတ်ဖန်တီးပေးရန် ရည်ရွယ်ထားခဲ့ပါသည်။ ပန်ကစီလ၏ စည်းမျဉ်း ၅ ခုမှာ (၁) တစ်ပါးတည်းသော အခြားမရှိသည့် ဘုရားသခင် (၂) မျှတ ပြီး အကျင့်သိက္ခာ မြင့်မားသော လူသားခြင်းစာနာမှုဝါဒ (၃) အင်ဒိုနီးရှား၏ စည်းလုံးညီညွတ်မှု (၄) ဒီမိုကရေစီနှင့် (၅) လူမှုရေးဆိုင်ရာ တရားမျှတမှုတို့ ဖြစ်ပါသည်။ အဆိုပါ အခြေခံမူများ သည် အင်ဒိုနီးရှားနိုင်ငံ၏ ကွဲပြားခြားနားစွာ တည်ရှိနေထိုင်မှုများကိုလက်ခံပေးပြီး စည်းလုံး ညီညွတ်မှုကို မြှင့်မားစေအောင်ဆောင်ရွက်နိုင်ရန် ဖြစ်ပါသည်။ ယင်း၏မူလဇာစ်မြစ်များသည် ခေတ်နောက်ကျနေသော်လည်း ပန်ကစီလနှင့် ယင်း၏ထုံးတမ်းစဉ်လာဖြစ်သော အခြေခံမူ များသည် ယနေ့ထိတိုင်အောင်ဆက်လက်ရှင်သန်နေဆဲဖြစ်ပါသည်။ ပန်ကစီလသည်ထုံးတမ်း စဉ်လာနှင့် နိုင်ငံတော်စည်းလုံးညီညွတ်မှုတို့၏ အမှတ်အသားတစ်ခုဖြစ်သည်ဟူသောအကြောင်း ပြချက်ဖြင့် ပြည်သူများ၏ ဆွေးနွေးညှိနှိုင်းရေးညီလာခံ (Majelis Permusyawaratan Rakyat, MTR) သည် တိုင်းပြည်၏ မကြာသေးမီကပြုလုပ်ခဲ့သော ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေ ဖြည့်စွက် ပြင်ဆင်မှုလုပ်ငန်းစဉ် (၁၉၉၉ ခုနှစ်-၂၀၀၂ ခုနှစ်) တွင် ဤအခြေခံမူများကို ပြန်လည်ကျင့်သုံး ခဲ့ပါသည်။ *MPR သည် ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေဆိုင်ရာ ပြုပြင်ပြောင်းလဲမှု လုပ်ငန်းစဉ်ကို ၁၉၉၉ ခုနှစ် တွင်စတင်ခဲ့သောအခါတွင် ယင်းစွဲကိုင်ထားသည့် နိုင်ငံတော်ဘာသာတရား ဆိုင်ရာ အယူအဆကို ထိန်းသိမ်းခြင်းဖြင့် ပန်ကစီလထည့်သွင်းပါဝင်သော လက်ရှိနိဒါန်း အခန်းကို အတိုင်းအတာတစ်ခုအထိ ဆက်လက်ထိန်းသိမ်းနိုင်ရန် ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေအား အစမှအဆုံး အသစ်ပြန်လည်ရေးဆွဲခြင်းထက် ဖြည့်စွက်ပြုပြင်မွမ်းမံခြင်းသာပြုလုပ်ရန် အရေး ပါသော ဆုံးဖြတ်ချက်ကိုချမှတ်ခဲ့ပါသည်။**

* Morfit, Michael, 'Pancasila: The Indonesian State Ideology According to the New Order Government', *Asian Survey*, 21/8 (1981), pp. 838-51; Weatherbee, Donald E., in *Asian Survey*, 25/2 (1985), pp. 187-97; Prawiranegara, Sjafruddin, 'Pancasila as the Sole Foundation', *Indonesia*, 38, Southeast Asia Program Publications at Cornell University (1984), pp. 74-83; and Denny Indrayana, Kompas, 'Indonesian Constitutional Reform, 1999-2002: An Evaluation of Constitution-Making in Transition', Book Publishing,

Jakarta, December 2008, available at <http://www.kas.de/wf/doc/kas_19023-544-1-30.pdf>.

** Morfit, 'Pancasila: The Indonesian State Ideology According to the New Order Government'; Weatherbee in *Asian Survey*, 25/2; Prawiranegara, 'Pancasila as the Sole Foundation'; and Denny Indrayana, 'Indonesian Constitutional Reform, 1999-2002'.

၄.၆။ နိုင်ငံတကာ ဥပဒေနှင့် ဆက်စပ်နေသော အခြေခံမူများ

နိုင်ငံတကာဥပဒေသည် ခေတ်သစ် ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေများကို သရုပ်ဖော်ပေးမည့် အခြေခံမူအချို့ကို ပြဋ္ဌာန်းထားပါသည်။ တစ်ကမ္ဘာလုံးအတိုင်းအတာရှိ လူမှုအဖွဲ့အစည်းအတွင်း တရားဝင်မှုရှိစေရန် ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေများသည် အခြေခံလူ့အခွင့်အရေးကိုလေးစားခြင်း စသဖြင့် နိုင်ငံတကာဥပဒေ၏အခြေခံအကျဆုံးစံနှုန်းများကို လိုက်နာရပေမည်။ သို့သော်လည်းနိုင်ငံတကာမှ အသိအမှတ်ပြုမှုနှင့် လက်ခံမှုကိုရရှိစေရန်အတွက် လိုက်နာရမည့် အနိမ့်ဆုံးသတ်မှတ်ချက်များအား လက်တွေ့အကောင်အထည်ဖော်ခြင်းအပြင် နိုင်ငံတကာဥပဒေနှင့် နိုင်ငံတကာဆက်ဆံရေးတို့အပေါ် ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေများမှ ကိုင်တွယ်ပုံကိုင်တွယ်နည်းမှာ တစ်ခုနှင့်တစ်ခုမတူဘဲ ကွဲပြားနိုင်သည်။

နိုင်ငံများအနေဖြင့် နိုင်ငံတကာသဘောတူစာချုပ်များရှိ သတ်မှတ်ချက်များကို လိုက်နာ ဆောင်ရွက်ကြရမည့် နည်းလမ်းများကို ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေများတွင် ထည့်သွင်းပြဋ္ဌာန်းထားခြင်း များရှိပါသည်။ သို့ရာတွင် နိုင်ငံတော်နှင့် နိုင်ငံတကာအမိန့်ညွှန်ကြားချက်အများအပြား ဆက်နွှယ်မှု အပေါ် အမြင်များမတူညီကြသည့်အလျောက် အဆိုပါနည်းလမ်းများသည်လည်းမတူညီကြပါ။ အချို့သော ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေများသည် နိုင်ငံတကာသတ်မှတ်ချက်များကို ပြည်တွင်းဥပဒေအတွင်း တစ်စိတ်တစ်ပိုင်းအနေဖြင့် တိုက်ရိုက်ပါဝင်လာစေရန် ထည့်သွင်းထားပါသည်။ အရှေ့တီမော၏ ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေသည် သင့်လျော်သောအခွင့်အာဏာရှိသည့် အဖွဲ့အစည်းများက နိုင်ငံတကာ သဘောတူညီချက်များကို သဘောတူညီခြင်း၊ အတည်ပြုခြင်း သို့မဟုတ် လက်ခံအတည်ပြုခြင်း ချမှတ်ပြီးနောက် တရားဝင်အစိုးရပြန်တမ်းတွင် ထုတ်ပြန်ကြေငြာပြီးသည်နှင့် နိုင်ငံတကာသဘောတူ ညီမှု စည်းမျဉ်းဥပဒေများသည်ပြည်တွင်း၌ လက်တွေ့အကျိုးဝင်သက်ရောက်ကြောင်း ဖော်ပြထားပါ သည်။⁴⁴ မိုနစ်ဇင် (monism) ဟု နိုင်ငံတကာက သတ်မှတ်ထားသည့် သဘောတရားများသည် နိုင်ငံတကာသတ်မှတ်ချက်များက ပြည်တွင်းဥပဒေအပေါ်လွှမ်းမိုးသည်ဟု အဓိပ္ပါယ်သက်ရောက်နေ ပါသည်။ ဥပမာအားဖြင့် သဘောတူညီမှုစာချုပ်များကို ဥပဒေညွှန်ကြားချက်များ၏ တစ်စိတ် တစ်ပိုင်းအနေဖြင့်သတ်မှတ်ပြီး နိုင်ငံတကာသဘောတူညီမှုဆိုင်ရာ ပြဋ္ဌာန်းချက်များကို ပြည်တွင်း ဥပဒေနှင့် ဆန့်ကျင်နေသောနေရာများ၌ပင် အသုံးပြုသင့်သည်ဟုပြဋ္ဌာန်းထားသော ချက်သမ္မတ နိုင်ငံ၏ ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေသည်လည်း ဤကဲ့သို့ပင်ဖြစ်ပါသည်။⁴⁵ ဟန်ဂေရီ၏ ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံ ဥပဒေသည် နိုင်ငံတကာသတ်မှတ်ချက်များကို တိကျပြတ်သားစွာ အသိအမှတ်ပြုထားသော်လည်း

ယင်းတို့၏ လွှမ်းမိုးခြင်းကို လက်မခံပါ။ ယင်း အစားနိုင်ငံတကာသတ်မှတ်ချက်များနှင့် သဟဇာတဖြစ်စေရန် ပြည်တွင်းဥပဒေကို ပြဋ္ဌာန်းထားပါသည်။⁴⁶ ထို့အပြင် ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေနှင့် ပြည်တွင်းဥပဒေများအား အနက်အဓိပ္ပါယ်ဖွင့်ဆိုရာတွင် ထိုဖွင့်ဆိုမှုသည် ယေဘုယျအသိ အမှတ်ပြုလက်ခံထားသည့် နိုင်ငံတကာဥပဒေများကို အကျိုးဝင်သက်ရောက်မှုရှိစေမည့်ပုံစံဖြင့် ဖွင့်ဆိုသင့်သည်ဟု ဟန်ဂေရီအခြေခံဥပဒေဆိုင်ရာတရားရုံးက ဆုံးဖြတ်ချက်ချမှတ်ထားပါသည်။⁴⁷ ဂျာမနီနိုင်ငံကဲ့သို့ အခြားသော ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေများတွင် အစဉ်အလာအရ နိုင်ငံတကာဥပဒေသည် ပြည်တွင်းဥပဒေအား လွှမ်းမိုးမှုရှိသော်လည်း သဘောတူညီမှုဆိုင်ရာဆောင်ရွက်ချက်များကိုမူ ပြည်တွင်းဥပဒေဖြင့်သာအတည်ပြုပါသည်။ သဘောတူညီမှုဆိုင်ရာသတ်မှတ်ချက်များနှင့် ပြည်တွင်းဥပဒေတို့အကြားပဋိပက္ခဖြစ်သောအခါ နောက်ဆုံးဥပဒေပြုထားသည့်ပြဋ္ဌာန်းချက်ကသာအသာစီးရပါသည်။⁴⁸

ဆန့်ကျင်ဘက်နည်းလမ်းမှာ အချို့သော ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေများသည် တရားဝင်စည်းနှောင်မှုမဖြစ်ခင် အစိုးရမှနိုင်ငံတကာ သတ်မှတ်ချက်များကို ပြည်တွင်းဥပဒေတွင် ထည့်သွင်းချမှတ်ရန် လိုအပ်သည်ဆိုသော ဂျူဝယ်လစ် (dualist) သဘောတရားကို စွဲကိုင်ထားပါသည်။ နိုင်ငံတကာဥပဒေအရ သဘောတူစာချုပ်သည် နိုင်ငံအတွင်း စည်းနှောင်မှုရှိနှင့်နေပြီးဖြစ်သော်လည်း ထိုနိုင်ငံတကာစာချုပ်သည် ပြည်တွင်းတရားဥပဒေစနစ်အတွင်း သက်ရောက်မှုမရှိသေးလျှင် လွှတ်တော်က ထိုကဲ့သို့ အတည်ပြုထည့်သွင်း ချမှတ်ပေးရန်လိုအပ်ပါသည်။

ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေများသည်နိုင်ငံတကာဥပဒေနှင့် နိုင်ငံတကာဆက်ဆံရေးအပေါ် ယင်းတို့၏ သဘောထားများမှာကွဲပြားခြားနားတတ်ကြပါသည်။ အချို့သောဥပဒေများတွင်နိုင်ငံတကာ သတ်မှတ်ချက်များကို တိုက်ရိုက်ဖြစ်သော ဥပဒေရေးဆိုင်ရာညွှန်ကြားချက်၏ အစိတ်အပိုင်းတစ်ခုအဖြစ် သတ်မှတ်ထားပါသည်။ အချို့သည် အခြားသော နိုင်ငံတကာဥပဒေများနှင့် ပေါင်းစပ်ထားပါသည်။ အချို့ကမူ နိုင်ငံတကာသတ်မှတ်ချက်များကို ယင်းတို့အား တရားဝင် တာဝန်ခံခြင်းမပြုမီ ယင်းတို့၏ ပြည်တွင်းဥပဒေတွင် ထည့်သွင်းရန်ပြဋ္ဌာန်းထားပါသည်။

ဇယားကွက် ၆။ နိုင်ငံတကာ ဥပဒေအပေါ် နိုင်ငံတွင်းအဆင့်မှရှုမြင်ခြင်း

မိုနစ်ဇင် (monism) ဟူသည်မှာ ပြည်တွင်း နှင့် နိုင်ငံတကာ ဥပဒေများကို စနစ်တစ်ခုတည်းအဖြစ် ပေါင်းစည်းထားသော နိုင်ငံတကာ ဥပဒေ၏ အမြင်ကို ခေါ်ပါသည်။	ဂျူဝယ်လီဇင် (dualism) ဆိုသည်မှာ နိုင်ငံတစ်နိုင်ငံနှင့် နိုင်ငံတကာ၏ ဥပဒေစနစ်များသည် သီးသန့်ဖြစ်သည်ဟူသည့် နိုင်ငံတကာ ဥပဒေ၏ အမြင်ကိုခေါ်ပါသည်။
• နိုင်ငံတကာဥပဒေကို အကျုံးဝင်သက်ရောက်မှုရှိစေရန်အတွက် ပြည်တွင်းဥပဒေအဖြစ်အသွင်ပြောင်း လဲရန် မလိုအပ်ပါ။ • နိုင်ငံတကာဥပဒေအား အတည်ပြုလက်ခံခြင်း (ဥပမာ- သဘောတူညီမှု စာချုပ်အားဖြင့်) သည် ဥပဒေအား ပြည်တွင်းဥပဒေရေး ဖွဲ့စည်းပုံ အဖြစ် ပေါင်းစည်းစေပါသည်။ • လက်ခံထားသောနိုင်ငံတကာဥပဒေကို တရားသူကြီးများက မှီခိုအားထားနိုင်ပြီး နိုင်ငံသားများက လည်း လိုလားကြမည်ဖြစ်ပါသည်။ • မိုနစ်ဇင် ကျင့်သုံးသော အချို့သော နိုင်ငံများတွင် နိုင်ငံတကာဥပဒေသည် ပြည်တွင်းဥပဒေအပေါ် လွှမ်းမိုးနိုင်မှုရှိပါသည်။ • အချို့သောနိုင်ငံများတွင် အတည်ပြုထားသည့် သဘောတူညီမှု တစ်ခုသည် ပြည်တွင်းဥပဒေနှင့် ညီမျှရမည်ဖြစ်ပြီး လတ်တလောအဖြစ်ဆုံးဥပဒေ ပြုထားသည့် ပြဋ္ဌာန်းချက်ကသာ အသာစီးရပါသည်။	• နိုင်ငံတော်အဆင့် အတိုင်းအတာတွင် အာဏာတည်စေရေးအတွက် နိုင်ငံတကာဥပဒေအား ပြည်တွင်းဥပဒေအတွင်း ပေါင်းစပ်ပါဝင်စေရပါသည်။ • နိုင်ငံတကာ ဥပဒေအား အတည်ပြုခြင်းသည် တစ်နိုင်ငံချင်းအဆင့်တွင် ထိရောက်မှု ရှိစေရာ၌ လုံလောက်ခြင်း မရှိပါ။ ပြည်တွင်းဥပဒေများသည် နိုင်ငံတကာဥပဒေများကို လိုက်နာခြင်းဖြင့် ပြည်တွင်းတွင် သဘောတူစာချုပ် အမှန်တကယ် အကျုံးဝင်သက်ရောက်မှုရှိစေရမည်ဖြစ်သည်။ • တရားသူကြီးများနှင့် နိုင်ငံသားများသည်နိုင်ငံတကာဥပဒေကို တိုက်ရိုက်အသုံးပြုခြင်းထက် နိုင်ငံတကာဥပဒေ၏သက်ရောက်မှုရှိစေနိုင်ရန် နိုင်ငံတော်ဥပဒေကိုသာမှီခိုအားထားရပေမည်။ • ပြည်တွင်းဥပဒေသည် သဘောတူညီမှုဆိုင်ရာ သတ်မှတ်ချက်များနှင့် အငြင်းပွားစရာ ဖြစ်နေပြီး အငြင်းပွားမှုသည် နိုင်ငံတကာ ဥပဒေကို ချိုးဖောက်ခြင်းများရှိသည့်တိုင်အောင်ပြည်တွင်း ဥပဒေကသာ တစ်နိုင်ငံလုံးအဆင့် တရားဝင်နေမည် ဖြစ်ပါသည်။

ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေ အများစုသည် သဘောတူညီမှုများကို အတည်ပြုရေးနှင့် အာဏာတည်စေရေးအတွက် အခြေခံမူဘောင်ကို သတ်မှတ်ပေးခြင်းသာမက ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေများစွာ တို့သည် လူ့အခွင့်အရေးနှင့်ဆိုင်သောဥပဒေများ စသဖြင့် အခြားသော နိုင်ငံတကာဥပဒေများကို အမှန်တကယ် ထည့်သွင်းဖော်ပြထားပါသည်။ ထိုကဲ့သို့သော နိုင်ငံတကာဥပဒေပြဋ္ဌာန်းချက်များသည် အစိုးရ၏လုပ်ငန်းဆောင်ရွက်ချက်အပေါ် တရားဥပဒေအရ တရားဝင်ကန့်သတ်ထိန်းချုပ်နိုင်ပါသည်။ အချို့သော ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေများသည် တိကျသေချာသော သဘောတူညီမှုများကို ညွှန်းဆိုဖော်ပြမှုဖြစ်သော်လည်း အချို့မှာမူ အဆိုပါပဋိညာဉ်စာတမ်းများကို ယင်းတို့၏ဥပဒေအတွင်းသို့ ပေါင်းစပ်ထည့်သွင်းထားပါသည်။ နီကာရာဂွာ ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေအရ ၁၉၄၈ ခုနှစ် အပြည်ပြည်ဆိုင်ရာ လူ့အခွင့်အရေးကြေညာချက်၊ အမေရိကန်၏ အခွင့်အရေးဆိုင်ရာ ကြေညာချက်

နှင့် လူသားတစ်ဦး၏ တာဝန်များ (၁၉၄၈ ခုနှစ်) စသည်တို့ အပါအဝင် ပဋိညာဉ်စာတမ်းများတွင် ပါဝင်သည့် လူ့အခွင့်အရေးများသည် အစိုးရအင်စတီကျူးရှင်းများအားလုံးအပေါ်တွင် အပြည့်အဝ အကျိုးဝင်သက်ရောက်မှုရှိပါသည်။⁴⁹ အလားတူစွာပင် ဂါနာ၏ ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေက ဤနည်း အတိုင်းတလေးတစား ထိန်းသိမ်းထားသည့် အခြေခံမူများအပြင် အချို့သော ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံ ဥပဒေများ၊ သဘောတူညီချက်များနှင့် ဂါနာနိုင်ငံက အဖွဲ့ဝင်ထားသည့် အခြားသော နိုင်ငံတကာ အဖွဲ့အစည်းများ၏ ရည်ရွယ်ချက်များနှင့် စံချိန်စံညွှန်းများကိုအစိုးရကလိုက်နာစေရန် ပြဋ္ဌာန်းထား ပါသည်။⁵⁰ ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေများသည် အခြားသော နိုင်ငံတကာသဘောတူညီမှုစာချုပ်များကို ရည်ညွှန်းကိုးကား ဖော်ပြပေးနိုင်ပါသည်။ ဥပမာအားဖြင့် ကမ်မရွန် ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေ၏ နိဒါန်း တွင် ‘အပြည်ပြည်ဆိုင်ရာလူ့အခွင့်အရေးကြေညာချက်၊ ကုလသမဂ္ဂပဋိညာဉ်စာတမ်းနှင့် လူသား များနှင့် ပြည်သူများ၏အခွင့်အရေးဆိုင်ရာ အာဖရိက ပဋိညာဉ်စာတမ်းတို့က ထိန်းသိမ်းထားသည့် အခြေခံလွတ်လပ်မှုများကို လိုက်နာမှုရှိရန်’ အတည်ပြုပြဋ္ဌာန်းထားပါသည်။⁵¹

နိုင်ငံတကာဆက်ဆံရေးကဏ္ဍတွင် နိုင်ငံတော်အုပ်ချုပ်ရေး၏ အခန်းကဏ္ဍသည်နိုင်ငံတကာ သဘောတူညီမှုများသို့ဝင်ရောက်ရန် သို့မဟုတ် ယင်းတို့မှပြန်လည်နှုတ်ထွက်ရန် အာဏာကိုထိန်း သိမ်းထားသော အရေးအကြီးဆုံးအာဏာပိုင်အဖြစ်တာဝန်ရှိပါသည်။ သို့ရာတွင် အချို့သောဖွဲ့စည်းပုံ အခြေခံဥပဒေများသည် သဘောတူညီမှုများအားဥပဒေပြုကာ အတည်ပြုချက်များချမှတ်ရန်နှင့် သို့မဟုတ် သဘောတူညီမှုစာချုပ်ချုပ်ဆိုရေးတို့၌ တရားရေးအပိုင်းမှလည်း ပါဝင်ဆောင်ရွက်မှုရှိစေ ရန် ပြဋ္ဌာန်းထားပါသည်။ ဤနိုင်ငံတကာဆက်ဆံရေးကဏ္ဍနှင့် စပ်လျဉ်း၍ အုပ်ချုပ်ရေးမဏ္ဍိုင်၏ ကိုယ်ပိုင်ဆုံးဖြတ်ခွင့်ကို ကန့်သတ်ထားသည့် အခြားအချက်များတွင် ဥပဒေစည်းမျဉ်းအရ မဖြစ်မနေ လုပ်ရသော သို့မဟုတ် စိတ်ဆန္ဒအရ လုပ်ဆောင်နိုင်သော ပြည်လုံးကျွတ်ဆန္ဒခံယူပွဲများပြုလုပ်ခြင်း လည်း ပါဝင်နိုင်ပါသည်။ ယင်းတို့သည်ဥရောပသမဂ္ဂကဲ့သို့ နိုင်ငံများစွာကိုလွှမ်းမိုးသော အင်အား ကြီးအဖွဲ့အစည်းများ၏ အဖွဲ့ဝင်ဖြစ်ခြင်းစသဖြင့် နိုင်ငံတကာဆက်ဆံရေးအပေါ် လွှမ်းမိုးသောကိစ္စ ရပ်များသည် နိုင်ငံအတွင်းရှိနိုင်ငံသားများထံသို့ တိုက်ရိုက်သက်ရောက်စေနိုင်မှုကို မေးခွန်းထုတ် ပေးပါသည်။

အစိုးရ၏အာဏာကို ခွဲဝေသတ်မှတ်ပေးသည့် ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေဆိုင်ရာ ပုံစံချမှတ်မှု တစ်ခုတွင် နိုင်ငံတကာဆက်ဆံရေးနှင့်သက်ဆိုင်သော အခြေခံမူများပိုမိုပါဝင်နိုင်ပြီး ဒေသန္တရ သို့မဟုတ် ပြည်နယ်အာဏာပိုင်များကပင် ကြီးကြပ်ထိန်းချုပ်နိုင်ပါသည်။ အချို့သော ကိစ္စရပ်များ တွင် ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေသည် ဒေသန္တရအာဏာပိုင်များအား နိုင်ငံတကာ သဘောတူညီမှုများတွင် ပါဝင်ဆောင်ရွက်ရန်ခွင့်ပြုပေးနိုင်ပါသည်။ ဥပမာအားဖြင့် ပြည်နယ်များသည် နိုင်ငံတော်၏ နိုင်ငံ ခြားရေးမူဝါဒ သို့မဟုတ်ပြည်တွင်းဥပဒေကိုဆန့်ကျင်ခွင့်မရှိသော်လည်း သတ်မှတ်ထားသော အနေ အထားများ၌ သဘောတူညီမှုလုပ်ငန်းစဉ်များတွင် ပါဝင်နိုင်သည်ဟု အာဂျင်တီးနား၏ ဖွဲ့စည်းပုံ အခြေခံဥပဒေက ဖော်ပြထားသည်။⁵² အငြင်းပွားစေသော ဆောင်ရွက်ချက်များနှင့် ဒေသများ၏ ချ မှတ်ဆောင်ရွက်ချက်များသည် ပြဿနာများပေါ်ပေါက်နိုင်ပြီး ဒေသများသည် နိုင်ငံတကာ ဆက်ဆံ

ရေးတွင် ကိုယ်ပိုင်အုပ်ချုပ်ခွင့်ကို အလွန်အမင်းအသုံးပြုပါက နိုင်ငံတော်အစိုးရအနေဖြင့် အခြေအနေပြိုကွဲမည်ကို စိုးရွံ့ပေလိမ့်မည်။ ထို့ကြောင့်နိုင်ငံအများစုသည် နိုင်ငံတကာဆက်ဆံရေးကိစ္စဆောင်ရွက်ရန်နှင့် စစ်တပ်အား နိုင်ငံတော်အဆင့်တွင် ထိန်းချုပ်ကြီးကြပ်ရန်အတွက် လုပ်ပိုင်ခွင့်အာဏာကို ဗဟိုအဆင့်တွင်ထိန်းသိမ်းထားခြင်းဖြစ်သည်။

ဇယားကွက် ၇။ အာဏာခွဲဝေမှုဆိုင်ရာ ယန္တရားတစ်ခုအနေဖြင့် နိုင်ငံတကာဥပဒေကို အသုံးပြုခြင်း - နီကာရာဂွာနှင့် ဌာနေတိုင်းရင်းသားများ၏ အခွင့်အရေးများ

နီကာရာဂွာ သမ္မတနိုင်ငံတော်၏ ၁၉၈၆ ခုနှစ် နိုင်ငံရေးဆိုင်ရာ ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေသည် လူ့အခွင့်အရေး အပြည်ပြည်ဆိုင်ရာ ကြေညာချက်၊ အမေရိကန် လူ့အခွင့်အရေးများနှင့် တာဝန်များ ကြေညာချက်၊ စီးပွားရေး၊ လူမှုရေးနှင့် ယဉ်ကျေးမှုဆိုင်ရာ အခွင့်အရေးများအတွက် အပြည်ပြည်ဆိုင်ရာ ပဋိညာဉ်စာတမ်း၊ နိုင်ငံသားနှင့် နိုင်ငံရေးအခွင့်အရေးအတွက် အပြည်ပြည်ဆိုင်ရာ ပဋိညာဉ်စာတမ်း၊ အမေရိကန်ပြည်ထောင်စု၏ လူ့အခွင့်အရေးဆိုင်ရာ အမေရိကန်ပဋိညာဉ်စာတမ်းစသည်တို့ကို ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေအရ ကျင့်သုံးလျက် ပြည်တွင်းဥပဒေရှိ လူ့အခွင့်အရေးဆိုင်ရာအခြေခံမူများ၊ ဥပဒေများကို စနစ်တကျ စီစဉ်ပေါင်းစပ်ခြင်းဖြင့် ကြီးမားလှစွာသော ဖွံ့ဖြိုးတိုးတက်မှုများကိုဖော်ဆောင်ခဲ့သည်။*

အဆိုပါ သဘောတူညီမှုများအတွင်း လူ့အခွင့်အရေးဆိုင်ရာ အခြေခံမူများသည် နီကာရာဂွာတွင် တိုင်းရင်းသား လူမျိုးပေါင်းစုံတို့၏ အခွင့်အရေးကို မြင့်မားစေသည့် အရေးပါသော အကြောင်းတရားတစ်ခုဖြစ်ကြောင်း သက်သေပြခဲ့ပါသည်။ အဆိုပါ သဘောတူညီမှုများနှင့်အညီ ၁၉၈၆ ခုနှစ် ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေသည် တိုင်းရင်းသားလူမျိုးစုများ၏ အခွင့်အရေးကို အာမခံပေးပြီးယင်းတို့၏ လူမှုအဖွဲ့အစည်းများအတွက် ဗဟိုမှအာဏာကို လက်အောက်အဖွဲ့များအား လွှဲပြောင်းခွဲဝေသတ်မှတ်ပေးသည့် အစိုးရပုံစံများကို ဖန်တီးပေးခဲ့ပါသည်။** နိုင်ငံတကာလူ့အခွင့်အရေးများကို ပံ့ပိုးပေးခြင်းဖြင့် နီကာရာဂွာ၏တရားရုံးများသည် ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေတွင်ကျင့်သုံးသည့် ဗဟိုချုပ်ကိုင်မှုလျှော့ချသောစနစ်ကို မြှင့်တင်ခဲ့ပါသည်။

နိုင်ငံတကာဥပဒေ၏ အကျိုးသက်ရောက်မှုသည် အာဝက်စံတင်ဂီနီနှင့် နီကာရာဂွာတို့၏ တရားရုံးအမှုကိစ္စတွင် အထူးသိသာထင်ရှားခဲ့ပါသည်။ တိုင်းရင်းသားလူမျိုးပေါင်းစုံပါဝင်သော လူ့အဖွဲ့အစည်းကြီးဖြစ်သည့် အာဝက်စံတင်ဂီနီသည် အတ္တလန္တိတ်ကမ်းရိုးတန်းဒေသတွင် မှီတင်းနေထိုင်ကြပါသည်။ ၁၉၉၅ ခုနှစ်တွင် နီကာရာဂွာ အစိုးရက သစ်ပင်ခုတ်လွှင့်ပါမစ်ကို အာဝက်စံတင်ဂီနီ ပိုင်နက်နယ်မြေအတွင်းရှိ ပုဂ္ဂလိကကုမ္ပဏီတစ်ခုထံပေးလိုက်ရာ အာဝက်စံတင်ဂီနီက ထိုလုပ်ဆောင်ချက်သည် ၎င်းတို့ အစဉ်အဆက်ပိုင်ဆိုင်ခဲ့သော မြေနှင့် သယံဇာတ လုပ်ပိုင်ခွင့်ဆိုင်ရာ အခွင့်အရေးများကို ချိုးဖောက်သည်ဟု မှတ်ယူခဲ့ကြသည်။ အာဝက်စံတင်ဂီနီသည် နိုင်ငံတကာမှ အသိအမှတ်ပြုမှုနှင့် ပံ့ပိုးမှုများ၊ အထူးသဖြင့် NGO

ကဏ္ဍများမှ ပံ့ပိုးမှုကိုရရှိပြီးနောက် နီကာရာဂွာ၏ တရားရုံးချုပ်တွင် အနိုင်ရခဲ့သည်။

ဗဟိုတရားရုံးချုပ်သည် လူ့အခွင့်အရေးဆိုင်ရာ အမေရိကန်ပဋိညာဉ်ကို အခြေခံ၍ မြေယာပိုင်ဆိုင်ခွင့်များကို အတည်ပြုခိုင်မာစေပြီး အစိုးရအနေဖြင့် တိုင်းရင်းသားလူမျိုးစုတို့၏ အစဉ်အလာအရ အများပိုင်မြေများ၏ ကံကြမ္မာအပေါ်ဆုံးဖြတ်ပိုင်ခွင့် အာဏာလုံးဝမရှိကြောင်း ဆုံးဖြတ်ခဲ့သည်။ အဆိုပါအရေးကိစ္စသည် နိုင်ငံတကာဥပဒေကို ပြည်တွင်းဥပဒေတွင် အတည်ပြု ခိုင်မာစေရုံမျှမက တိုင်းရင်းသားလူမျိုးစုများ၏ ကိုယ်ပိုင်အုပ်ချုပ်ခွင့်ကိုလည်း တိုးမြှင့်ပေးပါ သည်။

- * နီကာရာဂွာ သမ္မတနိုင်ငံ အစိုးရ၏ ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေ ပုဒ်မ ၄၆ (၁၉၈၆ ခုနှစ်တွင် ပြဋ္ဌာန်း၍ ၂၀၀၅ ခုနှစ်တွင် ပြင်ဆင်မွမ်းမံခဲ့သည်)
- ** နီကာရာဂွာ သမ္မတနိုင်ငံ အစိုးရ၏ ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေ ပုဒ်မ ၁၈၁ (၁၉၈၆ ခုနှစ်တွင် ပြဋ္ဌာန်း ၂၀၀၅ ခုနှစ်တွင် ပြင်ဆင်မွမ်းမံခဲ့သည်)

၅။နိဂုံး

ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေဆိုင်ရာ အခြေခံမူများသည် လူ့အဖွဲ့အစည်း၏ အခြေခံကျသော အယူအဆနှင့် ရည်ရွယ်ချက်များကို သရုပ်ဖော်ထင်ဟပ်စေပြီး ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေ၏ အဓိပ္ပါယ် ဖွင့်ဆိုချက်များနှင့် လက်တွေ့အသုံးချပုံများကို သတ်မှတ်ပြဋ္ဌာန်းပေးသည်။ ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေ ဆိုင်ရာ အခြေခံမူများသည် အမှတ်သင်္ကေတတစ်ခုအဖြစ် ကိုယ်စားပြုခြင်း သို့မဟုတ် စံချိန်စံညွှန်း တစ်ခုကိုဖော်ပြပေးခြင်း စသည်တို့မှစ၍ နိုင်ငံရေးလုပ်ဆောင်သူများအား လုပ်ပိုင်ခွင့်အာဏာပေး၍ လမ်းညွှန်ပေးခြင်း၊ တရားရေးဆိုင်ရာ ဖွဲ့စည်းပုံများနှင့် အခွင့်အရေးများအား လေးစားလိုက်နာစေ ခြင်း စသည်တို့အထိ ကျယ်ပြန့်သောအခန်းကဏ္ဍအမျိုးမျိုးကို ထမ်းဆောင်ပါသည်။ ပုံမှန်အားဖြင့် ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေတည်ဆောက်ရေးလုပ်ငန်းစဉ်အတွင်း၌ဖြစ်စေ၊ နိုင်ငံရေးအရတက်ကြွလှုပ်ရှား မှုများလုပ်ဆောင်ကြတော့မည့်အခါ၌ဖြစ်စေ အပြောင်းအလဲများဖြစ်ပေါ်စေသောသက်ဆိုင်ရာတွန်း အားများသည် အာဏာကိုတစ်စုတစ်စည်းတည်း ထိန်းချုပ်ထားရေး သို့မဟုတ် လက်အောက်သို့ လွှဲပြောင်းခွဲဝေချပေးရေးအတွက် ရယူနိုင်ခြင်း ရှိမရှိ အစရှိသဖြင့် အလားအလာများပေါ်မူတည်၍ အခြေခံမူများသည် အမျိုးမျိုးသောအဓိပ္ပါယ်များကို ကိုယ်စားပြုဖော်ပြနိုင်ပါသည်။ ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံ ဥပဒေဆိုင်ရာသတ်မှတ်ချက်များ အကျိုးသက်ရောက်မှု ရှိ၊ မရှိ ဆိုသည်မှာ နိုင်ငံရေး သို့မဟုတ် တရားရေးဆိုင်ရာကာကွယ်မှုများနှင့် ဆက်စပ်နေခြင်း ရှိ/မရှိ၊ ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေသည် အစိုးရ ပိုင်းမှ လုပ်ဆောင်သူများနှင့် အဖွဲ့အစည်းများက ယင်းတို့အားလိုက်နာရန်နှင့် အာဏာတည်စေရန် သတ်မှတ်ထားခြင်း ရှိ/မရှိ၊ အဆိုပါ စံသတ်မှတ်ချက်များသည် ညွှန်ကြားချက်များအဖြစ်သာ လုပ် ဆောင်နေခြင်း ရှိ/မရှိ စသည်တို့အပေါ်တွင် မူတည်နေပါသည်။ အဆိုပါမေးခွန်းများအတွက် အဖြေ သည် ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေအတွင်း အဆိုပါစံသတ်မှတ်ချက်များ၏ ဘာသာစကားအသုံးအနှုန်းနှင့် ထိန်းသိမ်းထားရှိပုံတို့အပေါ်တွင် မူတည်နေပါသည်။ ကျယ်ပြန့်သောအသုံးအနှုန်းဖြင့် ဖော်ပြထား ပါက သို့မဟုတ် နိဒါန်းအခန်းတွင် ထည့်သွင်းဖော်ပြထားပါကအခြေခံမူများသည် အမိန့်ညွှန်ကြား

သောသဘောထက် လမ်းညွှန်ချက်တစ်ခုအဖြစ်သာ ဆောင်ရွက်ပါသည်။ အလားတူစွာပင် အချို့သော အခြေခံမူများကို တရားရေးထက်စာလျှင် နိုင်ငံရေးအရ နည်းစနစ်များဖြင့် ယင်းတို့ကို အာဏာတည်စေခြင်းဖြစ်ရန် 'ညွှန်ကြားချက်' အဖြစ် အတိုချုံးသတ်မှတ်ထားပါသည်။ သို့ရာတွင် အထက်တွင် ဆွေးနွေးခဲ့သည့်အတိုင်း နိုင်ငံရေးနှင့် တရားရေးကြားကွာခြားမှုသည် လုံးဝခြားနားနေခြင်းမဟုတ်သကဲ့သို့ မူဝါဒချမှတ်ရာတွင် လိုက်နာကျင့်သုံးရမည့်အခြေခံမူများနှင့် နိုင်ငံရေးအာဏာတည်စေခြင်းအကြားတွင်လည်း အပြန်အလှန် ဆက်စပ်နှီးနွယ်နေခြင်းမျိုးလည်းမရှိပါ။ ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေဆိုင်ရာ အခြေခံမူများသည် ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေ၏ ပုံစံချမှတ်မှု၊ ပြဋ္ဌာန်းချက်များ၏ စုစည်းမှု၊ တရားရုံးများက ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေအား ပိုမိုနက်ရှိုင်းစွာလေ့လာခြင်း သို့မဟုတ် ရှင်းလင်းဖော်ပြခြင်းများမှ အလိုအလျောက်ဖြစ်လာသော အကျိုးဆက်များအဖြစ် ပေါ်ထွက်လာနိုင်ပါသည်။ အဆိုပါ တစ်ဆင့်ခံဆင်းသက်လာသော အခြေခံမူများ (derived principles) သည် တိကျပြတ်သားစွာရေးဆွဲပြီး ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေတစ်ခုအတွင်းသို့ ထည့်သွင်းထားခြင်း မဟုတ်သော်လည်း ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေ၏ အဓိပ္ပါယ်ဖွင့်ဆိုမှုအပေါ် စစ်မှန်သောအကျိုးသက်ရောက်မှုကို ရရှိစေပါသည်။ သို့ဖြစ်ရာမူကြမ်းရေးဆွဲ သူများအနေဖြင့် အမှတ်သတိများ နှင့် ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေအပေါ် နားလည်သဘောပေါက်မှုများ၊ ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေ၏ အဓိကအနက်အဓိပ္ပါယ်များသည် တစ်ခါတစ်ရံတွင် ယင်း၏ အခြေခံမူများနှင့် ယန္တရားများထက် တစ်ခါတစ်ရံတွင် ကျော်လွန်တက်သည်ကို ဂရုပြုသင့်သည်။

တိကျသော ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေဆိုင်ရာ အခြေခံမူများ သို့မဟုတ် ချမှတ်ဆောင်ရွက်ချက်သည် ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေကိုလိုက်နာကျင့်သုံးသည့် နိုင်ငံရေးစနစ်ကို သတ်မှတ်ပြဋ္ဌာန်းပါသည်။ မတူကွဲပြားမှုများကိုမည်ကဲ့သို့ စီမံအုပ်ချုပ်မည်နည်း။ ကျား/မဖြစ်တည်မှုကို ထည့်သွင်းစဉ်းစားခြင်းမပြုဘဲ အားလုံးအတွက်ညီမျှသောအခွင့်အရေးကို မည်ကဲ့သို့ကြိုးပမ်းရရှိနိုင်မည်နည်း။ ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေတည်ဆောက်သူများအနေဖြင့် အဆိုပါပြဿနာများနှင့် အခြားသော အဓိကအလေးထားစရာများကိုလည်းစဉ်းစားပြီး ကွဲပြားခြားနားသောပြဋ္ဌာန်းချက်များသည် တိကျသေချာသောတိုင်းပြည်၏ အနေအထားတစ်ခုအတွင်း၌ အပြုသဘောဆောင်သော ပြောင်းလဲမှုနှင့် ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေဆိုင်ရာစံနှုန်းများအား ဖြည့်ဆည်းထမ်းဆောင်မှုအပေါ်မည်ကဲ့သို့ပံ့ပိုးနိုင်မည်ကို ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေအတွင်း သေချာစွာစဉ်းစားချင့်ချိန်ခြင်းဖြင့် ကိုင်တွယ်ဖြေရှင်းရပေမည်။

ဇယား ၁။ ဤအခန်းတွင် အလေးပေးဖော်ပြထားသော အရေးကိစ္စရပ်များ

အကြောင်းအရာ	မေးခွန်းများ
၁။ ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေဆိုင်ရာ အခြေခံမူများ၏ အခန်းကဏ္ဍအမျိုးမျိုး	• ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေတစ်ခုတွင် ကျယ်ပြန့်စွာ ပြဋ္ဌာန်းထားသည့် အခြေခံမူများသည် မည်သည့်ရည်ရွယ်ချက်များကို ဖော်ဆောင်သနည်း။ • ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေဆိုင်ရာ အခြေခံမူများသည် အစိုးရ၏စံနှုန်းများ၊ ရည်ရွယ်ချက်များနှင့် ဦးတည်ချက်များကို မည်ကဲ့သို့ ပါဝင်ကိုယ်စားပြုသနည်း။ • အမှတ်သင်္ကေတဖြစ်သော၊ ပညာရေးနှင့်ဆိုင်သော၊ တရားဝင်ဖြစ်စေသော ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေ၏ သဘောတရားများအဖြစ်အခြေခံမူများသည် မည်သည့်တန်ဖိုးများ ရှိနေသနည်း။ • ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေဆိုင်ရာ အခြေခံမူများသည် ကွဲပြားစွာတည်ရှိနေသော လူ့အဖွဲ့အစည်းများကြားတွင် သဘောတူညီမှုကိုဖန်တီးရာတွင် မည်ကဲ့သို့ ပံ့ပိုး ကူညီသနည်း။ • အခြေခံမူများသည် ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေ၏ အဓိပ္ပါယ်ကို မည်ကဲ့သို့ပုံဖော်ပေးသနည်း။
၂။ ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေဆိုင်ရာ အခြေခံမူများအား ကာကွယ်ထိန်းသိမ်းခြင်းနှင့်အာဏာတည်စေခြင်း	• ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေများတွင် အခြေခံဥပဒေဆိုင်ရာအခြေခံမူများ (constitutional principles) ကိုမည်သည့်နေရာတွင် ဖွဲ့စည်းချမှတ်ကြသနည်း။ • ချမှတ်ထားသော ပြဋ္ဌာန်းချက်များမှာ မည်သည်တို့ ဖြစ်ကြသနည်း။ • နိဒါန်းဟူသည်မှာ အဘယ်နည်း။ • မူဝါဒချမှတ်ရာတွင် လိုက်နာချမှတ်ရမည့်အခြေခံမူများမှာ မည်သည်တို့ ဖြစ်ကြသနည်း။ • အချို့သောအခြေခံမူများကို တရားဝင်ပြဋ္ဌာန်းချက်မထုတ်ပြန်ရသေးခြင်းမျိုး ရှိပါသလား။ အခြေခံမူများကို ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေ တစ်ခုခု ကောက်နှုတ်ဆင်းသက်စေနိုင်ပါသလား။ • ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေဆိုင်ရာ အခြေခံမူများသည် အစိုးရများအား လမ်းညွှန်ချက်များကို ချမှတ်ပေးပါသလား။ • ဖွဲ့စည်းပုံ အခြေခံဥပဒေဆိုင်ရာ အခြေခံမူများကို တရားရုံးများကအတည်ပြုခြင်း ရှိပါသလား။
၃။ ဒီမိုကရေစီစနစ်ကို အခြေခံသော အုပ်ချုပ်ရေး	• ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေများသည် တိုင်းပြည်များအား ဒီမိုကရေစီစနစ်ကို အခြေခံသော အုပ်ချုပ်ရေးအဖြစ် မည်ကဲ့သို့ချမှတ်ဆောင်ရွက်စေသနည်း။ • အစိုးရစနစ်ပုံစံသည် ဒီမိုကရေစီအုပ်ချုပ်ရေး အာမခံချက်ကို ဖော်ဆောင်နိုင်ပါသလား။ • အဆိုပါအခြေခံမူကိုကာကွယ်ရန် မည်ကဲ့သို့သော တရားရေးဆိုင်ရာကာကွယ်မှုများ ရှိပါသနည်း။ • အဆိုပါအခြေခံမူကိုကာကွယ်ရန် မည်ကဲ့သို့သော နိုင်ငံရေးအရ ကာကွယ်မှုများ ရှိပါသနည်း။

၄။ တရားဥပဒေ စိုးမိုးခြင်း	• ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေများသည် တရားဥပဒေစိုးမိုးခြင်းအား မည်ကဲ့သို့ဖြင့် မားစေသနည်း။ • အဆိုပါအခြေခံမူကို ကာကွယ်ရန် မည်ကဲ့သို့သော တရားရေးဆိုင်ရာကာကွယ်မှုများ ရှိပါသနည်း။ • အဆိုပါအခြေခံမူကိုကာကွယ်ရန် မည်ကဲ့သို့သော နိုင်ငံရေးအရကာကွယ်မှုများ ရှိပါသနည်း။
၅။ မတူကွဲပြားမှုများနှင့် ဆက်စပ်နေသော အခြေခံမူများ	• ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေဆိုင်ရာ အခြေခံမူများသည် မတူကွဲပြားမှုအပေါ် စီမံအုပ်ချုပ်ရေးကို မည်ကဲ့သို့အထောက်အကူပြုသနည်း။ • မတူကွဲပြားမှုများနှင့် ဆက်စပ်နေသည့် အခြေခံမူများကိုကာကွယ်ရန် မည်ကဲ့သို့သော တရားရေးဆိုင်ရာ ကာကွယ်မှုများ ရှိပါသနည်း။ • မတူကွဲပြားမှုများနှင့် ဆက်စပ်နေသည့် အခြေခံမူများကိုကာကွယ်ရန် မည်ကဲ့သို့သောနိုင်ငံရေးအရ ကာကွယ်မှုများ ရှိပါသနည်း။
၆။ ကျား/မ ရေးရာနှင့် ဆက်စပ်နေသော အခြေခံမူများ	• ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေဆိုင်ရာ အခြေခံမူများသည် ကျား/မ တန်းတူညီမျှဖြစ်ရေးကို တိုးမြှင့်ဆောင်ရွက်ရန် မည်ကဲ့သို့ ပံ့ပိုးမှု ရှိပါသနည်း။ • ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေရှိ ဘာသာစကား အသုံးအနှုန်းများသည် ကျား/မ တန်းတူညီမျှဖြစ်ရေးအတွက် ချမှတ်ဆောင်ရွက်ခြင်းကိုမည်ကဲ့သို့ ထင်ဟပ်စေသနည်း။ • ပါဝင်ကိုယ်စားပြုခြင်း စနစ်များသည် ကျား/မ တန်းတူညီမျှဖြစ်ရေးအတွက် မည်ကဲ့သို့ ပံ့ပိုးပေးနိုင်သနည်း။ • အခွင့်အရေးဆိုင်ရာ ပြဋ္ဌာန်းချက်များသည် ကျား/မ တန်းတူညီမျှဖြစ်ရေးအတွက် မည်ကဲ့သို့ ပံ့ပိုးပေးနိုင်သနည်း။ • အဆိုပါစည်းမျဉ်းကိုကာကွယ်ရန် မည်ကဲ့သို့သောတရားရေးဆိုင်ရာကာကွယ်မှုများ ရှိပါသနည်း။ • အဆိုပါစည်းမျဉ်းကို ကာကွယ်ရန် မည်ကဲ့သို့သော နိုင်ငံရေးအရ ကာကွယ်မှုများ ရှိပါသနည်း။
၇။ ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေနှင့် ဘာသာတရား၏ ဆက်စပ်မှု	• နိုင်ငံတော်၏ ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေသည် ယင်းနှင့် ဘာသာတရားတို့အကြား ဆက်စပ်နေမှုကို မည်ကဲ့သို့ဖော်ပြပေးသနည်း။ • ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေတစ်ခုသည် ဘာသာရေးဆိုင်ရာလွတ်လပ်မှု အာမခံချက်အပေါ် မည်ကဲ့သို့ထိန်းသိမ်းနိုင်သနည်း။
၈။ နိုင်ငံတကာ ဥပဒေနှင့် ဆက်စပ်နေသည့် အခြေခံမူများ	• ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေများသည် နိုင်ငံတကာဥပဒေ၏ ဆောင်ရွက်ချက်တွင် မည်ကဲ့သို့ ပေါင်းစပ်ပါဝင်ခြင်း ရှိသနည်း။ • နိုင်ငံတကာ စည်းမျဉ်းသတ်မှတ်ချက်များကို နိုင်ငံတော်၏ ပြည်တွင်းတရားဥပဒေဆိုင်ရာ ညွှန်ကြားချက်အဖြစ် မည်ကဲ့သို့ပေါင်းစပ်ထားသနည်း။

မှတ်စုများ

- ¹ McLachlin, Beverley, 'Unwritten Constitutional Principles: What is Going On?', Remarks by Chief Justice Beverley McLachlin, Supreme Court of Canada. Given at the 2005 Lord Cooke Lecture, Wellington, New Zealand, 2005, available at <http://www.canadianjusticereviewboard.ca/NZ_Speech.pdf> (accessed November 2010). ရေးဆွဲပြီး တရားဝင်ပြဋ္ဌာန်းခြင်း မပြုရသေးသော ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေဆိုင်ရာ အခြေခံမူများ - ဘာဖြစ်နေသနည်း။
- ² *The State vs T Makwanyane and M Mchunu*. Constitutional Court of the Republic of South Africa, Case no. CCT/3/94. နိုင်ငံတော်၏ တိမာကွမ်ယန်း၊ အမ်မန်ချူးတို့နှင့် အားပြိုင်မှု။ တောင်အာဖရိက သမ္မတနိုင်ငံတော်၏ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေဆိုင်ရာ ခုံရုံး။ အမှုတွဲအမှတ် CCT /၃/၉၄။
- ³ Masina, Nomonde, 'Xhosa Practices of Ubuntu for South Africa', in William Zartman (ed.), *Traditional Cures for Modern Conflicts: African Conflict 'Medicine'* (London: Lynne Rienner, 2000). တောင်အာဖရိကနိုင်ငံအတွက် ရှီဇာ၏ အူဘန်တု ကျင့်သုံးမှု
- ⁴ See Act 200/1993, the Interim Constitution of South Africa, Section (251). See the annexe. အက်ဥပဒေ ၂၀၀/၁၉၉၃ ခုနှစ် ကိုကြည့်ပါ။ တောင်အာဖရိက၏ ကြားဖြတ်ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေ ပုဒ်မ (၂၅၁)။ နောက်ဆက်တွဲကို ကြည့်ပါ။
- ⁵ Chapter 1 (§1-6) of the Constitution of the Republic of South Africa (1996 as amended 2007). See the annexe. တောင်အာဖရိက သမ္မတနိုင်ငံတော်၏ ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေ၊ အခန်း ၁ (စာ ၁-၆) (၁၉၉၆ ခုနှစ်တွင် ပြဋ္ဌာန်း၍ ၂၀၀၇ ခုနှစ်တွင် ပြင်ဆင်မွမ်းမံခဲ့သည်)။ နောက်ဆက်တွဲကို ကြည့်ပါ။
- ⁶ Article 5 of the Constitution of the Republic of Turkey (1982 as amended 2007). See the annexe. တူရကီ သမ္မတနိုင်ငံ ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေ ပုဒ်မ ၅ (၁၉၈၂ခုနှစ် တွင် ပြဋ္ဌာန်း၍ ၂၀၀၇ ခုနှစ် တွင်ပြင်ဆင်မွမ်းမံခဲ့သည်)။ နောက်ဆက်တွဲကို ကြည့်ပါ။
- ⁷ *His Holiness Kesavananda Bharati v. The State of Kerala and Others*, Supreme Court of India (AIR 1973 SC 1461). See also, for instance, the French Constitutional Council's reliance on the Preamble and the Declaration of the Rights of Man and of the Citizen,

which is referenced in the Preamble, as legally enforceable: Decision ပုပ်ရဟန်းမင်းကြီး ကက်ဆာဗန်နာဒါ ဘဟာရာတီနှင့် ကာရာလာပြည်နယ်နှင့် အခြားပြည်နယ်များ၏အားပြိုင်မှု

⁸ See, for example, I-XXIX of the Constitution of the Republic of Uganda (1995 as amended to 2005). See also Part IV of the Constitution of the Republic of India (1950 as amended 1995) ဥပမာအားဖြင့် ယုဂန်ဒါ သမ္မတနိုင်ငံ ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေ၏ I-XXIX (၁၉၉၅ ခုနှစ်၊ ၂၀၀၅ ခုနှစ် ခုနှစ်တွင်ပြင်ဆင်မွမ်းမံခဲ့သည့်အတိုင်း) ကိုကြည့်ပါ။ အိန္ဒိယ သမ္မတနိုင်ငံ ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေ၏ အပိုင်း ၄ ကိုလည်း ကြည့်ပါ (၁၉၅၀ ခုနှစ်၊ ၁၉၉၅ ခုနှစ်တွင် ပြင်ဆင် မွမ်းမံခဲ့သည့်အတိုင်း)။

⁹ *Ghana Lotto Operators Association v. National Lottery Authority*. Supreme Court of Ghana [2007–2008] SCGLR 1088. ဂါနာ လိုတို ဆောင်ရွက်ကြသူများ အဖွဲ့အစည်းနှင့် အမျိုးသား အောင်ဘာလေအာဏာပိုင်များအကြား အားပြိုင်မှု

¹⁰ See, for example, *Re the Thirteenth Amendment to the Constitution Bill*, [1987] 2 Sri LR 312; *His Holiness Kesavananda Bharati v. The State of Kerala and Others*; and *Minerva Mills v. Union of India* (AIR 1980 SC 1789), 1981 SCR (1) 206. ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံ ဥပဒေမူကြမ်းအား တစ်ဆယ့်သုံးကြိမ်မြောက် ပြင်ဆင်မွမ်းမံချက်၊ [၁၉၈၇] ၂ Sri LR ၃၁၂ ဥပမာ ကိုကြည့်ပါ။ ပုပ်ရဟန်းမင်းကြီးကက်ဆာဗန်နာဒါ ဘဟာရာတီနှင့် ကာရာလာပြည်နယ်နှင့်အခြား ပြည်နယ်များ။ မီနာဗာ မေးလ်စ်နှင့် အိန္ဒိယပြည်ထောင်စု (AIR ၁၉၈၀ SC ၁၇၈၉)၊ ၁၉၈၁ SCR (၁) ၂၀၆။

¹¹ For example, the Hungarian Constitutional Court has relied on the idea of a ‘common constitutional law of Europe’ in arriving at decisions. See also Scheppele, Kim Lane, ‘Declarations of Independence: Judicial Reactions to Political Pressure’, in Stephen B. Burbank and Barry Friedman (eds), *Judicial Independence at the Crossroads: An Interdisciplinary Approach* (Thousand Oaks, CA: Sage, 2002), p. 258. ဥပမာအားဖြင့် ဟန်ဂေရီ ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေဆိုင်ရာခုံရုံးသည် ဆုံးဖြတ်ချက်များကိုချမှတ်ရာတွင် ‘ဥရောပ ၏ ဘုံ ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေ’ သဘောတရားအပေါ် မှီခိုအားထားလျက်ရှိသည်။

¹² Article 3 of the Constitution of the Russian Federation (1993). See the annexe. ရုရှား ဖက်ဒရယ်အစိုးရ၏ ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေပုဒ်မ ၃ (၁၉၉၃ခုနှစ်)။ နောက်ဆက်တွဲကို ကြည့်ပါ။

¹³ Article 7 of the Constitution of the Democratic Republic of East Timor (2002). See the annexe. အရှေ့တီမော ဒီမိုကရက်တစ် ရီပတ်ဘလစ် နိုင်ငံတော်၏ ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေ ပုဒ်မ ၇ (၂၀၀၂ခုနှစ်)။နောက်ဆက်တွဲကို ကြည့်ပါ။

- ¹⁴ Article 200 and Preamble, Constitution of the Republic of Rwanda (2003). See the annexe. ရဝမ်ဒါ သမ္မတနိုင်ငံတော်၏ ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေ ပုဒ်မ ၂၀၀ (၂၀၀၃ခုနှစ်) နှင့် နိဒါန်း။ နောက်ဆက်တွဲကို ကြည့်ပါ။
- ¹⁵ Section 6, Constitution of the Kingdom of Thailand (1997). See the annexe. ထိုင်းနိုင်ငံ ၏ ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေ ပုဒ်မ ၆ (၁၉၉၇ခုနှစ်) ။ နောက်ဆက်တွဲကို ကြည့်ပါ။
- ¹⁶ Article 60, Constitution of the Federative Republic of Brazil (1988 as amended 1993). See the annexe. ဘရာဇီး ဖက်ဒရယ်အစိုးရ သမ္မတနိုင်ငံတော်၏ ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေ ပုဒ်မ ၆၀ (၁၉၈၈ တွင်ပြဋ္ဌာန်း၍၁၉၉၃ ခုနှစ်တွင်ပြင်မွမ်းမံထားသည်။)။ နောက်ဆက်တွဲကို ကြည့်ပါ။
- ¹⁷ Article 79 of the Basic Law of the Federal Republic of Germany (1949 as amended 2006). See the annexe. ဂျာမနီ ဖက်ဒရယ်အစိုးရ သမ္မတနိုင်ငံတော်၏ အခြေခံဥပဒေ ပုဒ်မ ၇၉ (၁၉၄၉ ခုနှစ် တွင်ပြဋ္ဌာန်း၍ ၂၀၀၆ တွင်ပြင်ဆင်မွမ်းမံသည်။)။ နောက်ဆက်တွဲကို ကြည့်ပါ။
- ¹⁸ Béland, Daniel and Lecours, André, ‘Federalism, Nationalism, and Social Policy Decentralisation in Canada and Belgium’, *Regional and Federal Studies*, 17/4 (2007), pp. 405–19, esp. p. 412. ကနေဒါနှင့် ဘယ်လ်ဂျီယံတို့ရှိ ဖယ်ဒရယ်ဗဟိုအစိုးရဝါဒ၊ အမျိုး သား လွတ်လပ်ရေးစိတ်ဓါတ်နှင့် လူမှုရေးမူဝါဒအား ထိပ်ပိုင်းမှ လက်အောက်သို့ လုပ်ပိုင်ခွင့်ခွဲဝေ သတ်မှတ်ပေးခြင်း
- ¹⁹ Article V of the Constitution of Bosnia and Herzegovina (1995). See the annexe. ဘော့စနီးယားနှင့် ဟာဇီဂိုဗီးနား၏ ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေ၊ အပိုဒ် V (၁၉၉၅ခုနှစ်)၊ နောက်ဆက်တွဲကို ကြည့်ပါ။
- ²⁰ Article 51(4) of the Constitution of Pakistan (1973 as modified 2004). See the annexe. ပါကစ္စတန်နိုင်ငံ၏ ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေ ပုဒ်မ ၅၁ (၄) (၁၉၇၃ခုနှစ်တွင် ပြဋ္ဌာန်း၍ ၂၀၀၄ တွင် ပြင်ဆင်မွမ်းမံထားသည်။)။ နောက်ဆက်တွဲကို ကြည့်ပါ။
- ²¹ The Permanent Constitution of the Republic of Iraq (2005). အီရတ် သမ္မတနိုင်ငံတော်၏ အမြဲတမ်း ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေ (၂၀၀၅ ခုနှစ်)
- ²² McGarry, John and O’Leary, Brendan, ‘Iraq’s Constitution of 2005: Liberal Consociation as Political Prescription’, *International Journal of Constitutional Law*, 5/4 (2007), pp. 670–98. ၂၀၀၅ခုနှစ် အီရတ်နိုင်ငံ၏ ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေ။ နိုင်ငံရေးနည်းလမ်းတစ်ခု အဖြစ် လွတ်လပ်သော ပါတီစုံစည်းအုပ်ချုပ်ရေးစနစ်

- ²³ Irving, Helen, *Gender and the Constitution: Equity and Agency in Comparative Constitutional Design* (Cambridge: Cambridge University Press, 2008), p. 41, citing Sandra Petersson. ကျား/မတည်ရှိမှုနှင့် ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေ - နှိုင်းယှဉ်လေ့လာသော ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေဆိုင်ရာ ပုံစံချမှတ်မှုများအတွင်းရှိ မျှတခြင်းနှင့် လုပ်ဆောင်ချက်
- ²⁴ The Federal Constitution of the Swiss Confederation (1999); the Constitution of the Republic of South Africa (1996 as amended 2007); the Constitution of the Republic of Uganda (1995 as amended 2005); and the Constitution (Amendment) Act of 1997 of the Republic of the Fiji Islands (1997 as amended 1998). ဆွစ်ဇာလန် အကျိုးတူ ပူးပေါင်းရေး အဖွဲ့အစည်း၏ ဖက်ဒရယ်အစိုးရ ဖယ်ဒရယ် ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေ(၁၉၉၉ ခုနှစ်)၊ တောင်အာဖရိက သမ္မတနိုင်ငံတော်၏ ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေ (၁၉၉၆ ခုနှစ်တွင် ပြဋ္ဌာန်း၍ ၂၀၀၇ခုနှစ်တွင် ပြင်ဆင်မွမ်းမံသည်)၊ ယုဂန်ဒါ သမ္မတနိုင်ငံတော်၏ ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေ (၁၉၉၅ ခုနှစ်တွင်ပြဋ္ဌာန်း၍ ၂၀၀၅ ခုနှစ်တွင် ပြင်ဆင်မွမ်းမံသည်)၊ ဖီဂျီ ကျွန်းစုများ၏ သမ္မတနိုင်ငံတော်၏ ၁၉၉၇ ခုနှစ် ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေ (ပြင်ဆင်မွမ်းမံချက်) (၁၉၉၇ ခုနှစ် ဝင် ပြဋ္ဌာန်း၍ ၁၉၉၈ ခုနှစ်တွင် ပြုပြင်မွမ်းမံခဲ့သည်။)
- ²⁵ Article 8(3) of the Federal Constitution of the Swiss Confederation (1999). See the annexe. ဆွစ်ဇာလန်ကွန်ဖက်ဒရေးရှင်း၏ ဖက်ဒရယ်ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေ ပုဒ်မ ၈ (၃) (၁၉၉၉ ခုနှစ်)။ နောက်ဆက်တွဲကို ကြည့်ပါ။
- ²⁶ Article 48 of the Constitution of Paraguay (1992). See the annexe. ပါရာဂွေးနိုင်ငံတော်၏ ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေ ပုဒ်မ ၄၈ (၁၉၉၂ ခုနှစ်)။ နောက်ဆက်တွဲကို ကြည့်ပါ။
- ²⁷ Article 63 of the Interim Constitution of the Federal Democratic Republic of Nepal (2063), 2007. See the annexe. နီပေါ ဖက်ဒရယ်ဒီမိုကရက်တစ် သမ္မတနိုင်ငံ၏ ကြားဖြတ် ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေ ပုဒ်မ ၆၃ (၂၀၆၃)၊ ၂၀၀၇ ခုနှစ်။ နောက်ဆက်တွဲကိုကြည့်ပါ။
- ²⁸ Articles 76 and 82 of the Constitution of the Republic of Rwanda (2003). See the annexe. ရဝမ်ဒါ သမ္မတနိုင်ငံတော်၏ ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေ ပုဒ်မ ၇၆ နှင့် ၈၂ (၂၀၀၃ ခုနှစ်)။ နောက်ဆက်တွဲကိုကြည့်ပါ။
- ²⁹ 2008. <<http://www.quotaproject.org/aboutQuotas.cfm>>, accessed 27 August 2010.
- ³⁰ Article 37 of the Constitution of the Argentine Nation (1994) (see the annexe); and Article 4, Decree 1246. အာဂျင်တီးနားနိုင်ငံ ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေ ပုဒ်မ ၃၇ (၁၉၉၄ ခုနှစ်) (နောက်ဆက်တွဲကိုကြည့်ပါ) နှင့် ပုဒ်မ ၄၊ အမိန့်ညွှန်ကြားချက် ၁၂၄၆။

- ³¹ Article 106 (1), Constitution of the Islamic Republic of Pakistan (1973 as amended 2004). See the annexe. ပါကစ္စတန် အစ္စလာမ့် သမ္မတနိုင်ငံ ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေ ပုဒ်မ ၁၀၆ (၁)။ (၁၉၇၃ ခုနှစ်တွင်ပြဋ္ဌာန်း၍ ၂၀၀၄ တွင် ပြင်ဆင်မွမ်းမံထားသည်) နောက်ဆက်တွဲကို ကြည့်ပါ။
- ³² Article 40, Political Constitution of Colombia (1991 as amended 2005). See the annexe. ကိုလံဘီယာ၏ နိုင်ငံရေးဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေ ပုဒ်မ ၄၀ (၁၉၉၁ ခုနှစ်တွင် ပြဋ္ဌာန်း၍ ၂၀၀၅ ခုနှစ်တွင်ပြင်ဆင်မွမ်းမံထားသည်)။ နောက်ဆက်တွဲကိုကြည့်ပါ။
- ³³ Irving, *Gender and the Constitution*, p. 115. ကျား/မရေးရာနှင့် ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေ
- ³⁴ Irving, *Gender and the Constitution*, p. 82, citing Jill Vickers. ကျား/မရေးရာနှင့် ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေ
- ³⁵ Article 33 of the Constitution of the Republic of Poland (1997). See the annexe. ပိုလန် သမ္မတနိုင်ငံ ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေ ပုဒ်မ ၃၃ (၁၉၉၇ ခုနှစ်) ။ နောက်ဆက်တွဲကိုကြည့်ပါ။
- ³⁶ The Sixth Title (Labor and Social Security), Article 123 (A)(VII) in the Political Constitution of the United Mexican States (1917, as amended 2007). See the annexe. ဆဋ္ဌမမြောက်ခေါင်းစဉ် (လုပ်သားနှင့် လူမှုဖူလုံရေး)။ မက္ကဆီကန် ပြည်ထောင်စု၏ နိုင်ငံရေးဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေ ပုဒ်မ ၁၂၃ (က) (၇)။ (၁၉၁၇၊ ၂၀၀၇ ခုနှစ်တွင် ပြင်ဆင်မွမ်းမံသည်)။ နောက်ဆက်တွဲကိုကြည့်ပါ။
- ³⁷ Article 75 of the Constitution of the Republic of Costa Rica (1949 as amended to 2003): ‘The Roman Catholic and Apostolic Religion is the religion of the State, which contributes to its maintenance, without preventing the free exercise in the Republic of other forms of worship that are not opposed to universal morality or good customs’. See the annexe. See also Article 2 of the Constitution of the Kingdom of Norway (1814 as amended to 1996) in the annexe. ကိုစတာရီကာ သမ္မတနိုင်ငံတော်၏ ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေ ပုဒ်မ ၇၅ (၁၉၄၉ ခုနှစ်တွင် ပြဋ္ဌာန်း၍ ၂၀၀၃ ခုနှစ်တွင် ပြင်ဆင်မွမ်းမံသည်)။ “ရိုမန် ကက်သလစ်နှင့် တမန်တော်ကိုယုံကြည်သည့် ဘာသာတရားများသည်နိုင်ငံတော်၏ ဘာသာဖြစ်ပါသည်။ ကမ္ဘာတစ်ဝှမ်းလုံးနှင့်ဆိုင်သော ကိုယ်ကျင့်သိက္ခာ သို့မဟုတ်ကောင်းမွန်သော ဓလေ့ထုံးတမ်းများအား ဆန့်ကျင်ခြင်းမရှိသည့် အခြားသော ယုံကြည်ကိုးကွယ်ခြင်းပုံစံများကိုပါ သမ္မတနိုင်ငံအတွင်း လွတ်လပ်စွာကျင့်သုံးနိုင်ခြင်းအား ဟန့်တားခြင်းမပြုပဲ ယင်း၏ နိုင်ငံတော်ဘာသာကိုလည်း ထိန်းသိမ်းပါသည်။”။ နောက်ဆက်တွဲကိုကြည့်ပါ။ နော်ဝေးနိုင်ငံ ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေ ပုဒ်မ ၂ ကိုလည်း နောက်ဆက်တွဲတွင်ကြည့်ပါ (၁၈၁၄ တွင် ပြဋ္ဌာန်း၍ ၁၉၉၆ ခုနှစ်တွင်ပြင်ဆင်မွမ်းမံထားသည်။)

- ³⁸ Constitution of the Islamic Republic of Iran (1979 as amended 1989). အီရန် အစ္စလာမ့် သမ္မတနိုင်ငံ ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေ (၁၉၇၉ ခုနှစ်တွင် ပြဋ္ဌာန်း၍ ၁၉၈၉ ခုနှစ်တွင်ပြင်ဆင်မွမ်းမံ ထားသည်။)
- ³⁹ Article 2 of the Constitution of the Republic of Iraq (2005). See the annexe. အီရတ် သမ္မတနိုင်ငံတော်၏ ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေ ပုဒ်မ ၂ (၂၀၀၅ ခုနှစ်)၊ နောက်ဆက်တွဲကိုကြည့်ပါ။
- ⁴⁰ Chapter XI, Article 29 of the Constitution of the Republic of Indonesia (1945 as amended 2002). See the annexe. အင်ဒိုနီးရှား သမ္မတနိုင်ငံတော်၏ ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေ၊ အခန်း ၁၁၊ ပုဒ်မ ၂၉ (၁၉၄၅ ခုနှစ်တွင် ပြဋ္ဌာန်း၍ ၂၀၀၂ ခုနှစ်တွင် ပြင်ဆင်ခဲ့သည်။) နောက်ဆက် တွဲကိုကြည့်ပါ။
- ⁴¹ Article 1 of the Constitution of the French Republic of 4 October 1958 (1958 as amended 23 July 2008). See the annexe. ၁၉၅၈ ခုနှစ်၊ အောက်တိုဘာလ ၄ ရက်၊ ပြင်သစ် သမ္မတနိုင်ငံတော်၏ ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေ၊ ပုဒ်မ ၁ ၊ (၁၉၅၈ ခုနှစ်တွင်ပြဋ္ဌာန်း၍ ၂၀၀၈ ခုနှစ်၊ ဂျူလိုင်လ ၂၃ ရက်နေ့တွင် ပြင်ဆင်မွမ်းမံသည်။ နောက်ဆက်တွဲကိုကြည့်ပါ။)
- ⁴² Articles 18 and 27 of the International Covenant on Civil and Political Rights, 1966. See the annexe. နိုင်ငံသားနှင့်ပြည်သူ့အခွင့်အရေးဆိုင်ရာ နိုင်ငံတကာပဋိညာဉ်စာတမ်း၊ အပိုဒ် ၁၈ နှင့် ၂၇ ၊ ၁၉၆၆။ နောက်ဆက်တွဲကိုကြည့်ပါ။
- ⁴³ United Nations, Office of the High Commissioner for Human Rights, General Comment No. 22: The right to freedom of thought, conscience and religion (Article 18) CCPR/C/21/Rev.1/Add.4). ကုလသမဂ္ဂလူ့အခွင့်အရေးဆိုင်ရာ မဟာမင်းကြီးများရုံး၊ ယေဘုယျ မှတ်ချက်အမှတ် ၂၂။တွေးခေါ်ယူဆခြင်း၊ အသိစိတ်ဓါတ်နှင့် ဘာသာရေးတို့တွင် လွတ်လပ်ခွင့် ရရှိရေး (အပိုဒ် ၁၈)CCPR/C/၂၁/အညွှန်း ၁/ထပ်တိုး ၄)။
- ⁴⁴ Article 9(2) of the Constitution of the Democratic Republic of East Timor, 2002. See the annexe. အရှေ့တီမော ဒီမိုကရက်တစ် သမ္မတနိုင်ငံ ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေ ပုဒ်မ ၉ (၂)၊ ၂၀၀၂ ခုနှစ်။ နောက်ဆက်တွဲကိုကြည့်ပါ။
- ⁴⁵ Article 10 of the Constitution of the Czech Republic (1992 as amended 2009). See the annexe. ချက်သမ္မတနိုင်ငံ ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေ ပုဒ်မ ၁၀၊ (၁၉၉၂ ခုနှစ်တွင် ပြဋ္ဌာန်း၍ ၂၀၀၉ တွင်ပြင်ဆင်မွမ်းမံထားသည်။) နောက်ဆက်တွဲကိုကြည့်ပါ။
- ⁴⁶ Article 7 of the Constitution of the Republic of Hungary (1949 as amended 2003). See the annexe. ဟန်ဂေရီ သမ္မတနိုင်ငံ ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေ ပုဒ်မ ၇ (၁၉၄၉ ခုနှစ်တွင်ပြဋ္ဌာန်း၍ ၂၀၀၃ ခုနှစ်တွင်ပြင်ဆင်မွမ်းမံခဲ့ပါသည်။) နောက်ဆက်တွဲကိုကြည့်ပါ။

- ⁴⁷ Decision of the Constitutional Court No. 53/1993. (X.13) AB. ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေ ဆိုင်ရာခုံရုံး၏ ဆုံးဖြတ်ချက်။ အမှတ် ၅၃/၁၉၉၃ ခုနှစ် (X-၁၃) AB
- ⁴⁸ Ginsburg, Tom, Elkins, Zachary and Chernykh, Svitlana, ‘Commitment and Diffusion: How and Why National Constitutions Incorporate International Law’, *University of Illinois Law Review*, 2008, p. 205, citing Cassese. ဂချမှတ်ဆောင်ရွက်ချက်နှင့်ပျံ့နှံ့ခြင်း။ နိုင်ငံတော်၏ ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေကို နိုင်ငံတကာဥပဒေနှင့် မည်ကဲ့သို့ ပေါင်းစပ်ရမည်နည်း။ အဘယ်ကြောင့် ပေါင်းစပ်ရမည်နည်း။
- ⁴⁹ Ginsburg, Tom, Zachary Elkins, and Svitlana Chernykh. 2008. ‘Commitment and Diffusion’, p. 207, citing Article 46 of the Nicaraguan Constitution. ချမှတ်ဆောင်ရွက်ခြင်းနှင့် ပျံ့နှံ့ခြင်း
- ⁵⁰ Article 40(d), Constitution of the Republic of Ghana (1992 as amended 1996). See the annexe. ဂါနာ သမ္မတနိုင်ငံ ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေ ပုဒ်မ ၄၀ (ဃ)။ (၁၉၉၂ ခုနှစ်တွင် ပြဋ္ဌာန်း၍ ၁၉၉၆ ခုနှစ်တွင်ပြင်ဆင်မွမ်းမံထားသည်)။ နောက်ဆက်တွဲကိုကြည့်ပါ။
- ⁵¹ Preamble, Constitution of the Republic of Cameroon (1972 as amended 1996). See the annexe. ကမ်မရွမ် သမ္မတနိုင်ငံ ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေ၏ နိဒါန်း (၁၉၇၂ တွင် ပြဋ္ဌာန်း၍ ၁၉၉၆ ခုနှစ်တွင် ပြင်ဆင် မွမ်းမံထားသည်)။ နောက်ဆက်တွဲကိုကြည့်ပါ။
- ⁵² Articles 124–125 of the Constitution of the Argentine Nation (1994). အာဂျင်တီးနား နိုင်ငံတော်၏ ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေ ပုဒ်မ ၁၂၄–၁၂၅ (၁၉၉၄ ခုနှစ်)။

အဓိက စာလုံးများ

ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေဆိုင်ရာ အခြေခံမူများ (Constitutional principles)၊ မျှဝေလက်ခံထားသော တန်ဖိုးများ (Shared rules)၊ အုပ်ချုပ်ရေး (Governance) ၊ တရားဥပဒေစိုးမိုးရေး (Rule of law)၊ မတူကွဲပြားမှု (Diversity)၊ ကျား/မ တန်းတူညီမျှဖြစ်ရေး (Gender equality)၊ အမျိုးသမီးထု၏ အခွင့်အရေး (Women's rights)၊ ဘာသာရေး (Religion)၊ နိုင်ငံတကာဆက်ဆံရေး (International relations)၊ တိကျပြတ်သားသောအခြေခံမူများ (Explicit principles)၊ တစ်ဆင့်ခံဆင်းသက်လာသော အခြေခံမူများ (Derived principles)၊ နိဒါန်းပြဋ္ဌာန်းချက် (Preamble)၊ မူဝါဒချမှတ်ရာတွင် လိုက်နာကျင့်သုံးရမည့်အခြေခံမူများ (Directive principles)၊ အခြေခံတည်ဆောက်မှုဆိုင်ရာ ပြဋ္ဌာန်းချက်များ (Founding provisions)

အခြားသော ရင်းမြစ်များ

- **United National Rule of Law**

<http://www.unrol.org/article.aspx?article_id=31>

ကုလသမဂ္ဂ (UN) ၏ တရားဥပဒေ စိုးမိုးရေးသည် ပြည်တွင်းအဆင့်နှင့် နိုင်ငံတကာအဆင့်များတွင်ဥပဒေကို ခိုင်မာတည်တံ့စေရန် ကြိုးပမ်းအားထုတ်ပါသည်။ ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေရေးဆွဲခြင်းသည် ဤဝက်ဘ်ဆိုဒ်တွင် ထည့်သွင်းဖော်ပြထားသော အပြန်အလှန်ချိတ်ဆက်နေသည့် အကြောင်းအရာများအနက်မှ တစ်ခုဖြစ်ပါသည်။ ပဋိပက္ခဖြစ်ပွားပြီးအခြေအနေများတွင် ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေရေးဆွဲခြင်းနှင့် ပုံမှန်ကျင့်သုံးခြင်းအကြောင်း ရေးသားထားသော စာရွက်စာတမ်းများပါရှိသော လင့်ခ်များလည်း ဖော်ပြပေးထားပါသည်။

- **iKnow Politics**

<<http://www.iknowpolitics.org/>>

နိုင်ငံရေး လောကရှိ အမျိုးသမီးများ၏ နိုင်ငံတကာ အသိပညာ ဗဟုသုတကွန်ယက်တစ်ခုဖြစ်သော iKNOW နိုင်ငံရေးဝက်ဘ်ဆိုဒ်သည် ကမ္ဘာတစ်လွှားရှိနိုင်ငံရေးလောကမှ အမျိုးသမီးများအကြား အတွေ့အကြုံများကိုဖလှယ်ခြင်း၊ အရင်းမြစ်များ၊ အကြံပေးဝန်ဆောင်မှုများနှင့် ကွန်ယက်များအား ရယူသုံးစွဲခြင်းနှင့် စိတ်ဝင်စားသောအကြောင်းအရာများကို ပူးပေါင်းဆောင်ရွက်ခြင်းစသည်တို့ပြုလုပ်နိုင်သော အပြန်အလှန်အကျိုးသက်ရောက်မှုရှိနေသော ဝက်ဘ်ဆိုဒ် တစ်ခုဖြစ်ပါသည်။

- **Quota Project**

<<http://www.quotaproject.org/>>

အမျိုးသမီးများအတွက် ခွဲတမ်းများနှင့် ပတ်သက်၍ ကမ္ဘာလုံးဆိုင်ရာ အချက်အလက်ဒေတာဘေ့စ်တွင် ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေများတွင်ချမှတ်ထားသည့် ရွေးကောက်ပွဲဆိုင်ရာ ခွဲတမ်းများ

အပါအဝင် အမျိုးသမီးများအတွက် ရွေးကောက်ပွဲနှင့် သက်ဆိုင်သောခွဲတမ်းများအပေါ်အသုံးပြုခြင်းနှင့် ပတ်သက်သောအချက်အလက်များပါဝင်ပါသည်။ ဤဝက်ဘ်ဆိုဒ်သည် ကမ္ဘာ့အနှံ့အပြားရှိနိုင်ငံများတွင် အမျိုးသမီးများ၏ နေရာခွဲတမ်းအသုံးပြုမှုနှင့်စပ်လျဉ်း၍ ရှာဖွေရရှိနိုင်သော အချက်အလက်များကို တင်ပြပေးပါသည်။

- **UNDP ၏ ကပ်ဆိုက်မှုကာကွယ်တားဆီးရေးနှင့် ပြန်လည် ကယ်ဆယ်ရေး - ကျား/မရေးရာနှင့် ကပ်ဆိုက်မှု**

<http://www.undp.org/cpr/how_we_do//gender.shtml >

ကပ်ဆိုက်မှုများကို ကာကွယ်တားဆီးရေးနှင့် ကယ်ဆယ်ရေးတို့တွင် အမျိုးသမီးများအား လုပ်ပိုင်ခွင့်အာဏာချပေးရေးနှင့် ကျား/မ တန်းတူညီမျှရေးတို့အတွက် အချက် ၈ ချက်ပါဝင်သော လုပ်ငန်းစဉ်ဖြင့်ကုလသမဂ္ဂ ဖွံ့ဖြိုးတိုးတက်ရေးအစီအစဉ် (UNDP) သည် ကပ်ဆိုက်မှု၏ သက်ရောက်ခြင်းကိုခံရသော အမျိုးသမီးများနှင့် အမျိုးသမီးငယ်များ၏ဘဝများတွင် အပြုသဘောဆောင်သော ပြောင်းလဲမှုဖန်တီးပေးရန်အတွက် အလေးပေးပါသည်။

- **ကျား/မတန်းတူညီမျှရေးနှင့် အမျိုးသမီးများအား လုပ်ပိုင်ခွင့်အာဏာချပေးရေးအတွက် ကုလသမဂ္ဂ၏ ရပ်တည်ချက်**

<<http://www.un-instraw.org/>>

ကုလသမဂ္ဂ အမျိုးသမီးများသည် ကျား/မ တန်းတူညီမျှဖြစ်ရေးနှင့် အမျိုးသမီးများအား လုပ်ပိုင်ခွင့်အာဏာ အပ်နှင်းခြင်းအတွက် ဦးတည်ချက်များဆီသို့ တိုးမြှင့်အကောင်အထည်ဖော်ဆောင်ရန်ရည်ရွယ်ထားပါသည်။ ယင်းသည် အစိုးရအချင်းချင်းကြားရှိ အဖွဲ့အစည်းများအား မူဝါဒများ၊ နိုင်ငံတကာစံချိန်စံညွှန်းများ၊ စံသတ်မှတ်ချက်များနှင့် ရည်ရွယ်ချက်များ ချမှတ်ရေးအတွက်ပံ့ပိုးပေးပြီးအဖွဲ့ဝင်နိုင်ငံများအားလည်း အဆိုပါ စံချိန်စံညွှန်းများကို အကောင်အထည်ဖော်ဆောင်ကြဉ်နိုင်ရေးအတွက် ကူညီပေးရန်ရည်ရွယ်ထားပါသည်။ ယင်းသည် လိုအပ်သော နိုင်ငံများအားသင့်လျော်သောနည်းပညာနှင့် ဘဏ္ဍာရေးဆိုင်ရာ ပံ့ပိုးမှုများကို ဖန်တီးပေးရန်နှင့် ပြည်သူလူထုနှင့်အတူ ထိရောက်သောပူးပေါင်းဆောင်ရွက်ခြင်းများကို အကောင်အထည်ဖော်ရန်လည်း ရည်ရွယ်ထားပါသည်။

- **United States Institutes of Peace**

<<http://www.usip.org/>>

အမေရိကန် ပြည်ထောင်စု၏ ငြိမ်းချမ်းရေး အဖွဲ့အစည်း (USIP) သည် ပဋိပက္ခများအား ကာကွယ်ရန်နှင့် အဆိုးသတ်ရန်တို့အပြင် တည်ငြိမ်မှုကိုမြှင့်မားစေရန် ဆန်းစစ်ချက်၊ လေ့ကျင့်သင်ကြားရေးနှင့်နည်းလမ်းများကို ပံ့ပိုးပေးပါသည်။ တရားဥပဒေစိုးမိုးရေး၊ လူငယ်များနှင့်အမျိုးသမီးများနှင့်ဆိုင်သော ကဏ္ဍများအတွက်ရည်ရွယ်ထားသော အခြားသောအကြောင်းအရာများကိုလည်း ဤဝက်ဘ်ဆိုဒ်တွင် တစ်စိတ်တစ်ပိုင်း ဖော်ပြထားပါသည်။

- **Westminster Foundation for Democracy**

<<http://www.wfd.org>>

ဝက်မင်စတာ ဒီမိုကရေစီဖောင်ဒေးရှင်း (WFD) သည် နိုင်ငံရေးလုပ်ငန်းစဉ်များအတွင်း လူအများ ပါဝင်ဆောင်ရွက်ရေးကို အားပေးမြှင့်တင်ပေးပါသည်။ ဤ ကြိုးပမ်းအားထုတ်မှု တစ်စိတ်တစ်ဒေသအနေဖြင့် အမျိုးသမီးများအား ဆုံးဖြတ်ချက်ချမှတ်ရေးလုပ်ငန်းများတွင် ပါဝင်ရန် အားပေးခြင်းနှင့် အမျိုးသမီးများပါဝင်မှုသေချာစေနိုင်မည့် ပတ်ဝန်းကျင်တစ်ရပ် ကူညီမြှင့်တင်ပေးခြင်းသည် WFD ၏ ဦးစားပေးလုပ်ငန်းဖြစ်ပါသည်။ WFD သည်လည်း တရားဥပဒေစိုးမိုးရေး ကဏ္ဍအတွင်း လုပ်ငန်းစဉ်များကို ပံ့ပိုးပေးပါသည်။

- **လွှတ်တော်တွင်း သမဂ္ဂ ၊ နိုင်ငံရေးလောကအတွင်းရှိ အမျိုးသမီးများ**

<<http://www.ipu.org/iss-e/women.htm>>

လွှတ်တော်တွင်း သမဂ္ဂသည် ပြည်သူလူထုကိုယ်စားပြု ဒီမိုကရေစီစနစ်အား ခိုင်မာစွာ တည်ဆောက်နိုင်စေရန် ရည်ရွယ်ချက်ဖြင့်တည်ထောင်ထားသော ကမ္ဘာအနှံ့အပြား လွှတ်တော်အစည်းအဝေးများအတွက် အရေးပါသောအဖွဲ့အစည်းတစ်ခုဖြစ်ပါသည်။ ဤဝက်ဘ်ဆိုဒ်တွင် ဥပဒေပြု လွှတ်တော်အတွင်း အမျိုးသမီးများ၏ကဏ္ဍကို အလေးပေးသောအခန်းတစ်ခန်းပါဝင်ပါသည်။

- **ကုလသမဂ္ဂ သဘောတူညီမှု စာချုပ်များ စုစည်းမှု**

<<http://www.ipu.org/iss-e/women.htm>>

ဤဝက်ဘ်ဆိုဒ်သည် ကုလသမဂ္ဂ အတွင်းရေးမှူးချုပ်က သိမ်းဆည်းထားသည့် အဖွဲ့အစည်းပေါင်းစုံပါဝင်သော၊ နှစ်ဦးနှစ်ဘက် ချုပ်ဆိုကြသော သဘောတူညီမှုများ၏ အကြောင်းအရာ အပြည့်အစုံနှင့်ယခင်က နိုင်ငံပေါင်းချုပ်အသင်းကြီးက သိမ်းဆည်းထားသောစာချုပ်များစသည့် ရှာဖွေနိုင်သော အချက်အလက်များနှင့် အွန်လိုင်းလင့်ခ်များကို တင်ပြထားပါသည်။

- **ဥပဒေ လေ့လာခြင်းနှင့် ဘာသာရေး စင်တာ**

<<http://cslr.law.emory.deu/>>

ဥပဒေ လေ့လာခြင်းနှင့် ဘာသာရေးစင်တာ (CLSR) သည် ဥပဒေအား ဘာသာရေးဆိုင်ရာအယူအဆများအရ လေ့လာကြည့်ခြင်း၊ ဘာသာရေးအား ဥပဒေဆိုင်ရာ သဘောတရားများအရလေ့လာကြည့်ရန်နှင့် တရားဥပဒေနှင့် ဘာသာရေးအယူအဆများ၊ ပြဌာန်းချက်များ၊ စံသတ်မှတ်ချက်များနှင့် ကျင့်သုံးမှုများအကြား အပြန်အလှန် အကျိုးသက်ရောက်မှုရှိခြင်းတို့ကို လေ့လာကြည့်ရန်အတွက် ရည်ရွယ်ထားသော ဝက်ဘ်ဆိုဒ်တစ်ခု ဖြစ်ပါသည်။

- **ကုလသမဂ္ဂ ပညာရေး၊ သိပ္ပံပညာ နှင့် ယဉ်ကျေးမှုဆိုင်ရာ အဖွဲ့အစည်း**

<<http://www.unesco.org/most/rr2nat.htm>>

လူမှုရေးအရ ပြောင်းလဲရေးများအား စီမံအုပ်ချုပ်ခြင်း (MOST) အစီအစဉ်သည် လူမှုသိပ္ပံ သုတေသနပြုရေးကို မြှင့်တင်အားပေးသော ကုလသမဂ္ဂ ပညာရေး၊ သိပ္ပံပညာနှင့် ယဉ်ကျေးမှု

ဆိုင်ရာအဖွဲ့အစည်း၏ အစီအစဉ်တစ်ခုဖြစ်ပါသည်။ ယုံကြည်မှုပေါင်းစုံဖြင့် တည်ဆောက်ထားသောလူ့အဖွဲ့အစည်းများအတွင်းနှင့် မူဝါဒချမှတ်ရေးတို့ကို ကြီးကြပ်ထိန်းချုပ်သော လူမှုသိပ္ပံသုတေသနတွင်နှိုင်းယှဉ်လေ့လာသော အယူအဆကို ခိုင်မာစေရန်အတွက် MOST အစီအစဉ်သည် ခွဲခြားဆက်ဆံမှုမပြုရေးနှင့် တန်းတူညီမျှရေး၊ ဘာသာတရား သို့မဟုတ် ယုံကြည်ချက်အတွက် လွတ်လပ်ခွင့်ရှိရေးနှင့်ဘာသာရေးအရ လူနည်းစုသာရှိသောအဖွဲ့အစည်းများ၏ အခွင့်အရေးရှိရေးတို့အတွက်သင့်လျော်သော ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေဆိုင်ရာ ပြဋ္ဌာန်းချက်များကို စုစည်းတင်ပြထားပါသည်။

အဓိပ္ပါယ်ဖွင့်ဆိုချက်များ

အချိုးမညီသော ဗဟိုချုပ်ကိုင်မှုလျှော့ချခြင်း
(Asymmetric decentralization)

ဒေသန္တရအစိုးရ အသီးသီးအား ညီတူညီမျှမဖြစ်ပဲ သို့မဟုတ် ကွဲပြားခြားနားစွာ အာဏာခွဲဝေသတ်မှတ်ပေးသည့် စီမံဆောင်ရွက်ချက်။

ဖွဲ့စည်းပုံ အခြေခံဥပဒေ တည်ဆောက်ရေး
(Constitution Building)

ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေအား ညှိနှိုင်းဆောင်ရွက်ခြင်း၊ ဆက်လက်ဆွေးနွေးတိုင်ပင်ခြင်း၊ မူကြမ်းရေးဆွဲခြင်း သို့မဟုတ် အခြေခံပုံစံချမှတ်ခြင်း၊ အကောင်အထည်ဖော်ဆောင်ရွက်ခြင်းနှင့် ပြင်ဆင်မွမ်းမံခြင်းတို့အား ဆောင်ရွက်ရန်လိုအပ်သည့် လုပ်ငန်းစဉ်။

ဗဟိုချုပ်ကိုင်မှုလျှော့ချခြင်း (Decentralization)

နိုင်ငံတော်၏ ဗဟိုအဆင့်မှ ကွာဝေးသောနေရာများ၌ အစိုးရ၏ လုပ်ပိုင်ခွင့်နှင့် အာဏာကို အစိုးရ၏အဆင့်အသီးသီး သို့မဟုတ် အုပ်ချုပ်ရေး အဆင့်အသီးသီးမှ အခြားသော အဖွဲ့အစည်းများသို့ ခွဲဝေသတ်မှတ်ပေးခြင်း (ဥပမာ- ဒေသန္တရ အဆင့်၊ ခရိုင်အဆင့်နှင့် ပြည်နယ်အဆင့်များ)။ ထို့ကြောင့် အာဏာလွှဲပြောင်း ခွဲဝေပေးခြင်းကို နယ်မြေဒေသဆိုင်ရာ သဘောထားတစ်ရပ်အနေဖြင့် နားလည်လက်ခံထားပါသည်။ အာဏာလွှဲပြောင်းခွဲဝေခြင်း၏ အဓိက အစိတ်အပိုင်း သုံးခုမှာ အုပ်ချုပ်ရေးအာဏာလွှဲပြောင်းခွဲဝေခြင်း၊ နိုင်ငံရေး အာဏာလွှဲပြောင်းခွဲဝေခြင်းနှင့် ဘဏ္ဍာရေး အာဏာလွှဲပြောင်းခွဲဝေခြင်း တို့ဖြစ်ကြပါသည်။

ဒီမိုကရေစီစနစ်
(Democracy)

ပြည်သူများကြောင့် ဖြစ်ပေါ်လာသော၊ ပြည်သူများအတွက်ဖြစ်သော အစိုးရစနစ်၊ သာမန်အဓိပ္ပါယ်အရ ‘ပြည်သူများက အုပ်ချုပ်သည်’ ဟု ဆိုလိုပါသည်။ အနည်းဆုံးအနေဖြင့် ဒီမိုကရေစီစနစ်တွင် (က) ကမ္ဘာတစ်ဝှမ်းလုံးရှိ အရွယ်ရောက်သူတိုင်း မဲပေးပိုင်ခွင့် (ခ) ပုံမှန် ပြန်လည်ကျင်းပသော လွတ်လပ်၊ တရားမျှတပြီး အပြိုင်အဆိုင်ဖြစ်သော ရွေးကောက်ပွဲများ၊ (ဂ) စစ်မှန်သည့် နိုင်ငံရေးပါတီတစ်ခုထက် ပို၍ပါဝင်ခြင်း (ဃ) သတင်းအချက်အလက်များ၏အခြားသောရင်းမြစ်များရှိရန် လိုအပ်ပါသည်။ ယင်းသည် နိုင်ငံသားများအနေဖြင့် နိုင်ငံတော်အာဏာကို ထိန်းသိမ်းနိုင်သောစနစ် သို့မဟုတ် အစိုးရ၏ ပုံစံဖြစ်ပါသည်။

နိုင်ငံတော်က မူဝါဒချမှတ်ရာတွင် လိုက်နာရမည့် အခြေခံမူများ
(Directive principles)

နိုင်ငံတော်၏ အခြေခံဦးတည်ချက်များကို ချမှတ်ဖွဲ့စည်းထားပြီး ထိုဦးတည်ချက်များကို အစိုးရများက ရရှိအောင်မြင်စေနိုင်မည့် နည်းလမ်းများကို ယေဘုယျအားဖြင့် ပုံစံချမှတ်ထားသည့် အခြေခံမူများ။

ဂျူဝယ်လီဇင် (Dualism)

နိုင်ငံတော် ဥပဒေနှင့် နိုင်ငံတကာ တရားရေးစနစ်များသည် သီးသန့် ဖြစ်သည်ဟူသည့် နိုင်ငံတကာဥပဒေ၏ အယူအဆ။

အာဏာလိုက်နာကျင့်သုံးစေရေးလုပ်ငန်းစဉ်များ
(Enforcement mechanisms)

ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေဆိုင်ရာ ပြဋ္ဌာန်းချက်များအားလိုက်နာဆောင်ရွက်ခြင်းရှိကြစေရန် အာဏာပိုင်များအား လိုအပ်သော အာဏာကို ပေးမည့် ဥပဒေများ သို့မဟုတ် စီမံဆောင်ရွက်ချက်များ။

ဖက်ဒရယ်စနစ်
(Federal system)

အဖွဲ့အစည်းများ သို့မဟုတ် ပြည်နယ်များအကြား သီးခြားလွတ်လပ်သော အာဏာများရှိသော်လည်း သတ်မှတ်ထားသော ကဏ္ဍများတွင် ဗဟိုအစိုးရထံအာဏာပေးရသော အစိုးရစနစ်။ အစိုးရ၏ အဆင့်တစ်ဆင့်မှာ ဒေသန္တရအစိုးရအဆင့်၌ လက်ရှိအာဏာလွှဲပြောင်းခွဲဝေသတ်မှတ်ချက်များ သို့မဟုတ် သီးခြားလုပ်ပိုင်ခွင့် အာဏာများကို တစ်ဘက်သတ်ပြောင်းလဲခြင်း မပြုနိုင်ပါ။ အစိုးရ၏အဆင့်များအကြား လုပ်ပိုင်ခွင့်အာဏာကို ပြောင်းလဲခြင်း တစ်စုံတရာပြုလုပ်မည်ဆိုပါက အဆိုပါပြောင်းလဲခြင်း၏ အကျိုးသက်ရောက်မှုကို ခံစားရမည့် အစိုးရအဆင့်အားလုံး၏ သဘောတူညီမှုကို ရယူရပါမည်။

အခြေခံပြဋ္ဌာန်းချက်များ (Founding provisions)	နိုင်ငံတော်၏ အခြေခံသတ်မှတ်ချက်များကို ကိုယ်စားပြုဖော်ပြရန် ရည်ရွယ်ထားသည့် ပြဋ္ဌာန်းချက်များ သို့မဟုတ် ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံ ဥပဒေပါ ပုဒ်မများ။
အခြေခံမူဘောင် ဖွဲ့စည်းပုံ အခြေခံဥပဒေများ (Framework constitutions)	နိုင်ငံရေး သို့မဟုတ် တရားရေးလုပ်ငန်းစဉ်များမှ နောက်ပိုင်းတွင်မှ သတ်မှတ်ဆုံးဖြတ်နိုင်သော များစွာသောလုပ်ငန်းစဉ်များနှင့် အသေးစိတ်ဖော်ပြချက်များကိုချန်လှပ်ထားပြီးအချို့သောအခြေခံအခွင့်အရေးများနှင့် အခြေခံမူများအပေါ် ခိုင်မာသောကာကွယ်မှုများ တည်ဆောက်ရာတွင်အသုံးပြုသည့် အတိုချုပ် ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေများ။
တစ်ဆင့်ခံ ဆင်းသက်လာ သော အခြေခံမူများ (Implied (derived) principles)	ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေပါ အကြောင်းအရာများအတွင်း ‘တိုက်ရိုက်အဓိပ္ပါယ်’ အရ သို့မဟုတ် အကြောင်းအရာ၏ ဆိုလိုရင်းအရ အတိအလင်း ဖော်ပြထားခြင်းမရှိသော အခြေခံမူများ။
မိုနစ်ဇင် (Monism)	ပြည်တွင်းဥပဒေနှင့် နိုင်ငံတကာဥပဒေများကို စနစ်တစ်ခုအတွင်း ပေါင်းစပ်ထည့်သွင်းထားသည့် နိုင်ငံတကာဥပဒေ၏ အမြင်။
နိဒါန်း (Preamble)	ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေ၏ ဦးတည်ချက်နှင့် ရည်ရွယ်ချက်များကို ဖော်ပြသည့် ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေ၏ ကနဦးအစပျိုးသည့် အခန်း။
သီးသန့်ဖယ်ထားသော ကိုယ်စားလှယ်နေရာများ (Reserved seats)	ဥပဒေပြုလွှတ်တော်အတွင်း အနည်းစု/သို့မဟုတ် အမျိုးသမီးများအတွက် သီးခြားဖယ်ထားသည့် ကိုယ်စားလှယ်နေရာများ။ အဆိုပါ သီးသန့်ဖယ်ထားသောနေရာများအတွက် ကိုယ်စားလှယ်များကို ပုံမှန်အားဖြင့် အခြားသောကိုယ်စားလှယ်များအား ရွေးကောက်တင်မြှောက်သည့်ပုံစံအတိုင်း ရွေးကောက်တင်မြှောက်သော်လည်း ရံဖန်ရံခါ၌ ရွေးကောက်ပွဲ ဥပဒေ/ ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေ၌ သတ်မှတ်ထားသည့် လူနည်းစုအဖွဲ့အစည်းတစ်ခု၏ အဖွဲ့အဝင်များက ၎င်းတို့ကို ရွေးကောက်တင်မြှောက်ပါသည်။
တရားဥပဒေ စိုးမိုးမှု (Rule of law)	မည်သူတစ်ဦးတစ်ယောက်ကမျှ သို့မဟုတ် အစိုးရက ဥပဒေ၏အထက်တွင် မရှိစေရ၊ လူမှုရေးအရ မည်သည့် အခြေအနေတွင်ရှိနေစေကာမူ ဥပဒေကြောင်းအရ သာတူညီမျှရှိရမည်ဟူသည့် အယူအဆများ၊ သဘောတရားများရှိသော အခြေအနေ။

အာဏာများကို ခွဲဝေ
သတ်မှတ်ခြင်း
(Separation of powers)

အစိုးရ၏ မည်သည့် ကဏ္ဍကမှ အခြားကဏ္ဍသို့ အထူးအပ်နှင်းထား
သော အာဏာများကို အသုံးပြုခြင်းမရှိစေရန် အစိုးရ၏ ကွဲပြားခြား
နားသော ကဏ္ဍအသီးသီးနှင့် အဖွဲ့အစည်းများအကြား အာဏာများ
ကို ခွဲဝေသတ်မှတ်ခြင်း။

အမျိုးသမီးတို့၏
အခွင့်အရေးများ
(Women's rights)

နိုင်ငံရေးနှင့် ပြည်သူ့ရေးရာတို့တွင် သာတူညီမျှရှိရေး၊ လုပ်ငန်းတာဝန်
ထမ်းဆောင်ရေးတွင် သာတူညီမျှရှိရေး၊ ဥပဒေအရ တရားမျှတမှု
ရှိရေးနှင့် ထိမ်းမြားလက်ထပ်ခြင်းနှင့် မိသားစုရေးရာများ၌ သာတူ
ညီမျှရှိရေးတို့အတွက် အမျိုးသမီးများနှင့် ဆက်စပ်နေသည့် အခွင့်
အရေးများ။

စာရေးသူအကြောင်း

Nora Hedling သည် International IDEA ၏ ဖွဲ့စည်းပုံ အခြေခံဥပဒေတည်ဆောက်ရေး လုပ်ငန်းစဉ်စီမံကိန်းမှ အဓိကတာဝန်ထမ်းဆောင်သူတစ်ဦးဖြစ်ပြီး သူမ၏လုပ်ငန်းတာဝန်မှာ အဓိက အားဖြင့် အသိပညာဖွံ့ဖြိုးတိုးတက်ရေးကရိယာများကို ပံ့ပိုးကူညီခြင်း လုပ်ဆောင်ပါသည်။ သူမ သည် ယခင်က မင်နီဆိုတာတက္ကသိုလ်၌ အမေရိကန်ပြည်ထောင်စု၏ နိုင်ငံခြားရေးဝန်ကြီးဌာနနှင့် တွဲဖက်၍ ရွေးကောက်ပွဲဥပဒေနှင့် တရားစီရင်ရေးဆိုင်ရာ ပြုပြင်ပြောင်းလဲရေးဟူသည့် နယ်ပယ် များတွင် သုတေသနပြုလုပ်ခဲ့ပါသည်။ သူမသည် အကျိုးအမြတ်ကို ရှေးရှုခြင်းမရှိသောအဖွဲ့အစည်း များနှင့် ပညာရေးကဏ္ဍများတွင်လည်း ပါဝင်လုပ်ဆောင်ခဲ့ပါသည်။ Ms. Hedling သည် တပ်မတော် တက္ကသိုလ်မှ ဝိဇ္ဇာဘွဲ့နှင့် မင်နီဆိုတာ ဥပဒေတက္ကသိုလ်မှ ဥပဒေပညာရှင် ဒေါက်တာဘွဲ့ကိုလည်း ရရှိထားပြီး မင်နီဆိုတာ ရှေ့နေများအသင်း၏အဖွဲ့ဝင်တစ်ဦးလည်း ဖြစ်ပါသည်။ မကြာသေးမီကပင် သူမသည် စတော့ဟုမ်းတက္ကသိုလ်မှ ဥရောပဥပဒေဘာသာရပ်၌ မဟာဘွဲ့ကိုရရှိထားပြီး ယင်း တက္ကသိုလ်က သူမအား အောက်စဖို့ဒ် တက္ကသိုလ် ဥပဒေဆုကို ချီးမြှင့်ခဲ့ပါသည်။

နောက်ဆက်တွဲ။ ဤအခန်းတွင် ရည်ညွှန်းကိုးကားထားသော ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေဆိုင်ရာနှင့် စတက်ကျူဥပဒေဆိုင်ရာ ပြဋ္ဌာန်းချက်များ

အဆိုပါ ပြဋ္ဌာန်းချက်များကို အဆုံးသတ်မှတ်စုများနှင့် ဤအခန်း၏စာသားများတွင် ရည်ညွှန်း ကိုးကားထားသည့် အစဉ်အလိုက်အတိုင်း ဖော်ပြထားပါသည်။ မည်သည့်ရင်းမြစ်မှ ကောက်ယူသည့် ရှိ ဖော်ပြထားသော ပြဋ္ဌာန်းချက်စာသားများကို နိုင်ငံတကာ ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေဆိုင်ရာ အခြေခံ မူ(ICL) စီမံကိန်းမှ (<[http://www.servat.unibe.ch /icl/info](http://www.servat.unibe.ch/icl/info)>) ကူးယူဖော်ပြထားခြင်းဖြစ်သည်။

တောင်အာဖရိက သမ္မတနိုင်ငံတော်၏ ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေ ၂၀၀/၁၉၉၃ ခုနှစ်၊ အခြေခံမူ ၂၀၊ ဇယား ၄။

အစိုးရ၏ အဆင့်တိုင်းတွင် အဆင့်တစ်ဆင့်ချင်းစီ၏ လုပ်ငန်းတာဝန်များကို ထိရောက်စွာ လုပ်ဆောင်နိုင်မည့်သင့်လျော်သော၊ လုံလောက်မျှတသော ဥပဒေပြုရေးနှင့် နိုင်ငံတော်အုပ်ချုပ်ရေး အာဏာများနှင့်လုပ်ငန်းတာဝန်များ ရှိပါလိမ့်မည်။ အစိုးရ၏ ကွဲပြားခြားနားသော အဆင့်အသီးသီး အား အာဏာများကိုခွဲဝေ သတ်မှတ်ပေးရာတွင် အမျိုးသား စည်းလုံးညီညွတ်ရေးအတွက် လိုအပ် ချက်ကိုသိရှိနားလည်ပြီး ယင်းအားမြှင့်တင်ပေးမည့်အပြင် ဒေသန္တရ၏ ကိုယ်ပိုင်အုပ်ချုပ်ခွင့်ကို တရား ဝင်ဖြစ်စေပြီး ယဉ်ကျေးမှုအရအသီးသီးမတူကွဲပြားမှုများကို အသိအမှတ်ပြုပေးသော၊ အစိုးရ၏ အဆင့် တစ်ဆင့်တိုင်းတွင် ဘဏ္ဍာရေးစွမ်းဆောင်ချက်နှင့် ထိရောက်သော ပြည်သူ့စီမံအုပ်ချုပ်ရေးကို ဖော် ဆောင်နိုင်သောစနစ်အရ ဆောင်ရွက်မည် ဖြစ်ပါသည်။

အက်ဥပဒေ ၂/၁၉၉၄ ခုနှစ်၊ ပုဒ်မ ၁၃ (က) ၏ ပြင်ဆင်မွမ်းမံချက်အတိုင်း တောင်အာဖရိက သမ္မတ နိုင်ငံတော်၏ ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေ ဇယား၄၊ အခြေခံမူ ၁၈၊ အက်ဥပဒေ ၂၀၀/၁၉၉၃ ခုနှစ်။

နိုင်ငံတော် အစိုးရနှင့် ဒေသန္တရအစိုးရတို့၏အာဏာများ၊ ကန့်သတ်ချက်များနှင့် လုပ်ငန်း တာဝန်များကို ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေတွင် သတ်မှတ်ထားပါသည်။ ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေဆိုင်ရာ ပြင်ဆင်မွမ်းမံချက်များနှင့်ပတ်သက်၍ ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေတွင် သတ်မှတ်ထားသည့် အခြားသော လုပ်ထုံးလုပ်နည်းများအပြင် ပြည်နယ်များ၏ လုပ်ပိုင်ခွင့်အာဏာများ၊ ကန့်သတ်ချက်များ၊ လုပ်ငန်း တာဝန်များ သို့မဟုတ် ပြဋ္ဌာန်းချက်များကို ပြောင်းလဲစေသော ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေအား ပြင်ဆင် မွမ်းမံချက်များသည် ပြည်နယ်ဥပဒေပြုလွှတ်တော်များမှ အထူးသာလွန်ဆန္ဒမဲရရှိရန်လိုအပ်ပါသည်။ တစ်နည်းအားဖြင့် လွှတ်တော်၏သုံးပုံနှစ်ပုံကို ပြည်နယ်ကိုယ်စားလှယ်များဖြင့် ဖွဲ့စည်းထားသော လွှတ်တော်မျိုးရှိပြီး ပြင်ဆင်မွမ်းမံချက်များသည် အချို့သော ပြည်နယ်များကိုသာ အလေးထားပါက အဆိုပါပြည်နယ်များရှိ ဥပဒေပြုလွှတ်တော်၏သဘောတူညီမှုကိုလည်းလိုအပ်မည်ဖြစ်ပါသည်။

ယင်း၏ လုပ်ပိုင်ခွင့်အာဏာ၊ ကန့်သတ်ချက်များနှင့် လုပ်ငန်းတာဝန်များအပေါ် ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံ ဥပဒေဆိုင်ရာ ပြင်ဆင်မွမ်းမံချက်များနှင့် သက်ဆိုင်သော ပြည်နယ်ဥပဒေပြုလွှတ်တော်တစ်ခု၏သုံး သပ်မှုများရရှိစေရေးအတွက် ပြဋ္ဌာန်းချက်များကိုချမှတ်ရပါမည်။

အက်ဥပဒေ ၂၀၀/၁၉၉၃ ခုနှစ်၊ တောင်အာဖရိက ကြားဖြတ်ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေ ပုဒ်မ ၂၅၁

ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေအားကျင့်သုံးခြင်းသည် တောင်အာဖရိက၏ ပြည်သူများအတွက် ခိုင်မာသော၊သေချာသော ဖွဲ့စည်းတည်ထောင်ခြင်းတစ်ခုကို ဖန်တီးပေးပြီး ပြင်းထန်သောပဋိပက္ခ များ၊ အမုန်းတရား၊ ကြောက်ရွံ့ထိတ်လန့်ခြင်း၊ အပြစ်များနှင့် လက်စားချေမှုများ၏ အမွေအနှစ်များ ဖြင့် ဆိုးဝါးသောလူ့အခွင့်အရေး ချိုးဖောက်မှုများ၊ လူသားချင်း စာနာထောက်ထားသော အခြေခံမူ များအပေါ်ဖောက်ဖျက်ခြင်းများကို ဖြစ်ပေါ်စေခဲ့သည့် အတိတ်ကာလရှိခွဲခြားမှုများနှင့် ပဋိပက္ခများ ကိုကျော်လွန်နိုင်စေရန် ဖန်တီးပေးပါသည်။ ယခုအခါ သဘောပေါက်နားလည်ရန်သာဖြစ်ပြီး လက် စားချေခြင်းအတွက်မဟုတ်သော၊ အမှားကိုမြင်၍ အမှန်ပြင်ခြင်းအတွက်သာဖြစ်ပြီး လက်တုန့်ပြန် ရန်အတွက် မဟုတ်သော၊ အူဘန်တူ သဘောတရားအတွက်သာဖြစ်ပြီး မတရားဖိနှိပ်မှုအတွက် မဟုတ်သော စနစ်အရယင်းကို ကိုင်တွယ်ဖြေရှင်းပါသည်။

တောင်အာဖရိက သမ္မတနိုင်ငံတော်၏ ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေ အခန်း ၁ (ပုဒ်မ ၁-၆) (၁၉၉၆ ခုနှစ် တွင်ပြဋ္ဌာန်းပြီး ၂၀၀၇ ခုနှစ်တွင် ပြင်ဆင်မွမ်းမံထားသည်။)

ပုဒ်မ ၁။ တောင်အာဖရိကသမ္မတနိုင်ငံ

တောင်အာဖရိက သမ္မတနိုင်ငံသည် အောက်ဖော်ပြပါ တန်ဖိုးများအပေါ်တွင် အခြေတည် သော အချုပ်အခြာအာဏာပိုင် ဒီမိုကရက်တစ်နိုင်ငံတစ်ခု ဖြစ်ပါသည်။

- (က)လူသား ဂုဏ်သိက္ခာ၊ တန်းတူညီမျှမှု ရရှိအောင်မြင်နိုင်ခြင်းနှင့် လူ့အခွင့်အရေးနှင့် လွတ် လပ်ခွင့်တို့၏ တိုးတက်မြင့်မားလာမှု
- (ခ) လူမျိုးခွဲခြားဆက်ဆံမှု မပြုရေးနှင့် ကျား/မ ခွဲခြား ဆက်ဆံမှုမပြုရေး
- (ဂ) ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေသည် အထွဋ်အထိပ်ဖြစ်ပြီး တရားဥပဒေစိုးမိုးမှုရှိခြင်း
- (ဃ)တာဝန်ခံခြင်း၊ အလျဉ်းသင့်သလို တုန့်ပြန်နိုင်ခြင်းနှင့် ပွင့်လင်းမှုရှိရန်အတွက် တစ်ကမ္ဘာ လုံးအတိုင်းအတာဖြင့် အရွယ်ရောက်သူတိုင်း မဲပေးပိုင်ခွင့်၊ နိုင်ငံသားမဲပေးသူများ၏ စာရင်း၊ ပုံမှန်ရွေးကောက်ပွဲများနှင့် ပါတီစုံ ဒီမိုကရေစီ အစိုးရစနစ်

ပုဒ်မ ၂။ ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေ၏ အထွဋ်အထိပ်ဖြစ်မှု

ဤဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေသည် နိုင်ငံအတွင်းရှိ ဥပဒေတို့၏ အချုပ်ဖြစ်ပါသည်။ ယင်းနှင့်မ ညီညွတ်သောဥပဒေ သို့မဟုတ် ပြုမူဆောင်ရွက်ချက်ကို တရားမဝင်ဟု သတ်မှတ်ပြီး ယင်းကပြဋ္ဌာန်း ထားသည့် တာဝန်များကိုလည်း လုပ်ဆောင်ရမည်ဖြစ်ပါသည်။

အခန်း ၃။ နိုင်ငံသားဖြစ်ခြင်း

(၁) အများစုမှာ တောင်အာဖရိက နိုင်ငံသားများ ဖြစ်ကြပါသည်။

(၂) နိုင်ငံသားအားလုံးသည်-

(က) နိုင်ငံသားတစ်ဦးဖြစ်ခြင်း၏ အခွင့်အရေးများ၊ အခွင့်ထူးများနှင့် အကျိုးအမြတ်များကို တန်းတူရည်တူခံစားခွင့် ရှိသည်။

(ခ) နိုင်ငံသားတစ်ဦး၏တာဝန်နှင့် ဝတ္တရားများကို တန်းတူရည်တူပါဝင်ထမ်းဆောင်ရမည်။

(၃) နိုင်ငံတော်၏ တရားဥပဒေသည် နိုင်ငံသားအဖြစ်ကို ရရှိပိုင်ဆိုင်ခြင်း၊ ဆုံးရှုံးခြင်းနှင့်ပြန်လည်ရရှိခြင်းတို့အတွက် ဖန်တီးဆောင်ရွက်ပေးရမည်။

ပုဒ်မ ၄။ နိုင်ငံတော်သီချင်း

သမ္မတနိုင်ငံတော်၏ နိုင်ငံတော်သီချင်းကို သမ္မတက ကြေညာချက်ထုတ်ပြန်၍ သတ်မှတ်ဆုံးဖြတ်ပါသည်။

ပုဒ်မ ၅။ နိုင်ငံတော်အလံ

သမ္မတနိုင်ငံတော်၏ နိုင်ငံတော်အလံသည် လုပ်ငန်းစဉ် ၁ တွင် ပုံစံချမှတ်၍ ဖော်ပြထားသည့်အတိုင်း အနက်ရောင်၊ ရွှေရောင်၊ အစိမ်းရောင်၊ အဖြူရောင်၊ အနီရောင်နှင့် အပြာရောင်တို့ဖြစ်ပါသည်။

ပုဒ်မ ၆။ ဘာသာစကားများ

(၁) သမ္မတနိုင်ငံတော်၏ တရားဝင်ဘာသာစကားများမှာ စီပီဒီ၊ ဆီဆိုသို၊ ဆက်ဆွာနာ၊ ဆွာတီ၊ ရှီဗင်ဒါ၊ ဇစ်ဆွန်ဂါ၊ အာဖရိက၊ အင်္ဂလိပ်၊ ဒီဘီလီ၊ ရှိုဇာနှင့် ဇုလုတို့ ဖြစ်ကြပါသည်။

(၂) ကျွန်ုပ်တို့ ပြည်သူများ၏ တိုင်းရင်းသားလူမျိုးစုပေါင်းစုံတို့၏ ဘာသာစကားများ၏အဆင့်အတန်းနှင့် အသုံးပြုမှုတို့သည် သမိုင်းကြောင်းအရ လျော့နည်းလာသည်ကို သိရှိနားလည်သဖြင့် နိုင်ငံတော်သည်အဆိုပါ ဘာသာစကားများ၏အသုံးပြုမှုကို တိုးတက်မြှင့်မားစေရန်နှင့် အခြေအနေကို မြှင့်တင်ရန်လက်တွေ့ဆန်၍ အပြုသဘောဆောင်သော ဆောင်ရွက်ချက်များ လုပ်ဆောင်မည်ဖြစ်သည်။

(၃) နိုင်ငံတော် သို့မဟုတ် ဒေသန္တရအစိုးရများသည် ရုံးသုံးဘာသာစကား တစ်မျိုးတည်းကိုသာ အသုံးပြုခြင်းမရှိပါက အသုံးအနှုန်း၊ လက်တွေ့ကျမှု၊ ကြိုးပမ်းအားထုတ်မှု၊ ဒေသန္တရဆိုင်ရာ အခြေအနေများအပြင် ပြည်သူတစ်ရပ်လုံး သို့မဟုတ် သက်ဆိုင်ရာပြည်နယ်များရှိ လိုအပ်ချက်များနှင့် အခွင့်အရေးများ၏ ဟန်ချက်ညီမှုတို့ကို ထည့်သွင်းစဉ်းစားလျက် နိုင်ငံတော်အစိုးရနှင့် ဒေသန္တရအစိုးရများသည် အစိုးရပိုင်းဆိုင်ရာ ဦးတည်ချက်များအတွက် သက်ဆိုင်ရာရုံးသုံးဘာသာစကားများကိုသာ အသုံးပြုနိုင်ပါသည်။ ဒေသန္တရအုပ်ချုပ်ရေး

အဖွဲ့ကလည်း ဒေသခံများ၏ ဘာသာစကားအသုံးအနှုန်းနှင့် သဘောကျလက်ခံမှုကို ထည့်သွင်း စဉ်းစားရမည် ဖြစ်ပါသည်။

(၄) ဥပဒေပြုလွှတ်တော် သို့မဟုတ် အခြားသော အဖွဲ့အစည်းများအလိုက် နိုင်ငံတော်နှင့် ဒေသန္တရအစိုးရများသည် အဆိုပါအစိုးရများ၏ တရားဝင် ဘာသာစကားများအား အသုံးပြုမှုကို ကြီးကြပ်စောင့်ကြည့်ရမည်။ အခန်းခွဲ (၂) ၏ ပြဋ္ဌာန်းချက်များကို နိမ့်ကျလျော့ပါးစေခြင်းမရှိပဲ တရားဝင်ဘာသာစကားအားလုံးသည် လေးစားမြတ်နိုးမှုကို တန်းတူရရှိပြီး တရားမျှတစွာ သဘောထားခြင်းကိုလည်း ရရှိရမည် ဖြစ်ပါသည်။

(၅) တောင်အာဖရိက တစ်ခွင်လုံး၏ ဘာသာစကား ကြီးကြပ်ရေးအဖွဲ့သည် -

(က) အောက်ပါဘာသာစကားများ၏ တိုးတက်ခြင်းနှင့် အသုံးပြုခြင်းတို့အတွက် အနေအထားများကိုမြှင့်တင် ပေးရမည်။

(၁) တရားဝင် ဘာသာစကား အားလုံး

(၂) ခွဲခြား၊ နာမ၊ ဆမ် ဘာသာစကားများနှင့်

(၃) လက် သင်္ကေတ ဘာသာစကား

(ခ) ဂျာမန်၊ ဂရိ၊ ဂူဂျာရာတီ၊ ဟင်ဒီ၊ ပေါ်တူဂီ၊ တမီလ်၊ တီလူဂူ၊ အူရဒူ တို့အပြင် တောင်အာဖရိကရှိလူ့အဖွဲ့အစည်းက အများအားဖြင့် အသုံးပြုနေကြသည့် အခြားသောဘာသာစကားများ၊ အာရဘီ၊ ဟီဘရူး၊ သက္ကတနှင့် ဘာသာရေးအတွက် ရည်ရွယ်၍ အသုံးပြုသော ဘာသာစကားများအပါအဝင် အားလုံးသောဘာသာစကားများကို မြှင့်တင်ပေးပြီး လေးစားမြတ်နိုးကြရပေမည်။

တူရကီ သမ္မတနိုင်ငံတော်၏ ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေ ၊ ပုဒ်မ ၅ (၁၉၈၂ခုနှစ် တွင် ပြဋ္ဌာန်း၍ ၂၀၀၇ခုနှစ် တွင် ပြင်ဆင်မွမ်းမံပြီး)

နိုင်ငံတော်၏ အဓိကရည်ရွယ်ချက်များနှင့် တာဝန်များ

နိုင်ငံတော်၏ အဓိကရည်ရွယ်ချက်များနှင့် တာဝန်များမှာ တူရကီနိုင်ငံတော်၏ လွတ်လပ်ရေးနှင့်တည်တံ့ခိုင်မြဲမှုကို ကာကွယ်ရန်၊ နိုင်ငံတော်အားခွဲခြမ်း၍ မရနိုင်မှု၊ သမ္မတစနစ်နှင့် ဒီမိုကရေစီစနစ်၊ တိုင်းသူပြည်သားတိုင်းနှင့် လူ့အဖွဲ့အစည်းကြီး၏ လူမှုဖူလုံရေး၊ ငြိမ်းချမ်းရေးနှင့် ပျော်ရွှင်မှုတို့အတွက်ကြိုးပမ်းရန်၊ တရားဥပဒေက ထိန်းချုပ်ထားသည့် တရားမျှတမှုနှင့် လူမှုဘဝအနေအထားဆိုင်ရာအခြေခံမူများနှင့် ညီညွတ်ခြင်းမရှိပဲ ပြည်သူတစ်ဦးချင်းစီ၏ အခြေခံအခွင့်အရေးများနှင့် လွတ်လပ်မှုကိုကန့်သတ်ထားသည့် နိုင်ငံရေး၊ လူမှုရေးနှင့် စီးပွားရေးအတားအဆီးများကို ဖယ်ရှားရန်အတွက် အားထုတ်ကြိုးပမ်းဆောင်ရွက်ရန်၊ ပြည်သူတစ်ဦးချင်းစီ၏ ရုပ်ပိုင်းဆိုင်ရာနှင့် စိတ်ပိုင်းဆိုင်ရာရပ်တည်ရှင်သန်မှု ဖွံ့ဖြိုးတိုးတက်ရေးအတွက် လိုအပ်သောအနေအထားကို ဖန်တီးရန်တို့ ဖြစ်ပါသည်။

အိန္ဒိယ သမ္မတနိုင်ငံတော်၏ ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေ ၊ ပုဒ်မ ၃၇ (၁၉၅၀ ခုနှစ်တွင် ပြဋ္ဌာန်း၍ ၁၉၉၅ ခုနှစ်တွင် ပြင်ဆင်မွမ်းမံပြီး)

အပိုင်း ၄ နိုင်ငံတော်မူဝါဒ၏ လိုက်နာကျင့်သုံးရမည့် အခြေခံမူများ

ဤအပိုင်းတွင်ပါဝင်သောပြဋ္ဌာန်းချက်များကို မည်သည့်တရားရုံးကမျှ အတည်ပြု၍အာဏာ တည်စေခြင်းရှိမည် မဟုတ်သော်လည်း ချမှတ်ထားသော ယင်း၏အခြေခံမူများသည် နိုင်ငံတော် အုပ်ချုပ်ရေးတွင် အဓိကကျသည့်အပြင် ဥပဒေရေးဆွဲရာ၌ အဆိုပါအခြေခံမူများကိုအသုံးပြုရန်သည် နိုင်ငံတော်၏တာဝန်သာ ဖြစ်ပါသည်။

အိန္ဒိယ သမ္မတနိုင်ငံတော်၏ ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေ ပုဒ်မ ၄၅ (၁၉၅၀ ခုနှစ်တွင် ပြဋ္ဌာန်း၍ ၁၉၉၅ ခုနှစ်တွင် ပြင်ဆင်မွမ်းမံထားသည်။)

ကလေးများအတွက် အခမဲ့ မသင်မနေရ ပညာရေးအတွက် ပြဋ္ဌာန်းချက်

ဤဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေရေးဆွဲခြင်း၏ ကနဦးအစနစ်မှ ၁၀ နှစ်အတွင်း နိုင်ငံတော်သည် ကလေးများအားလုံးအတွက် အခမဲ့ မသင်မနေရ ပညာရေးစနစ်ကို ယင်းတို့ အသက် ၁၄ နှစ်ရောက် သည့်တိုင်အောင်ဖြည့်ဆည်းပေးရန် ကြိုးပမ်းအားထုတ်ရမည်။

(ဤပြဋ္ဌာန်းချက်သည် ထိုစဉ်ကတည်းက ပြင်ဆင်မွမ်းမံထားပါသည်။)

ရုရှား ဖက်ဒရယ် အစိုးရ၏ ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေ၊ ပုဒ်မ ၃ (၁၉၉၃ ခုနှစ်)

- (၁) ရုရှား ဗဟိုအစိုးရအတွင်း နေထိုင်လျက်ရှိသော နိုင်ငံသားပေါင်းစုံတို့သည် နိုင်ငံတော်၏ အချုပ်အခြာအာဏာနှင့် လုပ်ပိုင်ခွင့်အာဏာတို့၏ အရင်းအမြစ်ဖြစ်ပါသည်။
- (၂) ရုရှား ဗဟိုအစိုးရအဖွဲ့၏အာဏာပိုင်များသည် ယင်းတို့၏ လုပ်ပိုင်ခွင့်အာဏာကို နိုင်ငံတော် အာဏာရှိသောဌာနများနှင့် ဒေသန္တရကိုယ်ပိုင်အုပ်ချုပ်ခွင့်ရအစိုးရများဖြင့် တိုက်ရိုက်ကျင့်သုံး ပါသည်။
- (၃) ပြည်လုံးကျွတ် ဆန္ဒခံယူပွဲနှင့် လွတ်လပ်သောရွေးကောက်ပွဲများသည် ပြည်သူများ၏ စိုးမိုး နိုင်သောလုပ်ပိုင်ခွင့်အာဏာကို ရှင်းလင်းပြတ်သားစွာသရုပ်ဖော်ပြနေခြင်းပင်ဖြစ်ပါသည်။
- (၄) ရုရှားနိုင်ငံ ဗဟိုအစိုးရအဖွဲ့တွင် လုပ်ပိုင်ခွင့်အာဏာကို မည်သူတစ်ဦးတစ်ယောက်ကမှ ပိုင် စိုးပိုင်းနင်းပြုမှုခြင်း မရှိရပါ။

အရှေ့တီမော ဒီမိုကရက်တစ် သမ္မတနိုင်ငံတော်၏ ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေ၊ ပုဒ်မ ၇ (၂၀၀၂ခုနှစ်) *

ပုဒ်မ ၇ တစ်ပြည်လုံး အတိုင်းအတာအရ မဲပေးပိုင်ခွင့်နှင့် ပါတီစုံ အစိုးရစနစ်

- ၁။ ပြည်သူများအနေဖြင့် တစ်ပြည်လုံးအတိုင်းအတာဖြစ်သော၊ လွတ်လပ်သော၊ ညီမျှသော၊ ရှင်းလင်းပြတ်သားသော၊ လျှို့ဝှက်စွာပေးရသောနှင့် အချိန်ကာလအလိုက် မဲပေးပိုင်ခွင့်ရှိ

ပြီး ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေများအတွင်းချမှတ်ထားသော အခြားပုံစံများအရ နိုင်ငံရေးအရ လုပ်ပိုင်ခွင့် အာဏာကို ကျင့်သုံးနိုင်ပါသည်။

၂။ နိုင်ငံတော်အနေဖြင့် ပြည်သူလူထု သဘောထားများကို စုပေါင်းထားသော ထုတ်ဖော်ချက် များနှင့်တိုင်းပြည်အတွင်းရှိ အုပ်ချုပ်ရေးစနစ်၌ နိုင်ငံသားများ၏ ဒီမိုကရေစီစနစ်အရ ပါဝင် ဆောင်ရွက်မှုများအတွက်နိုင်ငံရေးပါတီများ၏ ပါဝင်အထောက်အကူပြုမှုကို တန်ဖိုးထား ပါသည်။

* <<http://www.constitutionnet.org>> ဝက်ဘ်ဆိုဒ်မှ ပြန်လည်ပုံနှိပ်ဖော်ပြထားခြင်းဖြစ်သည်။

ရဝမ်ဒါ သမ္မတနိုင်ငံတော်၏ ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေ နိဒါန်း ပုဒ်မ ၂၀၀ (၂၀၀၃ ခုနှစ်)*

ပုဒ်မ ၂၀၀

ဤဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေနှင့် ဆန့်ကျင်နေသော မည်သည့်အခြေခံမူမဆို တရားမဝင်၊ ဥပဒေနှင့် မကိုက်ညီဟု သတ်မှတ်ပါသည်။

နိဒါန်း

သို့ဖြစ်ရာ ပြည်လုံးကျွတ် ဆန္ဒခံယူပွဲမှရရှိလာသော ဤဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေကို ရဝမ်ဒါ သမ္မတနိုင်ငံတော်၏ ဥပဒေအချုပ်အဖြစ် ကျင့်သုံးပါသည်။

* <<http://www.mhc.gov.rw>> ဝက်ဘ်ဆိုဒ်မှ ပြန်လည်ပုံနှိပ်ဖော်ပြထားခြင်းဖြစ်သည်။

ထိုင်းနိုင်ငံတော်၏ ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေ ၊ ပုဒ်မ (၆)၊ ၁၉၉၇ ခုနှစ်

ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေသည် နိုင်ငံတော်၏ အမြင့်ဆုံးဥပဒေ အချုပ်ပင်ဖြစ်ပါသည်။ မည် သည့်ဥပဒေတွင်မဆို ဤဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေနှင့် ဆန့်ကျင်နေသော သို့မဟုတ် မညီညွတ်သော ပြဋ္ဌာန်းချက်များ၊ စည်းမျဉ်းစည်းကမ်းများကို အတည်ပြုခြင်း မရှိပါ။

ဘရာဇီး ဗဟိုအစိုးရ သမ္မတနိုင်ငံတော်၏ ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေ၊ ပုဒ်မ ၆၀ (၁၉၈၈ တွင် ပြဋ္ဌာန်း၍ ၁၉၉၃ ခုနှစ်တွင် ပြန်လည်ပြင်ဆင်ထားသည်)

ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေ၏ ပြင်ဆင်မွမ်းမံမှု

(၀) ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေကို အောက်ပါတို့မှတင်ပြလာသော အဆိုပြုချက်များဖြင့် ပြင်ဆင် မွမ်းမံနိုင်ပါသည်။

(က) အောက်လွှတ်တော် သို့မဟုတ် အထက်လွှတ်တော်မှ ကိုယ်စားလှယ်များ၏ အနည်းဆုံး သုံးပုံတစ်ပုံ

(ခ) သမ္မတနိုင်ငံတော်၏ သမ္မတ

(ဂ) ကိုယ်စားလှယ်အများစုတို့က သာမန်အများစုဆန္ဒမဲပေးသည့် ဗဟိုအစိုးရ၏ အစိတ် အပိုင်းများဖြစ်သည့် ဥပဒေပြုလွှတ်တော် ညီလာခံများ၏ ထက်ဝက်ကျော်ပမာဏ

- (၁) ဗဟိုအစိုးရ၏ ကြားဝင်ခြင်း၊ ခံစစ်ဆင်နေရခြင်း၊ သို့မဟုတ် ဝိုင်းထားခံရခြင်းများ ဖြစ်ပေါ်နေသောကာလတွင် ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေကို ပြင်ဆင်မွမ်းမံခြင်းပြုမည်မဟုတ်ပါ။
- (၂) လွှတ်တော်၏ အစိတ်အပိုင်းတိုင်းတွင် ဤအဆိုပြုချက်ကို နှစ်ကြိမ်တိုင်တိုင် ဆွေးနွေးပြီး မဲပေး၍ယင်းသည် အကြိမ်တိုင်းတွင် သက်ဆိုင်ရာကိုယ်စားလှယ်များ၏ မဲဆန္ဒပေါင်း ငါးပုံသုံးပုံကို ရရှိပါကစည်းစားချင့်ချိန်၍ အတည်ပြုပါသည်။
- (၃) ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေ၏ပြင်ဆင်မွမ်းမံခြင်းကိုအောက်လွှတ်တော်နှင့်အထက်လွှတ်တော်တို့ရှိဘုတ်အဖွဲ့က သင့်လျော်သောအမှတ်စဉ်များဖြင့် ဥပဒေပြုပါသည်။
- (၄) ရုပ်သိမ်းရန် ရည်ရွယ်ထားသော ပြုပြင်ပြောင်းလဲရေး အဆိုပြုချက်နှင့် စပ်လျဉ်း၍ ခိုင်မာသော ဆုံးဖြတ်အတည်ပြုချက်ကို ဆွေးနွေးခြင်းမရှိပါ။
- (က) နိုင်ငံတော်၏ ဗဟိုအစိုးရစနစ်။
- (ခ) တိကျပြတ်သားသော၊ လျှို့ဝှက်စွာပေးရသော၊ တစ်ပြည်လုံး အတိုင်းအတာအရဖြစ်သော၊ အခါအားလျော်သည့် ဆန္ဒမဲပေးခြင်း
- (ဂ) အစိုးရ၏ ဌာနများခွဲခြားခြင်း
- (ဃ) လူတစ်ဦးတစ်ယောက်ခြင်း၏ အခွင့်အရေးများနှင့် အာမခံချက်များ
- (၅) ပယ်ချခြင်းခံရသော သို့မဟုတ် ထိခိုက်စေသည်ဟု ယူဆခြင်းခံရသော ပြုပြင်မွမ်းမံရေး အဆိုပြုချက်ကို တူညီသောဥပဒေပြုကာလတစ်ခုအတွင်း ထပ်မံအဆိုပြု၍ မရပါ။

ဂျာမနီနိုင်ငံ ဗဟိုအစိုးရ သမ္မတနိုင်ငံတော်၏ အခြေခံဥပဒေ၊ ပုဒ်မ ၇၉၊ (၁၉၄၉ ခုနှစ်တွင် ပြဋ္ဌာန်း၍ ၂၀၀၆ ခုနှစ်တွင် ပြင်ဆင်မွမ်းမံပြီး)

အခြေခံဥပဒေအား ပြင်ဆင်မွမ်းမံချက်

- (၁) ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေကို ပြင်ဆင်မွမ်းမံရာတွင် ဖော်ပြထားသည့်အကြောင်းအရာကို အတိအကျပြင်ဆင် မွမ်းမံခြင်း သို့မဟုတ် ဖြည့်စွက်ခြင်းပြုနိုင်သည့် လွှတ်တော်က အတည်ပြုထားသည့်ဥပဒေများအတိုင်းသာ ပြင်ဆင်နိုင်ပါသည်။ နိုင်ငံတကာ သဘောတူညီမှုများနှင့်အညီ ငြိမ်းချမ်းရေးတည်ဆောက်ရေး၊ ယင်းအတွက် ပြင်ဆင်မှုများပြုလုပ်ရေး သို့မဟုတ် သိမ်းပိုက်အုပ်ချုပ်သည့်အစိုးရစနစ်ကို ရုပ်သိမ်းရေး၊ သို့မဟုတ် ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေပါ ပြဋ္ဌာန်းချက်များကို ရှင်းလင်းရန်ရည်ရွယ်ချက်အတွက် လုံလောက်မျှတမှုရှိသော ဗဟိုအစိုးရ သမ္မတနိုင်ငံကို ကာကွယ်ရေးတို့အတွက်ရည်ရွယ်ထားသော အရေးကိစ္စများအပေါ် သုံးသပ်အဖြေထုတ်ခြင်းအား ဟန့်တားပိတ်ပင်ခြင်းမရှိသကဲ့သို့အဆိုပါ သဘောတူညီချက်များသည်လည်း ဤဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေ၏ အကြောင်းအရာများအား ပြင်ဆင်မွမ်းမံခြင်းကို သက်ရောက်မှုရှိစေရာ၌ အကျိုးဝင်ခြင်းမရှိပါ။
- (၂) အဆိုပါ လွှတ်တော်က အတည်ပြုသည့် ဥပဒေများသည် အောက်လွှတ်တော်ကိုယ်စားလှယ်များ (ဘန်ဒီစတက်) မှ သုံးပုံနှစ်ပုံ၏ သဘောတူညီမှုနှင့် အထက်လွှတ်တော် (ဘန်ဒီစရက်) မှ သုံးပုံနှစ်ပုံ၏ မဲဆန္ဒကိုရရှိရန် လိုအပ်ပါသည်။

(၃) ပုဒ်မ ၁ မှ ၂၀ အတွင်း ဖော်ပြထားသည့် ဗဟိုအစိုးရအား ပြည်နယ်များ (လန်ဒါ) အဖြစ် ခွဲခြားခြင်း၊ ဥပဒေပြုရာ၌ သို့မဟုတ် အခြေခံမူများချမှတ်ရာ၌ ပြည်နယ်များ (လန်ဒါ) ၏ အခြေခံမူများတွင် ပါဝင်ဆောင်ရွက်ခြင်းကို သက်ရောက်စေသည့် ဤဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံ ဥပဒေ၏ ပြင်ဆင်မွမ်းမံမှုများသည် လက်ခံနိုင်ဖွယ်မရှိပါ။

ဘော့စနီးယားနှင့် ဟာဇီဂိုဗီးနား၏ ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေ၊ အပိုဒ် V (၁၉၉၅ ခုနှစ်)

ဘော့စနီးယားနှင့် ဟာဇီဂိုဗီးနား၏ သမ္မတစနစ်တွင်ကိုယ်စားလှယ် ၃ ဦး ပါဝင်ပါသည်။ ယင်းတို့မှာဗဟိုအစိုးရ၏ နယ်မြေအတွင်း တိုက်ရိုက် ရွေးကောက်တင်မြှောက်ထားသော ဘော့စနီး ရှားမှ တစ်ဦး၊ ခရိုအေးရှားမှ တစ်ဦးအပြင် ဆာ့ပ်ဆကာ သမ္မတနိုင်ငံအတွင်း တိုက်ရိုက်ရွေးချယ် တင်မြှောက်သည့်ဆားဘီးယားမှတစ်ဦးတို့ ဖြစ်ကြပါသည်။

ပါကစ္စတန် ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေ၏ ပုဒ်မ ၅၁ (၁၉၇၃ ခုနှစ် တွင်ပြဋ္ဌာန်း၍ ၂၀၀၄ တွင် ပြင်ဆင် မွမ်းမံထားသည်။)

၅၁။ အမျိုးသား ညီလာခံ

- (၁) အမျိုးသားညီလာခံတွင် အမျိုးသမီးများနှင့် မွတ်စလင် မဟုတ်သူများအတွက် သီးသန့် ထားသောနေရာများအပါအဝင် ကိုယ်စားလှယ်လောင်းများအတွက် သုံးရာလေးဆယ့်နှစ် နေရာရှိပါသည်။
- (၂) ပြည်သူတစ်ဦးသည် အောက်ပါအခြေအနေများနှင့် ပြည့်စုံပါက မဲပေးပိုင်ခွင့် ရှိပါသည်။
 - (က) ပါကစ္စတန် နိုင်ငံသား ဖြစ်ရမည်။
 - (ခ) အသက် ၁၈ နှစ်နှင့် အထက် ဖြစ်ရမည်။
 - (ဂ) ယင်း၏အမည်သည် မဲဆန္ဒရှင်စာရင်းတွင် ပါဝင်ရမည်။
 - (ဃ) ယင်းသည် အခွင့်အာဏာရှိသော တရားရုံးတစ်ခုခုက စိတ်ပိုင်းဆိုင်ရာ ချို့ယွင်းမှုရှိ ကြောင်း သတ်မှတ်ထားသောသူ မဖြစ်စေရ။
- (၃) အပိုဒ် ၄ တွင် တင်ပြထားသည့်အတိုင်းမှလွဲ၍ အပိုဒ် ၁ တွင် ရည်ညွှန်းထားသောအမျိုးသား ညီလာခံအတွင်းရှိ နေရာများကို ပြည်နယ်အသီးသီး၊ ဗဟိုအစိုးရစနစ်အရ အုပ်ချုပ်ထား သောလူမျိုးစု နယ်ပယ်များနှင့် ဗဟိုအစိုးရ၏ မြို့တော်သို့ အောက်ဖော်ပြပါအတိုင်း ခွဲဝေ ချထားပါသည်။

	အထွေထွေနေရာများ	အမျိုးသမီး	စုစုပေါင်း
ဘာလိုကစွတန်	၁၄	၃	၁၇
ကီဘာ ပျံခံထွန်ခါဝါ	၃၅	၈	၄၃
ပန်ဂျတ်ဘ်	၁၄၈	၃၅	၁၈၃
ဆင်းဒ်	၆၁	၁၄	၇၅
ဗဟိုအစိုးရ အုပ်ချုပ်သည့် လူမျိုးစုများ၏ ဒေသများ	၁၂	-	၁၂
ဗဟိုအစိုးရ၏ မြို့တော်	၂	-	၂
စုစုပေါင်း	၂၇၂	၆၀	၃၃၂

(၄) အပိုဒ် (၃) တွင် ညွှန်းဆိုထားသည့် ကိုယ်စားလှယ်နေရာ အရေအတွက်အပြင် အမျိုးသား ညီလာခံအတွင်းမွတ်စလင်မဟုတ်သူများအတွက် ၁၀ နေရာစာကိုသီးသန့်ဖယ်ထားပါသည်။

(၅) အမျိုးသားညီလာခံအတွင်း နေရာများအား ပြည်နယ်အသီးသီး၊ ဗဟိုအစိုးရ၏ အုပ်ချုပ်မှု အောက်တွင်ရှိသော လူမျိုးစုဒေသများနှင့် ဗဟိုအစိုးရ၏မြို့တော်များအတွက်လည်း တရား ဝင်ကြေညာချက် ထုတ်ပြန်ထားသော နောက်ဆုံးအကြိမ် စစ်တမ်းကောက်ယူချက်အရ လူဦးရေကို အခြေခံ၍ခွဲဝေချပေးပါသည်။

(၆) အမျိုးသား ညီလာခံအား ရွေးကောက်တင်မြှောက်ရန် ရည်ရွယ်ချက်အတွက် -

(က)အထွေထွေအတွက် မဲဆန္ဒနယ်သည် တစ်ဦးတည်းသောမဲဆန္ဒနယ်ကိုယ်စားလှယ်ဖြစ် ပြီး အဆိုပါနေရာများကို ရရှိမည့်ကိုယ်စားလှယ်များကို တိုက်ရိုက်ဖြစ်သော၊ လွတ်လပ် သောမဲဆန္ဒများကို ဥပဒေနှင့် ညီညွတ်စွာပေးခြင်းဖြင့် ရွေးကောက်တင်မြှောက်ပါသည်။

(ခ) အပိုဒ် (၃) အရ သက်ဆိုင်ရာ ပြည်နယ်များကို ခွဲဝေသတ်မှတ်ပေးမည့် အမျိုးသမီးများ အတွက်သီးသန့် ဖယ်ထားသော နေရာအားလုံးအတွက် ပြည်နယ်တိုင်းသည် တစ်ခု တည်းသော မဲဆန္ဒနယ်များဖြစ်ကြပါသည်။

(ဂ) မွတ်စလင် မဟုတ်သူများအတွက် သီးသန့်ဖယ်ထားသော နေရာအားလုံးအတွက် မဲဆန္ဒနယ်သည် တစ်နိုင်ငံလုံးကို အကျုံးဝင်ပါသည်။

(ဃ)အမျိုးသားညီလာခံတွင် ပါဝင်မည့်ပြည်နယ်ရှိနိုင်ငံရေးပါတီတစ်ခုစီကရရှိရန် သေချာ သည့်အထွေထွေ စုစုပေါင်းကိုအခြေခံ၍ နိုင်ငံရေးပါတီများ၏ ကိုယ်စားလှယ်များ စာရင်းမှ အချိုးကျကိုယ်စားပြုစနစ်အရ ဥပဒေအပိုဒ် ၃ နှင့်အညီ ပြည်နယ်တစ်ခုသို့ ခွဲဝေသတ်မှတ်ပေးသည့် အမျိုးသမီးများအတွက်သီးသန့်လျာထားသော ကိုယ်စားလှယ် နေရာများကို ရွေးကောက်တင်မြှောက်ပါသည်။

ဤဥပဒေအပိုဒ်ခွဲ၏ ရည်ရွယ်ချက်အရ နိုင်ငံရေးပါတီတစ်ခုက အနိုင်ရရှိသည့် အထွေ ထွေနေရာအရေအတွက် စုစုပေါင်းတွင်ရွေးကောက်ခံကိုယ်စားလှယ်များ သို့မဟုတ် ရွေးကောက်ခံကိုယ်စားလှယ်များ၏အမည်များကို တရားဝင်အစိုးရပြန်တမ်းတွင် ထုတ်

ပြန်ကြေငြာပြီး ၃ ရက်အတွင်း နိုင်ငံရေးပါတီသို့ မှန်မှန်ကန်ကန်ဝင်ရောက်သည့် ကိုယ်စားလှယ်များ ပါဝင်ပါသည်။ ၃ ရက်အတွင်း နိုင်ငံရေးပါတီသို့ မှန်မှန်ကန်ကန် ဝင်ရောက်သည့် ကိုယ်စားလှယ်များ ပါဝင်ပါသည်။

(င) မွတ်စလင် မဟုတ်သူများအတွက် ဖယ်ထားသော ကိုယ်စားလှယ်နေရာများကိုအမျိုးသားညီလာခံတွင် နိုင်ငံရေးပါတီအသီးသီးက အနိုင်ရရှိသော ယေဘုယျကိုယ်စားလှယ်နေရာ၏စုစုပေါင်း အရေအတွက်ကိုအခြေခံ၍ ဥပဒေအရ နိုင်ငံရေးပါတီများ၏ ကိုယ်စားလှယ်စာရင်းအပေါ်အချိုးကျကိုယ်စားပြုစနစ်ဖြင့် ရွေးကောက်တင်မြှောက်ပါသည်။

ဤဥပဒေအပိုဒ်၏ ရည်ရွယ်ချက်အရ နိုင်ငံရေးပါတီတစ်ခုကအနိုင်ရရှိသည့် ယေဘုယျနေရာအရေအတွက်စုစုပေါင်းတွင် လွတ်လပ်သော ရွေးကောက်ခံကိုယ်စားလှယ်များသို့မဟုတ် ရွေးကောက်ခံကိုယ်စားလှယ်များ၏ အမည်များကို တရားဝင်အစိုးရပြန်တမ်းတွင် ထုတ်ပြန်ကြေငြာပြီး ၃ ရက်အတွင်း နိုင်ငံရေးပါတီသို့ မှန်မှန်ကန်ကန်ဝင်ရောက်သည့် ကိုယ်စားလှယ်များ ပါဝင်ပါသည်။

*-<<http://www.pakistani.org>> ဝက်ဘ်ဆိုဒ်မှ ပြန်လည်ပုံနှိပ်ဖော်ပြထားခြင်းဖြစ်သည်။

အီရတ် သမ္မတနိုင်ငံ ၏ အမြဲတမ်း ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေ ၊ ပုဒ်မ ၁၂၅ (၂၀၀၅ခုနှစ်) *

ဤဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေသည် တာကိုမန်၊ ချာလ်ဒင်းစ်၊ အစစ်ရီယမ်နှင့် အခြားမဲဆန္ဒရှင်ပြည်သူများအပါအဝင် နိုင်ငံသားပေါင်းစုံတို့၏ အုပ်ချုပ်ရေး၊ နိုင်ငံရေး၊ ယဉ်ကျေးမှုနှင့် ပညာရေးဆိုင်ရာအခွင့်အရေးများကိုအာမခံနိုင်ပြီး ယင်းကို ဥပဒေကြီးကြပ်ထားပါသည်။

*-<<http://aceproject.org>> ဟူသည့် ဝက်ဘ်ဆိုဒ်တွင်လည်း ပြန်လည် ဖော်ပြထားပါသည်။

ဆွစ်ဇာလန် အကျိုးတူပူးပေါင်းရေး အဖွဲ့အစည်း၏ ဗဟိုအစိုးရ ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေ၊ ပုဒ်မ ၈ (၁၉၉၉ ခုနှစ်၊၂၀၁၀ ခုနှစ်တွင် ပြင်ဆင်မွမ်းမံထားသည်။)

တန်းတူညီမျှရေး

(၁) လူသားအားလုံးသည် ဥပဒေ၏ ရှေ့မှောက်၌ တန်းတူရည်တူ ရှိရမည်။

(၂) မည်သူတစ်ဦးတစ်ယောက်ကိုမှ ယင်း၏ ဇာတိ၊ လူမျိုး၊ ကျား/မ၊ အသက်အရွယ်၊ ဘာသာစကား၊လူမှုရေး အနေအထား၊ ဘဝနေထိုင်ရေး၊ အတွေးအမြင်၊ သို့မဟုတ် နိုင်ငံရေး ခံယူချက်များအပြင်ရပ်ပိုင်းဆိုင်ရာ သို့မဟုတ် စိတ်ပိုင်းဆိုင်ရာ ချို့ယွင်းချက်များကြောင့် ခွဲခြားဆက်ဆံမှုပြုခြင်း မရှိစေရ။

(၃) အမျိုးသားများနှင့် အမျိုးသမီးများတွင် တူညီသောအခွင့်အရေးများ ရှိပါသည်။ ဥပဒေက အထူးသဖြင့်မိသားစုအတွင်း၊ ပညာသင်ယူနေစဉ်အတွင်းနှင့် လုပ်ငန်းခွင်အတွင်း တရားဥပဒေဆိုင်ရာနှင့် တရားမျှတ မှန်ကန်မှုဆိုင်ရာ တန်းတူညီမျှရေးအတွက် ဖော်ပြထားပါသည်။ အမျိုးသားများနှင့်အမျိုးသမီးများသည် တူညီသောလုပ်ငန်းခွင် သတ်မှတ်ချက်များအတွက် တူညီသောလစာကို ခံစားနိုင်မည့် အခွင့်အရေးရှိပါသည်။

(၄) ဥပဒေသည် ချို့ယွင်းအားနည်းချက်ရှိသူများ၏ အခွင့်မသာမှုများကိုဖယ်ရှားရန် ဆောင်ရွက်ချက်များအတွက်လည်း ပြဋ္ဌာန်းထားပါသည်။

ပါရာဇွေး ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေ ၊ ပုဒ်မ ၄၈ (၁၉၉၂ ခုနှစ်)

အမျိုးသားနှင့် အမျိုးသမီးများအတွက် တန်းတူညီမျှသော အခွင့်အရေးများ

အမျိုးသားနှင့် အမျိုးသမီးများတွင် ပြည်သူ့ရေးရာ၊ နိုင်ငံရေး၊ လူမှုရေးနှင့် ယဉ်ကျေးမှုဆိုင်ရာ တူညီသောအခွင့်အရေးများ ရှိကြပါသည်။ နိုင်ငံတော်အနေဖြင့် ယင်းအား အကောင်အထည်ဖော်ဆောင်ရာတွင်ပိတ်ဆို့ဟန့်တား လျော့ပါးစေသည့် အတားအဆီးများကိုဖယ်ရှားခြင်း၊ နိုင်ငံတော်ရေးရာများ၏ ကဏ္ဍတိုင်းတွင် အမျိုးသမီးများ၏ ပါဝင်ဆောင်ရွက်မှုများကိုမြှင့်တင်ခြင်းဖြင့် တန်းတူညီမျှဖြစ်ရေးကိုအမှန်တကယ် အကောင်အထည်ပေါ်စေပြီး ထိရောက်မှုရှိစေရန် လုံလောက်မျှတသော ဆောင်ရွက်ချက်များကို ဖန်တီးပေးပါသည်။

နီပေါ ဗဟိုအစိုးရ ဒီမိုကရက်တစ် သမ္မတနိုင်ငံတော်၏ ကြားဖြတ် ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေ ပုဒ်မ ၆၃ (၂၀၆၃)၊ ၂၀၀၇ ခုနှစ် *

တိုင်းပြုပြည်ပြုလွှတ်တော်ကို ဖွဲ့စည်းတည်ထောင်ခြင်း

- (၁) ဤ ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေ၏ ပြဋ္ဌာန်းချက်များကို အကျိုးသက်ရောက်နိုင်သော၊ နီပေါနိုင်ငံသားများကိုယ်တိုင် ပူးပေါင်းပါဝင်သော ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံအသစ်တစ်ခုကို ပုံစံချမှတ်ရန် တိုင်းပြုပြည်ပြုလွှတ်တော်ကို ဖွဲ့စည်းတည်ထောင်ထားပါသည်။
- (၂) ဤဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေကို စတင်ပြီးနောက် နီပေါအစိုးရက သတ်မှတ်ထားသည့်နေ့ရက်တွင် တိုင်းပြုပြည်ပြုလွှတ်တော်၏ ရွေးကောက်ပွဲကို ပြုလုပ်ပါသည်။
- (၃) အောက်ဖော်ပြပါ ဥပဒေအရ မဲဆန္ဒရှင်ညီလာခံတွင်ကိုယ်စားလှယ် လေးရာနှစ်ဆယ့်ငါးဦး ပါဝင်မည်ဖြစ်ပြီး၊ ကိုယ်စားလှယ် လေးရာကိုးဦးကို ရောနှောပေါင်းစပ်ထားသည့် ရွေးကောက်ပွဲစနစ်အရ ရွေးကောက်တင်မြှောက်၍ ကျန် ၁၆ ဦးကို အဆိုပြုခန့်ထားပါသည်။
- (က) ဤဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေကို မစတင်မီ စိုးမိုးသောဥပဒေနှင့်အညီ တည်ရှိနေသော ရွေးကောက်ပွဲမဲဆန္ဒနယ်တစ်ခုချင်းစီမှ မဲအများဆုံးလူအနိုင်ရသောစနစ်ကို အခြေခံ၍ ရွေးချယ်ထားသော ကိုယ်စားလှယ်များမှ နှစ်ရာငါးဦးကို ရွေးကောက်တင်မြှောက်ပါသည်။
- (ခ) နှစ်ရာလေးဦးကိုမူ နိုင်ငံတစ်ခုလုံးကို မဲဆန္ဒနယ်တစ်ခုတည်းအဖြစ် ယူဆလျက်နိုင်ငံရေး ပါတီများအားပေးမည့် ဆန္ဒမဲများကိုအခြေခံ၍ အချိုးကျရွေးကောက်ပွဲစနစ်အရရွေးကောက်တင်မြှောက်ပါသည်။
- (ဂ) ကိုယ်စားလှယ် ၁၆ ဦးကို အများသဘာဝဆန္ဒကို အခြေခံလျက် နိုင်ငံတော်ကဏ္ဍ၏ အရေးပါသော ပုဂ္ဂိုလ်များမှရွေးချယ်ပြီး ကြားဖြတ်အစိုးရအဖွဲ့များက အဆိုပြုသတ်မှတ်ပါသည်။

- (၄) အထက်ဖော်ပြပါ အပိုဒ် ၃ ၏ အပိုဒ်ငယ် (က) အရ နိုင်ငံရေးပါတီများမှ ကိုယ်စားလှယ်များ ကိုရွေးချယ်ရာတွင် သင့်လျော်ပြည့်စုံမှုရှိစေရန် အခြေခံမူများကိုလည်း ထည့်သွင်းစဉ်းစား မည်ဖြစ်ပြီးအထက်ဖော်ပြပါ အပိုဒ်ငယ် (ခ) အတိုင်းကိုယ်စားလှယ်များကို စာရင်းပြုစုရာ တွင် နိုင်ငံရေးပါတီများအနေဖြင့်အမျိုးသမီးများ၊ အတိတ်ကဖိနှိပ်ခြင်းခံရသော လူမျိုးစုများ နှင့် တိုင်းရင်းသားလူမျိုးစုများဖြစ်သည့် ဒါလစ်မျိုးနွယ်များ၊ မက်ဒဟီဆီနှင့် အခြားလူမျိုး များ၏ အချိုးကျပါဝင်ကိုယ်စားပြုခြင်းကို ဥပဒေတွင်ဖော်ပြထားချက်များနှင့်အညီ သေချာ စေရမည်။ အမျိုးသမီးများနှင့်စပ်လျဉ်း၍ ဤပုဒ်မတွင် မည်သို့ပင်ပါဝင်စေကာမူ အပိုဒ် (၃) ၏ အပိုဒ်ငယ် (ခ) အရ အချိုးကျပါဝင်ကိုယ်စားပြုခြင်းအား အပိုဒ် (၃)၏ အပိုဒ်ငယ် (က) အရ ယှဉ်ပြိုင်အရွေးခံမည့် ကိုယ်စားလှယ် အရေအတွက်အား ထပ်တိုးခြင်းဖြင့်ရရှိထားသော စုစုပေါင်းကိုယ်စားပြုချက်များ၏ အနည်းဆုံး သုံးပုံတစ်ပုံ ရှိသင့်ပါသည်။
- (၅) တိုင်းပြုပြည်ပြုလွှတ်တော်၏ ကိုယ်စားလှယ်များကို ရွေးချယ်ခြင်းကို ဥပဒေက ချမှတ် ထားသည့်အတိုင်းလျှို့ဝှက်မဲပေးသော စနစ်ဖြင့်သာ ပြုလုပ်ကျင်းပပါသည်။
- (၆) မဲဆန္ဒရှင်ညီလာခံအား ရွေးကောက်တင်မြှောက်ရန်ရည်ရွယ်၍ နီပေါ ပြက္ခဒိန်အရ ၂၀၆၃ ခု နှစ်၊ နှစ်ကုန်ပိုင်းတွင် (၂၀၀၆၊ ဒီဇင်ဘာ၊ ၁၅ ရက်)တွင် အသက် ၁၈ နှစ်ရှိသူ နီပေါ နိုင်ငံသား တိုင်း ဥပဒေနှင့်အညီမဲပေးပိုင်ခွင့်ရှိမည် ဖြစ်ပါသည်။
- (၇) ဤအပိုဒ်၏ ပြဋ္ဌာန်းချက်များအရ တိုင်းပြုပြည်ပြုလွှတ်တော်အတွက် ရွေးကောက်ပွဲနှင့် ဤနေရာတွင်သင့်လျော်သော အခြားအရေးကိစ္စများကို ဥပဒေတွင်ချမှတ်ထားသည့်အတိုင်း ကြီးကြပ်ဆောင်ရွက်ပါသည်။

*<<http://www.constitutionnet.org>> ဝက်ဘ်ဆိုဒ်မှ ပြန်လည်ပုံနှိပ်ဖော်ပြထားခြင်းဖြစ်သည်။

ရဝမ်ဒါ သမ္မတနိုင်ငံတော်၏ ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေ၏ ပုဒ်မ ၇၆ နှင့် ၈၂ (၂၀၀၃ခုနှစ်) *

ပုဒ်မ ၇၆

လက်ထောက်ကိုယ်စားလှယ်များ၏ လွှတ်တော်အစည်းအဝေးကို အောက်ပါအတိုင်းကိုယ် စားလှယ် (၈၀) ဦးဖြင့် ဖွဲ့စည်းထားပါသည်။

- (၁) ငါးဆယ့်သုံးဦးကို ဤဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေ၏ ပိုဒ်ခွဲ ၇၇ ပြဋ္ဌာန်းချက်နှင့်အညီရွေးကောက် တင်မြှောက်ထားပါသည်။
- (၂) ပြည်နယ်တစ်ခုချင်းစီနှင့် ကီဂါလီမြို့တော် တို့မှ ၂ ဦးစီနှုန်းဖြင့် အမျိုးသမီး ၂၄ ဦးကို ရွေး ချယ်ခန့်အပ်ထားပါသည်။ ယင်းတို့ကို သက်ဆိုင်ရာ တိုင်း၊ ဒေသ၊ ခရိုင်၊ မြို့နယ်အုပ်ချုပ် ရေးအဖွဲ့၊ မြို့နယ် သို့မဟုတ်ကီဂါလီ မြို့တော်ကောင်စီများနှင့် အမျိုးသမီး အဖွဲ့အစည်း များ၏ နိုင်ငံတော်အုပ်ချုပ်ရေး ကော်မတီများမှပြည်နယ်၊ ကီဂါလီမြို့တော်၊ ခရိုင်၊ မြို့နယ် အုပ်ချုပ်ရေးအဖွဲ့၊ မြို့နယ်နှင့် ကဏ္ဍအလိုက်အဆင့်များမှကိုယ်စားလှယ်များဖြင့် ဖွဲ့စည်း ထားသော ပူးတွဲညီလာခံမှ ရွေးကောက်တင်မြှောက်ပါသည်။

(၃) အမျိုးသား လူငယ်ကောင်စီကရွေးကောက်တင်မြှောက်ထားသော ကိုယ်စားလှယ် ၂ ဦး

(၄) မသန်စွမ်းချို့တဲ့သူများ အဖွဲ့အစည်း၏ အဖွဲ့ချုပ်မှ ရွေးကောက်ထားသော ကိုယ်စားလှယ် တစ်ဦး

ပုဒ်မ ၈၂

အနည်းဆုံး ၃၀% မှာ အမျိုးသမီးဦးရေပါဝင်သည့် ရှစ်နှစ်တာ အချိန်ကာလအတွက် တာဝန် ထမ်းဆောင်မည့်ကိုယ်စားလှယ် ၂၆ ဦးဖြင့် အထက်လွှတ်တော်ကို ဖွဲ့စည်းထားပါသည်။ ထို့အပြင် ယခင်က နိုင်ငံတော်အကြီးအကဲများသည် ဤအပိုဒ်၏ စာပုဒ် ၄ တွင် ဖော်ပြထားသည့်အတိုင်း ယင်း တို့၏ တောင်းဆိုမှုအရအထက်လွှတ်တော်၏ ကိုယ်စားလှယ်များ ဖြစ်လာနိုင်ပါသည်။

အဆိုပါကိုယ်စားလှယ် ၂၆ ဦးကို အောက်ပါအတိုင်း ရွေးကောက်တင်မြှောက်ပါသည် -

၁။ ပြည်နယ် တစ်ခုချင်းစီနှင့် ကင်ဂါလီ မြို့တော်ကို ကိုယ်စားပြုသည့် ကိုယ်စားလှယ် ၁၂ ဦးကို နယ်မြေဒေသများနှင့် ခရိုင်များ၊ မြို့နယ်အုပ်ချုပ်ရေးအဖွဲ့များကီဂါလီ၏ ပြည်နယ်အသီး သီးနှင့် မြို့တော်များ၏ မြို့နယ်သို့မဟုတ် မြို့တော်ကောင်စီများ၏ နိုင်ငံတော်အုပ်ချုပ် ရေးကော်မတီ အဖွဲ့အဝင်များက လျှို့ဝှက်မဲပေးစနစ်အရ ရွေးချယ်ပါသည်။

၂။ သမိုင်းကြောင်းအရ ဖယ်ကြဉ်ခြင်း ခံထားရသော လူ့အဖွဲ့အစည်းများအား ကိုယ်စားပြု သည့် ကိုယ်စားလှယ် ၈ ဦးကို သမ္မတနှင့် သမ္မတနိုင်ငံတော်က ခန့်အပ်ပါသည်။

၃။ နိုင်ငံရေး အဖွဲ့အစည်းများ ဖိုရမ်က ပုံစံချမှတ်ရွေးချယ်သည့် ကိုယ်စားလှယ် ၄ ဦး

၄။ နိုင်ငံပိုင်တက္ကသိုလ်များနှင့် အဆင့်မြင့်ပညာရေးအဖွဲ့အစည်းများရှိ ပညာရေးပိုင်းနှင့်သုတေ သနရေးဝန်ထမ်းများမှ ရွေးချယ်တင်မြှောက်သည့် အနည်းဆုံးတွဲဘက်ပါမောက္ခအဆင့်ရှိ သို့မဟုတ် သုတေသနပြုသူအဆင့်ရှိသည့် တက္ကသိုလ်မှပို့ချသူ ကိုယ်စားလှယ် ၁ ဦး

၅။ ပုဂ္ဂလိကပိုင် တက္ကသိုလ်များနှင့် အဆင့်မြင့်ပညာရေး အဖွဲ့အစည်းများရှိ ပညာရေးပိုင်းနှင့် သုတေသနရေးဝန်ထမ်းများမှ ရွေးချယ်တင်မြှောက်သည့် အနည်းဆုံး တွဲဘက်ပါမောက္ခ အဆင့်ရှိသို့မဟုတ် သုတေသနပြုသူအဆင့်ရှိသည့် တက္ကသိုလ်မှပို့ချသူ ကိုယ်စားလှယ် ၁ ဦး

အထက်လွှတ်တော် အမတ်များကို ခန့်ထားရန် အဆိုပြုခြင်းအတွက် တာဝန်ရှိသော ဌာန များသည်အမျိုးသား စည်းလုံးညီညွတ်ရေးနှင့် ကျား/မ တန်းတူရည်တူ ကိုယ်စားပြုခြင်းကို ထည့် သွင်း စဉ်းစားလျက်ရှိပါသည်။

သက်တမ်းအပြည့် သိက္ခာရှိစွာ လုပ်ငန်းဆောင်တာများ ဆောင်ရွက်ပြီးစီးခဲ့ပြီး မိမိတို့၏ ဆန္ဒအလျောက်တာဝန်မှနုတ်ထွက်ခဲ့သည့် နိုင်ငံတော်၏အကြီးအကဲအဟောင်းများသည်ဗဟိုတရား ရုံးချုပ်သို့ပန်ကြားချက်ကို လျှောက်တင်၍ အထက်လွှတ်တော်၏ ကိုယ်စားလှယ်အဖွဲ့ဝင်များ ဖြစ် လာနိုင်ပါသည်။

ဤဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေပါ အပိုဒ် ၈၂ နှင့် ၈၃ တို့အား အသုံးပြုခြင်းနှင့် စပ်လျဉ်း၍ ပေါ်ပေါက်လာသည့်အငြင်းပွားမှုများကို စီရင်ဆုံးဖြတ်ပါသည်။

*<http://www.mhc.gov.rw> ဝက်ဘ်ဆိုဒ်မှ ပြန်လည်ပုံနှိပ်ဖော်ပြထားခြင်းဖြစ်သည်။

အာဂျင်တီးနား နိုင်ငံ ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေ၏ ပုဒ်မ ၃၇ (၁၉၉၄ခုနှစ်)

- (၁) ဤဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံသည် ပြည်သူလူထု၏ အချုပ်အခြာအာဏာဆိုင်ရာ အခြေခံမူများ၊ ယင်းမှ ဆင်းသက်ရရှိလာသော ဥပဒေများနှင့်အညီ နိုင်ငံရေးဆိုင်ရာအခွင့်အရေးများကို အပြည့်အဝ ဆောင်ရွက်ရန်အာမခံချက် ရှိပါသည်။ မဲပေးခွင့်သည် တစ်ပြည်လုံးအတိုင်းအတာအရဖြစ်ပြီး တန်းတူရည်တူဖြစ်သော၊ လျှို့ဝှက်သိုသိပ်သော၊ မပေးမနေရဖြစ်သောစနစ်ဖြစ်ပါသည်။
- (၂) ရွေးကောက်တင်မြှောက်ထားသော နိုင်ငံရေးပါတီရာထူးနေရာများအတွက် အမျိုးသားများနှင့် အမျိုးသမီးများ၏ အခွင့်အလမ်းများအပေါ် အမှန်တကယ် တန်းတူညီမျှရေးကိုလည်း နိုင်ငံရေးပါတီများ၏ကြီးကြပ်ရေးစနစ်များနှင့် ရွေးကောက်ပွဲစနစ်များတွင် အပြုသဘောဆောင်သော လုပ်ငန်းစဉ်ဆောင်ရွက်ချက်များအရ အာမခံပါသည်။

ပါကစ္စတန် အစ္စလာမ့် သမ္မတနိုင်ငံတော်၏ ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေ ပုဒ်မ ၁၀၆ (၁) (၁၉၇၃ ခုနှစ်တွင် ပြဋ္ဌာန်း၍ ၂၀၀၄ တွင် ပြင်ဆင်မွမ်းမံထားသည်။)

၁၀၆။ ပြည်နယ်ညီလာခံများ၏ ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေ

- (၁) အောက်တွင် ဖော်ပြထားသည့်အတိုင်း ပြည်နယ်ညီလာခံအသီးသီးတွင် ယေဘုယျနေရာများနှင့် အမျိုးသမီးများ၊ မွတ်စလင်မဟုတ်သူများအတွက် သီးသန့်ဖယ်ရန် သတ်မှတ်ထားသောနေရာများ ပါဝင်မည်ဖြစ်ပါသည်။

	အထွေထွေနေရာများ	အမျိုးသမီး	မွတ်စလင်မဟုတ်သူများ	စုစုပေါင်း
ဘာလိုကစ္စတန်	၅၁	၁၁	၃	၆၅
ကီဘာ ပျံခ်ထွန်ခါဝါ	၉၉	၂၂	၃	၁၂၄
ပန်ဂျတ်ဘ်	၂၉၇	၆၆	၈	၃၇၁
ဆင်းဒ်	၁၃၀	၂၉	၉	၁၆၈

- (၂) လူတစ်ဦးတစ်ယောက်သည် အောက်ပါအခြေအနေများ ရှိပါက မဲပေးပိုင်ခွင့်ရှိပါသည်။
 - (က) ပါကစ္စတန် နိုင်ငံသားဖြစ်ရမည်။
 - (ခ) အသက် ၁၈ နှစ်နှင့်အထက် ဖြစ်ရမည်။
 - (ဂ) ယင်း၏ အမည်သည် မဲဆန္ဒရှင်စာရင်းတွင် ပါဝင်ရမည်။
 - (ဃ) ယင်းသည် အခွင့်အာဏာရှိသော တရားရုံးတစ်ခုခုက စိတ်ပိုင်းဆိုင်ရာ ချို့ယွင်းမှုရှိကြောင်းသတ်မှတ်ထားသောသူ မဖြစ်စေရ။

(၃) ပြည်နယ်ညီလာခံအား ရွေးကောက်တင်မြှောက်ရန် ရည်ရွယ်ချက်အတွက် -

(က)အထွေထွေအတွက် မဲဆန္ဒနယ်သည် တစ်ဦးတည်းသော မဲဆန္ဒနယ်ကိုယ်စားလှယ် ဖြစ်ပြီး အဆိုပါနေရာများကို ရရှိမည့်ကိုယ်စားလှယ်များကို တိုက်ရိုက်ဖြစ်သောလွှတ် လပ်သော မဲဆန္ဒများကို ဥပဒေနှင့် ညီညွတ်စွာပေးခြင်းဖြင့် ရွေးကောက်တင်မြှောက် ပါသည်။

(ခ) အပိုဒ် (၁) အရ သက်ဆိုင်ရာပြည်နယ်များကို ခွဲဝေသတ်မှတ်ပေးမည့် အမျိုးသမီးများ နှင့်မွတ်စလင် မဟုတ်သူများအတွက် သီးသန့်ဖယ်ထားသော နေရာအားလုံးအတွက် ပြည်နယ်တိုင်းသည်တစ်ခုတည်းသော မဲဆန္ဒနယ်များ ဖြစ်ကြပါသည်။

(ဂ) အမျိုးသမီးများနှင့် မွတ်စလင် မဟုတ်သူများအတွက် ဖယ်ထားသော ကိုယ်စားလှယ် နေရာများကိုပြည်နယ် ညီလာခံတွင် နိုင်ငံရေးပါတီအသီးသီးက အနိုင်ရရှိသော ယေဘုယျ ကိုယ်စားလှယ်နေရာ၏ စုစုပေါင်းအရေအတွက်ကိုအခြေခံ၍ ဥပဒေအရ နိုင်ငံရေးပါတီ များ၏ ကိုယ်စားလှယ်စာရင်းအပေါ်အချိုးကျ ရွေးကောက်တင်မြှောက်ခြင်းစနစ်ဖြင့် ရွေးကောက်တင်မြှောက်ပါသည်။

ဤအပိုဒ်ခွဲ၏ ရည်ရွယ်ချက်အရ နိုင်ငံရေးပါတီတစ်ခုက အနိုင်ရရှိသည့် ယေဘုယျနေရာ အရေအတွက်စုစုပေါင်းတွင် လွှတ်လပ်သော ရွေးကောက်ခံကိုယ်စားလှယ်များ သို့မဟုတ် ရွေး ကောက်ခံကိုယ်စားလှယ်များ၏ အမည်များကို တရားဝင်အစိုးရပြန်တမ်းတွင် ထုတ်ပြန်ကြေငြာပြီး ၃ ရက်အတွင်း နိုင်ငံရေးပါတီသို့ မှန်မှန်ကန်ကန်ဝင်ရောက်သည့် ကိုယ်စားလှယ်များ ပါဝင်ပါသည်။
*<http://www.parkistani.org/> ဝက်ဘ်ဆိုဒ်မှ ပြန်လည်ပုံနှိပ်ဖော်ပြထားခြင်းဖြစ်သည်။

ကိုလံဘီယာ၏ အစိုးရ ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေ၊ ပုဒ်မ ၄၀ (၁၉၉၁ ခုနှစ်၊ ၂၀၀၅ ခုနှစ်တွင် ပြင်ဆင် မှမ်းမံထားသည်။)*

ပုဒ်မ ၄၀ -

မည်သည့် နိုင်ငံသားတစ်ဦးတစ်ယောက်မဆို နိုင်ငံရေးအာဏာချမှတ်ခြင်း၊ ကျင့်သုံးခြင်းနှင့် ထိန်းချုပ်ခြင်းများ၌ ပါဝင်ဆောင်ရွက်ရန် အခွင့်အရေးရှိပါသည်။ အဆိုပါညွှန်ကြားချက်ကို ထိရောက် စေရန် နိုင်ငံသားများအနေဖြင့် -

၁။ ဆန္ဒမဲပေးခွင့်ရှိ၍ ရွေးကောက်ခြင်းခံရရန် အခွင့်အရေးလည်း ရှိသည်။

၂။ ရွေးကောက်ပွဲများ၊ လူထုဆန္ဒခံယူပွဲများ၊ ပြည်လုံးကျွတ် ဆန္ဒခံယူပွဲများ၊ လူထုနှင့် ညှိနှိုင်း ဆောင်ရွက်ခြင်းများအပြင် အခြားသော ဒီမိုကရေစီစနစ်ကိုအခြေခံသည့် ဆောင်ရွက်ချက် များတွင်ပါဝင်ခွင့် ရှိသည်။

၃။ ပါတီများ၊ နိုင်ငံရေး လုပ်ဆောင်ချက်များ သို့မဟုတ် အဖွဲ့အစည်းများကို မည်သည့် ကန့် သတ်ချက်မှမရှိပဲ သတ်မှတ်ဖွဲ့စည်းနိုင်သည်။ အဆိုပါ ဆောင်ရွက်ချက်များတွင် လွှတ်လပ် စွာ ပါဝင်နိုင်ပြီး ယင်းတို့၏အယူအဆများနှင့် စီမံချက်များကိုလည်း ဝေမျှနိုင်သည်။

၄။ ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေနှင့် ဥပဒေတို့က သတ်မှတ်ထားသည့် ပုံစံသို့မဟုတ် ယင်းကိုအသုံးပြုသည့်ကိစ္စရပ်များတွင် ရွေးကောက်တင်မြှောက်ခြင်းခံရသူတို့၏ လုပ်ပိုင်ခွင့်အာဏာကို ပြန်လည်ရပ်သိမ်းသည်။

၅။ ပြည်သူပိုင် အဖွဲ့အစည်းများတွင် ဝင်ရောက်လုပ်ဆောင်ခွင့်ရှိသည်။

၆။ ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေနှင့် ဥပဒေတို့အားကာကွယ်ရန် ပြည်သူ့လုပ်ဆောင်ချက်များကို ထိန်းသိမ်းထားနိုင်သည်။

၇။ ဒေသခံများဖြစ်စေ၊ နိုင်ငံသားခံယူထားသူများဖြစ်စေ နိုင်ငံနှစ်နိုင်ငံတွင် နိုင်ငံသားခံယူထားသည့် ကိုလံဘီယာနိုင်ငံသားများမှလွဲ၍ ပြည်သူ့အာဏာကို ထိန်းသိမ်းထားနိုင်ပါသည်။ ဤဥပဒေသည်ဤခြွင်းချက်ကို ကြီးကြပ်ပေးမည်ဖြစ်ပြီး အဆိုပါကိစ္စများဖြစ်ပေါ်ပါကလည်း ဆုံးဖြတ်ပေးပါလိမ့်မည်။

အာဏာပိုင်များအနေဖြင့် ပြည်သူ့အုပ်ချုပ်ရေးအဆင့်များအား ဆုံးဖြတ်ချက်ချမှတ်ရာတွင် လုံလောက်မျှတ၍ထိရောက်သော အမျိုးသမီးများ၏ ပါဝင်မှု ဖြစ်စေရေးကို အာမခံပါသည်။

*<http://www.confinder.richmond.edu/> ဝက်ဘ်ဆိုဒ်မှ ပြန်လည်ပုံနှိပ်ဖော်ပြထားခြင်း ဖြစ်သည်။

ပိုလန် သမ္မတနိုင်ငံတော်၏ ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေ ၊ ပုဒ်မ ၃၃ (၁၉၉၇ခုနှစ်)

(၁) ပိုလန် သမ္မတနိုင်ငံအတွင်း အမျိုးသားနှင့် အမျိုးသမီးများသည် မိသားစုရေး၊ နိုင်ငံရေး၊ လူမှုရေးစီးပွားရေးတွင် တူညီသောအခွင့်အရေးကို ရရှိရမည်။

(၂) အမျိုးသားနှင့် အမျိုးသမီးများသည် တူညီသောအခွင့်အရေးများကိုရရှိပြီး အထူးသဖြင့် ပညာရေး၊ အလုပ်အကိုင်နှင့်ရာထူးတိုးမြှင့်ရေးတို့နှင့်စပ်လျဉ်း၍ တူညီမှုရှိရပါမည်။ စံသတ်မှတ်ချက်များ တူညီသောအလုပ်အကိုင်အတွက် တူညီသောလစာ ရရှိရေး၊ လူမှုဖူလုံရေး၊ အာဏာထိန်းသိမ်းရေးနှင့် နိုင်ငံတော်ဂုဏ်ပြုခြင်းများနှင့် ဆုတံဆိပ်များ ရရှိရေးတို့တွင်လည်း တူညီသောအခွင့်အရေးများ ရရှိရပါမည်။

ဆဋ္ဌမမြောက်ခေါင်းစဉ် (လုပ်သားနှင့် လူမှုဖူလုံရေး)၊ မက္ကဆီကန် ပြည်ထောင်စု၏ အစိုးရ ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေ ပုဒ်မ ၁၂၃ (က) (၇) ၊ (၁၉၁၇ တွင် ဥပဒေ ပြဋ္ဌာန်း၍ ၂၀၀၇ ခုနှစ်တွင် ပြင်ဆင်မွမ်းမံသည်)။ *

လူတိုင်းသည် လူမှုရေးအရ အသုံးကျသောပုံစံဖြင့် သိက္ခာရှိရှိ လုပ်ကိုင်ဆောင်ရွက်ခွင့်ရှိပြီး အဆိုပါအခွင့်အရေးကို အတည်ပြုရန် အလုပ်အကိုင် အခွင့်အလမ်းများ ဖန်တီးပေးခြင်းနှင့် အလုပ်သမားအင်အားစုစည်းခြင်းများကို ဥပဒေနှင့်အညီ တိုးမြှင့်လုပ်ဆောင်ရပါမည်။

ဤပုဒ်မ၏စည်းမျဉ်းနှင့်အညီ လွှတ်တော်သည် လိုက်နာရမည့် အလုပ်သမားဥပဒေများကို ဥပဒေပြုမည်ဖြစ်ပါသည်။

အလုပ်သမားများ၊ ဝန်ထမ်းများ၊ ပြည်တွင်းဝန်ထမ်းများ သို့မဟုတ် လက်မှုပညာရှင်များ ပါဝင်ချုပ်ဆိုထားသော စာချုပ်များအပါအဝင် အလုပ်အကိုင်စာချုပ်များတွင် အောက်ပါအတိုင်းဖော်ပြ ထားပါသည်။

၇။ ကျား/မရေးရာကိုဖြစ်စေ၊ နိုင်ငံသားဖြစ်ခြင်းကိုဖြစ်စေ ခွဲခြားဆက်ဆံခြင်းမပြုပဲ အမျိုး သမီးနှင့်အမျိုးသား လုပ်သားများသည် တူညီသော လုပ်ငန်းသတ်မှတ်ချက်များအတွက် တူညီသော အခကြေးငွေရရှိရေး အခြေခံမူများကို အတည်ပြုပါမည်။

*<http://www.biblio.juridicas.unam.mx;> ဝက်ဘ်ဆိုဒ်မှ ပြန်လည်ပုံနှိပ်ဖော်ပြထားခြင်းဖြစ် သည်။ ကားလို့စ် ပီရက်စ် ဗက်စ်ကေးက ဘာသာပြန်ထားပါသည်။

အီကွေဒေါ၏ ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေ ၊ ပုဒ်မ ၁၁ (၂၀၀၈ ခုနှစ်) *

အခွင့်အရေးများအပေါ် ကျင့်သုံးဆောင်ရွက်မှုကို အောက်ဖော်ပြပါအခြေခံမူများဖြင့် ကြီးကြပ် ပါသည်။

၁။ အခွင့်အရေးများကို သင့်လျော်သော လုပ်ပိုင်ခွင့်များရှိသည့် အာဏာပိုင်များ ရှေ့မှောက်၌ သီးသန့်ဖြစ်စေ၊ တစ်စုတစ်စည်းတည်းဖြစ်စေ ကျင့်သုံးဆောင်ရွက်ခြင်း၊ မြှင့်တင်ခြင်းနှင့် အတည်ပြုခြင်းများ ပြုလုပ်နိုင်ပြီး၊ အာဏာပိုင်များသည် ယင်းတို့အား အာဏာတည်စေ ခြင်းအတွက် အကောင်အထည်ဖော်ပေးပါသည်။

၂။ ပြည်သူ့အားလုံးသည် တန်းတူညီမျှရှိပြီး အခွင့်အရေးများ၊ တာဝန်များနှင့် အခွင့်အလမ်း များကို တူညီစွာခံစားခွင့် ရှိရပါမည်။

မည်သူ တစ်ဦးတစ်ယောက်ကိုမျှ ဆင်းသက်ပေါက်ဖွားလာသည့် လူမျိုး၊ မွေးဖွားရာနေရာ၊ အသက်၊ လိင်၊ ကျား/မ ဖြစ်တည်မှု၊ ယဉ်ကျေးမှုလက္ခဏာရပ်၊ နိုင်ငံသားအဆင့်အတန်း၊ ဘာသာစကား ၊ အယူအဆသဘောထား၊ နိုင်ငံရေးနီးနွယ်မှု၊ တရားဥပဒေဆိုင်ရာမှတ်တမ်းရှိမှု၊ လူမှုစီးပွားရေးအခြေ အနေများ၊ တစ်နေရာမှတစ်နေရာသို့ ရွှေ့ပြောင်းသည့် အခြေအနေ၊ ကျား/မ အသားပေးမှု၊ ကျန်းမာ ရေးအခြေအနေ၊ HIV ရောဂါပိုးရှိသူဖြစ်ခြင်း၊ မသန်မစွမ်းဖြစ်ခြင်း ရုပ်ပိုင်းဆိုင်ရာ ကွဲပြားခြားနားမှု သို့မဟုတ်အခြားသော ကွဲပြားခြားနားသည့် အင်္ဂါရပ်များရှိခြင်းတို့အား တစ်ဦးချင်းဖြစ်စေ အဖွဲ့ အစည်းလိုက်ဖြစ်စေ၊ အမြဲတမ်းဖြစ်စေ ယာယီဖြစ်စေ၊ အခွင့်အရေးများကို ထိပါးစေသော ခွဲခြား ဆက်ဆံခြင်းမျိုးမရှိသင့်ပါ။ ခွဲခြားဆက်ဆံမှု ပုံစံအမျိုးမျိုးတို့သည် ဥပဒေအရပြစ်မှုမြောက်ပါသည်။

နိုင်ငံတော်အနေဖြင့် မမျှတမှုအခြေအနေကိုရင်ဆိုင်နေရသော အခွင့်အရေးရသင့်ရထိုက် သူများအကျိုးအတွက် စစ်မှန်သောတန်းတူညီမျှမှုကိုမြှင့်တင်ရန် အပြုသဘောဆောင်သည့် အရေး ယူဆောင်ရွက်မှုများကို ချမှတ်ရမည်။

*<http://www.pdba.georgetown.edu/> အမေရိကန်၏ နိုင်ငံရေးအချက်အလက်များဝက်ဘ်ဆိုဒ်မှ ပြန်လည်ပုံနှိပ်ဖော်ပြထားခြင်းဖြစ်သည်။

ကိုစတာရီကာ သမ္မတနိုင်ငံတော်၏ ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေ၊ ပုဒ်မ ၇၅ (၁၉၄၉ ခုနှစ်တွင် ပြဋ္ဌာန်း၍ ၂၀၀၃ ခုနှစ်တွင် ပြင်ဆင်မွမ်းမံထားသည်။)

ရိုမန် ကက်သလစ်နှင့် တမန်တော်ကို ယုံကြည်သည့် ဘာသာတရားများသည် နိုင်ငံတော် ဘာသာဖြစ်ပါသည်။ ကမ္ဘာတစ်ဝှမ်းလုံးနှင့်ဆိုင်သော ကိုယ်ကျင့်သိက္ခာ သို့မဟုတ် ကောင်းမွန်သော ဓလေ့ထုံးတမ်းများအား ဆန့်ကျင်ခြင်းမရှိသည့် အခြားသော ယုံကြည်ကိုးကွယ်ခြင်း ပုံစံများကိုပါ သမ္မတနိုင်ငံအတွင်း လွတ်လပ်စွာ ကျင့်သုံးနိုင်ခြင်းအား ဟန့်တားခြင်းမပြုပဲ ယင်း၏ နိုင်ငံတော် ဘာသာကိုလည်း ထိန်းသိမ်းပါသည်။

နော်ဝေး နိုင်ငံတော်၏ ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေ၊ ပုဒ်မ ၂ (၁၈၁၄ တွင် ပြဋ္ဌာန်း၍ ၁၉၉၆ ခုနှစ် တွင် ပြင်ဆင်မွမ်းမံထားသည်။)

- (၁) နိုင်ငံတော်အတွင်း မှီတင်းနေထိုင်ကြသူများအားလုံးသည် ယင်းတို့၏ ဘာသာတရားကို လွတ်လပ်စွာကျင့်သုံးခွင့် ပြုထားပါသည်။
- (၂) ဧဝဂေလီ-လူသာရန် ဘာသာတရားသည် နိုင်ငံတော်၏ တရားဝင် ဘာသာတရားတစ်ခု အဖြစ်တည်တံ့နေဆဲပင်ဖြစ်ပါသည်။ ဤဘာသာတရားကို ယုံကြည်ကိုးကွယ်သူများအနေ ဖြင့်လည်း ယင်းတို့၏သားသမီးများကို အလားတူဆက်လက်ကိုးကွယ် ယုံကြည်ကြရန် ပျိုးထောင်ကြမည်မှာ ဧကန်ပင်ဖြစ်ပါသည်။

အီရတ် သမ္မတနိုင်ငံ ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေ၊ ပုဒ်မ ၂ (၂၀၀၅ခုနှစ်) *

ပထမ ။ အစ္စလာမ်သည် နိုင်ငံတော်၏ ယုံကြည်ကိုးကွယ်ရာ တရားဝင်ဘာသာဖြစ်ပြီး ဥပဒေပြုခြင်း၏အခြေခံကျသော ရင်းမြစ်တစ်ခုလည်း ဖြစ်ပါသည်။

- က။ မည်သည့်ဥပဒေကမှ အစ္စလာမ်ဘာသာတရား၏ချမှတ်ထားသောပြဋ္ဌာန်းချက်များ၊ အဆုံး အမများနှင့် ဆန့်ကျင်ခြင်း မရှိရပါ။
- ခ။ မည်သည့် ဥပဒေကမှ ဒီမိုကရေစီ၏ အခြေခံမူများနှင့် ဆန့်ကျင်ခြင်းမရှိရပါ။
- ဂ။ မည်သည့် ဥပဒေကမှ ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေက ပြဋ္ဌာန်းထားသော အခွင့်အရေးများနှင့် အခြေခံလွတ်လပ်မှုများနှင့် ဆန့်ကျင်ခြင်း မရှိရပါ။

ဒုတိယ ။ ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေသည် အီရတ်နိုင်ငံသားအများစု၏ အစ္စလာမ်ဘာသာ လက္ခဏာရပ်ကိုအာမခံသည့်အပြင် ဘာသာရေးယုံကြည်မှုဆိုင်ရာ လွတ်လပ်ခွင့်အတွက် ဘာသာ တရားဆိုင်ရာအခွင့်အရေးများ အပြည့်အဝရရှိစေရေးနှင့် ခရစ်ယာန်၊ ယာဇီဒီစ်နှင့် မန်ဒင် ဆာဘင် စံစသည့်ဘာသာတရားများအပေါ် နိုင်ငံသားအသီးသီး၏ လက်ခံယုံကြည်မှု အတွက်လည်း အာမခံ ပါသည်။

*-<<http://www.uniraq.org>> ဝက်ဘ်ဆိုဒ်မှ ပြန်လည်ပုံနှိပ်ဖော်ပြထားခြင်းဖြစ်သည်။

အင်ဒိုနီးရှား သမ္မတနိုင်ငံတော်၏ ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေ အခန်း ၁၁၊ ပုဒ်မ ၂၉ (၁၉၄၅ ခုနှစ်၊ ၂၀၀၂ ခုနှစ်တွင် ပြင်ဆင်မွမ်းမံထားသည်။)

- (၁) နိုင်ငံတော်ကို အတုမရှိဘုရားသခင်အား ယုံကြည်သက်ဝင်မှုဖြင့် အခြေတည်ထားပါသည်။
- (၂) နိုင်ငံတော်သည် ပြည်သူ့အားလုံးအား မိမိတို့၏ ကိုယ်ပိုင်ဘာသာရေး အယူအဆများအရ လွတ်လပ်စွာ ယုံကြည်ကိုးကွယ်ခွင့်ကို အာမခံချက် ပေးပါသည်။

ပြင်သစ် သမ္မတနိုင်ငံတော်၏ ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေ၊ ပုဒ်မ ၁ (၁၉၅၈ ခုနှစ် တွင် ပြဋ္ဌာန်း၍ ၂၀၀၈ ခုနှစ်တွင် ပြင်ဆင်မွမ်းမံထားပါသည်။)

- (၁) ပြင်သစ်နိုင်ငံသည် ခွဲခြမ်းစိတ်ဖြာ၍ မရသော၊ ဘာသာရေးနှင့် နိုင်ငံရေးမရောယှက်သော၊ ဒီမိုကရေစီစနစ်ကို အခြေခံသော၊ လူ့အဖွဲ့အစည်းအတွက် သင့်လျော်သော သမ္မတနိုင်ငံ တစ်ခုဖြစ်ပါသည်။ ယင်းသည်ဇစ်မြစ် မျိုးနွယ် သို့မဟုတ် ဘာသာတရားတို့အား ခွဲခြားမှု မပြုပဲ နိုင်ငံသားအားလုံး၏ တန်းတူညီမျှရေးကိုဖန်တီးပေးပါသည်။ ယင်းသည် ယုံကြည် ချက်တို့ကို အလေးထားပြီး ဗဟိုမှလက်အောက်သို့ အာဏာလွှဲပြောင်း ခွဲဝေချထားပေး သည့်စနစ်ကို ကျင့်သုံးပါသည်။
- (၂) ဥပဒေသည် ရွေးကောက်ပွဲအာဏာများနှင့် ရာထူးများအပြင် ကျွမ်းကျင်ပညာနှင့် လူမှုရေး အရနေရာရရှိရန်အတွက် အမျိုးသားနှင့် အမျိုးသမီးတို့၏ တန်းတူညီမျှရရှိရေးကို မြှင့်တင် ပေးပါသည်။

ပြည်သူ့ရေးရာနှင့် နိုင်ငံရေး အခွင့်အရေးများဆိုင်ရာ နိုင်ငံတကာ ပဋိညာဉ်မှတ်တမ်း၊ အပိုဒ် ၁၈

- ၁။ လူတိုင်းသည် အတွေးအခေါ်၊ ခံယူချက်နှင့် ဘာသာရေးဆိုင်ရာလွတ်လပ်ခွင့် ရှိရမည်ဖြစ် ပါသည်။ အခွင့်အရေးဟုဆိုရာ၌ မိမိရွေးချယ်ထားသော ဘာသာတရား သို့မဟုတ်ယုံကြည် မှုအားထားရှိရန် သို့မဟုတ် ကျင့်သုံးရန် လွတ်လပ်ခွင့်နှင့် တစ်ဦးချင်းဖြစ်စေ၊ လူမှုအဖွဲ့ အစည်းတစ်ခုလုံးကိုဖြစ်စေ၊ အများနှင့်ဆိုင်သည်ဖြစ်စေ ကိုယ်ပိုင်ဖြစ်စေ၊ ကိုးကွယ်ခြင်း၊ လိုက်နာစောင့်ထိန်းအလေးထားခြင်း၊ လက်တွေ့ကျင့်သုံးခြင်းနှင့် သင်ကြားခြင်းအတွက် မိမိတို့၏ ဘာသာတရားနှင့်ယုံကြည်မှုဆိုင်ရာ လွတ်လပ်ခွင့်စသဖြင့် ပါဝင်သင့်ပါသည်။
- ၂။ မိမိတို့ ရွေးချယ်ထားသည့် ဘာသာတရား သို့မဟုတ် ယုံကြည်မှုကို ကိုးကွယ်ဆည်းကပ်ရန် အတွက်လွတ်လပ်ခွင့်ကို ထိခိုက်စေမည့် အတင်းအကြပ်စေခိုင်းခြင်းမျိုး မရှိစေရပါ။
- ၃။ မိမိ၏ ဘာသာတရားသို့မဟုတ် အယူအဆများကို လွတ်လပ်စွာ ထုတ်ဖော်ပြောဆိုခွင့်များ ရှိရန်ဥပဒေတွင် ပြဋ္ဌာန်းထားခြင်းများရှိသကဲ့သို့ ပြည်သူ့လုံခြုံရေးအတွက် ကာကွယ်ရန် နှင့် ကျန်းမာရေး၊ ကိုယ်ကျင့်တရားနှင့် အခြေခံကျသော အခွင့်အရေးများအပြင် အခြား သော အခွင့်အရေးများအတွက်စီမံဆောင်ရွက်ရန်လည်း လိုအပ်ပါသည်။
- ၄။ လက်ရှိ ပဋိညာဉ်စာတမ်းကို ဆောင်ရွက်နေကြသော နိုင်ငံတော်၏ ပါတီများသည် မိဘ များနှင့်တရားဥပဒေအရ အုပ်ထိန်းသူများ၏ ခိုင်မာသော ခံယူချက်ဖြင့် လိုက်လျောညီထွေ

စွာ ကလေးများ၏ဘာသာရေးနှင့် ကိုယ်ကျင့်တရားဆိုင်ရာ အသိပညာပေးရာ၌ လွတ်လပ်မှုကိုလည်း အလေးထားရပေမည်။

*<<http://www.ohchr.org>> ဝက်ဘ်ဆိုဒ်မှ ပြန်လည်ပုံနှိပ်ဖော်ပြထားခြင်းဖြစ်သည်။

ပြည်သူ့ရေးရာနှင့် နိုင်ငံရေး အခွင့်အရေးများဆိုင်ရာ နိုင်ငံတကာ ပဋိညာဉ် မှတ်တမ်း၊ အပိုဒ် ၂၇

တိုင်းရင်းသားလူမျိုးစု၊ ဘာသာရေး သို့မဟုတ် ဘာသာစကားအရ လူနည်းစုသာ တည်ရှိနေသောနိုင်ငံများတွင် အဆိုပါ လူနည်းစုအတွင်းမှ ပြည်သူတစ်ဦးတစ်ယောက်အား ယင်း၏လူ့အဖွဲ့အစည်းမှအခြားသူများနှင့်အတူ မိမိတို့၏ ကိုယ်ပိုင်ယဉ်ကျေးမှုကို ပျော်မွေ့ကြရန်၊ မိမိတို့၏ ကိုယ်ပိုင်ဘာသာတရားကိုလေးစားလိုက်နာ၍ ကိုးကွယ်ဆည်းကပ်ရန် သို့မဟုတ် မိမိတို့၏ ကိုယ်ပိုင်ဘာသာစကားကို အသုံးပြုရန် အခွင့်အရေးများအတွက် ပိတ်ပင်တားဆီးခြင်းမျိုးမရှိစေရပါ။

*<<http://www.ohchr.org>> ဝက်ဘ်ဆိုဒ်မှ ပြန်လည်ပုံနှိပ်ဖော်ပြထားခြင်းဖြစ်သည်။

အရှေ့တီမော ဒီမိုကရက်တစ် သမ္မတနိုင်ငံတော်၏ ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေ၊ အပိုဒ် ၉ (၂) (၂၀၀၂ ခုနှစ်) *

ပုဒ်မ ၉ (နိုင်ငံတကာ ဥပဒေ)

- ၁။ အရှေ့တီမော၏ တရားရေးစနစ်သည် နိုင်ငံတကာဥပဒေ၏ ယေဘုယျ သို့မဟုတ် ထုံးတမ်းစဉ်လာအရအခြေခံမှုများကို ကျင့်သုံးပါသည်။
- ၂။ လုပ်ပိုင်ခွင့် အာဏာရှိသည့် သက်ဆိုင်ရာ အဖွဲ့အစည်း၏ သဘောတူညီချက်၊ အတည်ပြုချက်သို့မဟုတ် လက်ခံမှုရရှိပြီးနောက်၊ အစိုးရ၏တရားဝင်ပြန်တမ်းတွင် ထုတ်ပြန်ကြေငြာပြီးသည်နှင့်နိုင်ငံတကာ သဘောတူညီမှုများ၊ စာချုပ်များ၊ ပဋိညာဉ်များအတွက် ချမှတ်သော အခြေခံမှုများသည် ပြည်တွင်းတရားရေးစနစ်တွင် အသုံးပြုမည်ဖြစ်သည်။
- ၃။ အရှေ့တီမော၏ ပြည်တွင်းတရားရေးစနစ်တွင် အသုံးပြုသည့် နိုင်ငံတကာသဘောတူညီမှုများ၊စာချုပ်များနှင့် ပဋိညာဉ်များမှ ပြဋ္ဌာန်းချက်များနှင့် ဆန့်ကျင်သောအခြေခံမှုများသည် တရားမဝင်ပါ။

*<<http://www.constitutionnet.org>> ဝက်ဘ်ဆိုဒ်မှ ပြန်လည်ပုံနှိပ်ဖော်ပြထားခြင်းဖြစ်သည်။

ချက် သမ္မတနိုင်ငံတော်၏ ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေ၊ ပုဒ်မ ၁၀ (၁၉၉၂ ခုနှစ်တွင်ပြဋ္ဌာန်း၍ ၂၀၀၉ တွင်ပြင်ဆင်မွမ်းမံထားသည်) *

ထုတ်ပြန်ကြေငြာထားသည့် နိုင်ငံတကာ သဘောတူညီမှုများ၊ လွှတ်တော်က သဘောတူညီထားပြီးချက်သမ္မတနိုင်ငံကို ထိန်းချုပ်ထားသည့် အတည်ပြုချက်များသည် တရားရေးဆိုင်ရာ ညွှန်ကြားချက်၏တစ်စိတ်တစ်ဒေသအဖြစ် ပါဝင်ပါသည်။ နိုင်ငံတကာ သဘောတူညီမှုသည် ဥပဒေတစ်ခုနှင့် ဆန့်ကျင်သည့်ပြဋ္ဌာန်းချက်များကို ချမှတ်ထားလျှင်သော်မှ နိုင်ငံတကာ သဘောတူညီမှုကို အသုံးပြုပါမည်။

*<<http://www.hrad.cz/en/czech-republic/index.shtml>> ဝက်ဘ်ဆိုဒ်မှ ပြန်လည်ပုံနှိပ်ဖော်ပြထားခြင်းဖြစ်သည်။

ဟန်ဂေရီ သမ္မတနိုင်ငံတော်၏ ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေ၊ ပုဒ်မ ၇ (၁၉၄၉ ခုနှစ်တွင် ပြဋ္ဌာန်း၍ ၂၀၀၃ ခုနှစ်တွင် ပြင်ဆင်မွမ်းမံထားသည်။)

- (၁) ဟန်ဂေရီ သမ္မတနိုင်ငံတော်၏တရားရေးစနစ်သည် နိုင်ငံတကာဥပဒေ၏ ယေဘုယျအားဖြင့် အသိအမှတ်ပြုထားသော အခြေခံမူများကိုလက်ခံထားပြီး၊ နိုင်ငံတကာဥပဒေအရ သတ်မှတ်ထားရှိသော လိုက်နာဆောင်ရွက်ရမည့်တာဝန်များသည် တိုင်းပြည်၏ ပြည်တွင်းဥပဒေနှင့် လည်း သဟဇာတဖြစ်ရပါမည်။
- (၂) လွှတ်တော်သို့ တက်ရောက်သော ကိုယ်စားလှယ်များ၏ ဆန္ဒမဲ သုံးပုံနှစ်ပုံအရ ပြဋ္ဌာန်းချက် လိုအပ်သောကြောင့် ဥပဒေပြုလုပ်ထုံးလုပ်နည်းများကို ဥပဒေအရသာ ကြီးကြပ်ပါသည်။

ဂါနာ သမ္မတနိုင်ငံတော်၏ ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေ၊ ပုဒ်မ ၄၀ (၁၉၉၂ ခုနှစ်တွင် ပြဋ္ဌာန်း၍ ၁၉၉၆ ခုနှစ်တွင်ပြင်ဆင်မွမ်းမံထားသည်။)

၄၀။ နိုင်ငံတကာ ဆက်ဆံရေး

ယင်းသည် အခြားနိုင်ငံများနှင့် ဆက်ဆံခြင်းပြုရာတွင် အစိုးရအနေဖြင့် -

- (က) ဂါနာ၏ အကျိုးစီးပွားကို မြှင့်တင်ပေးသည်။ ကာကွယ်ပေးသည်။
- (ခ) တရားမျှတ၍ တန်းတူရည်တူဖြစ်သော နိုင်ငံတကာ စီးပွားရေးနှင့် လူမှုရေး ညွှန်ကြားချက် ကိုချမှတ် ဖွဲ့စည်းပေးပါသည်။
- (ဂ) နိုင်ငံတကာ ဥပဒေ၊ သဘောတူညီမှုဆိုင်ရာ သတ်မှတ်ချက်များနှင့် ငြိမ်းချမ်းသောနည်း လမ်းဖြင့် နိုင်ငံတကာ အငြင်းပွားမှုများကို ဖြေရှင်းရန် လေးစားလိုက်နာပါသည်။
- (ဃ) အောက်ဖော်ပြပါရည်ရွယ်ချက်နှင့် စံချိန်စံညွှန်းများအရ အမြတ်တနိုးထိန်းသိမ်းထားသော အခြေခံမူများကို လိုက်နာပါသည်။
 - (၁) ကုလသမဂ္ဂ ပဋိညာဉ်
 - (၂) အာဖရိက စည်းလုံးညီညွတ်ရေး အဖွဲ့စည်း၏ ပဋိညာဉ်
 - (၃) ဗြိတိသျှ ဓနသဟာယအသင်း
 - (၄) အာဖရိက အနောက်ပိုင်း ပြည်နယ်များ၏ စီးပွားရေးအဖွဲ့အစည်းသဘောတူညီချက်နှင့်
 - (၅) ဂါနာ အဖွဲ့ဝင်အဖြစ်ပါဝင်သည့် အခြားသော နိုင်ငံတကာ အဖွဲ့အစည်း

* <<http://www.constitutionnet.org>> ဝက်ဘ်ဆိုဒ်မှ ပြန်လည်ပုံနှိပ်ဖော်ပြထားခြင်းဖြစ်သည်။

ကမ်မရွမ်း သမ္မတနိုင်ငံတော်၏ ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေ၊ နိဒါန်း (၁၉၇၂ တွင်ချမှတ်၍ ၁၉၉၆ ခုနှစ် တွင်ပြင်ဆင်မွမ်းမံထားသည်။) *

ကျွန်ုပ်တို့ ကမ်မရွမ်းနိုင်ငံတော်၏ ပြည်သူများသည် အမျိုးသားရေးလက္ခဏာကို တန်ဖိုး မြင့်မားစေသည့် အင်္ဂါရပ်တစ်ခုဖြစ်သော မိမိတို့၏ ဘာသာစကားနှင့်ယဉ်ကျေးမှု အဖြာဖြာကို ဂုဏ် ယူလျက်ရှိသော်လည်း၊ ကျွန်ုပ်တို့နိုင်ငံတော်၏ စည်းလုံးညီညွတ်မှုအား ခိုင်မာတောင့်တင်းစေရန်

အလွန် အရေးပါသော လိုအပ်ချက်ကို လေးလေးနက်နက် သိရှိနားလည်ပြီး၊ ကျွန်ုပ်တို့သည် ခရီးပန်းတိုင်တစ်ခုတည်းကို ဦးတည်၍သွားနေကြသော နိုင်ငံတစ်ခုအတွင်းတွင်တည်ရှိကြခြင်းဖြစ်ကြောင်း အလေးအနက် ကြေငြာပါသည်။ သဟာယစိတ်ဓါတ်၊ တရားမျှတမှုနှင့်ဖွံ့ဖြိုးတိုးတက်မှု စံနမူနာများကိုအခြေခံ၍ ကမ်မရွမ်း မိခင်နိုင်ငံတော်ကြီးကို တည်ဆောက်ရန် ကျွန်ုပ်တို့၏ ခိုင်မာသော ဆုံးဖြတ်ချက်ကိုလည်း အခိုင်အမာဆိုအပ်ပါသည်။

ကျွန်ုပ်တို့ အကြိတ်အနယ် ကြိုးပမ်းအားထုတ်၍ ရရှိထားသောလွတ်လပ်ရေးကို အသက်နှင့်ရင်းကာကွယ်လျက် ထိန်းသိမ်းစောင့်ရှောက်ပါသည်။ အာဖရိကကို ကယ်ဆယ်ရေးအစီအစဉ်သည် အာဖရိကပြည်သူများအကြား စည်းလုံးညီညွတ်ရေးကို အစဉ်သဖြင့်မြှင့်တင်၍ ရှေ့သို့ဆက်လက်ဆောင်ရွက်ခြင်းသာဖြစ်သည်ဟု လက်ခံယုံကြည်ထားပါသည်။ ကျွန်ုပ်တို့၏ သဘောထားသည် ကုလသမဂ္ဂ ပဋိညာဉ်အတွင်း တလေးတစားထိန်းသိမ်းထားရှိသည့် အခြေခံမူများနှင့်အညီ ၊ အခြားသောကမ္ဘာ့နိုင်ငံများနှင့် ငြိမ်းချမ်းသော၊ ညီနောင်ရင်းချာပမာ ဆက်ဆံရေးများကို ထိန်းသိမ်းလျက်၊ စည်းလုံးညီညွတ်ပြီး လွတ်လပ်သောအာဖရိကနိုင်ငံတော်ကြီး ပေါ်ထွန်းလာမှုကို ပံ့ပိုးရန်ဖြစ်ပါသည်။

သဘာဝသယံဇာတများကို ထိန်းချုပ်အသုံးပြုရန် ခွဲခြားဆက်ဆံခြင်းမပြုပဲ နေထိုင်မှု အဆင့်အတန်းများကိုမြှင့်တင်ပေးခြင်းဖြင့် နိုင်ငံသားအားလုံး၏ကောင်းကျိုးချမ်းသာကို ဖန်တီးပေးရာ၌ ဖွံ့ဖြိုးတိုးတက်ရေးအတွက် ကျွန်ုပ်တို့၏ အခွင့်အရေးများအပြင် ကျွန်ုပ်တို့ ကင်မရွမ်းနိုင်ငံတော်၏ လွတ်လပ်ရေးနှင့် အချုပ်အခြာအာဏာအပေါ် သင့်လျော်သော လေးစားမှုနှင့်အတူ နိုင်ငံတော်၏ အားထုတ်ကြိုးပမ်းဆောင်ရွက်ချက်များတွင် ပူးပေါင်းပါဝင်ဆောင်ရွက်ရန်လိုလားသော နိုင်ငံအားလုံးနှင့်အတူလက်တွဲဆောင်ရွက်ရန် အသင့်အနေအထားရှိနေမှုအတွက် ကျွန်ုပ်တို့၏ အားထုတ်ကြိုးပမ်းမှုကိုရည်စူးဖော်ပြသည့် ကျွန်ုပ်တို့၏ ဆုံးဖြတ်ချက်များသည် ရှင်းလင်းစွာညွှန်ပြနိုင်ပါသည်။

ကျွန်ုပ်တို့ ကမ်မရွမ်းနိုင်ငံတော်၏ ပြည်သူများသည်

လူသားတစ်ယောက်သည် လူမျိုး၊ ဘာသာ၊ ကျား/မရေးရာ သို့မဟုတ် အယူအဆများကို ခွဲခြားခြင်းမရှိပဲ ဖယ်ရှား၍မရသော၊ အလေးထားအပ်သော အခွင့်အရေးများကို ပိုင်ဆိုင်သည်ဟု ကြေငြာထားပါသည်။ကျွန်ုပ်တို့၏ ထပ်လောင်းအားထုတ်မှုများသည် လူ့အခွင့်အရေးဆိုင်ရာ နိုင်ငံတကာ ကြေညာချက်၊ကုလသမဂ္ဂပဋိညာဉ်နှင့် လူသားများနှင့် ပြည်သူများ၏ အခွင့်အရေးဆိုင်ရာ အာဖရိက ပဋိညာဉ်တို့တွင်လေးစားစွာ ထိန်းသိမ်းထားရှိသော၊ ယင်းတို့နှင့် ဆက်စပ်နေသော နိုင်ငံတကာ သဘောတူညီမှုများအထူးသဖြင့် အောက်တွင်ဖော်ပြထားသည့် အခြေခံမူများကို မှန်ကန်စွာ အတည်ပြုထားသော အခြေခံလွတ်လပ်ခွင့်များအတွက် အကောင်အထည်ပေါ်စေပါသည်။

- လူသားတိုင်းသည် တူညီသော အခွင့်အရေးများနှင့် သတ်မှတ်ချက်များ ရှိရမည်။ နိုင်ငံတော်အနေဖြင့် နိုင်ငံသားများအားလုံးတို့အပေါ် ယင်းတို့၏ ဖွံ့ဖြိုးတိုးတက်မှုအတွက် လိုအပ်သည့်အနေအထားများ ဖန်တီးပေးမည်။

- နိုင်ငံတော်သည် လူနည်းစုသာရှိသော လူ့အဖွဲ့အစည်းများကို ကာကွယ်ပေးပြီး တိုင်းရင်းသားလူမျိုးပေါင်းစုံတို့၏ အခွင့်အရေးများအား ဥပဒေနှင့်အညီ ထိန်းသိမ်းထားပါသည်။
- နိုင်ငံသားတစ်ဦးချင်းစီအတွက် လွတ်လပ်ခွင့်နှင့် လုံခြုံရေးကို ဖန်တီးပေးပြီး အခြားသူများ၏အခွင့်အရေးများနှင့် နိုင်ငံတော်၏ ပိုမိုမြင့်မားသော အကျိုးစီးပွားအတွက် အလေးထားပါသည်။
- နိုင်ငံတော် ဥပဒေနှင့် ညွှန်ကြားချက်၊ လုံခြုံရေးနှင့် တည်ငြိမ်အေးချမ်းရေးတို့နှင့် စပ်လျဉ်း၍ ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေက ပြဋ္ဌာန်းထားသော ပြဋ္ဌာန်းချက်များအရ လူသားတိုင်းတွင် မည်သည့်နေရာတွင်မဆို အခြေချနေထိုင်ရန်နှင့် လွတ်လပ်စွာပြောင်းရွှေ့နေထိုင်ရန် အခွင့်အရေး ရှိရပါမည်။
- နေအိမ်ကို ချိုးဖောက်၍မရပါ။ ဥပဒေကြောင်းအရ မဟုတ်ပါက နေအိမ်တွင်း မည်သည့်ရှာဖွေမှုကိုမျှ ဆောင်ရွက်ခြင်းမပြုရပါ။
- စာရေးသားပေးပို့ခြင်း၏ (သတင်းရေးခြင်း) ကိုယ်ပိုင်လွတ်လပ်ခွင့်ကိုလည်း ထိပါးချိုးဖောက်၍မရပါ။ တရားစီရင်ရေး အာဏာပိုင်များမှချမှတ်သော ဆုံးဖြတ်ချက်များအရ မဟုတ်ပါက ကြားဝင်စွက်ဖက်ခြင်းကို ခွင့်မပြုပါ။
- ဥပဒေက ချမှတ်ထားခြင်းမရှိပဲ မည်သူ တစ်ဦးတစ်ယောက်ကိုမျှ အတင်းအကြပ် ခိုင်းစေခြင်းမရှိစေရပါ။
- အမှုကိစ္စများမှလွဲ၍ ဥပဒေက ဆုံးဖြတ်ချက်ချမှတ်ထားခြင်းမရှိပဲ မည်သူတစ်ဦးတစ်ယောက်ကိုမျှတရားစွဲခြင်း၊ ဖမ်းဆီးခြင်း သို့မဟုတ် ဖမ်းဆီးထိန်းသိမ်းထားခြင်း မရှိစေရပါ။
- ဥပဒေသည် နောက်ကြောင်းပြန် အာဏာသက်ရောက်မှုမျိုး မရှိစေရပါ။ ပြဋ္ဌာန်းထားသော ဥပဒေကြောင်းအရ မဟုတ်ပဲ၊ ပြစ်မှုမကျူးလွန်မီက ချမှတ်ထားခြင်း မပြုရသေးသော ဥပဒေဖြစ်ပါက၊ မည်သူတစ်ဦးတစ်ယောက်ကိုမှ တရားစီရင်ခြင်း၊ အပြစ်ပေးခြင်း မရှိရပါ။
- ဥပဒေသည် တရားရုံးများ၌ မျှတသောကြားနာခွင့်အတွက် လူတိုင်း၏ အခွင့်အရေးကို အာမခံပေးပါသည်။
- စွပ်စွဲခံထားရသူများကို ချေပမှုအခွင့်အရေးများနှင့်အတူ တင်းကြပ်သော လေးစားလိုက်နာမှုကိုဆောင်ရွက်လျက် ကြားနာစစ်ဆေးခြင်း ပြုလုပ်နေစဉ်အတွင်း အပြစ်ကျူးလွန်ကြောင်း အတည်မပြုရမချင်း အပြစ်မရှိသူများအဖြစ် ယူဆထားပါသည်။
- မည်သည့် အနေအထားမျိုးမဆို လူတိုင်းတွင်ရှင်သန်မှုအတွက်၊ ရုပ်ပိုင်းဆိုင်ရာ၊ ကိုယ်ကျင့်တရားပိုင်းဆိုင်ရာ တည်ကြည်မှုနှင့် လူသားဆန်သော ဆက်ဆံမှုအတွက် အခွင့်အရေးရှိပါသည်။မည်သည့် အနေအထားမျိုးတွင်မှ လူတစ်ဦးတစ်ယောက်ကို နှိပ်စက်ညှဉ်းပန်းခြင်း၊ ရက်စက်ကြမ်းကြုတ်ခြင်း၊လူသားမဆန်ခြင်းနှင့် သိက္ခာချခြင်း မပြုရပါ။
- မည်သူတစ်ဦးတစ်ယောက်ကိုမှ ယင်း၏ ဇစ်မြစ်၊ ဘာသာတရား၊ အတွေးအခေါ် အယူအဆ သို့မဟုတ် နိုင်ငံရေးအမြင်များ သို့မဟုတ် ပြည်သူ့မူဝါဒအပေါ် ထားရှိသော အကျိုးအမြတ် ရရှိနိုင်မှုအနေအထားများအရ ဒုက္ခပေး နှောင့်ယှက်ခြင်း မရှိစေရပါ။

- နိုင်ငံတော်သည် လောကီရေးရာတစ်ခုဖြစ်ပါသည်။ ဘာသာတရားအားလုံးအပေါ် နိုင်ငံတော်၏ သမာသမတ်ကျခြင်းနှင့် လွတ်လပ်ခြင်းကို အာမခံသင့်ပါသည်။
- ဘာသာတရားနှင့် ယုံကြည်ကိုးကွယ်မှု လွတ်လပ်ခွင့်ကိုလည်း အာမခံပေးပါသည်။
- ဆက်သွယ်မှု၊ ထုတ်ဖော်ရေးသားတင်ပြမှု၊ စာနယ်ဇင်းများ၊ ညီလာခံ၊ အဖွဲ့အစည်း၊ အလုပ်သမားသမဂ္ဂ ဖွဲ့စည်းခြင်းတို့အတွက် လွတ်လပ်မှုများအပြင် ဥပဒေက ချမှတ်ထားသော အနေအထားများနှင့်အညီဆန္ဒထုတ်ဖော်မှုအတွက် အခွင့်အရေးကိုလည်း ပေးရပါမည်။
- နိုင်ငံတော်အနေဖြင့် လူ့အဖွဲ့အစည်းကြီး၏ သဘာဝကျသော အခြေခံအချက်အဖြစ်မိသားစုများအားကာကွယ်၍ မြှင့်တင်မည် ဖြစ်သည်။ အမျိုးသမီးများ၊ လူငယ်များ၊ သက်ကြီးရွယ်အိုများနှင့်မသန်မစွမ်း ချို့တဲ့နေသူများကို ကာကွယ်ပေးမည် ဖြစ်ပါသည်။
- နိုင်ငံတော်သည်ကလေးများ၏ပညာရေးအတွက် အခွင့်အရေးကိုလည်းပေးပါသည်။အခြေခံပညာရေးအဆင့်သည် မသင်မနေရဖြစ်ပါသည်။ အဆင့်အလွှာအသီးသီးရှိ ပညာရေးအတွက် စီမံဆောင်ရွက်ခြင်းနှင့် ကြီးကြပ်ခြင်းသည် နိုင်ငံတော်၏ တာဝန်တစ်ရပ်ဖြစ်ပါသည်။
- ပိုင်ဆိုင်မှုဆိုသည်မှာ ပစ္စည်းဥစ္စာများကို သုံးစွဲခြင်း၊ ရယူပိုင်ဆိုင်ခြင်းနှင့်ထုခွဲရောင်းချခြင်းတို့အတွက် ဥပဒေအရ နိုင်ငံသားတိုင်းက ရရှိသောအခွင့်အရေးကို ဆိုလိုပါသည်။ မည်သူတစ်ဦးတစ်ယောက်ကမှ ပြည်သူ့ ရည်ရွယ်ချက်များမှအပ ခံစားခွင့်ကို ပိတ်ပင်ခြင်းမရှိစေရပါ။ သို့မဟုတ်ပါက ဥပဒေက ချမှတ်ထားသော အနေအထားအရ နစ်နာကြေးပေးရဖွယ်ရှိပါသည်။
- ပိုင်ဆိုင်မှုဆိုရာ အခွင့်အရေးကို တပါးသူများ၏ လုံခြုံမှု၊ လွတ်လပ်မှု၊ ရပ်တည်ချက်သို့မဟုတ် ပိုင်ဆိုင်မှုများအား ထိခိုက်နစ်နာစေလျက် ပြည်သူ့အကျိုးစီးပွားများအား ချိုးဖောက်ထိပါးစေခြင်း မရှိရပါ။
- လူတိုင်းသည် ကောင်းမွန်သော သဘာဝပတ်ဝန်းကျင် တစ်ခုရှိရပါမည်။ သဘာဝပတ်ဝန်းကျင်ကာကွယ်ရေးသည် နိုင်ငံသားတိုင်း၏ တာဝန်ဖြစ်ပါသည်။ နိုင်ငံတော်အနေဖြင့် သဘာဝပတ်ဝန်းကျင်အားကာကွယ်ရေးနှင့် ဖွံ့ဖြိုးတိုးတက်စေရေးကိုလုပ်ဆောင်ပေးမည်ဖြစ်သည်။
- လူတိုင်းတွင် လုပ်ငန်းတာဝန်ထမ်းဆောင်ရေးအတွက် အခွင့်အရေးနှင့် တာဝန်ဝတ္တရားများ ရှိရပါမည်။
- လူတိုင်းသည် နိုင်ငံတော်အသုံးစားရိတ်၏ ကြီးလေးလှသောဝန်ကို မိမိတို့၏ ငွေကြေးရရှိမှုများဖြင့်ခွဲဝေ ထမ်းဆောင်ရပေမည်။
- နိုင်ငံသားတိုင်းသည် အမိနိုင်ငံတော်ကို ကာကွယ်ရေးအတွက်တစ်တပ်တစ်အားပါဝင်ရမည်။
- ကျား/မ မရွေး နိုင်ငံသားများအားလုံးအတွက် ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေ၏ နိဒါန်းတွင်ဖော်ပြထားသော အခွင့်အရေးနှင့် လွတ်လပ်မှုများကို နိုင်ငံတော်က ဆောင်ရွက်ပေးရပါမည်။

*<<http://www.confider.richmond.edu>> ဝက်ဘ်ဆိုဒ်မှ ပြန်လည်ပုံနှိပ်ဖော်ပြထားခြင်းဖြစ်သည်။

နီကာရာဂွာ သမ္မတနိုင်ငံတော်၏ ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေ ၊ ပုဒ်မ ၄၆ နှင့် ၁၈၁ (၁၉၈၆ခုနှစ် တွင် အတည်ပြုပြီး၂၀၀၅ခုနှစ် တွင် ပြင်ဆင် မွမ်းမံထားသည်။)

ပုဒ်မ ၄၆

နိုင်ငံတော်၏ ပိုင်နက်နယ်မြေအတွင်း ပြည်သူအားလုံးသည် နိုင်ငံတော် ကာကွယ်ရေးနှင့် နိုင်ငံသားတိုင်း၏ရှိရင်းစွဲ အခွင့်အရေးများကို အသိအမှတ်ပြုရေး၊ လူ့အခွင့်အရေးများအားကန့်သတ် ထားခြင်းမရှိသောလေးစားလိုက်နာရေး၊ မြှင့်တင်ရေး၊ ကာကွယ်ရေး၊ လူ့အခွင့်အရေးဆိုင်ရာ နိုင်ငံ တကာ ကြေညာချက်၊အခွင့်အရေးများနှင့် လူသားတို့၏ တာဝန်ဆိုင်ရာ အမေရိကန် ကြေညာချက်၊ စီးပွားရေး၊ လူမှုရေးနှင့်ယဉ်ကျေးမှုဆိုင်ရာ အခွင့်အရေးများအတွက် နိုင်ငံတကာ ပဋိညာဉ်၊ ကုလသမဂ္ဂ အဖွဲ့အစည်းများ၏ပြည်သူ့ရေးရာနှင့် နိုင်ငံရေးဆိုင်ရာ အခွင့်အရေးများဆိုင်ရာ နိုင်ငံတကာပဋိညာဉ် နှင့် အမေရိကန်ပြည်ထောင်စုအဖွဲ့အစည်းများ၏ လူ့အခွင့်အရေးဆိုင်ရာ အမေရိကန် ပဋိညာဉ်တို့ အားဖြင့် လေးစားစွာထိန်းသိမ်းထားသော အခွင့်အရေးများအား အပြည့်အဝအသုံးပြုခွင့်ရရှိရေး စ သည့် အခွင့်အရေးများ ရှိရပါမည်။

ပုဒ်မ ၁၈၁

နိုင်ငံတော်အနေဖြင့် အတ္တလန္တိတ် ကမ်းရိုးတန်းဒေသရှိ တိုင်းရင်းသား လူမျိုးစုများနှင့် လူမျိုးပေါင်းစုံ ပါဝင်သောလူ့အဖွဲ့အစည်းများအတွက် ကိုယ်ပိုင်အုပ်ချုပ်ရေးစနစ်ကို ဥပဒေနှင့်အညီ စီမံဆောင်ရွက်ပါသည်။အဆိုပါစနစ်တွင် ယင်းတို့အား အုပ်ချုပ်သော အဖွဲ့အစည်းများ၏အာဏာ များ၊ နိုင်ငံတော်အုပ်ချုပ်ရေးကဏ္ဍ၊ ဥပဒေပြုလွှတ်တော်နှင့် မြို့နယ်အုပ်ချုပ်ရေးအဖွဲ့များနှင့် ယင်း တို့အကြား ဆက်စပ်မှုများနှင့် ယင်းတို့၏အခွင့်အရေးများကို အသုံးပြုခြင်းများစသည့် အခြားသော ပြဋ္ဌာန်းချက်များ ပါဝင်ပါသည်။ ဤဥပဒေပြဋ္ဌာန်းချက်ကို အတည်ပြုခြင်းနှင့် ပြောင်းလဲပြင်ဆင်ခြင်း ပြုလုပ်လိုပါက ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေပြောင်းလဲပြင်ဆင်မှုအတွက် ဖွဲ့စည်းထားသော အများစု၏ မဲဆန္ဒကို လိုအပ်ပါသည်။

အတ္တလန္တိတ် ကမ်းရိုးတန်းရှိ ကိုယ်ပိုင်အုပ်ချုပ်ခွင့်ရ ဒေသများအတွင်းသဘာဝသယံဇာတ များအားသင့်လျော်သော နည်းလမ်းများဖြင့် အသုံးပြုရန်အတွက် နိုင်ငံတော်က သတ်မှတ်ထားသည့် မြေအသုံးပြုပိုင်ခွင့် နှင့် သဘောတူစာချုပ်များကို သက်ဆိုင်သည့် ကိုယ်ပိုင်အုပ်ချုပ်ခွင့်ရ ဒေသန္တရ ကောင်စီက သဘောတူခွင့်ပြုပေးရသည်။

အတ္တလန္တိတ် ကမ်းရိုးတန်းအတွင်းရှိ ကိုယ်ပိုင်အုပ်ချုပ်ခွင့်ရရှိသော ဒေသန္တရကောင်စီ၏ အဖွဲ့ဝင်များသည် ဥပဒေကပြဋ္ဌာန်းလိုက်သည့် လုပ်ထုံးလုပ်နည်းများနှင့် အခြေအနေအရ ယင်း၏ အခြေအနေတစ်ခုရှိလုပ်ပိုင်ခွင့် ဆုံးရှုံးပါမည်။

International IDEA အကြောင်း

ဒီမိုကရေစီနှင့် ရွေးကောက်ပွဲအကူအညီပေးရေးနိုင်ငံတကာအဖွဲ့ (International IDEA) သည် အစိုးရအများ ပါဝင်သောအဖွဲ့အစည်းတစ်ရပ်ဖြစ်ပြီး ကမ္ဘာတစ်ဝန်း ဒီမိုကရေစီ ရေရှည်တည်တံ့နိုင်ရေးပံ့ပိုးမှုပေးပါသည်။ International IDEA ၏ လုပ်ငန်းတာဝန်မှာ နှိုင်းယှဉ် လေ့လာလျက် အသိပညာ ဖြည့်ဆည်းပေးခြင်း၊ ဒီမိုကရေစီ ပြုပြင်ပြောင်းလဲရေးကို အကူအညီ ပေးခြင်း၊ မူဝါဒများနှင့် နိုင်ငံရေးအပေါ် သြဇာသက်ရောက်ခြင်းတို့ဖြင့် ရေရှည်တည်တံ့နိုင်မည့် ဒီမိုကရေစီအပြောင်းအလဲကို ပံ့ပိုးမှုပေးရန် ဖြစ်ပါသည်။

International IDEA သည် မည်သည့် လုပ်ငန်းများကို လုပ်ဆောင်ပါသနည်း။

ရွေးကောက်ပွဲများဆိုင်ရာ၊ ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေ တည်ဆောက်ခြင်းဆိုင်ရာ၊ နိုင်ငံရေးပါတီများဆိုင်ရာ၊ ဒီမိုကရေစီစနစ်တွင် ကျား-မ အခန်းကဏ္ဍဆိုင်ရာ၊ အမျိုးသမီးများ နိုင်ငံရေးပိုင်း စွမ်းဆောင်နိုင်စေခြင်းဆိုင်ရာနှင့် ဒီမိုကရေစီ ကိုယ်တိုင်အကဲဖြတ်ခြင်းဆိုင်ရာ နယ်ပယ်များတွင် လုပ်ငန်းများကို သုံးပိုင်းခွဲခြားလျက် လုပ်ငန်းဆောင်ရွက်ပါသည်။

- ၁။ ကမ္ဘာတစ်ဝန်းမတူကွဲပြားသောပကတိအခြေအနေအသီးသီးမှ ဒီမိုကရေစီတည်ထောင်သည့် လုပ်ငန်းစဉ်များဆိုင်ရာ လက်တွေ့အတွေ့အကြုံမှရရှိသည့် နှိုင်းယှဉ်လေ့လာထားသော အသိပညာဗဟုသုတများ ဖြည့်ဆည်းပေးခြင်း
- ၂။ ဒီမိုကရေစီ အင်စတီကျူးရှင်းများနှင့်လုပ်ငန်းစဉ်များကို ပြုပြင်ပြောင်းလဲရာတွင် နိုင်ငံရေးပါဝင်ဆောင်ရွက်နေသူများကို အကူအညီပေးခြင်းနှင့် ဖိတ်ကြားလာပါက နိုင်ငံရေးလုပ်ငန်းစဉ်များတွင် ထိတွေ့ပါဝင်ဆောင်ရွက်ခြင်း
- ၃။ နှိုင်းယှဉ်လေ့လာထားသည့် အသိပညာဗဟုသုတ အရင်းအမြစ်များကို ဖြည့်ဆည်းပေးခြင်း၊ နိုင်ငံရေးပါဝင်ဆောင်ရွက်နေသူများကို အကူအညီပေးခြင်းဖြင့် ဒီမိုကရေစီတည်ဆောက်ရေး မူဝါဒများအပေါ် သြဇာသက်ရောက်ခြင်း

International IDEA သည် မည်သည့်နေရာဒေသများတွင် လုပ်ငန်းဆောင်ရွက်ပါသနည်း။

International IDEA သည် ကမ္ဘာတစ်ဝန်းတွင် လုပ်ငန်းဆောင်ရွက်ပါသည်။ စတော့ဟုမ်းမြို့တွင် ရုံးစိုက်ပြီး အာဖရိက၊ အာရှ-ပစိဖိတ်၊ လက်တင်အမေရိကနှင့် ကယ်ရစ်ဘီယန် ဒေသများတွင်ရုံးများ ဖွင့်လှစ်ထားရှိပါသည်။ International IDEA သည် ကုလသမဂ္ဂတွင် အမြဲတမ်း လေ့လာသူဖြစ်ပါသည်။

ဝက်ဘ်ဆိုက် - <<http://www.idea.int>>

ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေတည်ဆောက်ခြင်း လက်တွေ့လမ်းညွှန်စာအုပ် - အခြေခံမူများနှင့်အပြန်အလှန်ချိတ်ဆက်နေသော အကြောင်းအရာများ စာတမ်းတွင် အားလုံးအတူတကွလက်ခံထားကြသော ခံယူချက်တန်ဖိုးများနှင့် အခြေခံမူများကို ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေများတွင် ပုံဆောင်သဘော အရရောတရားဝင်နည်းလမ်းကျအရပါ ထည့်သွင်းပြဌာန်းသည့်နည်းလမ်းများကိုဆွေးနွေးရေးသားထားပါသည်။ ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေ တည်ဆောက်ခြင်းလုပ်ငန်းစဉ်တွင် အရေးကြီးသည့် အပြန်အလှန်ချိတ်ဆက်နေသော အကြောင်းအရာများဖြစ်သည့် ကျားမရေးရာ၊ မတူကွဲပြားမှုနှင့် နိုင်ငံတကာဥပဒေအကြောင်း စသည်တို့ကိုလည်း ဤအခန်းတွင် ထည့်သွင်းဆွေးနွေးထားပါသည်။ ယခုစာအုပ်သည် International IDEA က ထုတ်ဝေထားသော ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေတည်ဆောက်ခြင်း လက်တွေ့လမ်းညွှန် စာအုပ်တွင် အခန်း ၂ အနေဖြင့် ပါဝင်သည်။

လမ်းညွှန်စာအုပ်တစ်အုပ်လုံးကို အီလက်ထရွန်းနစ်စာအုပ်အသွင် PDF ဖိုင်အနေဖြင့် <https://www.idea.int/publications/catalogue/practical-guide-constitution-building?lang=my> တွင်ရရှိနိုင်ပြီး ယင်းတွင် မိတ်ဆက်နိဒါန်း (အခန်း ၁)၊ လူ့အခွင့်အရေးဆိုင်ရာ ဓလေ့ထုံးတမ်းတည်ဆောက်ခြင်း (အခန်း ၃)၊ ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေ တည်ဆောက်ခြင်းတွင် အုပ်ချုပ်ရေး၊ ဥပဒေပြုလွှတ်တော်နှင့် တရားစီရင်ရေးတို့၏ ဒီဇိုင်းပုံစံ (အခန်း ၄၊ ၅ နှင့် ၆) နှင့် ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေ တည်ဆောက်ခြင်းနှင့်စပ်လျဉ်း၍ ဗဟိုချုပ်ကိုင်မှုလျှော့ချထားသော အစိုးရပုံစံများ (အခန်း ၇) တို့ ပါဝင်သည်။

International IDEA

စတုန်းစံဘောက်

SE- ၁၀၃၃၄၊ စတော့ဟုမ်းမြို့

ဆွီဒင်နိုင်ငံ

ဖုန်းနံပါတ် - +၄၆ ၆၉၈၃၇၀၀

အီးမေးလ် - info@idea.int

ဝဘ်ဆိုဒ် - www.idea.int

International IDEA Myanmar

မြန်မာနိုင်ငံအခြေစိုက်ရုံး

၆၈(ဘီ)၊ ဆရာစံလမ်း၊ ဗဟန်းမြို့နယ်၊

ရန်ကုန်၊ မြန်မာနိုင်ငံ။

ဖုန်းနံပါတ် - +၉၅ ၉ ၂၆၃ ၁၂၈၁၀၄

အီးမေးလ် - info-myanmar@idea.int

my.constitution@idea.int

ဝဘ်ဆိုဒ် - www.idea.int

ISBN: 978-91-7671-345-7 (Print)

ISBN: 978-91-7671-346-4 (PDF)